

רודולף שטיינר

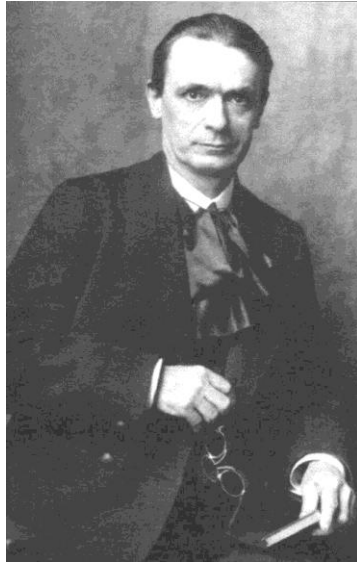
נתיבים נכונים ונתיבים שגויים במחקר רוחי

[הוצאת בדולח](#) מקדישה, ללא תמורה, את התרגום לעברית של ספר זה לקהל קוראות וקוראי ספרות אנתרופוסופית על מדע הרוח מייסודו של רודולף שטיינר.

אפשר להעבירו הלאה, ללא תמורה.

פניות באימייל לכתובת bdolah.books@gmail.com

קובץ זה אינו למכירה ו/או למסחר בכל דרך שהיא.

"... כיום אנו עומדים בצומת דרכים. העולם מציג תמונה של התפלגות וכאוס הולך וגובר. עם זאת, אנו יודעים שבתוך הכאוס הזה, בתוך ערבוביה זו של תאוות חשוכות ומערפלות אשר מאיימות להרוס הכול, המתקדשים מודעים לנוכחותם של כוחות רוחיים השואפים באופן פעיל לעורר באדם רוחניות חדשה. וההכנה לאנתרופוסופיה כרוכה מיסודה בשמיעת קול זה של הרוח שעדיין יכול להישמע בתוך הרעש וההמולה של העידן המטריאליסטי שלנו..."

מתוך: נתיבים נכונים ונתיבים שגויים במחקר רוחי, GA-243, הרצאה 6.

– רודולף שטיינר –

TRUE AND FALSE PATHS IN SPIRITUAL INVESTIGATION

By Rudolf Steiner

GA-243

11 עד 22 באוגוסט 1924, טורקאיי

תרגום מאנגלית ועריכה: מוריס איטח

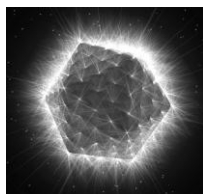
מהדורה ראשונה 2024

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע, לשדר או לקלוט בכל דרך או בכל אמצעי אלקטרוני, אופטי או מכני או אחר – כל חלק שהוא מהחומר שבספר זה. שימוש מסחרי מכל סוג שהוא בחומר הכלול בספר זה אסור בהחלט אלא ברשות מפורשת בכתב מהמו"ל.

© כל הזכויות למהדורה העברית שמורות 2024 לבדולח הוצאה לאור

ת.ד. 558 פתח-תקווה 4910402

email: bdolah.books@gmail.com

תוכן עניינים

[הרצאה 1](#) – הטבע הינו האשליה הגדולה; הכר את עצמך

11 באוגוסט 1924, טורקאיי

[הרצאה 2](#) – שלושת העולמות והתמונות המשתקפות שלהם

12 באוגוסט 1924, טורקאיי

[הרצאה 3](#) – צורות וחומריות בממלכת המינרלים ביחס לרמות התודעה באדם

13 באוגוסט 1924, טורקאיי

[הרצאה 4](#) – סוד המחקר בממלכות אחרות על-ידי מטמורפוזה של התודעה

14 באוגוסט 1924, טורקאיי

[הרצאה 5](#) – החייאתה הפנימית של הנפש עם התכונות של הטבע המתכתי

15 באוגוסט 1924, טורקאיי

[הרצאה 6](#) – ידיעת-התקדשות, תודעת-ערות ותודעת-חלום

16 באוגוסט 1924, טורקאיי

[הרצאה 7](#) – ידיעת עולם הכוכבים. ההבחנה בין התקופות ההיסטוריות של המין האנושי והרקע הרוחי שלהן

18 באוגוסט 1924, טורקאיי

[הרצאה 8](#) – סטיות אפשריות במחקר רוחי

19 באוגוסט 1924, טורקאיי

[הרצאה 9](#) – נתיבים חריגים המובילים אל תוך עולם הרוח והטרנספורמציה שלהם

20 באוגוסט 1924, טורקאיי

[הרצאה 10](#) – השפעות הקוסמוס החוץ-ארצי על תודעת האדם

21 באוגוסט 1924, טורקאיי

[הרצאה 11](#) – מהי העמדה בנוגע למחקר רוחי ולהבנה של מחקר רוחי

22 באוגוסט 1924, טורקאיי

הרצאה 1

הטבע הינו האשליה הגדולה; הכר את עצמך

11 באוגוסט 1924, טורקאיי

התבקשתי לדבר בהרצאות הללו על נתיבים המובילים לידיעת העולם העל-חושי. ידיעה זו והידיעה שלנו של עולם-התופעות, הפירות של שנות מחקר סבלני ושקדני, לו אנו חבים את ההישגים המופלאים של הזמנים המודרניים, הן משלימות זו את זו. כי, את המציאות יכול להבין רק אדם המסוגל לתמוך בתגליות הראויות-לציון שמדעי הטבע וההיסטוריה הוסיפו בזמנים האחרונים למאגר הידיעה עם תובנה אשר הופקה מעולם הרוח.

בכל מקום בו העולם החיצוני מתייצב מולנו, אין לנו ספק שהוא הן רוחי והן פיסי: מאחורי כל תופעה פיסית ימצא, בצורה זו או אחרת, סוכן רוחי שהוא הדמות המרכזית הממשית. הרוחי אינו יכול להתקיים בריק, כי הרוחי פעיל כל הזמן והוא ממלא באופן פעיל את הפיסי בזמן או מקום לא-ברורים כלשהם.

בהרצאות הללו, אני מציע לדון בדרך בה אפשר לדעת, בכל כוליותו, את העולם בו האדם חי, מצד אחד על-ידי התייחסות לסביבתו הפיסית ומצד שני על-ידי תפיסת הרוחי. בדרך זו, אני מקווה שאוכל להצביע על השיטות הנכונות והשגויות לרכישתה של ידיעה כזאת. לפני שניגע מחר בנושא הממשי של ההרצאות הללו, ברצוני לתת הקדמה קצרה כך שיהיה לכם מושג כלשהו על מה שעליכם לצפות מהן ומהי המטרה העומדת לנגד עיניי. הן עוסקות, בראש ובראשונה, בשאלה: מדוע אנו בכלל לוקחים על עצמנו מחקר רוחי? מדוע, כאנשים חושבים, מרגישים ומעשיים, איננו מוכנים לקבל את עולם-התופעות כפי שהוא ולקחת בו חלק פעיל? מדוע שאופים אנו בכלל לרכוש ידיעה של עולם רוחי? בהקשר זה, ברצוני להתייחס לתפיסה עתיקה, אמירה קדומה המקיפה אמת המקובלת בצורה רחבה ביותר, ואשר בעוברה בתורשה מהימים המוקדמים ביותר של החשיבה והשאיפה האנושיות, עדיין מוצאים אותה כיום, כאשר אנו חוקרים את יסודות העולם. בלי לעשות שימוש בדרך כלשהי בתפיסות העתיקות והמיושנות כבסיס, הייתי רוצה, אף-על-פי-כן, להפנות את תשומת-הלב אליהן בכל שעה שתהיה הזדמנות לכך.

מן המזרח מהדהדת מזה אלפני שנים האמירה: **העולם שאנו קולטים עם החושים שלנו הוא מאיה, אשליה גדולה.** ואם העולם, כפי שהאדם חש אותו תמיד במהלך התפתחותו, הוא מאיה, אז הוא מוכרח להתעלות אל מעל ל'אשליה הגדולה' כדי לחשוף אמת מוחלטת. אבל, מדוע התייחס האדם לעולם זה של רשמי-חושים כאשליה? מדוע, בדיוק בזמנים המוקדמים ביותר שבהם בני-אדם היו קרובים יותר לרוח מאשר בימינו, הופיעו מרכזי המיסטריות, מרכזים אשר דבקו בטיפוח המדע, הדת, האמנות והחיים

המעשיים, שמטרתם הייתה להצביע על הדרך אל האמת והממשות, באופן נבדל ובניגוד למה שבעולם החיצוני הטהור היה אשליה גדולה, מקור הידיעה והפעילות של האדם? כיצד אמור אדם לקחת בחשבון את אותם חכמים מזהירים אשר הכשירו את המועמדים שלהם להתקדשות במיסטריות העתיקות והמקודשות ושאפו להובילם מן האשליה אל האמת? על השאלה הזאת אפשר להשיב רק אם סוקרים את האדם באופן נטול-רגשות, מזווית בלתי-משוחדת יותר.

הכר את עצמך! – זוהי אמירה עתיקה נוספת אשר יורדת אלינו מן העבר. מן ההתמזגות של שתי האמירות הללו – **העולם הוא מאיה** מן המזרח ו-**הכר את עצמך** מיוון העתיקה – מופיע לראשונה בקרב האנושות המאוחרת יותר החיפוש אחר ידיעה רוחית. אך, גם במיסטריות העתיקות, החיפוש אחר האמת והממשות, מקורו בתפיסה כפולת-פנים זו בניתוח האחרון: העולם הינו אשליה והאדם מוכרח להגיע לידיעה-עצמית.

ברם, רק דרך החיים עצמם שהאדם יכול להגיע להבנתה של שאלה זו, לא רק באמצעות החשיבה, אלא גם באמצעות הרצון ועל-ידי השתתפות מלאה במציאות הנגישה באופן מידי לנו כישויות אנוש. לא בתודעה מלאה ואף לא בהבנה בהירה, אלא ברגש עמוק, כל אדם בעולם יכול לומר לעצמו: "כפי שהעולם החיצוני הינו, שאתה רואה ושומע, שאינך יכול להיות הווה."

הרגש נכנס עמוק. יש להגות במשמעותן של המילים הללו: "כפי שהעולם החיצוני הינו, שאתה קולט באמצעות חמשת חושיך, שאינך יכול להיות הווה." כאשר אנו מתבוננים בצמחים, אנו רואים את החוטרים הירוקים הראשונים יוצאים בתקופת האביב; הם פורחים בקיץ ולקראת הסתיו הם מבשילים ונותנים פרי. אנו רואים אותם צומחים, מתנוונים וקמלים: משך מחזור-החיים שלהם הוא שנה אחת. אנו אף רואים עד כמה הצמחים סופגים מן הקרקע חומרים מסוימים, אשר בונים את הגזע הראשי של הצמח. בדרך לכאן אתמול, כל מה שראינו בצד הכביש היו צמחים רבים ועתיקים ביותר, אשר ספגו כמויות גדולות של חומרים מקשיחים אלו כדי שמחזור-החיים שלהם לא יוגבל לשנה אחת, אלא יורחב לפרק-זמן ארוך יותר ועל-ידי כך תהיינה להם נקודות-צמיחה חדשות על החוטרים שלהם. וניתן לו לאדם להתבונן בדרך בה צמחים אלה צומחים, מתנוונים וקמלים.

וכאשר הוא מתבונן בבעלי-חיים, הוא רואה את הארעיות שלהם; כך גם עם ממלכת המינרלים. הוא מתבונן בשכבות המינרלים ברכסי ההרים המלכותיים. ובהיותו מצויד בידיעה המדעית שלו, הוא מבין שגם הם ארעיים. ולבסוף, הוא פונה לאיזושהי תפיסה כמו התורה של תלמי או של קופרניקוס, למשל, או איזושהי תפיסה אשר מושאלת מהמיסטריות העתיקות או המאוחרות יותר – והוא מסכם את הדברים כדלקמן: "כל מה שאני רואה בתפארת הכוכבים, כל מה שקורן עליי מהשמש ומהירח במסלוליהם המופלאים והמורכבים – כל זה גם ארעי." אבל, מלבד הארעיות, לממלכת הטבע יש תכונות נוספות. הן

מסוג כזה שהאדם, אם עליו להכיר את עצמו, אינו צריך להניח שהוא וכל מה שהינו ארעי – צמחים, מינרלים, שמש, ירח וכוכבים – בנויים באופן דומה.

אז, האדם מגיע למסקנה הבאה: אני נושא בתוכי תכונה כלשהי שהינה שונה מכל דבר שאני רואה ושומע סביבי. עליי להגיע להבנת ישותי שלי, כי אינני יכול למוצאה בכל הדברים שאני רואה ושומע.

בכל המיסטריות העתיקות, בני-אדם חשו את הדחף הזה לגלות את ממשותה של ישותם הפנימית, בעוד שכל התופעות הארעיות של מרחב וזמן הורגשו כביטוי של האשליה הגדולה. וכך, כדי להגיע להבנתה של הישות הפנימית של האדם, הם הסתכלו אל מעבר לממצאיה של התפיסה-החושית.

וכאן, הם חוו עולם רוחי. כיצד למצוא את הנתיב הנכון המוביל אל עולם הרוח, יהיה נושא ההרצאות הללו. אתם יכולים, בחפץ-לב, לדמיין לעצמכם שהאימפולס הראשון של האדם יהיה לעקוב אחר אותו נוהל שהוא אימץ לעצמו בסוקרו את עולם-התופעות. הוא פשוט יעביר את שיטת התפיסה החושית לסקירת עולם הרוח. ברם, אם המחקר בעולם-התופעות כרוך באשליות, אז קרוב לוודאי שהאפשרויות של האשליות תלכנה ותגדלנה ולא תצטמצמנה, אם שיטות המחקר של עולם-התופעות תיושמנה גם בעולם הרוח. למעשה, זה מה שקורה. כתוצאה מכך, אנו רק נעשים קורבנות של אשליה הכופה את עצמה יותר ויותר.

ושוב, אם נטפח ציפיות-מראש מעורפלות, התלהבויות מטושטשות, תחושות מוקדמות נטולות הסבר מתוך אזורים חשוכים של הנפש, דמיונות של חלומות, ביחס לרוחי, הרי שישאר לעד עבורנו לא-ידוע. אנו נשארים בעולם ההשערות; אנו חולקים אמונה, אך אין לנו ידיעה ממשית. אם אנו שבעי-רצון מפשוט לאמץ את המסלול הזה, הרי שהרוחי לא ייודע לנו בצורה טובה יותר, אלא יותר ובהדרגה לא-ידוע לנו. כך, האדם עלול לצעוד פעמיים שלא בדרך נכונה.

מצד אחד, הוא צועד באותו קו של מחקר ביחס לעולם הרוח ולעולם-התופעות. ועולם-התופעות מתגלה כאשליה. אם הוא ימשיך באותה גישה לעבר עולם הרוח, כפי שספיריטואליסטים רגילים עושים לפעמים, אז הוא יהיה חשוף לאשליות גדולות אף יותר.

מצד שני, הוא יכול לאמץ את הגישה השנייה. במקרה זה, לא נעשה שום ניסיון לחקור את עולם הרוח לאורך קווים מהוקצעים ומובנים, אלא על-ידי אמונה שהוא גיבש לעצמו והתלהבות מטושטשת. כתוצאה מכך, עולם הרוח נשאר ספר חתום. לא חשוב באיזו דחיפות נצעד בנתיב של השערות מעורפלות והתלהבות רגשנית, נדע בהדרגה פחות ופחות על עולם הרוח. במקרה הראשון, האשליה מועצמת; במקרה השני – אי-הידיעה שלנו. על רקע שני הנתיבים השגויים הללו, עלינו לגלות את הנתיב הנכון.

עלינו לזכור כמה קשה באופן בלתי-אפשרי להחליף ידיעה של העצמיות האמיתית בידיעה של האשליה הגדולה במובן שציינתי; יתר על כן, אם אדם מתכוון להכין את עצמו לגישה אמיתית ואמינה להבנה רוחית, כמה בלתי-אפשרי להתגבר, במצב של אשליה, על כל הרגשות המטושטשים ביחס לעצמיות

האמיתית ולהגיע לתפיסה בהירה של המציאות. הבה נסתכל ללא משוא-פנים בדברים הכרוכים בכך. מטריאליסט לעולם לא יוכל לחוש התפעלות וכבוד עמוקים כלפי התגליות המדעיות האחרונות של דרווין, הקסלי, ספנסר ואחרים כעל תגליות של בני-אדם בעלי תובנה על עולם הרוח. כי, האנשים הללו, ורבים אחרים מאז תקופתו של ג'ורדנו ברוננו, לא חסכו במאמצים כדי לרכוש תובנה על מה שהמיסטריות העתיקות התייחסו אליו כעולם המאיה. אין צורך לקבל את התורות אשר פותחו על-ידי דרווין, הקסלי, ספנסר, קופרניקוס, גלילאו והיתר. הבה ניתן לאחרים לפתח תיאוריות על היקום כמה שהם רק רוצים; אין לנו שום כוונה להיגרר לטענותיהם. אבל, מוכרחים אנו לזהות את הגורם המניע העצום שבני-אדם אלו ייחסו למחקר מפורט ועובדתי על איברים מסוימים באדם, בעלי-חיים וצמחים או לאיזושהי שאלה מיוחדת הקשורה לממלכת המינרלים. פשוט דמיינו לעצמכם כמה למדנו בזמנים האחרונים על התפקודים של הבלוטות, העצבים, הלב, המוח, הריאות, הכבד וכן הלאה, כתוצאה מהמחקרים הממריצים שלהם. הם ראויים לכבוד ולהערצה הגדולים ביותר שלנו. אך, בחיים הממשיים, ידיעה זו יכולה לקחת אותנו רק עד לנקודה מסוימת. הרשו לי לתת לכם שלוש דוגמאות אשר תבהרנה את כוונתי.

אנו יכולים לעקוב בפרטי פרטים אחר הביצית האנושית הראשונה; כיצד היא מתפתחת לכדי עובר אנושי, כיצד האיברים השונים מתפתחים שלב אחר שלב וכיצד מתוך האיברים ההיקפיים הקטנטנים נבנים מבנה הלב ומערכת מחזור-הדם. את כל זה אפשר להציג. ביכולתנו לעקוב אחר הצמיחה האורגנית של הצמח מן השורש עד לפריחה ולזרע ומתוך מידע עובדתי זה, אנו יכולים לבנות תורה של היקום המקיפה את הקוסמוס.

האסטרונומים והאסטרו-פיסיקאים שלנו כבר עשו זאת. הם בנו תורה של הקוסמוס אשר מראה כיצד העולם עולה מתוך מערכת ערפילית של כוכבים, אשר קיבלה בהדרגה צורה ברורה יותר ויותר ובעלת יכולת התרבות טבעית. אבל, על אף גיבוש זה של תיאוריה, אנו עומדים שוב, בסופו של דבר, פנים אל פנים מול הישות היסודית של האדם, מול השאלה כיצד יש להגיב לצו **הכר את עצמך!** אם אנו מכירים רק את העצמיות אשר מוגבלת לידיעה של המינרלים, הצמחים, בעלי-החיים, מערכות הבלוטות וזרימת-הדם האנושיות, הרי שנדע רק את העולם שלתוכו נכנס האדם בלידה וממנו הוא יוצא במוות. אך, בניתוח סופי, האדם חש שהוא אינו מוגבל לעולם הארעי. לכן, לנוכח כל אותה ידיעה אשר מופקת בגדולה ושלמות כאלה, עליו להשיב מתוך מעמקי ישותו: את כל זה אתה מאשר רק בין לידה ומוות. אבל, האם מכיר אתה את עצמיותך היסודית, את מהותך האמיתית? ברגע בו לידיעה של האדם והטבע יש משמעויות מוסריות ודתיות, הישות האנושית, שאיבריה יכולים להבין רק את עולם האשליה הגדולה, מצטמצמת לכדי שתיקה. על הצו **הכר את עצמך, כך שתוכל לדעת בישותך הפנימית ביותר מהיכן אתה בא ולאן אתה הולך**, על שאלה זו של הכרה, ברגע בו עולים נושאים דתיים, בלתי-אפשרי להשיב עם רמה מוגבלת זו של הבנה.

עם כניסתו לבתי-הספר של המיסטריות, המועמד-להתקדשות נשאר בלי ספקות ביחס לכך שלא משנה כמה הוא היה יכול ללמוד באמצעות התבוננות-חושית, מידע זה לא היה יכול להציע תשובה לחידה הגדולה של הטבע האנושי, כאשר נושאים דתיים היו מעורבים.

יתר על כן, על אף שיכולה להיות לנו ידיעה על מבנה הראש האנושי, על התנועות האופייניות של הזרועות והידיים של האדם, על צורת הליכתו ועמידתו, על אף שלא נוכל להשיב ברגישות רבה לתצורות של בעלי-החיים והצמחים בה במידה שאנו יכולים לדעת אותן באמצעות התבוננות חושית, אנו מיד מנסים לתת ביטוי אמנותי למידע זה שאנו מתייצבים מולו עם שאלה שבלתי-אפשרי למצוא לה מענה. כי, כיצד ביטאו בני-האדם עד כה באמצעות אמנות את הידיעה שלהם על העולם? הם חבו את ההשראה שלהם לתורות של המיסטריות. הידיעה שלהם על הטבע והיבטיו הרבים, הייתה קשורה לרמת ההבנה אשר הייתה קיימת, אך באותו זמן היא הועשרה על-ידי תובנה רוחית.

צריך רק להסתכל לאחור ביוון העתיקה. כיום, פסל או צייר עובד על-פי דגם – זה לפחות היה הנוהג עד לאחרונה. הוא מנסה להעתיק ולחקות. האמן היווני לא פעל בדרך הזאת, אף על פי שהוא כביכול עשה זאת; הוא דווקא חש את התצורה האנושית הרוחית בתוכו. בפיסול, אם הוא רצה לתאר יד בתנועה, הוא היה מודע לכך שהעולם החיצוני היה מלא בתוכן רוחי, שכל אובייקט חומרי נברא מתוך הרוח ובעבודתו הוא שאף לברוא מחדש את הרוח.

אפילו עד לתקופת הרנסאנס, צייר לא השתמש בדגם; הוא שימש כגורם ממריץ בלבד. הוא ידע, באופן אינטואיטיבי מה הניע את היד או הזרוע והוא ביטא את המידע הזה בביצוע התנועה. רק לתאר את ההיבטים החיצוניים והשטחיים של עולם המאיה, רק להעתיק את הדגם, אינו מקדם את הבנתנו; על-ידי כך, איננו חודרים עמוק יותר באדם, אלא עוסקים רק בדברים החיצוניים ולכן ממשיכים לצפות בו מבחוץ.

מנקודת-מבטה של האמנות, אם איננו מצליחים להתעלות אל עולם המאיה, הרי שאנו ניצבים מול השאלה הנוראית של הטבע האנושי ואיננו מקבלים שום מענה.

ושוב, עם הכניסה אל תוך המיסטריות העתיקות, הובהר למועמד-להתקדשות אשר עמד להתקדש: "אם תישאר בתוך עולם המאיה, לא תהיה מסוגל לחדור את הישות היסודית של האדם או כל ממלכה אחרת של הטבע. לא תוכל להיות אמן." בתחום האמנות, נמצא שהיה צורך להזכיר למועמד-להתקדשות את הצו הברור 'הכר את עצמך', ואז הוא החל לחוש את הצורך בידיעה רוחית.

אך, אתם תתנגדו עם הטענה: קיימים פסלים מטריאליסטים יסודיים. ככלות הכול, הם לא היו רק חובבנים, הם ידעו מי הם. הם אף ידעו כיצד להוציא את הסודות מתוך הדגם שלהם ולהעניקם לדמויות ולנושאים המרכזיים שלהם. זה אכן כך, אבל מהיכן הם הפיקו את הידיעה שלהם? בני-האדם לא הצליחו להבין שיכולת זו לא באה מהאמנים עצמם. הם חבו אותה לאמנים מתקופות קדומות יותר, שלחילופין קיבלו אותה מאבותיהם הקדמוניים. הם פעלו מתוך מסורת. אך, הם לא היו מוכנים להודות בכך, מפני שהם טענו

כי הם חבו אותה לעצמם. הם ידעו כיצד המאסטרים העתיקים פעלו והם חיקו אותם. אך, המוקדמים ביותר מבין המאסטרים הקדומים למדו את הסוד שלהם מהתובנות הרוחיות של המיסטריות. רפאל ומיכאלאנג'לו למדו אותו מאלה שעדיין קיבלו השראה מן המיסטריות.

אבל, אמנות אמיתית מוכרחה להיברא מתוך הרוחי. אין שום דרך אחרת. ברגע בו אנו נוגעים בשאלת האדם, לכל רושם של האשליה הגדולה אין שום מענה לשאלות החיים, לשאלת גורלו של האדם. כדי לחזור למעיין הנובע של האמנות והיצירתיות האמנותית, מוכרחים אנו לרכוש מחדש תובנה על עולם הרוח.

עתה, דוגמה שלישית. הבוטניקאי או הזואולוג יכול לרכוש ידיעה מפורטת להפליא של הצורה של כל צמח וצמח. הביו-כימאי יכול לתאר את התהליכים המתרחשים בחיי הצמח. הוא אף יכול לומר כיצד דברי מאכל מוטמעים במערכת המטבולית, נספגים על-ידי כלי הדם בדפנות של מערכת ההזנה והעיכול ונישאים בדם אל מערכת העצבים. אנטומיסט, פיסולוג, בוטניקאי או גיאולוג מחונן יכול לכסות תחום רחב של עולם המאיה, אבל אם בכוונתו להשתמש בידיעה זו למטרות של ריפוי או טיפול רפואי, אם ברצונו להתקדם מהמבנה החיצוני או אפילו מהמבנה הפנימי של האדם אל ישותו היסודית, הרי שהוא לא יוכל לעשות זאת.

אתם תאמרו: "אבל, ישנם רופאים רבים שהינם מטריאליסטים ואין להם שום עניין בעולם הרוח. הם מטפלים במטופלים בהתאמה עם שיטותיהם של מדעי הטבע ועם זאת הם מגיעים לתוצאות."

זה אכן כך. אבל, הם מסוגלים לרפא כי עומדת מאחוריהם תפיסת-עולם עתיקה מבוססת-מסורת. תרופות עתיקות הופקו מהמיסטריות, אך לכולן היה מאפיין ראוי-לציון. אם תסתכלו במרשם עתיק, תגלו שהוא מסובך מאוד. הוא מציב דרישות ניכרות בפני אלה המכינים אותו ואשר מיישמים אותו עבור המטרה המיוחדת שהותוותה על-ידי המסורת. אילו הייתם פונים לרופא מזמנים קדומים והייתם שואלים כיצד מרשם הוכן, הוא לעולם לא היה משיב: "תחילה, אני עורך ניסויים כימיים ומוודא שהחומרים מתנהגים כך וכך; לאחר מכן, אני מנסה אותם על מטופלים ורושם את התוצאות." רעיון כזה לעולם לא היה עולה בדעתו. לבני-האדם אין שום מושג על הנסיבות אשר שלטו בתקופות קדומות יותר. הוא היה משיב: "אני חי במעבדה (אם יכול אני לכנותה כך) אשר מצוידת על בסיס תורת המיסטריות וכאשר אני נתקל בתרופה, הרי שאני חב אותה לאלים." הוא היה ברור למדי בנקודה זו, שהוא היה בקשר קרוב עם עולם הרוח דרך האווירה כולה אשר שררה במעבדה שלו. ישויות רוחיות היו נוכחות בפניו בבירור כפי שישויות אנוש נוכחות בפנינו. הוא היה מודע לכך שדרך השפעתן של ישויות רוחיות הוא הגיע לממד גבוה יותר של הווייה והיה מסוגל להגשים יותר מאשר היה מתאפשר אחרת. והוא המשיך לרשום את המרשמים המסובכים שלו לא מתוך ידיעה טבעית, אלא כפי שהאלים הכתיבו. בתוך המיסטריות היה ידוע שכדי להבין אדם, מוכרחים לא להיות מזוהים עם עולם המאיה, אלא להתקדם אל האמת של העולם האלוהי.

עם כל הידיעה שלהם על העולם החיצוני, בני-האדם כיום רחוקים יותר מהאמת של העולם האלוהי מאשר האנשים הקדמונים עם הידיעה שלהם אשר הופקה מן המיסטריות. אך, את הדרך חזרה יש לגלות שוב.

מן הדוגמה השלישית ברור שאם נרצה לרפא, אפילו בהיותנו מצוידים בידיעה הרחבה ביותר האפשרית של הטבע (כלומר של עולם המאיה), נתייצב שוב מול השאלות הלא-פתורות של החיים והגורל האנושיים. אם ברצוננו להבין את האדם מנקודת-המבט של המאיה, 'האשליה הגדולה', מנקודת-המבט של 'הכר את עצמך' אשר נדרשת למטרות ריפוי, אז לא נהיה מסוגלים להתקדם אפילו שלב אחד בהבנתנו.

וכך, לאור הדוגמאות הללו, אנו יכולים לומר: "מי שרוצה לגשר על הפער בין עולם המאיה ו-'הכר את עצמך', ייווכח לדעת ברגע בו הוא ניגש אל הישות האנושית ברגש דתי, כאמן יוצר, כמרפא או רופא, שהוא ניצב מול חלל ריק, אם נקודת-המוצא היחידה שלו היא עולם האשליות. הוא יהיה חסר-אונים אלא אם כן הוא ימצא צורה של ידיעה אשר מתעלה אל מעל לידיעה של הטבע החיצוני, שהינה ידיעה של המאיה, האשליה הגדולה."

הבה נערוך השוואה בין הדרך בה בני-אדם שאפו לרכוש, מתוך רוח המיסטריות, ידיעה מקיפה על העולם והדרך בה מנסים לעשות זאת כיום. אז, נהיה בעמדה שבה נוכל להתמצא ביחס לנתיבים המובילים אל ידיעה מקיפה זו.

לפני אלפים ספורים של שנים, על העולם והתשתית האלוהית שלו או המהות האלוהית שלו דיברו בצורה שונה מאוד מן הדרך בה בעלי-סמכות מדברים כיום. הבה נסתכל לאחור באותה תקופה, לפני אלפים ספורים של שנים, כאשר ידיעה עילאית ונשגבה פרוחה במיסטריות של המזרח הקרוב. ננסה להסתכל יותר מקרוב בטבעה של ידיעה זו באמצעות תיאור קצר של מאפייניה.

בארץ הכלדים הקדומה, לימדו את הדברים הבאים: כוחות-הנפש של האדם מגיעים למלוא הפוטנציאל שלהם, כאשר הוא מכווין את עין הרוח שלו לניגוד המופלא בין חיי-השינה (תודעתו מעומעמת, הוא אינו חש את סביבתו) וחיי-הערות שלו (הוא בעל תפיסה צלולה, הוא מודע לעולם מסביבו). מצבים מתחלפים אלו של שינה וערות נחו בצורה שונה לפני אלפי שנים. השינה הייתה פחות לא-מודעת, חיי-הערות לא מודעים לגמרי. בשינה, האדם היה מודע לתמונות רבות-עוצמה משתנות-לעד, לזרימה ולתנועה של חיי-העולמות. הוא היה בקשר עם התשתית האלוהית, המהות האלוהית, של היקום.

עמעום התודעה במהלך השינה הוא תוצאה של האבולוציה האנושית. לפני אלפים ספורים של שנים, חיי-הערות לא היו ברורים וצלולים כמו בימינו. לאובייקטים לא היו קווי-מתאר חדים, הם היו מטושטשים. הם הקרינו תכונות רוחניות בצורות שונות. לא היה אותו מעבר חד מחיי-שינה לחיי-ערות. בני-האדם באותה תקופה עדיין היו מסוגלים להבדיל בין שני המצבים הללו, והסביבה של חיי-הערות שלהם כונתה **אפסו** (Apsu). חיים אלה של זרימה ותנועה אשר נחו בשינה, תחום זה אשר טשטש את ההבחנה הברורה בין

מינרלים, צמחים ובעלי-חיים של חיי-הערוה, כונה **תיאמט** (Tiamat). התורה בבתי-הספר של המיסטריות של הכלדים הייתה שכאשר לאדם, במצב של שינה, היה חלק בזרימה ובתנועה של תיאמט, הוא היה קרוב יותר לאמת ולממשות מאשר כאשר הוא חי את חיי המודעים בין מינרלים, צמחים ובעלי-חיים. תיאמט היה קרוב יותר לתשתית העולם, קשור קשר קרוב יותר לעולם האדם מאשר אפסו. אפסו הייתה רחוקה יותר. תיאמט הציג משהו שהינו קרוב יותר לאדם. אך, במהלך הזמנים, תיאמט עבר שינויים וזה הובא לידיעתם של המועמדים-להתקדשות בבתי-הספר של המיסטריות. מתוך חיי הזרימה והתנועה של תיאמט עלו צורות שטניות, צורות של סוסים עם ראשים אנושיים, צורות דמויות-אריה עם ראשים של מלאכים. הן עלו מתוך היסוד של תיאמט וצורות שטניות אלו נעשו עוינות לאדם.

אז, הופיעה בעולם ישות רבת-עוצמה **אָאָה** (Ea). כיום, מי שיש לו אוזן רגישה לקולות, יכול לחוש כיצד צירוף שתי התנועות הללו מצביע על אותה ישות רבת-עוצמה שעל-פי תורות עתיקות אלה של המיסטריות, התייצבה לצד האדם כדי לעזור לו כאשר הדמונים של תיאמט התחזקו. **אָאָה** או **אִיאָה** (Ia) הפכו מאוחר יותר – אם מוסיפים בהתחלה את מילת החיבור 'סופ' – סופ-אָאָה, סופיה. אָאָה רומזת בערך על חכמה מופשטת, חכמה אשר ממלאת את כל הדברים. סופ היא מילת חיבור המצביעה (בקירוב) על מצב של הוויה. סופיה, סופאָאָה, סופאִיאָה, החכמה הקיימת בכל מקום וממלאת את הכול, שלחה אל המין האנושי את בנה, שאז היה מוכר בשם **מרדוק**, שמאוחר יותר כונה מיכ-אל, אשר קיבל סמכות מהיררכיית המלאכים. הוא אותה ישות כמו **מרדוק**, הבן של **אָאָה**, החכמה – **מרדוק-מיכ-אל**.

על-פי התורות של המיסטריות, **מרדוק-מיכ-אל** היה עצום ורב-עוצמה וכל הישויות השטניות כמו סוסים עם ראשים אנושיים וצורות דמויות-אריה עם ראשים של מלאכים – כל הצורות השטניות הגועשות והמשתנות הללו, אשר התאחדו כתיאמט רב-העוצמה, נערכו נגדו. **מרדוק-מיכ-אל** היה חזק מספיק כדי לשלוט ברוח-הסערה אשר חולפת על-פני העולם. כל מה שתיאמט גילם נראה כממשות חיה, בצדק, כי כך הם חוו אותם. כל הדמונים הללו יחדיו נראו כיריב, דרקון רב-עוצמה אשר גילם את כל הכוחות השטניים אשר יצאו מתיאמט, הלילה. וישות-דרקון זו, הנושפת אש וזעם, התקדמה לעבר **מרדוק**. בהתחלה, מיכ-אל הלם בדרקון עם נשקים שונים ואז הוביל את הכוח כולו של רוח-הסערה שלו אל תוך קרביו של הדרקון כך שתיאמט התפוצץ לחלקים אשר התפזרו לכל עבר. [שירת הבריאה אומרת: "הרוח הצפונית נשאה אותם למקומות לא-גלויים."], וכך, **מרדוק-מיכ-אל** היה יכול ליצור בכוחות עצמו את השמים ממעל ואת האדמה מתחת. כך, הופיעו מעל ומתחת.

כזו הייתה תורת המיסטריות. הבן המבוגר של **אָאָה**, החכמה, הביס את תיאמט ועיצב מחלק אחד שלו את השמים ממעל ומחלק אחר את האדמה מתחת. "הוא אדם, אם תישא את עיניך אל הכוכבים, תראה חלק אחד ממה שמרדוק-מיכ-אל עיצב בשמים מתוך התהום האיומה של תיאמט לטובת המין האנושי. ואם

תסתכל מטה, היכן שהצמחים צומחים מתוך האדמה אשר עברה תהליך מינרליזציה, היכן שהמינרלים מתחילים לקבל צורה, אז תגלה את החלק השני שהבן של אָאָה, החכמה, ברא מחדש לטובת המין האנושי." כך, הכלדים העתיקים הסתכלו לאחור לעבר התקופה המעצבת של העולם, בעיצוב מתוך חסר-הצורה; הם ראו את בית-היוצר של הבריאה וקלטו ממשות חיה. צורות שטניות אלה של הלילה, כל המפלצות הללו של הלילה, הישויות האורגות והעולות של תיאמט עברו טרנספורמציה על-ידי מרדוק-מיכ-אל לכוכבים מלמעלה ולאדמה מלמטה. כל הדמונים אשר עברו טרנספורמציה על-ידי מרדוק-מיכ-אל לכוכבים זוהרים, כל מה שצומח מתוך האדמה, העור והרקמה של תיאמט אשר עברו טרנספורמציה – זוהי הצורה בה בני-האדם מזמנים קדומים תיארו לעצמם כל מה שבא אליהם דרך התכונות העתיקות של הנפש. את המידע הזה הם החשיבו כידיעה.

לאחר מכן, הכוהנים של המיסטריות חזו את העתיד על-ידי בחינת הכוחות הנפשיים של תלמידיהם. וכאשר המועמדים-להתקדשות פיתחו מידה מספקת של כוח-נפשי, הם היו בעמדה להבין את השיעורים הבסיסיים הראשונים שילדים לומדים כיום בבית-ספר – שהאדמה מסתובבת סביב השמש ועולמות נוצרים מערפיליות. באותם ימים, ידיעה זו הייתה סוד שמור היטב. לעומת זאת, התורה אשר נמסרה באופן גלוי עסקה במעשיו של מרדוק-מיכ-אל, שתוארת לך עתה. בבתי-הספר ובאוניברסיטאות שלנו בימינו – והם אינם דורשים שום סודיות – ואפילו בבתי-הספר היסודיים שלנו, מלמדים את המערכת של קופרניקוס ואסטרו-פיסיקה, נושאים שבזמנים העתיקים, רק החכמים העזו לקחת על עצמם או היו רשאים לקחת על עצמם ואז רק לאחר הכנה ארוכה. כל מה שתלמיד בית-ספר יודע כיום, רק מתקדשים יכלו ללמוד באותם ימים. כיום, כל זה מהווה חלק מתוכנית הלימודים של בית-הספר.

הייתה תקופה קדומה יותר מאשר תקופת המיסטריות הכלדיות העתיקות, בה בני-אדם דיברו רק על דברים כמו אלה שתוארת – על אָאָה, על מרדוק-מיכ-אל, על אפסו ותיאמט. הם תיעבו כל דבר שמורים משונים אלה של המיסטריות לימדו על תנועות הכוכבים או השמש; הם רצו ללמוד, לא את הבלתי-נראה, אלא רק את הגלוי-לעין והמוחשי, אם כי בצורות אשר עברו האנשה או בצורות הסמלים שהתגלו באמצעות ראייה רוחית קדומה. הם דחו את הידיעה שהמורים-המכניסים-להתקדשות הקדומים ותלמידיהם רכשו. אחר-כך, באה תקופה בה החכמה הקדמונית הופצה בהדרגה מן המזרח ושתי צורות הידיעה נשמרו. בני-אדם אוגרים הרבה מאוד על ההתגלויות של ישויות העולמות הרוחיים, המעשים של מרדוק-מיכ-אל, למשל; ובמידה שווה הם שמרו על מה שאפשר לתארו באופן סכמתי – השמש במרכז והגופים הפלנטריים מסתובבים סביבה במעגלים ובאפיציקלים. אז, במהלך הזמנים, תובנה על עולמות הרוח, עולמות הדמונים והאלים, אבדה והידיעה האינטלקטואלית טופחה, הידיעה שאנו מעריכים כל-כך כיום ואשר הגיעה לשיאה בשנים המוקדמות של תקופתנו. עתה, אנו חיים בתקופה אשר מתעלמת מהרוח, אפילו כפי שעולם-התופעות לא זכה לתשומת-לבם של אלה שעבורם הרוח היה מובן מאליו. עלינו לחזות מראש את

התקופה שבה נהיה שוב בעמדה לקבל אלה ליד אלה, את התורות של אסטרונומים, אסטרו-פיסיקאים, זואולוגים ובוטניקאים ואת הידיעה של ממשויות רוחיות אשר מופקות מתובנות רוחיות. תקופה זו עומדת לבוא עתה ומוכרחים אנו להיות מוכנים לקראתה אם ברצוננו להגשים את משימתנו ולגלות מחדש, בין דברים אחרים, את המקור הדתי של האמנות ואמנות הריפוי.

כפי שבזמנים העתיקים, הרוחי שכן בקרב בני-האדם בעוד שבזו לעולם החומרי, ולאחר תקופה זו באה תקופה שבה הידיעה החומרית טופחה והרוחי הודחק, כך עתה מוכרח לבוא הזמן שבו עלינו לבצע טרנספורמציה לידיעה העצומה והמקיפה שלנו על העולם החיצוני, הראוי כל-כך להערצה, לכדי ידיעה מחודשת של התורות של המיסטריות. מאז שהמדע החומרי של ימינו הרס את הארמון של הרוחניות הקדומה, כך שלא נשמר דבר מהמבנה העתיק, לכל היותר, אותם חלקים שאנו מגלים, מוכרחים אנו לשקם שוב את הרוחי; אך, מוכרחה להיות הבנה מלאה וברורה של כל דבר שאנו חושפים כאשר אנו משתקעים בהיסטוריה של תקופות עבר. עלינו למצוא את דרכנו חזרה אל הרוחי באמצעות אמנות יוצרת חדשה, חדורה ברגש דתי, באמצעות אמנות חדשה של ריפוי ובאמצעות ידיעה חדשה של הרוח אשר תמלא את ישות האדם.

אלו הן שלוש דוגמאות שנתתי לכם היום בתקווה שנוכל לשאוף לחדש את המיסטריות אשר צריכות לתת לנו הבנה של האדם שנועד לפעול כאדם משולב לגמרי ולא כמטריאליסט צר כדי לקדם את הרווחה וההארה של חבריו בני-האדם.

הרצאה 2

שלושת העולמות והתמונות המשתקפות שלהם

12 באוגוסט 1924, טורקאיי

אם ברצוננו לפתח הבנה של מחקר רוחי, מוכרחה להיות לנו, קודם כל, אידיאה ברורה על מצבי התודעה השונים שהנפש האנושית יכולה לחוות. בחייו הרגילים על האדמה כיום, נהנה האדם ממצב תודעה מוגדר היטב, אשר מתאפיין מעצם העובדה שהוא חווה הבחנה ברורה בין ערות ושינה התואמות בקירוב, אם כי לא חופפות בזמן, למעבר המדומה של השמש סביב האדמה, כלומר למשך סיבוב אחד של האדמה על צירה. ברם, בתקופה זו, התאמה זו הופרעה במידה מסוימת. אם נסתכל לאחור בעבר הלא כל-כך רחוק עם מערכת החיים המסודרת שלו, נגלה שבני-האדם עבדו בקירוב מזריחת השמש עד שקיעתה ושקעו בשינה משקיעת השמש עד זריחתה.

בימינו, הוויית-קיום מסודרת זו השתבשה בחלקה. למעשה, הכרתי בני-אדם אשר הפכו את אורחות החיים שלהם; הם שקעו בשינה במהלך היום ונשארו ערים במהלך הלילה. לעתים קרובות, חקרתי את הסיבה לכך. בני-האדם הנדונים, שחלקם הגדול היו משוררים וסופרים אמרו לי שהם לא הצליחו לשנות זאת; סוג זה של הרגל היה בלתי-נפרד מן הכתיבה הספרותית. עם זאת, כאשר נתקלתי בהם בלילה, לא מצאתי אותם, אפילו לא פעם אחת, כותבים שירה!

עתה, ברצוני להדגיש שעבור התודעה בימינו, חשוב ביותר שנהיה ערים במהלך שעות היום או פרק זמן תואם ונישן בפרק זמן שווה-ערך לשעות החשיכה. דברים רבים כבולים לצורה זו של תודעה, ביניהם: שנייחס ערך מיוחד לרשמי-חושים; הם הופכים עבורנו למציאות העיקרית. עם זאת, כאשר אנו עוברים מרשמי-חושים למחשבות, אנו מתייחסים אליהן כהשתקפות חיוורת בלי ממשותם של רשמי-חושים.

בימינו, אנו מתייחסים לכיסא כממשות. ביכולתכם להעמידו על הרצפה; אתם יכולים לשמוע את הרעש שהוא עושה כאשר גוררים אותו. אתם יודעים שביכולתכם לשבת עליו. אך, למחשבה 'כיסא' איננו מייחסים ממשות. אם תהלמו במחשבה אשר בראש, בהאמינכם שהיא ממוקמת שם, לא תשמעו דבר. אתם אף לא מאמינים – ובצדק, בהינתן המבנה הנוכחי של האדם – שהייתם יכולים לשבת על המחשבה 'כיסא'. הייתם רחוקים מלהיות שבעי-רצון אם רק מחשבות של כיסאות היו מופיעות באולם זה!

ודברים רבים אחרים קשורים להתנסות זו של התודעה, תודעה הקשורה לתקופת המסלול של השמש. הנסיבות היו שונות עבור אלה שתבנית-חיייהם הייתה מסודרת ומאורגנת על-ידי המיסטריות, על-ידי המיסטריות של הכלדים למשל, עליהן דיברתי אתמול. אותם בני-אדם חיו ברמת תודעה שונה למדי מזו כיום. הרשו לי להדגים את ההבדל הזה באמצעות דוגמה איכשהו פשוטה. על-פי לוח-השנה שלנו, אנו

מייחסים לשנה 365 ימים; ברם, זה לא כל-כך מדויק. אילו היינו ממשיכים לייחס 365 ימים לשנה לאורך מאות שנים, לא היינו נמצאים, בסופו של דבר, בקצב אחד עם השמש. היינו משתרכים מאחורי המיקומים של השמש. לכן, כל ארבע שנים אנו מוסיפים ללוח-השנה יום אחד. כך, על-פני פרקי זמן ארוכים, אנו חוזרים בקירוב לעקביות.

כיצד התמודדו הכלדים עם השאלה הזאת בזמנים המוקדמים מאוד? עבור תקופות זמן ארוכות, הם השתמשו בשיטת חישוב דומה לשלנו, אך הם הגיעו אליה בדרך שונה. היות שהם ייחסו 360 ימים לשנה, הם היו מוכרחים להוסיף חודש שלם כל שש שנים, בעוד שאנו מחשבים שנת דילוג, עם תוספת של יום, כל ארבע שנים. לכן, היו להם שש שנים של שנים-עשר חודשים כל אחת, ואז שנה אחת של שלושה-עשר חודשים. אנשי אקדמיה מודרניים תיעדו את העובדות הללו ואישרו אותן. אבל, הם אינם מודעים לכך שהבדל כרונולוגי זה קשור לשינויים עמוקים בתודעת האדם. הכלדים הללו אשר הוסיפו חודש אחד כל שש שנים במקום יום אחד כל ארבע שנים, הייתה להם השקפת-עולם שונה לחלוטין מזו שלנו. הם לא חוו את ההבדל בין יום ולילה באותה דרך. כפי שציינתי אתמול, התנסות-היום שלהם לא הייתה בהירה ורחיבה כמו זו שלנו. אם מישהו עם תודעת-היום שלנו היה נכנס אל תוך אולם זה ומסתכל סביבו, הוא היה רואה, כמובן, את האנשים בקהל כאן בקווי-מתאר חדים, חלקם קרובים זה לזה, אחרים רחוקים יותר וכן הלאה.

זה לא היה כך בקרב אלה אשר קיבלו את השראתם מהמיסטריות הכלדיות. באותם ימים, הם ראו אדם יושב, למשל, לא כפי שאנו רואים אותו עתה, כי זה היה נדיר באותם זמנים, אך מוקף בענן של הילה שהייתה חלק ממנו. ובעוד שאנו, בדרכנו הרגילה, רואים כל אינדיבידואל בקווי-מתאר חדים יושב על כיסא והכול מהוקצע כך שאנו יכולים לספור את מספר הנוכחים, הרי שהכלדים הקדומים ראו כל קבוצה של כיסאות בצד ימין ובצד שמאל למעבר בין השורות, מוקפת בסוג של ענן של הילה וסוחפת כמו כתמים של ערפל – כאן ענן, שם ענן ואז אזורים חשוכים יותר והאזורים החשוכים יותר הללו ציינו שאלה ישויות אנוש.

התנסות חזותית מסוג זה הייתה עדיין מוכרת בזמנים הכלדיים המוקדמים ביותר, אם כי לא בתקופות מאוחרות יותר. ביום, הכלדים העתיקים ראו רק את האזורים החשוכים של תמונה ערפילית זו. בלילה, הם ראו משהו דומה מאוד, אפילו במצב של שינה, כי שנתם לא הייתה עמוקה כמו זו שלנו. הוא הייתה יותר דמוית-חלום. כיום, אם מישהו היה שקוע בשינה, בהיות כולכם נוכחים כאן, הרי שהוא לא היה רואה אתכם כלל. בזמנים העתיקים, שינה עמוקה זו לא הייתה מוכרת; בני-האדם ראו את הצורה הנחזית של ענן של הילה בצד ימין ובצד שמאל עם האינדיבידואלים כנקודות אור בתוכה. כך, ההבדל בתפיסת מצבים ביום ובלילה, לא בלט כל-כך באותם זמנים כמו כיום. זוהי הסיבה לכך שהם לא היו מודעים להבדל בין אור השמש במהלך היום ואי-נוכחותו בלילה. הם ראו את השמש ביום כספירה זוהרת, המוקפת בהילה מפוארת.

הם דימו לעצמם את הדברים הבאים: – למטה הייתה האדמה; בכל מקום מעל לאדמה, מים וגבוה יותר, השלגים אשר נחשבו כמקור הנהר פרת. מעל כל אלה, הם חשבו, היה האוויר ובמרומים הייתה השמש, העוברת ממזרח למערב ומוקפת הילה יפה ביותר. לאחר מכן, הם דימו לעצמם את הוויית-הקיום של משהו כמו משפך, כפי שעלינו לכנותו כיום; בערב, השמש שקעה אל תוך משפך זה והופיעה שוב בבוקר.

אבל, הם למעשה ראו את השמש בתוך המשפך הזה. השמש של שעות הערב הייתה בקירוב כך: מרכז זוהר כחול-ירקרק, המוקף הילה צהובה-אדמדמה. זו הייתה התמונה שהייתה להם על השמש – בבוקר, השמש עלתה מתוך המשפך, זוהרת במרכזה ומוקפת הילה. היא חצתה את כיפת השמים, חמקה אל תוך המשפך ואז נעלמה משדה הראייה. בני-האדם דיברו על משפך או חלל ריק כי עבורם השמש הייתה חשוכה או שחורה. הם תיארו דברים בדיוק כפי שהם ראו אותם.

ושוב, נעשה עליהם רושם עמוק באותם זמנים מוקדמים כאשר הם הסתכלו לאחור בשש או בשבע השנים הראשונות של תקופת ילדותם וקלטו כיצד, במהלך אותן שנים, הם עדיין היו עטופים בבירור באותו יסוד אלוהי בו הם חיו לפני התגשמותם, כיצד, בין השנה השביעית והשנה הארבע-עשרה, הם החלו לעלות מתוך הביצה הרוחנית עד שהתהליך הושלם לגמרי בשנה העשרים שלהם. רק בגיל הזה הם חשו באמת את עצמם כישויות-אדמה. ואז, הם הבינו בצורה נוקבת את ההבדל בין היום והלילה.

הם הבחינו בתוכם שינויים התפתחותיים תקופתיים, כל שש או שבע שנים. זה היה בהתאמה עם השלבים הירחיים. שלבי ירח של עשרים ושמונה ימים תאמו לתבנית של התנסויות-החיים שלהם של תקופות בנות שש או שבע שנים. והם חשו ששלב ירחי של חודש אחד הקביל, בחיי האדם, לתקופה של עשרים ושמונה שנים (4x7 שנים). הם ביטאו זאת בלוח-השנה על-ידי הוספת חודש אחד כל שנה שביעית. בקיצור, חישוביהם היו מבוססים על הירח, לא על השמש.

יתר על כן, הם לא ראו את הטבע החיצוני כפי שאנו רואים אותו כיום, ברור מאוד ונטול-רוח. הטבע שהם ראו הן ביום והן בלילה היה מלא בהילה רוחנית. היום, יש לנו תודעת-יום ברורה; בלילה, איננו רואים דבר. זה מוצג על-ידי החשיבות שאנו מייחסים לשמש הגורמת להתחלפות היום והלילה.

בחכמת-המיסטיות של הכלדים הקדומים, הדגש היה לא על השמש, אלא על הירח, כי שלביו הירחיים היו השתקפות נאמנה של הגעתם לבגרות. הם חשו את עצמם בנויים באופן שונה בכל שלב ושלב – כילדים, כנערים וכבוגרים – אבל, כיום איננו חווים זאת עוד. בהסתכלות לאחור נראה שהיה הבדל קטן מאוד בין שבע השנים הראשונות ושבע השנים הבאות. בימינו, ילדים פיקחים כל-כך שאיננו יכולים בכלל להתייחד עמם! צריך יהיה להמציא שיטות חינוך מיוחדות כדי להסתדר עמם. הם פיקחים באותה מידה כמו אנשים מבוגרים, וכל אחד נראה פיקח באותה מידה, לא חשוב מה גילו.

זה לא היה כך עם הכלדים הקדומים. באותה תקופה, ילדים היו עדיין קשורים לעולם הרוח; כאשר הם גדלו, הם לא שכחו את הקשר הזה והבינו שרק מאוחר יותר הם הפכו לישויות ארציות, לאחר שעלו מתוך ההילה בצורת ביצה. לכן, חישוביהם היו מבוססים לא על השמש, אלא על הירח, על השלבים המחולקים לארבע, המחושבים בתקופות של שבע שנים שהם ראו בשמים. לכן, כל שבע שנים, הם הוסיפו חודש אחד, פרק זמן אשר חושב על-פי השלבים הירחיים.

סימן חיצוני זה בהיסטוריה של התרבויות, העובדה שאנו מוסיפים יום אחד כל ארבע שנים, בעוד שהכלדים הוסיפו חודש אחד כל שבע שנים, מציינת שבמציאות, על אף שתודעת-היום שלהם לא הייתה מופרדת בצורה חדה מתודעת-הלילה שלהם, הם חוו, אף-על-פי-כן, הבדלים ניכרים במצבי התודעה שלהם במהלך תקופות-החיים העוקבות.

היום, כאשר אנו מתעוררים בבוקר ומשפשפים את עינינו לסילוק השינה, אנו אומרים: "ישנתי." הכלדים הקדומים חשו שהם התעוררו בשנה העשרים ואחת או העשרים ושתיים שלהם; אז, הם החלו לראות את העולם באופן ברור ואמרו: "ישנתי עד לרגע זה." הם האמינו שהם שמרו על תודעת-ערות עד השנה החמישים לחייהם ובגיל מתקדם הם לא חזרו למצבם הקודם, אלא פיתחו ראייה מלאה ובהירה יותר. זוהי הסיבה לכך שהזקנים נחשבו לחכמים שעם התודעה אשר נרכשה מאז גיל עשרים, נכנסו עתה אל תחום השינה, אך נשארו במידה רבה רואים רוחיים.

כך, הכלדים הזקנים ידעו שלושה מצבי תודעה. אנו חווים שניים, ובנוסף אחד שאנו מאפיינים כמצב של חלום: ערות, שינה, חלימה. איש כלדי לא חווה את שלושת המצבים הללו מדי יום; הוא חווה מצב מצומצם של תודעה עד גיל עשרים ולאחר מכן מצב של ערות באופן מודע עד גיל חמישים. ואז, מצב שבו נאמר עליו: הוא לוקח את התודעה הארצית שלו אל תוך עולם הרוח. הוא הגיע לשלב שבו הוא יודע הרבה יותר, שהוא חכם יותר מבני-אדם אחרים.

אלה שהיו מתקדמים בגילם נחשבו חכמים; היום, הם נחשבים סנייליים. הבדל עצום זה נוגע בעצם שורשיה של הוויית-הקיום האנושית. עלינו להיות ברורים למדי ביחס להבדל זה, כי הוא חשוב במידה עצומה לישותו של האדם. איננו סוקרים את העולם פשוט באמצעות מצב תודעה אחד. אנו לומדים לדעת את העולם רק כאשר אנו מבינים את צורת התודעה שהייתה רווחת, למשל, בקרב הילדים של ארץ הכלדים הקדומה. היא דמתה למצב החלימה שלנו, אם כי הייתה פעילה יותר, מסוגלת להמריץ את האינדיבידואל לפעולה. היום, הדבר היה נחשב מצב פתולוגי. מצב זה של תודעת-ערות שאנו מוצאים שכיח כל-כך כיום ומניחים כמובן מאליו, לא היה ידוע באותם זמנים. אני משתמש במונח 'שכיח' בכוונה, כי להתרכז בהיבטים הפיסיים של האדם ולתאר אותם בהופעה זו, הוא דבר שכיח. זה לא יתקבל מיד, כמובן, אך כך הדבר. בכלדיה הקדומה, האדם נתפס הן כמהות פיסית והן כבעל הילה, כפי שתיארתי. והחכמים ראו מעבר לפיסי, ראו אל תוך נפשות בני-האדם.

זה היה מצב שלישי של תודעה שכיום נעלם. אפשר להשוותו למצב של שינה חסרת-חלומות. אם נבחן את המצב מבחינה היסטורית, נגלה שאנו נתקלים במצבי תודעה שונים מאוד משלנו, וככל שנרחיק לאחור, כך גדולות יותר תהיינה השונויות. לשם ההשוואה, מצבי התודעה הרגילים בימינו אינם משהו שאפשר להתגאות בו. איננו מייחסים חשיבות למה שאדם עשוי לחוות בשינה חסרת-חלומות מפני שיש לו, ככלל, מעט לספר. כיום, מעטים, מעטים מאוד, יכולים לספר לנו משהו על התנסויותיהם בשינה חסרת-חלומות. חיי-חלומות, כך נאמר, הם דמיונות, פרי יצירה של המוח בלבד; המצב הרצוי היחיד, המצב המהימן היחיד, הוא המצב של תודעת-ערות.

הכלדים הקדומים לא היו שותפים לגישה זו. מצב התודעה דמוי-הילד עם חיי-החלומות הרעננים והנמרצים אשר ביקשו פעולה מעשית, נתפס כמצב שבו ילדים עדיין חיו במצב של גן-עדן, כאשר דבריהם נבעו מן האלים. בני-אדם הקשיבו להם מפני שהם הביאו שפע של מידע מעולם הרוח.

במהלך הזמנים, הם הגיעו למצב התודעה שבו הם היו ישויות-אדמה, אבל בהילות שלהם הם עדיין היו ישויות-נפש, ישויות-רוח. זה היה מצב התודעה שהרואים או החכמים חוו. כאשר בני-אדם הקשיבו להם, הם היו משוכנעים שהם מקבלים מסרים מעולם הרוח.

ועל אלה אשר התעלו גבוה יותר במיסטריות, נאמר שבשנה החמישים שלהם הם התעלו מעל ליסוד השמשי הטהור ונכנסו אל תוך עולם הרוח; מגיבורי-שמש, הם הפכו לאבות שהיו מאוחדים עם הבית הרוחי של המין האנושי.

כך, מפרספקטיבה היסטורית, רציתי לציין בפניכם כיצד המין האנושי התנסה במצבי תודעה שונים אלה.

בבחינת מצבי התודעה, הבה נניח בצד לרגע את השינה חסרת-החלומות של האדם בימינו ונבחן את מצב הערות הרגיל המוכר לכם כאשר אתם אומרים: "אני מודע לגמרי, אני רואה אובייקטים מסביבי, שומע בני-אדם אחרים מדברים אליי, משוחח עמם וכן הלאה."

ולאחר מכן, הבה ניקח את המצב השני, המוכר לכולכם כאשר אתם מדמיינים לעצמכם שאתם שקועים בשינה, כאשר עולים חלומות שלעתים קרובות מבעיתים כל-כך או משחררים בצורה נפלאה כל-כך שאתם נאלצים לומר אם אתם במצב בריאותי רגיל: דברים אלה אינם חלק מהחיים הרגילים, חיי היומיום; הם תוצאה רבגונית אשר נוצרת על-ידי משחקו של דמיון טבעי, והם כופים את דרכם אל תוך תודעת האדם בדרכים המגוונות ביותר. הסוג השכיח יקדיש תשומת-לב מועטה לחלומות; הסוג המאמין באמונות תפלות יפרש אותם בדרך חיצונית; המחונן מבחינה פיוטית, שאינו מובן מאליו ואינו מאמין באמונות תפלות, עדיין מודע לחיים הרבגוניים של החלומות. כי, מתוך מעמקי הטבע האנושי הלא-מושחת עולה משהו שאין לו את המשמעות המיוחסת לו על-ידי בני-אדם המאמינים באמונות תפלות, אלא מציין, אף-על-פי-כן, שבשינה עולות התנסויות מתוך החיים האינסטינקטיביים כמו ערפילים או עננים – בדיוק כפי שנוצרים הרים ולאחר

עידנים רבים וארוכים הם שוב נעלמים. ההבדל היחיד הוא שכל זה מתרחש מהר מאוד בחיי-החלומות, בעוד שבקוסמוס תמונות-חלום נבנות לאט ונעלמות לאט.

לחלומות יש ייחודיות נוספת. אנו עשויים לחלום על נחשים המקיפים אותנו מכל עבר, על נחשים השזורים סביב גופנו. מכורים לקוקאין, למשל, יחוו את התנסות-החלום הזאת של נחשים, בצורה מוגזמת. הקרבנות של עיוות זה ירגישו נחשים יוצאים מתוך כל חלקי גופם, גם בהיותם ערים.

כאשר אנו מתבוננים בחיינו שלנו, אנו מבינים שחלומות כאלה מצביעים על איזושהי הפרעה פנימית. חלומות על נחשים מצביעים על איזושהי הפרעה במערכת העיכול. תנועות המעיים מוצגות בחלום כהתפתלויות של נחשים.

שוב, אדם עשוי לחלום שהוא יוצא לטיול רגלי והוא מגיע למקום בו מוצב עמוד לבן – עמוד לבן או עמוד אבן אשר ניזוק בקצהו העליון. בחלומי, הוא חש לא נוח ביחס לקצה עליון זה. הוא מתעורר ומגלה שיש לו כאב-שיניים! באופן לא-מודע, הוא חש את הדחף לגעת באחת משיניו. (אני מתייחס לאדם בן-זמננו; האדם מזמנים קדומים נמצא מעל לדברים כאלה.) האדם הטיפוסי בימינו מחליט ללכת לרופא-שיניים ולסתום את החור בשן הפגומה.

מהו ההסבר לכך? התנסות זו כולה הקשורה לשן כואבת, המצביעה על הפרעה אורגנית כלשהי, מוצגת בתמונה. השן הופכת ל'עמוד לבן' המראה סימנים של נזק או ריקבון. בתמונת-החלום, אנו נעשים מודעים למשהו שלמעשה ממוקם בתוך האורגניזם שלנו.

או שוב, יש לנו חלום חי: אנו נמצאים בתוך חדר היכן שאנו חשים נחנקים; אנו חשים עצבניים וחסרי-מנוח. אז, לפתע – לא שמנו לב לכך קודם – אנו רואים תנור חם מאוד בפינת החדר. החדר חומם יתר על המידה. עתה, אנו מבינים מדוע לא יכולנו לנשום בחלום – החדר היה חם מדי. אנו מתעוררים עם רעד ודופק מהיר. הדופק הלא-סדיר בוטא בחלום באופן חיצוני. יש איזושהו תפקוד פגום של האורגניזם; אנו נעשים מודעים לו, אך לא מיד, כפי שהיה קורה לנו במהלך היום. אנו נעשים מודעים לו באמצעות תמונה סמלית. או, אנו עשויים לחלום שבחוזן יש שמש זוהרת. אנו מתעוררים ומגלים שביתו של השכן עולה באש. מאורע חיצוני אינו מתואר כפי שהוא, אלא עטוף בצורה סמלית.

כך, אנו רואים שבחלומות נמצאת בפעולה אימגינציה יוצרת וטבעית; בחלומות, מאורעות חיצוניים משוקפים. אבל, אל לנו לעמוד על כך. החלום יכול, כביכול, להתעורר לחיים ולקבל את משמעותו הפנימית וממשתו היסודית. אנו עשויים לחלום על משהו שאינו קשור לדבר כלשהו בעולם החיצוני. כאשר הנקודה הזאת מושגת בשלבים הדרגתיים, אנו אומרים שעולם שונה לחלוטין מתואר בחלומותינו; אנו נתקלים בישויות שונות למדי, שטניות או יפות ודמויות-אלף. אין זה רק עולם-התופעות אשר מופיע בתמונות-חלום, אלא גם עולם שונה לגמרי חודר אותנו. ישויות אנוש יכולות לחלום על העולם העל-חושי בצורה של תמונות הנתונות לתפיסה על-ידי החושים.

כך, לתודעת האדם בימינו יש חיי-חלומות לצד חיי-הערות הרגילים שלו. אכן, הנטייה לחלומות עושה אותנו משוררים. בני-אדם שאינם מסוגלים לחלום תמיד יהיו משוררים נחותים. כי, כדי להיות משורר או אמן, על האדם להיות מסוגל לתרגם את החומר הטבעי של חלומות לדמיון האימגינטיבי של חיי-הערות. למשל, מי שחלומותיו מפיקים את הסמליות מאובייקטים חיצוניים, כמו בחלום שבו שמש קורנת על חדר מוצגת כביתו של השכן עולה באש, יחוש ביום למחרת דחף להלחין. הוא מוסיקאי פוטנציאלי. מי שחש את דפיקות הלב כתנור אשר חומם יתר על המידה, יומרץ ביום המחרת לגשת לעיצוב או לתכנון ארכיטקטוני. הוא ארכיטקט, פסל או צייר פוטנציאלי.

קיים קשר בין הדברים הללו; בתודעה הרגילה, הם קשורים בדרך שתיארת. אבל, אנו יכולים להתקדם. כפי שתיארת בספריי ידיעת העולמות העילאיים והזרכים לרכישתה¹ ו-מדע הנסתר בקווים כלליים², את התודעה הרגילה הזאת אפשר לפתח באמצעות תרגילים רוחיים מסוימים – עליהם נדבר בהמשך – כך שעל-ידי התרכזות במושגים מדויקים וקשרים לשוניים מסוימים, חיינו הפנימיים בכללותם, של חשיבה, רגש ורצון, מקבלים תוספת חיים ומרץ. באמצעות התרגילים הללו, מחשבות הופכות למעשה לממשויות מוחשיות, ורגשות – למהויות חיות.

אז, מתחיל השלב הראשון של ההתקדשות המודרנית – אנו נושאים את חלומותינו אל תוך חיי-הערות. אך, בנקודה זו, אי-הבנות עלולות לצוץ בקלות. אנו מייחסים חשיבות מועטה לחלומות של מי ששוקע באופן טבעי בחלומות בהקיץ. אבל, מי ששומר, על אף החלימה בהקיץ, על מודעות מלאה ועם זאת יכול להמשיך לחלום מפני שהוא הפך את הרגש והחשיבה שלו חיוניים ונמרצים יותר מאחרים, אינדיבידואל כזה עשה את הצעד הראשון לקראת היותו מתקדש. לאחר שהגיע לשלב הזה, מתרחש הדבר הבא. היות שהוא אדם הגיוני, שקול והגיוני כמו אחרים בחיי-הערות שלו, הוא רואה את חבריו, מצד אחד, כפי שהם מופיעים בפני תודעה רגילה; את צורת אפם, צבע עיניהם, השיער המסודר או לא-מסודר שלהם וכן הלאה. מצד שני, הוא מתחיל לחלום על משהו אחר סביבם, משהו אמיתי, כלומר הוא חולם על ההילה שלהם, המשמעות הפנימית של הקשרים ביניהם; הוא מתחיל לראות עם עין-הרוח. בתודעת-ערות מלאה, הוא מתחיל לחלום חלומות בעלי משמעות ובהתאמה עם המציאות. החלימה שלו לא פוסקת עם התעוררותו בבוקר; היא ממשיכה להתקיים לאורך היום ועוברת טרנספורמציה בשינה. אך, היא מלאת משמעות. הוא רואה את המאפיינים האמיתיים של נפשות בני-האדם ואת המקור הרוחי לפעולותיהם. הוא חי בפעילות הקשורה לזיכרונות גרידא או לחלומות רגילים. אבל, החלומות הללו מהווים מציאות רוחית.

¹ GA-10, הוצאת בדולח.
² GA-13, הוצאת בדולח.

מצב שני של תודעה מתווסף עתה לראשון. חלומות בערות הופכים לצורת תפיסה עילאית יותר מאשר התפיסה הרגילה של חיי היומיום. בתודעת-ערות מלאה נוספה מציאות עילאית יותר למציאות של החיים היומיומיים. בחלימה הרגילה, משהו מן המציאות אובד; היא נותנת לנו רק חלקים מהמציאות, אשר נולדו מהדמיון. אך, בחלומות במצב של ערות, כפי שתיארתי אותם, שבהם הכול עומד גלוי – הצורה האנושית האינדיבידואלית, בעלי-חיים וצמחים, שבהם נראה שמעשיהם של בני-האדם מלאי משמעות, ובכך מגלים את התוכן הרוחי שלהם – כל זה מוסיף משהו למציאות היומיומית ומעשיר אותה.

לתפיסה של תודעה רגילה מתווספת תודעה שנייה. האדם מתחיל לראות את העולם באור שונה וזה מוצג בצורה בולטת ביותר כאשר אנו מתבוננים בממלכת בעלי-החיים, המופיעה עתה בצורה שונה כל-כך שאנו תוהים מה ראינו קודם לכן. עד כה, ראינו רק חלק מממלכת בעלי-החיים, רק את ההיבט החיצוני שלה. עתה, נוסף עולם חדש שלם. בכל מין של בעלי-חיים, באריות, בנמרים ובכל המינים השונים, טמון משהו הדומה לאדם. קשה לתאר זאת על-ידי השוואה לישות אנושית. נסו, בבקשה, לעקוב אחריי.

נניח שאתם מוסיפים לגופכם כדורי צבע על-ידי קשירת חוט לכל אחת מאצבעות ידיכם ולקצהו של כל חוט, במרחק קבוע, אתם קושרים כדור הצבוע בתבניות צבעוניות שונות. עתה, יש לכם עשרה חוטים. עכשיו, הניעו את החוטים עם אצבעותיכם כך שהכדורים ינועו בכל הכיוונים. עשו את אותו הדבר עם בהונות רגליכם. עתה, קיפצו באוויר והניעו את בהונות רגליכם במיומנות כך שתיווצר תבנית מופלאה. כך, כל אצבע נעשתה ארוכה יותר עם כדור צבעוני בקצה, וכך עם כל בהונות הרגליים.

דמיינו לעצמכם שביכולתכם לראות כל זאת כחלק מהצורה האנושית שלכם והכול נמצא תחת שליטתה של הנפש. כל כדור מהווה מהות נפרדת, אך ברגע בו אתם סוקרים הכול, יש לכם רושם שהוא יוצר כוליות מורכבת. כל הכדורים והחוטים הללו אינם מהווים חלק מעצמכם כמו אצבעותיכם ובהונות רגליכם. הכול יוצר כוליות אחת ואתם שולטים בה. אם תתחילו להניע את הכדורים והחוטים בדרך שציינתי, אז תראו את נפש-האריה מעל ואת האריות האינדיבידואליים קשורים אליה כמו הכדורים, כאשר הכול יוצר אחדות. קודם לכן, אילו הייתם מסתכלים בעשרים הכדורים שהיו מונחים שם, הם היו מציגים לעצמם עולם. עתה, הוסיפו את הישות האנושית כסוכן מניע והרי יצרתם מצב חדש.

אותו דבר ישים לאופן התפיסה שלכם. אתם רואים את האריות האינדיבידואליים נעים באופן עצמאי; הם הכדורים המונחים שם כיחידות נפרדות. לאחר מכן, אתם רואים את נפש-האריה מחוננת בתודעה-עצמית, אשר דומה, בעולם הרוח, לישות אנושית והאריות האינדיבידואליים הם התגלויות של נפש-האריה המודעת לעצמה.

כך, אתם קולטים את הצורות העילאיות יותר של כל יצור בממלכת בעלי-החיים. לבעלי-החיים יש משהו דומה לאדם במבנה שלהם, תכונה נפשית המשתייכת לתחום שונה מזה של הנפש האנושית. בעוברכם את החיים, אתם נושאים בצורה נחרצת את חיי-הנפש שלכם עם תודעתם-העצמית לכל מקום שאליו אתם

פונים. אתם חופשיים לכפות את ה'אני' שלכם על כל אחד. את זה האריה האינדיבידואלי אינו יכול לעשות. אך, קיים תחום נוסף, הגובל בתחום זה של 'אני'-ים הסותרים זה את זה. בעולם הרוח, נפשות-האריה עושות בדיוק את אותו הדבר. עבורן, האריות האינדיבידואליים הם הכדורים הרבים המתנועעים בקצות החוטים. כתוצאה מכך, כאשר אנו רואים את הטבע האמיתי של ממלכת בעלי-החיים עם התודעה שרכשנו לאחרונה, אנו מקבלים סוג של הלם.

אנו נכנסים לעולם חדש ואנו אומרים לעצמנו: "גם אנחנו משתייכים לעולם אחר זה, אבל אנו גוררים אותו מטה אל האדמה. בעל-החיים משאיר משהו מעצמו מאחור – הנפש-הקבוצתית או נפש-המין שלו; על האדמה, אנו רואים רק את ההולכים על ארבע. אנו גוררים מטה אל האדמה את מה שבעל-החיים משאיר מאחור בעולם הרוח ורוכשים כתוצאה מכך צורה גופנית שונה. מה שחי בתוכנו משתייך גם לעולם עילאי יותר זה, אך כישויות אנושיות, אנו גוררים אותו מטה אל האדמה."

כך, אנו מתוודעים לעולם אחר שבהתחלה אנו נעשים מודעים לו בתיווכם של בעלי-החיים. אבל, אנו זקוקים לצורה נוספת של תודעה; מוכרחים אנו להביא את תודעת-החלימה שלנו אל תוך חיי-הערות ואז נוכל לרכוש תובנה על המבנה הפנימי של ממלכת בעלי-החיים.

את העולם השני הזה, אפשר לכנות עולם-הנפש, מישור-הנפש או מישור אסטרלי, בנבדל מהעולם הפיסי. אנו נעשים מודעים לעולם אסטרלי זה באמצעות צורה שונה של תודעה. מוכרחים אנו להתוודע לשלבים נוספים של תודעה, כך שנוכל לרכוש תובנה על עולמות אחרים שאינם העולם של הוויית-קיומנו היומיומית.

אפשר לחזק ולהמריץ עוד את חיי-הנפש. איננו יכולים רק לתרגל התרכזות ומדיטציה כמתואר בספרים שהזכרתי, ביכולתנו לשאוף לסלק שוב את התוכן-הנפשי המחוזק הזה. לאחר המאמצים המפרכים ביותר לחיזוק חיי-הנפש לאחר חיזוק החשיבה והרגש, אנו מגיעים לנקודה שבה אנו יכולים לשנותו שוב ובסופו של דבר לבטלו. אז, אנו מוחזרים למצב המכונה מצב של **תודעה-מרוקנת**.

עתה, בדרך-כלל, מצב של תודעה-מרוקנת גורם לשינה. אפשר להדגים זאת באופן ניסיוני. ראשית, סלקו את כל הרשמים החזותיים, כך שהסובייקט ישרה בחשיבה. לאחר מכן, הסירו את כל הרשמים הקוליים, כך שיהיה עטוף בדממה. אז, נסו לסלק את כל רשמי-החושים האחרים, והוא יירדם בהדרגה.

זה לא יקרה אם לא נחזק תחילה את החשיבה והרגש שלנו. רק אז נוכל לרוקן את תודעתנו באמצעות פעולת רצון ועם זאת להישאר ערים. אז, עולם-התופעות לא יתקיים עוד. המחשבות והזיכרונות הרגילים שלנו יישכחו – נימצא במצב של תודעה-מרוקנת ועולם רוחי ממשי ימלא אותנו בבת-אחת. כפי שתודעתנו הרגילה מלאה בצבעים, קולות וחום של עולם החושים, כך עולם רוחי ימלא את התודעה-המרוקנת הזאת. רק לאחר שרוקנו באופן מודע את תודעתנו, נהיה מוקפים בעולם רוחי.

שוב, אנו חבים למשהו בטבע החיצוני הבנה חיה במיוחד של התודעה החדשה והקשר שלה לעולם רוחי. כפי שאנו נעשים מודעים לרמה הגבוהה יותר הבאה של תודעה באמצעות התפיסה השונה שלנו של ממלכת בעלי-החיים, כך אנו מסוגלים עתה לזהות את רמת התודעה החדשה הזאת בממלכת הצמחים, אשר בנויה באופן שונה לחלוטין.

כיצד מופיעה ממלכת הצמחים בפני התודעה הרגילה? אנו רואים את כרי המרעה הירוקים מקושטים בפרחים הצומחים מתוך האדמה המינרלית. אנו שמחים בכחול ובזהוב, באדום ובלבן של הפרחים ובירוק החי. אנו נהנים מיופיו של עולם הצמחים הפרוש לפנינו כמו שטיח. אנו מלאי שמחה ולבנו פועם בראותנו את האדמה עטופה בלבוש בוהק ורבגוני זה של פרחים וצמחים.

לאחר מכן, אנו נושאים את עינינו אל השמש המסנוורת ואל כיפת השמים הכחולה ורואים את השמים המוכרים, הבהירים או המעוננים, של שעות היום. איננו מודעים לקשר כלשהו בין האדמה והשמים, בין להסתכל מטה בשדות המכוסים פרחים ולהסתכל מעלה בשמים. הבה נניח שחשנו שמחה עזה למראה מרבד זה של פרחים פרוש לפנינו בשעות היום ואנו ממתינים ביום קיץ לרדת הלילה. אנו נושאים את עינינו אל כיפת השמים ורואים את הכוכבים, המסודרים בקונסטלציות הרבגוניות והזוהרות שלהם, מפוזרים בשמים. ועתה, עליזות חדשה ושופעת מלמעלה, משתקעת בנפשנו.

ביום, אנו יכולים להסתכל בצמחייה המכסה את פני האדמה כמשהו הממלא את לבנו בשמחה וצהלה פנימיות. לאחר מכן, אנו יכולים להסתכל בלילה כלפי מעלה ולראות את כיפת השמים הנראים כה כחולים במשך היום ועתה מנוקדים בכוכבים זוהרים ונוצצים. אנו שמחים באופן פנימי לנוכח היופי השמימי המתגלה בפני נפשנו. זוהי תגובתה של תודעתנו הרגילה.

אם שכללנו את התודעה-המרוקנת מכל תוכן ועם זאת היא נשארת ערה וחדורה ברוחי, אז, כאשר אנו סוקרים את הצמחייה המכסה את האדמה ובלילה מסתכלים כלפי מעלה בכוכבים המנצנצים, נוכל לומר לעצמנו: "כן, במהלך היום, גווני הצבע הרבגוניים של האדמה המקושטת פרחים שימחו והקסימו אותי. מה באמת ראיתי?" לאחר מכן, אנו מסתכלים בשמים זרועי-הכוכבים. לתודעה הערה המרוקנת, התודעה המרוקנת מכל תוכן ארצי, הכוכבים עושים הרבה יותר מאשר לקרון ולנצנץ; הם מקבלים צורות מגוונות ביותר, כי שם, בספירות העילאיות, קיים עולם מופלא של הוויה משוכללת ביותר – בכל מקום תנועה זרימה מפוארות, רבות-עוצמה ונעלות. בפני חיזיון זה, אנו מרכינים את ראשנו ביראת-כבוד נעימה ובאסירות-תודה נערצת, מכירים בנעלותו. הגענו לשלב-הביניים של התקדשות. אנו יודעים שהמקור הממשי של הצמחים טמון בספירות העילאיות יותר. מה שהתייחסנו אליו, עד כה, כמשהו שאינו יותר מהנצנוץ והזוהר של הכוכבים הנפרדים, הוא ההוויה האמיתית של הצמחים. נראה כאילו עתה, בפעם הראשונה, ראינו את ישויות-הצמחים הממשיות; כאילו ראינו רק את אגלי-הטל של הסיגליות בטל של הבוקר ולא את הסיגליות לכשעצמן. בהסתכלות בכוכב הבודד, אנו רואים את אגל-הטל המנצנץ הבודד;

ברם, לאמיתו של דבר, עולם רב-עוצמה בזרימה ובתנועה פרוש מאחורינו. עתה, אנו יודעים שעולם הצמחים אכן הווה; אין למצאו על האדמה, אלא בחוץ בקוסמוס, מפואר, רב-עוצמה ונעלה. וכל מה שראינו ביום במרבד הצבעוני של הפרחים הוא תמונה משתקפת של הספירות העילאיות יותר.

ועתה, אנו יודעים שהקוסמוס, עם הזרימה והתנועה שלו של תצורות וישויות, משתקף על-פני שטח האדמה. כאשר אנו מסתכלים בראי, אנו רואים את עצמנו משתקפים ואנו יודעים שההשתקפות היא של צורתנו החיצונית בלבד, לא של נפשנו. השמים אינם משתקפים על האדמה בצורה ברורה כל-כך, אלא בדרך כזו שהם משתקפים בצבעי הצמחים: צהוב, ירוק, כחול, אדום ולבן. הם תמונה משתקפת, השתקפות עמומה ומעורפלת של השמים.

עתה, התוודענו לעולם חדש. בספירות העילאיות מתקיימים 'בני-אדם-צמחים', ישויות המחוננות בתודעה-עצמית. וכך, לעולם-התופעות ולעולם האסטרלי, אנו יכולים להוסיף עולם שלישי – עולם רוחי ממשי. הכוכבים הם אגלי-טל של עולם קוסמי זה והצמחים הם התמונה המשתקפת שלו. ההופעה שלהם אינה הממשות שלהם; בהתגלותם כאן על האדמה, הם אינם מהווים אפילו מהות, אלא, ביחס לעושר הרבגוני האינסופי של אותו עולם של נשגבות ממנו זוהרים הכוכבים הנפרדים כמו אגלי-טל, הם פשוט תמונה משתקפת.

ועתה, אנו מגלים שאנו, כישויות אנושיות, נושאים בתוכנו את מה שמהווה את הישות הממשית של הצמחים בספירות העילאיות. אנו מורידים מטה אל תוך חיים משתקפים אלה את מה שהצמחים משאירים מאחור בעולם הרוח, כי ישויות-הצמחים חיות באותו עולם ושולחות מטה אל האדמה את התמונות המשתקפות שלהן והאדמה ממלאת אותן במהות ארצית. אנו, בני-האדם, מביאים את הטבע-הנפשי שלנו, שגם משתייך לאותו עולם עילאי, אל תוך עולם זה של תמונות. איננו תמונות גרידא, אלא אנו גם ישויות רוחיות-נפשיות כאן על-פני האדמה. על האדמה, אנו לוקחים חלק בשלושה עולמות. אנו חיים בעולם הפיסי, היכן שאין למצוא את התודעה-העצמית של בעלי-החיים; באותו זמן, אנו שוכנים בעולם האסטרלי, היכן שתודעתם-העצמית מתקיימת ואת העולם האסטרלי הזה אנו מורידים מטה אל תוך העולם הפיסי. כמו-כן, אנו שוכנים בעולם שלישי, עולם רוחי שבו שוכנות ישויות-הצמח האמיתיות; אך, ישויות-הצמח שולחות רק את תמונותיהן המשתקפות מטה אל האדמה, בעוד שאנו מורידים מטה גם את הממשויות של חיי-הנפש שלנו.

ועתה, ביכולתנו לומר: "ישות שברשותה גוף, נפש ורוח כאן על האדמה, היא ישות אנושית. ישות עם גוף ונפש כאן על האדמה, אך שהרוח שלה שוכנת בעולם שני הגובל בעולם הפיסי ומאותה סיבה יש לה ממשות פחותה יותר, היא בעל-חיים. ישות עם גוף בלבד בעולם הפיסי, עם נפש בעולם השני ועם רוח בעולם השלישי, כך שהגוף מהווה תמונה משתקפת בלבד של הרוח ומלא בחומר ארצי, היא צמח."

עתה, יש לנו הבנה של שלושה העולמות שבטבע ואנו יודעים שהאדם נושא את שלושת העולמות הללו בתוכו. במידה מסוימת, אנו חשים שהצמחים מגיעים עד לכוכבים. בהסתכלנו בצמחים, אנו אומרים לעצמנו: "הנה ישות אשר מגלה רק את תמונתה המשתקפת על האדמה, תמונה המנותקת מממשותה האמיתית. ככל שנכווין את מבטנו אל הכוכבים בלילה, כך נראה יותר את הווייתה האמיתית בעולמות העילאיים. כאשר אנו מסתכלים מהאדמה אל השמים וקולטים את הקוסמוס כאחד עם האדמה, אז אנו רואים את עולם הטבע ככוליות."

אז, אנו מסתכלים לאחור בעצמנו כישויות אנוש ואומרים: "הפרדנו בתוך הווייתנו הארצית את אותו יסוד אשר מגיע, בצמחים, לשמים. אנו נושאים בתוכנו את העולם הפיסי, את העולם האסטרלי ואת העולם הרוחי."

כדי לפתח תפיסה ברורה ואובייקטיבית, כדי לעקוב אחר הטבע דרך הממלכות השונות כך שנתוודע לעולם הרוח כדי לרכוש תובנה על האדם, כך שנגלה את מהותו הרוחית – זה לעשות את הצעדים הראשונים במחקר רוחי.

הרצאה 3

צורות וחומריות בממלכת המינרלים ביחס לרמות התודעה באדם

13 באוגוסט 1924, טורקאיי

אתמול, ניסיתי לתת מושג מסוים על ההתנסויות הפנימיות של הנפש, כאשר האדם מפתח רמות גבוהות יותר של תודעה על-ידי התאמנות ומדיטציות רוחיות. באותו זמן, ציינתי שההתנסויות הכאוטיות והלא-מתואמות של חיי-החלומות במהלך השינה, הטיפוסיות לתודעה הרגילה, יכולות לעבור טרנספורמציה לכדי התנסויות מוחשיות ומודעות במלואן של חיי-הערות. כך, אנו מגיעים לרמת תודעה שבמידה מסוימת באה אחרי התודעה הרגילה. אז, אנו קולטים, למשל, את ממלכת בעלי-החיים בכליותה, הנמצאת בקשר עם עולם-נפש עילאי יותר, המישור האסטרלי. לאחר מכן, ניסיתי להראות כיצד כיסוי הצמחייה מופיע בכליותו כאשר, בתודעת-ערות מלאה שרשמים חושיים נשללים ממנה, אנו מגיעים אל עולם הכוכבים עם רמה שנייה זו של תודעה ושם אנו לומדים, לראשונה, את האמת על כיסוי הצמחייה של האדמה. אז, אנו נוכחים לדעת שהצמחים שאנו רואים צומחים מתוך האדמה, הם תמונה משתקפת של אותה תפארת ואותה גדולה אשר מנצנצות בעולם הכוכבים כמו אגלי-הטל שעל הצמחים. אכן, כיפת השמים וכל אשר הווה שם, מקבלים ממשות חומרית, צורה, צבע ואפילו תהודה כאשר אנו מבינים אותה עם תודעה עילאית זו אשר משוללת רשמי-חושים. אז, אנו יכולים להסתכל לאחור באדמה ולקלוט שעולם הצמחים במציאות הינו תמונה משתקפת של ישויות קוסמיות, של מעשים קוסמיים.

ברצוני להסב את תשומת-לבכם אל תופעה מיוחדת כאשר אנו מתבוננים מצד אחד בעולם הכוכבים, ומצד שני בעולם הצמחים. ברצוני לתאר את הדברים הללו לגמרי מנקודת-מבט של התנסות פנימית, בדיוק כפי שהם מתרחשים, כפי שהם מתגלים בפני התנסות ומחקר רוחיים ישירים. התיאור שלי לא ייתמך על-ידי איזושהי מסורת, מילולית או באופן אחר. אך, קודם כל ברצוני להצביע על ייחודיות אשר מוכרת לכל מי שחוקר את הרוחי בדרך שתיארתי.

הבה נדמה לעצמנו את התמונה הבאה: עולם הכוכבים מעלינו, האדמה מתחתינו. את הנקודה שממנה נתחיל את המחקר שלנו אנו מכנים **נקודת התבוננות**. ברמת התודעה השנייה, תודעה הרואה את עולם הכוכבים ואת עולם הצמחים באופן שכבר תואר, אנו יכולים לאשר שתצורות האבטיפוס הנוכחות בקוסמוס, משתקפות באדמה, לא כתמונות משתקפות אלא בצורה של צמחים חיים. הצמחים הללו אינם מופיעים כתמונות חסרות-חיים, לא-ממשיות, מעורפלות, אלא כהשתקפויות ממשיות אשר נוצרות על-ידי האדמה. מרגישים שהאדמה מוכרחה להיות שם כדי שתוכל לתפקד כראי, כך שישויות-הצמחים בקוסמוס תוכלנה לנבוע מתוך ראי ארצי זה.

בלי האדמה המוצקה, צמחים לא היו יכולים להתקיים כלל. ובדיוק כפי שראי בולם את התפשטות האור ופועל כהתנגדות – כי אחרת, הוא לא היה יכול לשקף – כך שהאדמה תהיה מוכרחה לפעול כתווך משקף כדי שצמחים יוכלו להתהוות.

עתה, אנו יכולים להמשיך ולפתח הלאה את הנושא. לאחר שפיתחנו את רמת התודעה השנייה הזאת, תודעת-ערות בלתי-תלויה ברשמי-חושים, ביכולתנו לעשות את הצעד הבא לקראת פיתוחו של כוח נפשי-רוחי פנימי של אהבה כלפי כל הדברים הברואים וכל הישיות החיות. רכישתם של כוחות חדשים אלו נתפסת לעתים רחוקות כרכישתו של כוח ממשי לרכישת ידיעה. לאחר שנכנסנו אל תוך תחום זה הבנוי באופן שונה כל-כך, היכן שהקוסמוס אינו מופיע עוד קורן עם כוכבים, אלא הינו משכנן של ישויות רוחיות, כוח זה של אהבה ימלא את לבנו ונפשנו, אם לאחר שנפליג, כביכול, בים הרוחי של היקום, בעודנו שומרים על זהותנו הרוחית, הנפשית והפיסית ומרחיבים את הכוח האינסופי של אהבה ומסירות לכלל הישיות, אז נשכלל בהדרגה את התובנה וההבנה שלנו; אז נפתח את הכושר לקלוט בראייה רוחית, לא רק את ממלכות בעלי-החיים והצמחים, אלא גם את ממלכת המינרלים ובמיוחד את חלק של ממלכת המינרלים שהינו גבישי במבנהו. עבור אלה הרוצים לחקור את העולמות העילאיים, גבישים מינרליים מציעים שדה מצוין להתבוננות ולמחקר.

לאחר שהתוודענו לגמרי לממלכות בעלי-החיים והצמחים, אנו נמצאים בעמדה לחקור את עולם הגבישי-מינרלי. כמו במקרה הקודם, אנו חשים שנכפה עלינו להסב את תשומת-לבנו מממלכת המינרלים על האדמה להתבוננות בקוסמוס. ושוב, אנו מגלים שם ממשות חיה, אבות-הטיפוס הדומים לאלה של ממלכת הצמחים. אך, התמונה אשר מוצגת לנו עתה שונה לחלוטין. אנו נעשים מודעים לממשות חיה בקוסמוס; העולם המינרלי-גבישי שאנו רואים על האדמה, הוא הבריאה של עיקרון רוחי פעיל בקוסמוס. בירידתו ההדרגתית אל האדמה, הוא אינו משתקף באדמה או דרך האדמה. זוהי הנקודה המכרעת. כאשר אנו מרוממים את תודעתנו מהתבוננות בממלכת המינרלים-גבישים אל הקוסמוס ומסתכלים שוב לאחור באדמה, הרי שהאדמה אינה פועלת עוד כראי; מתקבל הרושם שהאדמה נעלמה משדה ראייתנו. ברם, איננו יכולים לומר, כפי שאמרנו על הצמחים, שהאדמה מתחתינו משקפת את הישיות העילאיות יותר. להיפך, האדמה אינה פועלת כתווך משקף; היא לכאורה נעלמה. כאשר ביצענו מדיטציה על החיזיון הרוחי שממלכת המינרלים-גבישים יצרה, כאשר אנו מסיטים את עינינו הרוחית מן המרחב הקוסמי אל האדמה, אנו נראים תלויים מעל תהום איומה, מעל ריק. מוכרחים אנו להמשיך לדבוק בגישה של המתנה. עלינו לשמור לשלום בעצמנו, מוכרחים אנו לשמור על צלילות דעתנו. זמן ההמתנה אינו צריך להיות ארוך מדי, אחרת הפחד שלנו יגבר; אנו מבועתים מפני שאין שום קרקע מתחת לרגלינו. תחושה זו, שהינה לגמרי זרה לנו, תצמצם אותנו למצב של בהלה, אם לא נשמור על שליטתנו העצמית, צלילות-הדעת הנחוצה אשר מאפשרת לנו לעשות צעדים פעילים כדי לראות מעבר לריק זה. זוהי הסיבה לכך שמוכרחים אנו להסתכל אל מעבר

לאדמה שאינה קיימת עוד לראייתנו הרוחית. אז, חובה עלינו להתבונן, לא רק באותו היבט של ממלכת המינרלים הקשורה לקוסמוס, אלא גם בקשר שלה לסביבה כולה. לגבינו, האדמה מפסיקה להתקיים. עלינו לראות את ממלכת המינרלים ככוליות שלמה.

לאחר מכן, אנו חווים מלמטה זרם של אנרגיה קוסמית, בניגוד לאנרגיה הקוסמית של הצמחים אשר זורמת מלמעלה כלפי מטה. בכל מקום אנו רואים זרמים וזרמים נגדיים, זרמים מתמזגים של אנרגיה קוסמית מכל הכיוונים. במקרה של הצמחים, שבו זרם זה של אנרגיה קוסמית זורם מלמעלה כלפי מטה, האדמה מציבה התנגדות והצמחים צומחים מתוך האדמה. במקרה של ממלכת המינרלים, אנו מודעים לכך שדרך הפעולה ההדדית והחופשית של זרמים אלה מן הכוליות הקוסמית, נוצרת ממלכת המינרלים. במקרה של ממלכת המינרלים-גבישים, לא משתקף דבר חזרה אל האדמה. הכול משתקף ביסוד שלו עצמו.

אם תמצאו גביש קוורץ בהרים, הוא יתגלה לעתים קרובות במצב אנכי. בסיסו נמצא בסלע. זה נזקף להתערבותם של כוחות אהרימניים ארציים, אשר פועלים כגורם הרסני. במציאות, הקוורץ נוצר על-ידי הלחץ של יסוד רוחי מכל הכוונים; מתקיימת פעולה הדדית של פאות משקפות ואתם רואים את הגביש חופשי במרחב הקוסמי. כל גביש בודד שכל פאותיו מלוטשות לגמרי, מהווה עולם קטן בפני עצמו.

עתה, קיימים סוגים רבים של עיצובי גבישים – קובייה, תמניון, פירמידה משולשת, מקבילית, תריסרון, מונוקלין (חד-שיפוע), טריקלין, למעשה כל סוג של מבנה שאפשר להעלות על הדעת. כאשר בוחנים אותם, רואים כיצד זרמים של אנרגיה רוחית מתמזגים ופועלים הדדית כדי ליצור גביש, מנסרה משושה בעלת קצה של פירמידה משושה או מלח גבישי בצורה של קובייה או גביש של פיריט בצורה של תריסרון. כל אחד מהגבישים הללו מעוצב בדרך שתוארת. וישנם כוחות קוסמיים שונים כמספר העולמות במרחב הקוסמי, כמספר הגבישים באדמה. מתחילה להיות לנו תובנה על אינסופיות העולמות.

כאשר אנו מתבוננים במלח הגבישי, אנו נוכחים לדעת שעיקרון רוחי פעיל ביקום. המלח הגבישי הוא התגלותה של ממשות רוחית אשר ממלאת את היקום כולו; זהו עולם בפני עצמו. לאחר מכן, על-ידי בחינת התריסרון אנו מגלים שביקום קיים משהו אשר ממלא את עולם המרחב; הגביש הוא הרושם, התגלותו של עולם שלם. אנו רואים אינספור ישויות, כאשר כל אחת מהן מהווה עולם בפני עצמו. כישויות אנוש כאן על האדמה, אנו מסיקים שפירת-האדמה היא הנקודה המרכזית של הפעילויות של עולמות רבים. בכל מה שאנו חושבים ועושים כאן על האדמה, משתקפים המחשבות והמעשים של מגוון רחב של ישויות. השונות האינסופית של תצורות גבישיות מגלה את המספר הרב של ישויות שפעילויותיהן באות לידי ביטוי בתצורות המתמטיות-מרחביות של הגבישים. בגבישים, אנו מזהים את נוכחות האלים. כביטוי של יראת-כבוד, של הערצה, אפילו כלפי היקום, חשוב הרבה יותר לאפשר לסודות הנעלים של יקום זה לרכוש אחיזה בנפשנו מאשר לאגור ידע תיאורטי על בסיס אינטלקטואלי טהור.

האנתרופוסופיה צריכה להוביל אל הרגש הזה של כפרה עם היקום. באמצעות האנתרופוסופיה, האדם צריך להיות מסוגל לקלוט בכל גביש את האריגה והפעילות של ישות אלוהית. אז, ידיעה והבנה קוסמיות תתחלנה למלא את נפשו כולה של האדם. תפקידה של האנתרופוסופיה אינו לפנות לכושר האינטלקטואלי בלבד, אלא להאיר את האדם כולו ולהציג את מעורבותו הכוללת ביקום ולעורר בו השראה עם יראת-כבוד ומסירות כלפיו. יש לטפל בכל אובייקט ובכל מאורע בעולם עם רוח של שירות חסר-אנוכיות הנובע מן הלב ומן הנפש של האדם. ושירות חסר-אנוכיות זה יתוגמל בידיעה ובהבנה.

כאשר אנו יוצרים קשר עם הכוליות הקוסמית ורואים את הופעתם של גבישים מתוך ההתגלויות של ממלכת הגבישים-מינרלים, אנו חשים מידה מסוימת של סיפוק. אך, מהר מאוד אותו מצב של חרדה ופחד שכבר הזכרתי, מופיע שוב. לפני שמגלים את עולם הגבישים אשר נברא על-ידי האלים, אנו מלאי פחד. כאשר אנו נעשים מודעים לאותו עולם אשר נברא בהשראת האלים, רגש זה של אי-ודאות נעלם; אבל, לאחר פרק זמן מסוים, תחושה מוזרה משתלטת עלינו והפחד חוזר, התחושה שהתהליך כולו של עיצוב הגביש אינו ממשי ומספק תמיכה חלקית בלבד.

הבה ניקח את הדוגמה של שני סוגים של גבישים שכבר הוזכרו לעיל: מלח גבישי ופיריט, גביש מתכתי. הפיריטים עושים רושם שהם יכולים לתת לנו תמיכה מוצקה, שהם מוצקים ויציבים. לעומת זאת, המלח הגבישי נראה כזה שאינו מספק שום תמיכה; הוא נראה לא-ממשי ואנו חשים כאילו אנו עלולים ליפול בתוכו.

בקיצור: ביחס לתצורות מסוימות, הפחד שאחז בנו פעם, הפחד שאנו תלויים מעל תהום מפני שהאדמה הפכה לריק, עדיין לא הוכרע לגמרי. לתחושה זו של פחד יש השלכות מוסריות ברורות. כאשר אנו חשים הישנות של הפחד הזה, אז, באותו רגע, אנו נעשים מודעים, לא רק לכל חטאי העבר שלנו, אלא לאותם חטאים שאנו עלולים ויכולים לבצע.

כל זה פועל עלינו כמו משקולת כבדה כעופרת, המושכת אותנו כלפי מטה ומאיימת לזרוק אותנו אל תוך התהום שהגבישים המינרליים פותחים בפנינו ואשר מוכנה לבלוע אותנו. בנקודה זו, עלינו להיות מוכנים להתנסות נוספת. אנו נוכחים לדעת שכל התנסויותינו דורשות מאתנו אומץ, ובביטחון אנו מכריזים: "אני מחובר היטב לקרקע, איני יכול להיסחף אל מחוץ למקום העגינה שלי; מרכז הכובד של ישותי טמון עתה בתוכי."

במהלך החיים בכללותם, לעולם לא נצטרך יותר ביטחון, יותר אומץ מוסרי, מאשר באותו רגע שבו, בהתייצבות אל מול עולם הגבישים, המשקולת הכבדה כעופרת של האנוכיות – והאנוכיות היא תמיד חטא – מכבידה על הנפש. אותו ריק שקוף שעתה אנו תלויים מעליו, כולל אזהרה איומה המופנית אלינו. אם אנו עומדים בצורה איתנה ומסתמכים על עצמנו, ביכולתנו לומר: "ניצוץ של האלוהי שרוי בתוכי; איני יכול

להיכחד, כי יש לי חלק במהות האלוהית." אם זו הופכת להתנסות ממשית ולא רק אמונה תיאורטית, אז יהיה לנו האומץ להיות עצמאיים, לעמוד על רגלינו. עתה, אנו מוכנים ונחוישים להתקדם הלאה.

עתה, אנו לומדים דבר נוסף על ממלכת המינרלים. עד כה, שמענו על אודות המהות הגבישית של המינרלים. כבר דננו בצורתם החיצונית; עתה, אנו נעשים מודעים להרכב ולמבנה שלהם, לחומריותם ולמתכותיותם. ואנו מגלים כיצד מתכות בסיסיות מסוימות, בדרכיהן השונות, פועלות כגורם מייצב. בפעם הראשונה, אנו מתחילים להבין כיצד האדם קשור לקוסמוס. אנו לומדים על המאפיינים השונים של המתכות, על החומריות של המהות המינרלית ואנו מתחילים לחוש באמת בתוכנו את אותו מרכז כובד שהזכרתי זה עתה.

במה שאני עומד לומר, עליי להשתמש, בהכרח, בטרמינולוגיה אשר מתארת את העולם החומרי; אין לקבלה במשמעותה המילולית בלבד. כאשר אנו מדברים על הלב או הראש, השקפת השכל הישר מעלה תמונה של לב או ראש פיסי. אבל, במקורם הם רוחיים, כמובן. וכך, כאשר אנו מסתכלים באדם בכוליותו, כישות המורכבת מגוף, נפש ורוח, יש לנו את הרושם הברור שמרכז הכובד שלו נמצא בלב. מרכז זה שומר עליו מפני מצבי-קיצון, מונע ממנו להיות כלי-משחק של נסיבות חיצוניות ומספק לו יציבות. אם נשמור על אותה רוח אמיצה שהזכרתי זה עתה, נמצא את עצמנו, בסופו של דבר, מעוגנים היטב ביקום. כאשר אדם מאבד תודעה, הוא אינו מעוגן בחוזקה. אם הוא סובל מהלם נפשי – כי בתנאים הללו הוא יותר רגיש לכאב מאשר בדרך-כלל וככלות הכול כאב מהווה העצמה של רגש פנימי – אז, הוא אינו נמצא במצב רגיל של תודעה. בתנאים של כאב, התודעה הרגילה נסוגה. בין לידה ומוות, האדם חי בסוג של מצב-ביניים של תודעה. הוא בהחלט יכול לשרת מטרות רגילות של חיי היומיום. אך, אם תודעה זו נעשית חלשה מדי, קלושה מדי, הרי שהאדם יאבד את תודעתו. אם היא נעשית צפופה מדי, מרוכזת מדי, יופיע כאב. איבוד התודעה במצב של עילפון ומצב של מתח תחת השפעת כאב, הם קיטובים אשר מדגימים את סטיותה של התודעה. זה מתאר בדיוק את תגובותינו לעולם הגבישים המינרליים לפני שאנו נעשים מודעים לחומריותם – מצד אחד, התחושה שבמצב של עילפון אנו עשויים, בכל רגע נתון, להתמוסס ביקום, ומצד שני, תחת השפעת כאב, אנו עלולים להתמוטט.

לאחר מכן, אנו חשים שכל מה שמספק יציבות מרכזו באזור הלב. ואם פיתחנו את תודעתנו לרמה שכבר צוינה, אז נקלוט שכל מה שתומך בתודעת-הערות הרגילה שלנו, כל מה ששומר עליה 'נורמלית', אם רשאי אני להשתמש בביטוי איכשהו גם זה, הוא זהב, המפוזר היטב על-פני האדמה ופועל על הלב בתכיפות גדולה יותר מאשר על כל איבר אחר.

קודם לכן, התוודענו לעיצובם, להתגבשותם, של מינרלים. עתה, אנו נעשים מודעים לחומריותם, למתכותיותם. אנו מבינים באיזה אופן טבע מתכתי זה פועל על האדם עצמו.

באופן חיצוני, אנו רואים את העיצובים הגבישיים של המתכות בעולם המינרלים. אבל, אנו יודעים באופן פנימי שהכוחות של הזהב אשר מפוזרים היטב על-פני האדמה, תומכים בלבנו ושומרים על התודעה הרגילה של חיינו היומיומיים. ולכן, ביכולתנו לומר: הזהב פועל על הלב שהינו מרכזו של האדם. על בסיסו של מידע זה, אנו נמצאים עתה בעמדה להתחיל את מחקרנו. אם ניקח את הזהב כפי שאנו יודעים אותו ונתרכז בצבעו, בקשיותו ובכל ההיבטים של הרכבו ומבנהו ואז נבצע טרנספורמציה בהתנסות לכדי ממשות פנימית, נגלה שהזהב קשור ללב. על-ידי התרכזות במתכות אחרות, בברזל ובתכונותיו, למשל, נגלה את ההשפעה שיש לברזל עלינו. לזהב יש השפעה היוצרת הרמוניה, הוא מפרק מתחים ועל-ידי כך האדם חוזר למצב של איזון פנימי. אם, לאחר התודעות לכל היבטיו, נתרכז בתשומת-לב בברזל, בשכחנו את היקום כולו ובהתרכזותנו אך ורק במתכת עצמה, כך שניעשה משולבים כביכול באופן פנימי עם הברזל וניעשה אחד עם הברזל, אז נחוש כאילו תודעתנו התעלתה מאזור הלב. אנו עדיין מודעים לגמרי כאשר אנו עוקבים אחר תודעה זו בעלותה מן הלב אל הגרון. אם ביצענו את התרגילים הרוחיים שלנו במידה מספקת, לא ייגרם שום נזק; אחרת, תחושה קלה של עילפון תשתלט עלינו. כאשר תודעתנו מתעלה, אנו מזהים את המצב הזה מן העובדה שפיתחנו פעילות פנימית נמרצת, תודעה מרוממת. אז, אנו מעבירים את עצמנו בהדרגה אל תוך תודעה מתעלה זו ויוצרים קשר עם העולם שבו אנו רואים את הנפש-הקבוצתית של בעלי-החיים. על-ידי התרכזות במתכיות של הברזל, נכנסנו עתה אל תוך העולם האסטרלי.

כאשר אנו מתודעים לצורתן של המתכות, אנו מגיעים לתחומן של ישויות רוחיות עילאיות; כאשר אנו מתודעים לחומריותן ולמתכיותן, אנו נכנסים אל תוך העולם האסטרלי, עולם הנפשות. אנו חשים את תודעתנו עולה כלפי מעלה אל הגרון ואנו עולים אל תוך ספירה חדשה. אנו חבים את התזווה הזאת של התודעה להתרכזותנו בברזל ואנו חשים שאיננו עוד אותו אדם כמקודם. אם נגיע למצב זה בתודעה מלאה ובהירה, נרגיש שהתעלינו אל מעל לעצמיותנו הקודמת; נכנסנו אל תוך העולם האתרי. האדמה נעלמה, היא כבר לא מעניינת אותנו. התעלינו אל תוך הספירות הפלנטריות אשר נעשו, כביכול, למשכננו. כך, אנו נסוגים בהדרגה מן הגוף ומשתלבים ביקום. הנתיב מן הזהב לברזל הוא הנתיב המוביל אל תוך היקום.

לאחר הזהב והברזל, אנו מתרכזים בבדיל, במתכיותו, בצבעו ובחומריותו, עם התוצאה שתודעתנו מזדהה לחלוטין עם הבדיל. אנו חשים שתודעתנו מתעלה עתה לרמות גבוהות יותר. אך, אם ניקח על עצמנו את השלב הזה בלי הכנה הולמת, נסבול מעילפון כמעט מוחלט, כאשר בקושי נשאר איזושהו סימן של תודעה. אם הכנו את עצמנו מראש, נוכל להחזיק את עצמנו במצב זה של תודעה מצומצמת; אבל, אנו חשים שתודעתנו ממשיכה להיסוג מן הגוף ובסופו של דבר מגיעה לתחום שבין העיניים. אף על פי שמרחבי היקום העצומים מקיפים אותנו, אנו עדיין נמצאים בתחום הכוכבים. ברם, האדמה מתחילה להופיע ככוכב רחוק. ואנו מסיקים שהשארנו את גופנו על האדמה, שהתעלינו אל תוך הקוסמוס ואנו לוקחים חלק בחיי הכוכבים.

כל זה אינו בשום פנים ואופן פשוט כפי שזה נשמע. מה שתיארתי בפניכם, מה שאנו מתנסים בו כאשר אנו עולים על נתיב ההתקדשות, כלומר שהתודעה ממוקמת בגרון, בסיס הגולגולת או המצח, מהווה ציון לכך שכל שלבי התודעה השונים הללו קיימים תמיד באדם. לכולכם, לכל היושבים כאן, יש את מצבי התודעה הללו, אך אינכם מודעים להם. מדוע כך הדבר? האדם הוא ישות מורכבת. אם, ברגע בו הייתם מודעים למבנה הגרון כולו, הייתם יכולים לוותר על מוחכם ואיברי-החושים שלכם, לעולם לא הייתם נפטרים מתחושה תת-מודעת קלה זו של עילפון. וזה אכן כך; היא פשוט מכוסה על-ידי תודעת-הלב הרגילה, תודעת-הזהב. לכולכם יש אותה; היא מהווה חלק מן ההרכב האנושי שלכם. חלק שלכם השותף לתודעה זו, ממוקם בכוכבים ואינו קיים כלל על האדמה.

תודעת-הבדיל ממוקמת רחוק יותר בקוסמוס. יהיה זה לא-נכון לומר שהאדמה היא מקום משכנכם היחיד. היא הלב אשר מעגן את תודעתכם באדמה. מה שמרכזו נמצא בגרון, נמצא בחוץ בקוסמוס וממוקם אף רחוק יותר, הוא מה שמרכזו במצח (בדיל). תודעת-הברזל מקיפה את ספירת-מרס, תודעת-הבדיל – את ספירת-יופיטר. רק בתודעת-הזהב שאתם משתייכים לאדמה. אתם תמיד ארוגים עם היקום, אבל תודעת-הלב מסתירה זאת מכם.

אם תבצעו מדיטציה על עופרת או על איזושהי מתכת דומה ושוב מתרכזים בחומריותה ובמתכיותה, אתם יוצאים לגמרי מן הגוף. אין לכם שום ספק שגופכם הפיסי וגופכם האתרי נשארים מאחור על האדמה. הם נראים מוזרים ורחוקים. הם מדאיגים אתכם באותה מידה מועטה שבה האבן מדאיגה את הסלע שעליו היא מונחת. התודעה עזבה את הגוף דרך מפרקי התפר של הראש. בכל מקום שאליו תפנו את מבטכם, כמות זעירה, קמצוץ, של עופרת, תמיד תימצא ביקום. צורה זו של תודעה מרחיקה מאוד במרחב; עם התודעה אשר מרוכזת בגולגולת, האדם נשאר תמיד במצב של חוסר-תחושה מוחלט.

דמיינו לעצמכם את המצב האשלייתי שבו האדם בדרך-כלל חי. כאשר הוא יושב ליד שולחנו, מחשב את חשבונותיו או כותב את מאמריו, הוא מדמיין לעצמו, מתוך אשליה עצמית, שהוא חושב עם ראשו. זו אינה המציאות. אין זה הראש עצמו, אלא ההיבט הפיסי שלו, המשתייך לאדמה. תודעת-הראש מתפשטת מהגרון כלפי מעלה, רחוק ביקום. היקום מתגלה אך ורק במרכז הראש. מה שקובע את המצב האנושי שלכם בין לידה ומוות הוא מרכז הלב. בין אם אתם כותבים מאמרים טובים ובין אם גרועים – זה מוגדר על-ידי מרכז הלב. זוהי אשליה טהורה לדמיין שתודעת-הראש של האדם כבולה לאדמה לבדה, כי היא למעשה נמצאת במצב קבוע של חוסר-תחושה. וזוהי הסיבה לכך שהיא גם נתונה באופן מיוחד לכאב שאיברים אחרים אינם חווים. הרשו לי להרחיב מעט בנקודה זו. במצבנו הנוכחי, כאשר אנו מנסים לגלות את הסיבות למצב זה, אנו ללא הרף מאוימים על-ידי הרוח בהשמדתה של תודעתנו האינטלקטואלית, בהתמוטטות התודעה בכללותה ובקריסה לכדי חוסר-תחושה מוחלט.

אם כן, תמונת האדם שלנו היא הבאה: בגרון (ברזל), האדם מפתח את התודעה המגיעה לאבות-הטיפוס של ממלכת בעלי-החיים. זוהי התודעה המשתייכת לכוכבים, אך איננו מודעים לה בחיים הרגילים. גבוה יותר, באזור העיניים (בדיל) ממוקמת התודעה של אבות-הטיפוס של ממלכת הצמחים ולמטה התמונות המשתקפות שלהם. מעל כולם, נמצא מרכזה של תודעת-העופרת אשר מגיעה לספירת-סטורן; מרכז ראשנו אינו חש את המאמרים שאנו כותבים, הם תוצר של מרכז הלב. אך, הראש מודע לגמרי להתרחשויות במרחב הקוסמי. התיאור שלנו על מאורעות ופעילויות ארציים נובע מן הלב; בינתיים, הראש יכול להתרכז באופן שבו ישות אלוהית מתגלה בפיריט, במלח גבישי או בקוורץ.

כאשר תודעת-מתקדש סוקרת את הקהל הנוכח כאן, ברור שאתם מקשיבים למה שאני אומר עם לבכם, בעוד ששלוש רמות התודעה הגבוהות יותר שלכם נמצאות בחוץ, בקוסמוס. הקוסמוס הוא זירת הפעילויות של סדר שונה לגמרי מזה הידוע לתודעה ארצית רגילה. בקוסמוס, במיוחד במה שמגולם שם וקורן לעבר המרחקים והמרחבים, ארוגה עבור כולנו הרשת של גורלנו, הקארמה שלנו.

כך, הצלחנו בהדרגה להבין את האדם דרך הקשר שלו עם היקום – כיצד הוא קשור במהותו לעולם החיצוני, נמצא ללא הרף תחת איום מבחון של השמדה, של הצטמצמות לכדי חוסר-תחושה ובסופו של דבר נתמך על-ידי הלב.

כאשר אנו מודטים על סוגים אחרים של מתכות, גישתנו הרוחנית שונה. עם נחושת אנו יכולים ליישם את אותו הליך שיישמנו עם ברזל, בדיל ועופרת. כאשר אנו מודטים על הטבע המתכתי של הנחושת, אנו נעשים, כביכול, מאוחדים עם הנחושת; נפשנו כולה חדורה בנחושת, עם הצבע והיציבות שלה ועם פני-השטח שלה. בקיצור, אנו מזדהים לגמרי עם תגובתנו הנפשית למתכות של הנחושת. לאחר מכן, איננו חווים מעבר הדרגתי לכדי חוסר-תחושה, אלא דווקא ההיפך. יש לנו תחושה שמהו מציף את ישותנו הפנימית בכללותה; תגובתנו נעשית רגישה יותר ויותר. יש לנו רושם ברור שכאשר אנו מודטים על נחושת, היא ממלאת את ישותנו כולה. היא קורנת מן המרכז שמתחת ללב ומתפזרת על-פני הגוף כולו.

הדבר הוא כאילו היה לנו גוף שני, **אדם שני** בתוכנו. יש לנו תחושה של לחץ פנימי. זה גורם לכאב קל אשר הולך ומתגבר בהדרגה. הכול נראה במצב של מתח פנימי.

כאשר אנו חוקרים את המצב הזה בתודעת-מתקדש, אנו חשים בנוכחותו של אדם שני בתוכנו. ולהתנסות זו יש השלכות חשובות, כי אנו יכולים לומר לעצמנו: "העצמיות הרגילה, מורשת הלידה והחינוך, הכלי שבאמצעותו אנו מבינים את העולם, מלווה אותנו לאורך החיים; אבל, על-ידי התאמנות ומדיטציה, אנו מעוררים את האדם השני הזה אשר לוקח עתה על עצמו את פיתוח כושר התפיסה הגנוז שלו. אדם שני זה הוא אכן ישות יוצאת-דופן. אין לו עיניים ואוזניים נפרדות, אלא מאוחד באותו זמן עם העיניים והאוזניים. הוא דומה לאיבר חושי בעל כוחות עדינים של תפיסה; הוא קולט דברים שאנו בדרך-כלל לא תופסים. לפתע, עולמנו נעשה עשיר יותר."

כפי שנחש יכול להשיל את עורו, כך, לזמן קצר – והרבה מאוד יכול להיחוות במשך שניות ספורות – יכול אדם שני זה, 'אדם-נחושת', להיסוג מן הגוף ולנוע בחופשיות בעולם הרוח. הוא יכול להיות מופרד מן הגוף, אם כי במחיר של כאב הולך וגובר. כאשר אנו מופרדים מן הגוף, יש לנו טווח רחב יותר של התנסויות. כאשר אנו מגיעים לנקודה שבה אנו יכולים לנטוש את הגוף, אז אנו מסוגלים לעקוב אחר אדם אשר חצה את שער המוות.

במקרה זה, כל הקשרים הארציים שלנו עם המת, מסתיימים עתה. הוא נקבר או נשרף לאפר, הוא ניתק את הקשר שלו לאדמה. כאשר אנו נוטשים את הגוף עם האדם השני, כלומר עם תפיסה רוחית, אנו מסוגלים לעקוב אחר מסעה של הנפש לאחר המוות. ואז אנו לומדים שהנפש בשנותיה הראשונות או בעשורים הראשונים שלה לאחר המוות, חיה מחדש בסדר הפוך את חייה על האדמה. זוהי עובדה שאפשר להבחין בה שכן אנו מלווים את הנפש דרך שער המוות. פרק הזמן הנחוץ לחזרה על התנסויות חיינו הוא שלישי ממחזור-החיים שלנו. אדם שמת בגיל שישים, יחזור על התנסויות חיינו במשך עשרים שנה בערך. אנו יכולים לעקוב אחר נפשו לאורכה של תקופה זו. עתה, ביכולתנו ללמוד הרבה על התנסויותיו של האדם לאחר המוות. בחזרה על חיינו, ההתנסויות הן מסדר שונה. סלחו לי אם אני נותן דוגמה איכשהו גסה. הבה נניח ששלוש שנים לפני מותכם, נתתם למישהו אגרוף באוזנו. כעסתם עליו והתפוצצתם מרוב כעס; גרמתם לו כאב פיסי ומוסרי. הפקתם סיפוק מסוים מזה שהענשתי אתו על כך שפגע בכם. עתה, כאשר אתם חוזרים על חייכם בסדר הפוך ומגיעים למקרה הזה לאחר שנה, אינכם חווים את התפרצות הכעס המקורית שלכם, אלא את הכאב הפיסי והמוסרי של קרבנכם. אתם חיים את רגשותיו וחווים באופן נפשי את האגרוף באוזן; אתם חווים מחדש את הכאב שגרמתם. ודבר זה חל על כל הפעולות. אתם חווים אותן בדיוק כפי שאחרים שהיו מעורבים, חוו אותן. אפשר לעקוב אחר נפשו של אדם לאחר המוות דרך כל ההתנסויות מן הסוג הזה.

לכלדים העתיקים אשר חבו את האימפולסים התרבותיים שלהם לתורות של המיסטריות, הייתה תובנה עמוקה יותר על הנושאים הללו מאשר לבני-האדם בימינו. העובדה הלא-רגילה היא שבאותם ימים, כלדים עתיקים אלה חיו למעשה בתודעת-גרון, בעוד שכיום אנו חיים בתודעת-לב. התודעה שהייתה טבעית עבורם, הייתה סוג של תודעת-ברזל; ההתנסות שלהם הייתה קשורה ליקום, כי עבורם לאדמה לא הייתה היציבות המוצקה שיש לה עבורנו. כאשר, בתנאים הנוחים במיוחד שבהם הם חיו, למשל, באיחוד עם ישויות-מרס, הגיע הרגע שבו ישויות באו מן הירח והביאו עמן ישויות אחרות כמו אלה שאנו קולטים עם תודעת האדם השני. וכך, באופן עקיף, הכלדים למדו אמיתות נשגבות הקשורות לחיים לאחר המוות. הם קיבלו את ההוראה שלהם באמיתות הללו מן היקום, מבחוץ.

כיום, דבר זה אינו נחוץ עוד עבורנו כאשר אנו יכולים לעקוב אחר המתים בלי עזרה מתווכת. אנו יכולים לעקוב אחריהם בעודם עוברים את התנסויותיהם בסדר הפוך וכל התנסות במהופך. והדבר המוזר

הוא שכאשר אנו מזדהים עם אדם שני זה, אנו מגלים את עצמנו בעולם שהינו ממשי יותר באופן אינסופי לעומת עולם-התופעות. עולם נוכחי זה וסך כל התנסויותינו נראים לא-ממשיים בהשוואה עם עולם הממשות האיתן והקפדן שלתוכו נכנסנו.

בליווי המתים בדרך שתוארה, אנו חווים הכול בקנה-מידה גדול יותר; הכול נראה ממשי יותר ובעוצמה רבה. בדרך של השוואה, עולם-התופעות עושה רושם מטושטש. עבור מי שקשור לעולם המתים באמצעות תודעת-מתקדש, העולם הפיסי נראה כמו נשף מסיכות מצוירות ומתקדש שבאמצעות מדיטציה היה קשור מקרוב למתים בדרך זו, היה אומר: "כולכם מסכות מצוירות. לכם, אין שום ממשות; אתם פשוט מסיכות מצוירות אשר יושבות בכיסאותיכם."

ממשות אמיתית קיימת אך ורק מעבר לתחום הוויית-הקיום הפיסית ואת הממשות הזאת אפשר לחוות כאן ועכשיו. אולי אחדים מכם יכולים לזכור את דמותו של סטרדר במחזות המיסטריות שלי. דמות זו לקוחה מן החיים. סטרדר הוא דיוקן פיוטי ולא-ריאליסטי אשר חי מהשליש האחרון של המאה התשע-עשרה עד אל תוך המאה העשרים. בחיים הממשיים, הוא היה אדם שעניין אותי מאוד. הוא החל את חייו כנזיר פרוטסטנטי מתחיל, נטש את תפקידו לטובת לימודי פילוסופיה ושהה זמן מסוים במנזר שבדורנאך. ליהקתי אותו כסטרדר במחזות המיסטריות. זה לא היה דיוקן מדויק, אבל הוא דמה לו במידה מסוימת. במחזה הרביעי, אתם בוודאי זוכרים, סטרדר מת. היה עליי לתת לו למות היות שמיציתי את כל האפשרויות להמשך פיתוחה של הדמות הזאת. אילו הייתי מנסה לעשות זאת, לא הייתי מצליח להעלות את הדברים על הכתב. הוא לא היה יכול להופיע שוב במחזה החמישי של המיסטריות. מהי הסיבה לכך?

בינתיים, האדם הממשי אשר שינה את תפקידו מנזיר לפילוסוף, מת. והיות שהתעניינתי בו באופן עמוק, יכולתי לעקוב אחר מסעו בעולם הרוח. אז, הרושם שנוצר על-ידי אישיותו היה ממשי הרבה יותר. חייו ופעילויותיו על האדמה הפסיקו לעורר את אותה התעניינות שלפיה אדם היה יכול לחלוק את התנסויותיו בחיים שלאחר המוות.

לאחר מכן, קרה דבר מוזר. אנתרופוסופים ספורים נתקלו במצב עניינים זה. הם גילו – התחכום של האדם אינו יודע גבולות – שסטרדר היה במידה מסוימת דיוקן של האיש ההיסטורי. במהלך מחקריהם, הם גילו את כתבי-היד שלו שלא יצאו לאור וסוגים שונים של מסמכים מעניינים שהוא השאיר אחריו. הם הביאו אותם אליי בצפותם שאשמח מאוד מהתגלית. לא היה לי שמץ של עניין בהם. מה שכן עניין אותי, לעומת זאת, היה מה שהוא עשה לאחר מותו. זה היה ממשי הרבה יותר. בהשוואה לזה, כל דבר הקשור לעולם החיצוני שהוא השאיר מאחור, היה חסר-משמעות.

בני-האדם הופתעו מכך שגיליתי כל-כך מעט עניין לאחר שהם השקיעו מאמצים רבים לאיסוף המידע. אז, עבורי, לא היה בו שום שימוש, ואף עכשיו אין לי בו צורך. העובדה היא שממשותו של עולם זה אשלייתית בהשוואה לאותה ממשות נשגבה המתגלה בפנינו כאשר אנו עוקבים אחר נפש הנמצאת מעבר

לשער המוות. שם, הנפש מתקיימת בעולם שביכולתנו לחוות בעצמנו כאשר אנו מזדהים עם האדם השני היכול לוותר על הגוף הפיסי, גם אם לפרק זמן קצר. אבל, באותו פרק זמן קצר, הרבה מאוד יכול להיחוות. קיומו של עולם זה שגבולותיו גובלים באלה של עולם-התופעות אינו מוטל כלל בספק. זהו עולם שבו המתים חיים בחיוניות רבה ביותר. אנו מבינים אותם דרך אדם שני זה אשר נוטש את הגוף הפיסי. איננו סובלים מאיבוד התודעה, תודעתנו דווקא מעמיקה יותר.

אם נתעלה אל מעל למרכז הלב, תודעתנו תיעשה עמומה יותר, נהיה קרובים למצב של חוסר-תודעה. אם נרד אל מתחת למרכז הלב, תודעתנו תתעצם. ניכנס לעולם של ממשות, אבל יהיה עלינו ללמוד לשאת את הכאב והסבל הכרוכים בכך. אך, אם נפרוץ את הקירות המקיפים את העולם הזה באומץ ובנחישות, כניסתנו מובטחת.

עתה, הגענו להבנתה של תודעת-היום הרגילה, של תודעה שנייה בגרון, תודעה שלישית באזור העיניים, תודעה רביעית היוצאת מפסגת הראש אל היקום ותודעה חמישית שאינה קשורה לעולמות המרחב ומובילה אותנו חזרה אל תוך עולם הזמן. אנו עורכים מסע בזמן, כאשר אנו מגיעים לרמה חמישית זו של תודעה, אנו חולקים את אותה סקלת זמנים עם המתים, אך בסדר הפוך. יצאנו מן המרחב ונכנסנו אל תוך הזמן.

לכן, הכול תלוי ביכולתנו להעביר את עצמנו למצבים שונים של תודעה אשר פותחים בפנינו עולמות חדשים. על האדמה, האדם הוא אסיר של עולם יחיד ומופרד, מפני שהוא מכיר רק מצב אחד של תודעה; בכל מצבי התודעה האחרים, הוא שקוע בשינה. אם נעורר אותם ונפתח אותם, נוכל לחוות את העולמות האחרים.

הסוד של מחקר רוחי הוא שעל-ידי התמרת תודעו, האדם משנה את עצמו. איננו יכולים לחדור אל תוך עולמות אחרים על-ידי אימוץ שיטות שמרניות של מחקר וחקירה; מוכרחים אנו לעבור מטמורפוזה, מוכרחים אנו לשנות את תודעתנו לכדי צורות חדשות ושונות.

הרצאה 4

סוד המחקר בממלכות אחרות על-ידי מטמורפוזת של התודעה

14 באוגוסט 1924, טורקאיי

דיברתי על אודות הצורה, החומריות והמתכניות של ממלכת המינרלים בה במידה שהן קשורות לרמות התודעה השונות באדם. לפני שארחיב את התבוננותי כן שתכלול חומרים מתכתיים מסוימים, עליי להבהיר היטב את עמדתי.

ממה שאמרתי אפשר להסיק שהמלצתי על הכנסת החומרים הללו אל תוך הגוף בצורה של מזונות, כאמצעי ליצירת מצבי תודעה שונים מן הרגיל. כאשר דנים בשיטות לרכישת תובנה רוחית על-ידי התאמנות ומשמעת פנימיות, לעתים קרובות שומעים את ההערה הבאה: "הייתי שמח לדעת משהו על עולמות אחרים ומצבי תודעה שונים, אבל קשה מאוד לבצע את התרגילים המומלצים; הם גוזלים הרבה מאוד זמן."

אולי, זמן קצר אחר-כך, בני-אדם אלה יתחילו לבצע תרגילים. אז, לאחר פרק זמן מסוים, דרישות החיים המיידיות תפרענה והם יגלו שהם אינם מוכנים לוותר על הרגליהם הטבועים בהם. בהדרגה, הם יאבדו התלהבות והם ינטשו בשקט את התרגילים. אין זה מפתיע שבני-האדם הללו אינם משיגים דבר; הם מוצאים שהצורך לתרגל תרגילים רוחיים, מייגע.

כאשר הם שומעים, למשל, שהתכונות של מתכות מסוימות קשורות לרמות אחרות של תודעה, הם מרגישים רגועים יותר. אם מינון נמוך של נחושת הוא כל מה שנדרש כדי לשמור על קשר רוחי עם אדם אחר לאחר מותו, אז הם מסיקים: מדוע לא לקחת אותו אם הוא מאפשר לאדם לפתח רמה גבוהה יותר של תודעה.

הרעיון נעשה מושך הרבה יותר כאשר הם שומעים שהנוהג אשר אומץ במיסטריות העתיקות לא היה שונה כל-כך, אם כי באותם ימים הוא בוצע, כמובן, רק תחת השגחתם הרצופה והצמודה של המתקדשים. וכאשר מספרים לבני-אדם על כך, הם תוהים מדוע לא משיבים לתחייה את התרגילים הקדומים הללו. אך, הם מתעלמים מן העובדה שבימי-קדם, המבנה הפיסי כולו של האדם היה בנוי באופן שונה. באותם ימים, ואפילו עד התקופה הכלדית, לאדם הייתה חסרה האינטלקטואליות הנוכחית שלנו. מחשבות לא היו פרי יצירה-עצמית כמו בימינו, אלא הגיעו אליו בהשראה. כפי שאנו יודעים כיום שלא אנחנו יוצרים את האדום של השושנה, אלא מקבלים מבחוץ את רושם השושנה, כך בני-האדם בימי-קדם היו מודעים לכך שמחשבות הועברו דרך אובייקטים חיצוניים, הן ננשפו לתוכם. הסיבה לכך אמורה להימצא במבנה השונה של האורגניזם הפיסי, כולל הרכב הדם. לכן, אפשר היה לתת מינונים מרוכזים מאוד של אותן מתכות עליהן

דיברתי – מינונים הומיאופתיים, כפי שאנו מכנים אותם כיום – כדי לסייע לבני-אדם בביצוע תרגיליהם הרוחיים.

לאדם מהתקופה הכללית, אנו מניחים, ניתנו מינונים מרוכזים מאוד של נחושת. לפני שלקח אותם – זה היה הנוהג הכללי באותה תקופה – הוא הוכוון לבצע תרגילים רוחיים מיוחדים ומסוימים. במקרים כאלה, נדרשו ממנו שנים ולא ימים של התאמנות לפני שאפשר היה לתת לו את הנחושת המרוכזת. והיות שהמבנה הפיסי שלו היה שונה משלנו, הוא למד, דרך התאמנותו, לחזור על התגובות בחלק העליון של הגוף, של נחושת מרוכזת זו המפוזרת היטב, אשר זרמה בדם שלו. כאשר הנחושת ניתנה לאחר התאמנות קפדנית, הוא חש באופן פנימי שדבריו קיבלו תוספת חום, מפני שהוא עצמו הפיק חום בגרונו ובעצבים המובילים מן הגרון אל המוח.

עתה, היות שהמבנה הפיסי שלו היה שונה, הוא היה מסוגל להגיב, ברגישות קיצונית כזו, למה שהתרחש בתוכו. אילו אדם היה מקבל נחושת מרוכזת מאוד בנסיבות דומות בימינו, היא כמובן הייתה משפיעה, אבל היא הייתה מעוררת תגובה בגרון ולא מעבר לכך.

לכן, חשוב להבין את ההבדל בין המבנה הפיסי של האדם באותם ימים והמבנה בימינו. אז, האדם לא יתפתה עוד לעורר מצבים אחרים של תודעה על-ידי נטילת תרופות, שהייתה הנוהג הרגיל בימי-קדם ועדיין בוצעה לעתים קרובות בימי-הביניים.

בתקופה הנוכחית, השיטה המבוססת היחידה היא שלאדם תהיה תפיסה פנימית של טבעה ומהותה היסודית של הנחושת, כפי שציינתי אתמול ובכך לפתח תגובה רגישה לצבעה של נחושת מצוחצחת, להתנהגות הנחושת בתמיסה של נחושת גופריתית. על-ידי התרכזות וביצוע מדיטציה על תגובה זו, הוא מבטיח שהוא יגיב בדרך הנכונה.

אך, תתנגדו ותאמרו שבספרי ידיעת העולמות העילאיים והדרכים לרכישתה, אין שום ציון של שלבי ההכנה שיש לבצע כדי לפתח את התגובה הזאת לנחושת. זה אכן כך. אבל, בעיקרון, ההנחיות מופיעות בספרי, אם כי הנחושת אינה מוזכרת במפורש. נמסר תיאור של הדרך בה אדם צריך להיכנס אל תוך המהות של גבישים, צמחים וכן הלאה ומוזכרים תרגילי ההכנה. אך, כמובן, לא נמסר מידע על הדרך בה יש למודט על טבע הנחושת; לשם כך, תהיה נחוצה ספרייה שלמה (לא רק ספר אחד). זה אף לא היה נחוץ, היות שכבר ניתנו הנחיות – תרגילים לחיזוק הביטחון העצמי, למשל, ותרגילי התרכזות בנושא או באובייקט מסוימים. תרגילים כאלה, למעשה, כבר מכוסים על-ידי מה שאמרתי זה עתה על אודות טבעה של הנחושת. אין שום טענה מסוימת ביחס לכך שהאדם צריך למודט על טבעה של הנחושת. מוצע שסובייקט או מושא פשוטים ייבחרו לשם מדיטציה בבוקר ובערב. זה שווה-ערך לביצוע מדיטציה על טבעה של הנחושת. כמושא למדיטציה ניתן רק מה שהיה יכול להתייחס לטבעה המתכתית.

למדיטציה על נושא מסוים כמו **החכמה חיה באור**, יש השפעה מכרעת על החיים הפנימיים, אם היא מבוצעת ברצינות. ההשפעה תהיה אותה השפעה שהייתה מתרחשת אם מישהו היה חוקר את טבע הנחושת מכל הזוויות האפשריות ומתרכז בהיבטה הפיסי. במקרה הראשון, גישתנו הייתה נובעת מנקודת-מבט מוסרית; במקרה השני – מנקודת-מבט פיסי וכימית. למי שאינו כימאי מוטב להיכנס אל תוך עולם הרוח מנקודת-מבט מוסרית.

לכן, נחוץ לראות דברים בהקשרם הנכון, כי זו תהיה טעות של האדם בימינו לעקוב באופן לא-ביקורתי אחר השיטות של המיסטריות העתיקות כדי לרכוש תבונה על עולם הרוח. המהלך הנכון בימינו הוא להחליף את הגישה החיצונית-פיסית בגישה מוסרית ורוחנית יותר. עם פיתוחו של האורגניזם הפיסי שלו, הקשר כולו של האדם עם הטבע עבר טרנספורמציה. הרכב הדם, רקמה נוזלית והמבנה הפיסי כולו בימינו שונים מאלו של הכלדים הקדומים. בלתי-אפשרי להוכיח זאת באמצעות ניתוח אנטומי. כדבר ראשון, האנטומיסט מבלה את רוב זמנו בביתור גוויות. אנטומיסטים גילו שהיה מחסור בגוויות כדי לחקור את הסודות הנסתרים של החיים. אך, לא יהיה קל להשיג גוויות של כלדים כדי לבצע את המחקרים הללו! כדבר שני, עם הטכניקה הגסה שלו, האנטומיסט לא ימצא שום תשובה לסודות הנסתרים של החיים; אלה מוכרחים להיחקר באמצעים רוחיים.

היות שגופנו הפיסי בנוי באופן שונה מזה של הקדמונים, יש להדגיש באופן ברור נקודה אחת. כיום, עדיין אפשר לתת חומרים מרוכזים מאוד, פוטנציות מתכתיות למשל. מהי הסיבה לכך? ההסבר הוא שיש לנו תבונה עמוקה יותר על המהות הממשית של הטבע. אם אנו באמת מבינים את טבעו של הגוף האנושי, אנו יודעים שתפקודו ישתנה על-ידי המתכות שהזכרתי – בדיל, נחושת, עופרת וכן הלאה. והראיתי כיצד הן משנות, במקרה הראשון, את מצבי התודעה.

ברם, כיום, אנו מודעים לכך שבגוף מתרחשים שינויים, אפילו בחיים הרגילים, אם רשאי אני להשתמש בביטוי נדוש כזה. למשל, הבה נניח שאנו חווים שינוי באותו אזור בגוף אשר מקרין את פעילות הנחושת כפי שציינתי אתמול. כל שינוי כזה משתקף בהפרעות באיברי-העיכול, במערכת המטבולית והגפיים – בהפרעות באיברים הקשורים בעיקר למטבוליזם, עיכול והטמעה של חומרים מזינים. כל הפרעה כזאת במבנה האנושי אותה אנו מכנים מחלה, קשורה להופעתו של מצב שונה של תודעה. יש לזכור את המשמעות המלאה של דבר זה.

עתה, מהי משמעותה של מחלה אורגנית? אתמול אמרתי שעבור האדם כיום, מצבו הרגיל של תודעת-ערות טמון במרכז הלב. מצבים אחרים של תודעה קשורים לאיברים אחרים, אך הם תמיד נשארים בתת-מודע. אזור הגרון, כולל האזור המשתרע מהגרון עד המוח, חי ללא הרף במצב של תודעה אשר בא לאחר המצב הרגיל שתיארתי אתמול. האזור שבסביבת איברי-העיכול שותף לאותה סקלת זמנים כמו המתים לאחר המוות. האדם תמיד לוקח חלק במצב זה של תודעה. כל אדם שותף להתנסויות שלאחר המוות

של אלה שאותם הכיר באופן אישי. אבל, הוא חווה אותן מתחת ללב, לא בתוך הלב. לכן, הוא אינו יודע דבר על ההתנסות הזאת; היא נשארת בתת-מודע, מתחת לסף התודעה. כאשר מתרחשת הפרעה מסוימת, כמו הפרעה בעיכול למשל, באותו אזור שבו האדם נמצא בקשר רוחי עם המתים, התודעה שמתחת למרכז הלב עוברת שינוי; היא מתחילה לתפקד בצורה נמרצת יותר.

מהו, אם כן, ההסבר לסוג מסוים של הפרעה בקיבה? מנקודת-מבט פיסית, זוהי פשוט תווית עבור האבחנה של העוסק בריפוי. עתה, נקודת-המבט המוצגת כאן, אינה בשום פנים ואופן גישה פיסית טהורה לרפואה. אני מכיר ומוקיר את ערכה. כאנתרופוסופים, איננו מאמצים את גישת האדם השטחי, החובבן או השרלטן אשר מזלזל ברפואה השמרנית או מבקר אותה. אנו מקבלים את ממצאיה. כאשר אדם סובל מהפרעה בקיבה, אפשר לאבחן את התסמינים באופן פיסית; אך, כתוצאה ממצב הקיבה שלו, הוא מסוגל לקחת חלק גדול יותר בחיי המתים מיד לאחר מותם. כמובן, אבחנה פיסית מבוצעת לפני שמתחילים את הטיפול הרפואי. מנקודת-מבט רוחית, היינו אומרים שאדם כזה חש שנכפה עליו לשמר, לאחר מותו, את הקשר הרוחי שלו עם הנפשות שהכיר על-פני האדמה. אבל, אין ביכולתו לחזור אל תוך התודעה הנמצאת מתחת ללב. הוא אינו מודע לכך שהוא מאוחד עם המתים.

זהו ההיבט הרוחי של תלונה כזאת. הפרעות בקיבה מופיעות מפני שהאדם קשור יתר על המידה למתים. בתנאים כאלה, הוא נשלט על-ידם. אנו מושפעים בחזקה מאותו עולם שכפי שצינתי אתמול, הינו ממשי הרבה יותר מהעולם הפיסי.

הבה נדמיין לעצמנו שעומדים לפנינו מאזניים. אם לשון המאזניים מוטית, קריאת האפס תוחזר על-ידי הנחת הצלחת השנייה. מצב של חוסר-איזון באדם אשר פיתח רגישות חריגה בתודעה זו מתחת ללב שגם הוא קשור יתר על המידה למתים – והוא די לא-מודע לכך – מקביל לצלחת אשר מונחת בצד אחד. האיזון מוחזר כאשר מוסיפים משקל שווה-ערך בצד השני.

כך, אם התודעה שמתחת ללב פעילה יתר על המידה, אז התודעה באזור הגרון מוכרחה להצטמצם; הלב נמצא בין השניים, הוא פועל כמוסת והוא חוד הסכין שעליו קרן האיזון מתנדנדת. האיזון מוחזר על-ידי נתינת נחושת. כבר ציינתי שגופו של האדם כיום בנוי בדרך כזו שהגרון מגיב לנטילת נחושת.

המערכת המטבולית ומערכת הגרון קשורות מאוד זו לזו כמו שני צדי המאזניים. אפשר לכוון צד אחד באמצעות השני. כאשר ניתנים מינונים הולמים של נחושת, המטופל נוטה להיסוג איכשהו מעולם המתים ועל-ידי כך הוא נהנה מבריאות טובה, בעוד שאחרת הוא מזוהה עמו במידה גוברת והולכת. זהו ההיבט הרוחי של הריפוי.

לכן, היום אנו יודעים שלכל החומרים יש גם היבט פיסית וגם היבט מוסרי. המתקדשים העתיקים יכלו להשתמש בהיבט הפיסי לטובת תלמידיהם, אבל רק לאחר שהם עברו התאמנות מקיפה. כיום, אין להשתמש עוד באותה דרך. היום, התכונות המוסריות הן מחוץ להתפתחות הנפשית, התכונות הפיסיות הן של הרופא.

חשוב שהאדם שהינו בקי בצד הפיסי של החומרים ויש לו הזדמנות לערוך מחקר מפורט של היבט זה, ישלים את המידע שלו בידיעת הצד המוסרי. יש לדבוק בזה בקפדנות ביחס לתפיסה הנוכחית וביחס לתפיסה מעשית בתחום השיטות הרוחיות. האורגניזם האנושי השתנה באופן קיצוני בחלוף הזמן והקשר הקרוב שהתקיים בין ידיעת ההיבט המוסרי וההיבט הפיסי של חומרים, אבד ויש לשקמו. עתה, יש לי יותר לומר על אובדן הקשר הזה.

הקשר בין מדע הרפואה בעיקר עם ההשקפה הפיסית שלו ובין מדע הרוח מוכרח, אף-על-פי-כן, להיות שונה היום מזה של העבר הרחוק. בשני המקרים, קשר זה מוכרח להמשיך להתקיים, אך היום הוא יקבל צורה שונה. היכולת שלנו להבדיל בין נתיבים נכונים ונתיבים שגויים במחקר רוחי תלויה בידיעת דברים כאלו.

סקירה קצרה על גישתו כולה של האדם על-פני מאות השנים, עשויה לסייע בהבהרת הדברים שבהם כבר דנתי.

הבה נסתכל באבולוציית המין האנושי במבט לאחור, כאשר ביאור הידיעה והמחקר היה שונה מאוד. הצעדים העצומים בזמנים האחרונים בידע על תרמודינמיקה ואלקטרודינמיקה ועל אורגניזמים חיים, מסווגים כיום תחת טבע, היסטוריה של הטבע, מדעי הטבע ובאנגליה, תחת פילוסופיה של הטבע. הדרך בה הטבע מוצג כיום בבתי-ספר, מופשטת ביותר. הטבע נראה כאוסף של 'חוקי טבע' – זהו הביטוי שבו משתמשים – כאשר מצופה מהתלמידים לשננם. והאופי המופשט של לימוד זה נישא אל תוך החיים.

קחו בחשבון כמה קרים ומופשטים מוצא אפילו התלמיד הנלהב ביותר את מדעי הטבע כיום. בבוטניקה, נכפה עליו ללמוד בעל-פה רשימות של מונחים בוטניים של צמחים ומיני צמחים, ובזואולוגיה – שמות וסיווגים של בעלי-חיים ומינים של בעלי-חיים. במהרה, הוא שוכח אותם ועליו לחזור על הדברים שוב ושוב לקראת מבחנים. ואחרי המבחן ולעתים קרובות, הוא שוכח אותם לגמרי; כאשר הוא נזקק להם שוב, הוא פותח ספר. בקושי אפשר לומר שלתלמיד בימינו יש קשר לבוטניקה ולזואולוגיה כמו הקשר שיש לו לאישיות מסוימת לה הוא מסור. זה לא בא בחשבון.

הטבע בימינו הפך להיות משהו מעורפל ומטושטש, קטלוג של חוקי גרביטציה, חום, אור, חשמל, מגנטיות – חוקי מכניקה. מדעי הטבע וההיסטוריה של המדע עוסקים בחקר האבנים והצמחים. אך, מדעי הטבע כוללים גם את החיים והמבנה הפנימי של איברי הצמחים, בעלי-החיים והאדם, בהם איננו בקיאים, יש להודות. בקיצור, מדעי הטבע והפילוסופיה של הטבע בימינו כוללים הרבה שאנו טוענים שאנו יודעים והרבה שאנו בורים לגמרי ביחס אליו.

עתה, זהו מצב עניינים שכמעט אינו משרה ביטחון; הכול כל-כך מעורפל ומבולבל, החשיבה כה שטחית ומופשטת. בימינו, אנו שואפים בהחלטיות לשלוט במופשטות זו שאנו מכנים 'טבע' ורבים, יש להודות, רבים גדלו איכשהו בהיותם אדישים כלפי גישה מופשטת זו. ואם איננו משתייכים לדור הצעיר

יותר המצוי בהתקוממות פעילה נגד מה שמלמדים בבתי-הספר שלנו כמדעי טבע, אז אנו מאמצים גישה של אי-נקיטת עמדה, גישה אשר נראית טוב. זה לא תמיד היה המקרה. עתה, ברצוני לאפיין בקצרה את הגישה לידיעה שהייתה קיימת לפני מאות ספורות של שנים.

כאשר אנו מסתכלים לאחור, במאות התשיעית, העשירית, האחת-עשרה ואפילו במאות השתים-עשרה והשלוש-עשרה, אנו נתקלים בבני-אדם – אף על פי שהיו מעטים באותו זמן – שעלינו לתארם היום כמשכילים, בני-אדם אשר נועדו להיות המלומדים הבולטים בימיהם, אשר לימדו בבית-הספר הנודע של שארט במאות האחת-עשרה והשתים-עשרה, כמו ברנרדוס סילבסטריס, ברנרד משארטר, אלאנוס אב אינסוליס. אישיות אלו עדיין היו באותו זמן ברות-מזל במידה מספקת כדי להיות קשורות למתקדשים, בני-אדם בעלי תבונה עמוקה על המיסטריות של הוויית-הקיום, כמו המתקדש הנודע מימי-הביניים יואכים מפיורה או אותה אישיות מזהירה המוכרת לעולם כג'ון מ-³Hanville.

אני מזכיר את השמות הללו, להם אפשר להוסיף רבים אחרים, כדי לעורר את רוח העידן, כדי לאפיין את הגישה כלפי ידיעה שהייתה רווחת באותם זמנים.

כאשר אנו נכנסים אל תוך ההשקפה הרוחנית של אישיות כאלה, אנו מגלים שתפיסת הטבע שלהם שונה לגמרי מזו שלנו. במקרה של בוטניקאי, פתולוג או היסטולוג טיפוסי בימינו, הבעת פניו מסתירה כל התעניינות עמוקה במיסטריות של הפתולוגיה או האנטומיה; היא דווקא משקפת את הזיכרונות של הריקודים בהם נכח בלילה הקודם. אנו לומדים יותר על המאורע החגיגי מאשר על המיסטריות של הטבע! להסתכל בעיניהם של יואכים מפיורה, אלאנוס אב אינסוליס או ברנרדוס סילבסטריס, היה עניין שונה מאוד. טרגדיה הייתה חקוקה בארשת פניהם. הם חשו שהם חיו בתקופה אשר סבלה אובדן חסר-תקנה. וההבנה ההולכת וגדלה של אובדן זה מילאה את לבם בצער טרגי.

או שוב, אילו היינו מסתכלים באצבעותיהם, אצבעות שהעולם המודרני המתנוון היה מתאר כאצבעות 'עצבניות' ורגישות, אשר נשאו עדות חיה לתשוקתם לחקור את אותן מיסטריות עתיקות, שאובדן שלהן היה חקוק על פניהם, הרי שהיינו קולטים כמיהה להחיות את החכמה העתיקה של העבר. היו רגעים קצרים שבהם הם יכלו להעלות עבור תלמידיהם תמונות של אותם זמנים עתיקים; אך, הן היו תמונות דמיוניות.

עתה, מה שעומד אני לתאר לכם אינו דמיון פואטי, אלא מציאות. אנו יכולים לדמיין לעצמנו את אלאנוס אב אינסוליס מבית-הספר של שארט, היכן שהקתדרלה המפוארת עדיין ניצבת כיום, בדברו אל תלמידיו על הטבע ובאמרו: "הטבע הוא ישות החומקת מאתנו כאשר אנו מתקרבים אליה." עתה, האדם

³ או Hauteville; בלטינית, Altavilla. יצירתו של ג'ון, ארכיטרינוס (1184), מוזכרת באחת ממחברותיו של רודולף שטיינר. היצירה היא סיפור עלילה ארוך המתאר את המסע האלגורי של אדם צעיר המחפש את עזרתה ועצתה של האלה נטורה. תוספת המתרגם לאנגלית.

מפנה את האנרגיות שלו למקומות אחרים; הוא אינו שותף עוד לאותה הבנה אינטואיטיבית של הטבע שהייתה פעם ברשות החכמים מזמנים קדומים. בעיניהם, הטבע היה ישות נשגבה מחוננת ברוח, הפועלת בכל מקום – היכן שנוצרו עיצובי סלעים, היכן שצמחים יצאו מתוך האדמה וכוכבים נצצו בשמים. בכל מקום, ישות של גדולה אינסופית נמצאה בפעולה, אשר התגלתה בצורה מופלאה של אישה האורגת את מארג הטבע. הקדמונים חוו זאת באופן אינטואיטיבי. מהתיאורים שלהם אנו עדיין יכולים לדמיין לעצמנו כיצד הטבע נראה בעיניהם, אורג ופועל בכל מקום, בהתגלויות של חום, אור, צבע וחיים. הם נוכחו לדעת שהאלה נטורה הייתה ישות אלוהית-רוחית, שלמהותה הממשית אפשר היה להתוודע רק דרך תפיסה ישירה. אדם כמו אלאנוס אב אינסוליס היה עדיין מסוגל להציג תפיסות כאלה לתלמידיו בבית-הספר של שארט. אך, היות שהמתקדשים ראו את התפיסה העתיקה הזאת של האלה נטורה מתנוונת ומתה, ראו מלא חיים וחיוניות את הטבע שהיום אנו מתייחסים אליו כמת ומופשט מפני שאיבדנו את הקשר עמו, צער וטרגדיה נחקקו על פניהם.

לאחר מכן, שוב אנו שומעים על בני-אדם כמו ברונטו לטיני, המורה הנודע של דנטה. במהלך מסעותיו, כתוצאה מאיזושהי תקרית קארמתית מוזרה, הוא סבל ממכת-חום אשר גרמה לשינוי בתודעתו. מאורע זה היה חשוב הרבה יותר להתפתחותו מאשר הסבל שהוא חווה כאשר אחרוני הגלפים גורשו מעיר מולדתו. כתוצאה מטרנספורמציה זו של התודעה, הוא עדיין היה מסוגל לקלוט את האלה נטורה הזאת ולתארה בספרו Tesoretto. הוא נותן תיאור גרפי, מתוך השראה אימגינטיבית, של הדרך בה, במסעו הביתה לפלורנס עיר מולדתו, הוא הגיע לגבעה בתוך יער שומם ועל הגבעה הזאת הוא ראה את האלה נטורה טווה בנול שלה. היא גילתה לו את משמעותם של החשיבה, הרגש והרצון עבור הנפש האנושית, הטבע הפנימי של ארבעת המזגים ותפקודם של חמשת החושים.

ועיני רוחו ונפשו נפקחו. התנסות זו במהלך מסעו הביתה מספרד לפלורנס עיר מולדתו, תחת השפעתו של מצב דכאוני פתולוגי, הייתה ממשות רוחית. כתוצאה מטרנספורמציה פנימית זו, הוא ראה את אריגת החיים של ארבעת היסודות, אש, אדמה, מים ואוויר, את הזרימה והתנועה של כוכבי-הלכת ואת הנפש יוצאת מן הגוף אל הקוסמוס. את כל זה הוא חווה תחת השפעתה של תורה רוחית ברשותה של האלה נטורה.

ההתנסויות הללו תוארו על-ידי בני-האדם מאותה תקופה בבהירות וברוחניות שבקושי אפשר היה לשכלל יותר היום. באותו זמן, הם חשו שהקדמונים חוו את הידיעה הזאת בדרך שונה ובמהלך הזמן היא הלכה ואבדה. כדי להחיות את הידיעה של המיסטריות הללו, היה צורך ליצור מצב פתולוגי. והם חשו דחף שאין לעמוד בפניו לשמור על התמונה הממשית של נטורה, בחיים.

וכאשר אנו סוקרים במבט לאחור את גישתו כולה של האדם כלפי ידיעת הטבע, אנו חשים שגישתנו לטבע מופשטת, שהטבע הוא קטלוג של חוקים. אנו גאים בעצמנו כאשר אנו יכולים לראות את החוקים

הללו, אפילו במידה מסוימת, ככוליות. אם נסתכל מאות ספורות של שנים לאחור, נראה שהתקיים קשר חי בין האדם וישות אלוהית אשר חייתה, ארגה ופעלה בתופעות הטבע – בזריחה ובשקיעה של השמש, בהעברת חום לאבנים ולצמחים, חום אשר פועל בחיים, בצמיחה ובשגשוג הללו.

כמה שונה היה המדע אשר לקח בחשבון את הפעילויות של האלה נטורה. הלך-הנפש שבו התלמידים בבית-הספר של שארט – רובם היו מהמסדר הציסטרציאני – יצאו מהרצאותיהם, היה שונה במידה רבה מהלך-הנפש שבו תלמידים היום יוצאים מהרצאותיהם! תגובתם הייתה מלאת-חיים וביטוי עמוק יותר של הווייתם הפנימית. ואותה ממשות חיה משתקפת בתיאוריהם של בני-אדם כמו ברונטו לטיני, המורה הדגול של דנטה. אפשר לדמיין מיד את הרוח הנמרצת והיוצרת של התקופה, כי הדמויות והתיאורים הציוריים המפוארים ביצירה *קומדיה* מאת דנטה קיבלו השראה מהתיאורים הציוריים של המורה שלו, ברונטו לטיני, אשר חב את ההתקדשות שלו לתקרית קארמתית. ובית-הספר של שארט ובתי-ספר אחרים היו אסירי-תודה למתקדשים כמו יואכים מפיורה ואחרים, על הרבה מההוראה שניתנה באותו זמן.

בשם נטורה לא נעשה שימוש במובן המופשט שלנו; הוא הצביע על משהו אשר פעל באופן יצירתי בתופעות מוחשיות חיצוניות, אך נשאר נסתר וחמק משדה ראייתו של האדם.

יש לקחת בחשבון גורם נוסף. הבה נניח – ושוב, אני מתאר ממשות יסודית, לא איזשהו דמיון פואטי – שכתלמידים מבוגרים, נכחתם בסדרת הרצאות שאלאנוס אב אינסוליס נתן והוא לקח חלק בדיונים; התלמידים שוחררו וצעדתם לבדכם עם אלאנוס אב אינסוליס, בעודכם דנים בשאלות אשר עמדו על הפרק. יתכן שהשיחה התמקדה בנקודה מסוימת. יתכן שדיברתם על האלה נטורה המתגלה בעולם-התופעות, אך הייתה נסתרת מכם. אז, אלאנוס אב אינסוליס אשר התלהב מהדיון, אמר: "אילו היינו חולקים בחיי השינה שלנו את המצב שהיה קודם ברשות הקדמונים, הרי שהיינו בקשר עם הצד הנסתר של הטבע. השינה שלנו מובילה לשכחה; אבל, זה היה בדיוק בלא-מודע שהקדמונים היו בקשר עם הצד הנסתר של הטבע. אילו רק היינו יכולים לחוות שוב את השינה של הרואה הרוחי הקדמוני, הרי שהיינו מתוודעים לאלה נטורה." ובמצב דומה, אילו הייתם מנהלים שיחה אינטימית עם יואכים מפיורה, הוא היה משיב: "השינה שלנו ריקה מתוכן, התודעה שלנו מחוקה. לכן, יהיה קשה לדעת את האלה נטורה אורגת ופועלת בכל הדברים הברואים." הקדמונים היו מודעים הן להיבטיה הנסתרים והן להיבטיה הגלויים. הם מעולם לא השתמשו בשם נטורה. הם מעולם לא סברו שהישות שאת נוכחותה אנו חשים במעורפל, אך לא מכירים, הייתה האלה נטורה. הם נתנו לה שם נוסף – פרוסרפינה או פרספונה.

באותם ימים, זו הייתה ידיעה רווחת. מה שתיארתי זה עתה עבר טרנספורמציה לכדי התפיסה המופשטת שלנו את הטבע. ומה שחי בנפשות של בני-אדם כאלה כמו ברנרדוס סילבסטריס, אלאנוס אב אינסוליס, ג'ון מ-Hanville ומעל כולם ברונטו לטיני, היה טרנספורמציה של האלה שהקדמונים ראו כפרוסרפינה, בתה של דמטר – היקום כולו; פרוסרפינה (השם המודרני נשמע נדוש) – טבע, טבע היכול

לחיות רק חצי מחייו בעולם העליון, המגלה רק את ההיבט הפיסי והחושני שלו למין האנושי, בעוד שהחצי השני של חייו מתנהל באותן ממלכות שבהן האדם שוכן במהלך השינה, ממלכות שהאדם אינו יכול לשכון בהן עוד כיום, מפני ששנתו חסרת ממשות אמיתית.

הידיעה שלנו על הטבע, אף על פי שאיננו יכולים להבין את חובה לתפיסה המופשטת הנוכחית שלנו, היא הד של מה שחי פעם במיתולוגיה היוונית העתיקה של פרספונה.

העובדה שבני-האדם בעלי ארשת מלאת צער היו מודעים לכך ואפשר היה לדעת זאת עוד בימיהם, מראה עד כמה נתיבי הידיעה השתנו בחלוף הזמן. כפי שאמרתי בחלק מוקדם יותר של הרצאתי, אנו רק יכולים לפתח את הרגש הנכון ולחוש את ההבדלים הדקים בדברים הללו, כאשר אנו סוקרים במבט לאחור את טבעה של הידיעה שפעם הייתה קיימת. ציטטתי את הדוגמאות הללו, לא מתוך כוונה להחיות מחדש את התצורות העתיקות של הידיעה, אלא כדי להסב את תשומת-הלב אל סוג הידיעה אשר הייתה נפוצה בזמנים קדומים.

אם ביכולתנו לדבוק במילים שאולי היו יכולות להיאמר על-יד יואכים מפיוורה או ג'ון מ-Hanville: "מה שאנו תופסים כיום כטבע או מה שנסתר מאתנו מפני שאיננו יכולים להבינו מבחינה רוחית, היה ידוע פעם כפרוסרפינה", ואם סיפור-אגדה זה של פרוסרפינה (כי היא הייתה קיימת רק כסיפור-אגדה) מתחדש בתוכנו, אז התמונות שסיפור-האגדה הזו מעלה היו מעוררות תמונות של קשרים מוקדמים יותר. הן תמונות מהתקופה שבה האדם לא ידע לא את ההיבט המופשט ואף לא את ההיבט הטרגי של האלה נטורה, כאשר ראה את פרוסרפינה-פרספוניאה עצמה, בהיבט של יופי קורן ועצבות טרגית שלה.

ובאיזה היבט היא הופיעה באותם ימים רחוקים של שיאה? אלה לא היו ימים של הפילוסופיה של אפלטון ואף לא של הדיאלוגים של סוקרטס, אלא זמנים קדומים הרבה יותר, כאשר הידיעה הייתה הרבה יותר מלאת-חיים מאשר בשיאה של התרבות היוונית.

הבה ננסה לראות את הצורות השונות שהידיעה קיבלה במהלך האבולוציה האנושית כך שנוכל לראות בפרספקטיבה הנכונה את מה שכבר דננו בו מנקודת-המבט של ההווה ואשר נדון בו ביתר פירוט במהלכן של ההרצאות הללו.

אף על פי שמתוך כורח התיאור שלנו יהיה קצר ולא-מושלם, הבה ננסה לראות את טבען של המיסטריות שבהן הפילוסוף היווני הרקליטס עבר התקדשות, הרקליטס ה'קודר' וה'מדוכא', כך הוא כונה, מפני שבשנים מאוחרות יותר אפלה נפשית ירדה על כל מה שקיבל מהמיסטריות. הבה נתאר את אותה תקופה בהתפתחות המיסטריות כאשר היוונים הסתמכו עליהן עבור הראייה האימגינטיבית וכתבת סיפורי-האגדות שלהם. והבה נתאר לעצמנו את המיסטריות של אפסוס שבהן הרקליטס עבר התקדשות.

ידיעה מזמנים קדמוניים עדיין התקיימה באפסוס והיא המשיכה להתקיים בתקופתו של הומר ואפילו בזמן ההתקדשות של הרקליטס, אם כי בצורה מוחלשת. המיסטריות העתיקות הללו עדיין פרחו. אווירה רוחית חזקה ורב-עוצמה שררה באותו מקדש אשר קושט בצדו המזרחי עם הפסל של האלה דיאנה, אלת הפריון, אשר מסמלת את הפוריות השופעת של הטבע בכל מקום. כאשר נוהלו שיחות, סודות רבי-ערך של הוויית-הקיום, סודות רוחיים עמוקים, נמסרו לתלמידים באמצעות המילה המדוברת מיד לאחר שהשתתפו במיסטריות וקיבלו את האימפולסים רבי-העוצמה של המיסטריות מהטקסים במקדש של אפסוס. ושיחות עמוקות אלו נמשכו לאחר שהשתתפים בטקסים עזבו את המקדש. בשעת דמדומים, כאשר הטבע מזמין לביצוע התבוננות, הם עלו על הנתיב המוביל מהכניסה למקדש אל תוך חורשה עם מסלולים מטופחים, נטועת עצים בצבע ירוק כהה, שבה נתיבים אשר התפרשו מהמקדש של אפסוס, יצאו בהדרגה במרחקים משדה הראייה. ברצוני להציע לכם תמונה איכשהו לא-מתאימה של שיחות מהסוג הזה.

זה לא היה לא-ידוע למישהו אשר עבר התקדשות חלקית אל תוך המיסטריות של אותם זמנים, לנהל שיחה עם תלמידים משני המינים. עתה, עליכם להבין שבאותם ימים שוויון זכויות בין שני המינים, גם אם נלקח מיד לאחר מכן, היה ממשות חיה יותר מאשר כיום. לכן, אנו יכולים לדבר הן על תלמידים והן על תלמידות באפסוס. ובשיחות הללו, הייתה התעניינות חיה בהיבט הרוחי של סיפור-האגדה של פרספונה. אך, כיצד נוהלה שיחה כזאת? תחילה, היה המורה, הכוהן-המכניס-להתקדשות, שמתוך האימפולסים הרוחיים שהוא קלט, הוסמך לדבר על האפשרויות בעולם הצורות, על הקשרים ההדדיים בין מהויות באותו עולם. בדברו מתוך ידיעת ההתקדשות שלו, הוא אמר לתלמיד משהו כמו הדבר הבא. – "זוהי שעת דמדומים והשינה אשר מגלה את עולם הרוח, תשתלט עלינו במהרה. הסתכל בצורתך האנושית בכלייתך. מתחת לרגלינו נמצאים הצמחים וסביבנו נמצאים הצלליות המוארכות של הדמדומים והאור הירוק המעומעם של חורשת המקדש. הכוכבים מתחילים לנצוץ בשמים. ראה את התפארת והגדולה של החיוניות הבלתי-נדלית של החיים בשמים מעל ובאדמה מתחת. לאחר מכן, ראה את עצמך וזכור שיקום שלם חי ובוהש בתוכך, שכל הפעילות האורגנית, כל השינויים וכל המקרים של חיך הפנימיים נושאים עדות בכל רגע של היממה על שפע של עובדות ועל אינספור טרנספורמציות של ישותך. הבן שאתה מהווה מיקרוקוסמוס, ועל אף היותו מוגבל מבחינה מרחבית, הוא עשיר יותר במסתורין ופליאה מאשר המיקרוקוסמוס שאתה מביין באופן חזותי ואינטלקטואלי. למד לחוש ולהכיר את העולם הזה שבתוכך. הבן שאתה מסתכל עכשיו מהעולם המיקרוקוסמי שלך בעולם הגדול יותר המשתרע מן האדמה עד לכוכבים. אז, השינה תשתלט עליך; לא תהיה עוד אסיר של גופך שלך, של עולמך שלך, אלא תשכון באותו עולם אחר שאתה רואה עתה, עולם אשר מקיף את האדמה ואת הכוכבים. הנפש והרוח שלך תנטושנה את הגוף הפיסי ואתה תחלוק את קרינת הכוכבים ואת ההתאדויות של האדמה. אתה תרכב על הרוחות ותחשוב עם קרינת הכוכבים. עתה, תחיה בעולם הרוח ותסתכל לאחור על העצמיות המיקרוקוסמית שלך."

בזמנים הקדומים, התאפשר למורה לדבר עם תלמידו לאחר נהג זה, מפני שתפיסת העולם החיצוני לא הייתה מוגדרת באופן חד-כל-כך כמו בימינו, וחיי השינה עדיין לא הפכו לחלל ריק מוחלט. הם עדיין היו מלאים בהתנסויות. כאשר התייחס למצב זה של שינה, המורה דיבר על ממשויות, באמרו: "עתה, הינך נמצא בנוכחותה של פרוסרפינה, פרספונה או קוראָה. קוראָה חיה בכוכבים, בקרני השמש, באור הירח ובצמחים. בכל מקום אפשר לראות את הפעילויות של פרספונה, כי היא ארגה את הלבוש של היקום. ומאחורי הכול, נמצאת דמטר, אמה, שלה פרספונה ארגה את הלבוש הזה שאתה רואה כעולם החיצוני." – המורה לא השתמש במונח 'טבע'; הוא העדיף לדבר על פרספונה או קוראָה.

ובהמשיכו את דו-השיח עם תלמידו, אמר המורה: "אם מישהו היה נשאר ער פרק זמן ארוך יותר ממך, אז, בעודך שקוע בשינה, הוא היה קולט צמחים, הרים, עננים וכוכבים – התגלויות חיצוניות של פרספונה – בדיוק כפי שאתה עושה עכשיו. האשליה טמונה בדרך ראייתנו. זאת לא פרספונה, אף לא פעילויותיה היצירתיות בהרים, בצמחים, בעננים ובכוכבים, שהינם אשלייתיים, אלא הדרך שבה אתה רואה אותם. ועתה, הגיע הזמן ללכת לישון. איבר המיסטריות של החיים, קוראָה-פרספונה, יחדור אל תוכך דרך עיניך." –

דברים אלה תוארו בצורה חיה כל-כך, מפני שהם נחוו בצורה חיה כל-כך; לכן, עם ההירדמות, האדם לא רק חש שהראייה, השמיעה והתפיסה הופסקו, אלא הוא היה מודע לפרספונה משתקעת דרך העיניים בתוך הגוף הפיסי והגוף האתרי שמהם נפשו ורוחו נסוגו בעודו שקוע בשינה.

בחיי הערות, אנו חיים בעולם הנמוך יותר. פרספונה נכנסה דרך העיניים של האדם אל תוך הגוף הפיסי והגוף האתרי. היא שכנה עם פלוטו, אדון השינה בתוך הגוף הפיסי והגוף האתרי. המועמד-להתקדשות שהיה שקוע בשינה חווה את הפעילות של פלוטו ופרספונה. דרך ההוראה שקיבל, הוא נעשה מודע לכניסתה של קוראָה דרך שער העיניים. לגביו, זו הפכה להיות מציאות חיה ועתה הוא חווה את המעשים של פלוטו ופרספונה במהלך השינה. ובעוד המועמד-להתקדשות חווה זאת, למורה שלו היו התנסויות תואמות שהיו קשורות לעולם הצורות.

אז, כאשר המורה והתלמיד נפגשו שוב, לכל אחד מהם הייתה התנסות של תובנותיו המיוחדות. וכאשר הם דנו בצמחים ובעצים, המורה היה מתאר כיצד הופיעו הצורות, כי הן התגלו לו בשינה. לאחר מכן, הוא דן בפירוט בתצורות של העלים והגבעולים, של ממלכת הטבע בכללותה ובכוחות המעצבים אשר פועלים מלמעלה כלפי מטה אל תוך האדמה. ואף על פי שהתלמיד אולי חווה תובנות שונות, הרי שהוא היה יכול לעקוב, קרוב לוודאי, אחר המורה שלו כאשר דיבר על המיסטריות של כלורופיל ואוסמוזה. כך, השיחות השלימו אחת את השנייה: בתמונה חיה זו של האלה פרספונה בעולם שמתחת, בגלותה את ההיבט האחר שלה לאדם בעודו שקוע בשינה, הסודות הללו התגלו לנפש האנושית וחדרו לתוכה.

כך, באותם זמנים רחוקים, התלמיד למד מהמורה והמורה למד מהתלמיד. מצד אחד, התורות היו של רוח ונפש, ומצד שני, של נפש ורוח. מתוך התחלפות זו של התנסות מלוכדת, הם נגעו בזרמים העילאיים ביותר של ידיעה. כאשר הם חלקו את התובנות העמוקות ביותר הללו, כאשר הם ראו לאחר מכן את התקרבות הזריחה ואת כוכב השחר זורח במזרח, בשלחו קרני אור אל תוך החורשה הירוקה החשוכה ששדרות העצים הנשגבים שלה יצאו בהדרגה במרחקים משדה הראייה, לבם שמח. הם שכנו במשך שעה קצרה באותה ממלכה שאנו מכנים עתה, ממלכת הטבע. וכאשר הם דיברו על הדברים הללו בינם לבין עצמם, הם ידעו בוודאות שהם ניהלו שיחה עם פרספונה. והם אף ידעו שכל מה ששולב מאוחר יותר בסיפור-האגדה של פרספונה היה, במציאות, המקור הנסתר של ידיעת הטבע של האדם.

ביכולתי לציין באופן לא-מושלם בלבד את הקסם של השיחות הללו אשר היו קשורות למיסטריות של אפסוס והיו חדורות בידיעה חיה וחיונית של פרספונה. אבל, במהלך הזמן, ידיעה זו קיבלה גוון של המופשטות שאנו מכירים כטבע בימינו ובני-אדם כמו יואכים מפיורה נעצבו מאובדן טרגי זה.

ביכולתנו רק להבין את הנתיב המוביל להבנת הטבע הרוחי של האדם והקוסמוס כאשר אנו מפנים את תשומת-לבנו אל ומאפיינים, לא רק את מצבי התודעה הנפרדים שבהישג ידו של האדם, אלא גם מראים כיצד מצבים אלה עברו טרנספורמציה במהלך האבולוציה של המין האנושי; כאשר אנו מבינים כמה שונה מאוד מזו שלנו הייתה הידיעה אשר מסרה מידע על השיחות של אלה אשר לקחו חלק במיסטריות במקדש של אפסוס וכמה שונה היה טבעה של השיחה אשר נוהלה עם אישיותות כמו יואכים מפיורה ואלאנוס אב אינסוליס; וכמה שונה היום הידיעה שמוכרחים אנו לשאוף להשיגה שוב, כדי לחפש, על-ידי התאמנות רוחית, אחר צורות הידיעה המובילות חזרה מן החיצוני אל הפנימי, ממה שנמצא מעל אל מה שנמצא מתחת ואז מן הפנימי אל החיצוני וממה שנמצא מתחת אל מה שנמצא מעל.

הרצאה 5

החייאתה הפנימית של הנפש עם התכונות של הטבע המתכתי

15 באוגוסט 1924, טורקאיי

ניסיתי להראות כיצד אדם יכול לפתח מצבי תודעה שונים מאלו שיש לו בחייו היומיומיים וכיצד ההיסטוריה של האבולוציה מספקת שפע של עדויות לכך שבתחומי הידיעה והפעולה האנושיות, לא הייתה ברשות האדם התודעה שיש לו כיום. לאחר מכן, ניסיתי להסב את תשומת-הלב לקשר בין תודעתם של המלומדים אשר חיו במאות העשירית, האחת-עשרה והשתים-עשרה ולאופן שבו טופחה הידיעה באותם ימים, למשל בבית-הספר של שארטור. ובהקשר זה, הצבעתי על הדרך בה הופיעו שם צורות של תפיסה לא-קשורות לחלוטין לרמת תודעתנו הנוכחית. ברונטו לטיני, מורהו של דנטה, היה דוגמה לכך.

אתמול, ניסיתי להזכיר את הקשר של האדם ליקום גם בתקופה מוקדמת עוד יותר, למשל במיסטריות של אפסוס. למדנו כיצד מצבי תודעה שונים לחלוטין שררו באותם זמנים, אם כי קשורים במידה מסוימת לתודעה המדעית הרגילה בימינו.

לאחר סטייה קצרה זו אל תוך ההיסטוריה, ברצוני להמשיך במחקרינו. ציינתי כבר כיצד המתכניות, החומריות הבסיסית של היסוד המינרלי, קשורה לאדם ולמצבי התודעה שלו. לאחר שהראיתי את הקשר של האדם לנחשת המתכנית, תיארתי את מצב התודעה המאפשר לו לקחת חלק בהתנסויות של אלה המכונים מתים לאחר המוות.

מוכרחים אנו להבין שזו הייתה צורת תפיסה כמו זו שברונטו לטיני חווה באותו מצב פתולוגי-למחצה אשר הופיע לאחר מכת-החום שפגעה בו.

אכן, כל מה שהוא מתאר, כל מה שהגיע אליו דרך ההשראה של האלה נטורה, אפשר להשיגו באותו מצב של תודעה – הקשורה קשר הדוק מאוד לתודעת היומיום שלנו – היכולה לקחת חלק בהתנסויות של המתים מיד לאחר מותם. אמרתי שזה היה מצב של ממשות חזקה יותר. אנו שוכנים בעולם של רשמים רבי-עוצמה, ברורים יותר, עולם המביא הכול להגשמה מלאה יותר מאשר עולם-התופעות.

אנו חבים זאת לגורמים הללו לבדם שביכולתנו לקחת חלק בהתנסויותיה של נפש אשר חצתה לאחרונה את שער המוות.

באותו זמן, עולם זה חושף מאפיין מיוחד. כאשר אנו שוכנים בעולם הזה במצב התודעה שתיארתי, איננו מסוגלים עוד להבחין בהתנסויות הרגילות של חייו היומיומיים; אנו רואים רק את אותו חלק של

חיינו שבא לפני ההתגשמות – התנסויותינו בהיותנו עדיין בעולם הרוח, לפני הלידה. לכן, מוכרחים אנו להבין שבמצב זה של תודעה, אנו מנותקים מן העולם בו שוכן האדם בדרך-כלל.

הרשו לי להבהיר את כוונתי. אדם נולד בנקודת זמן מסוימת. אם, בגיל ארבעים הוא מפתח את מצב התודעה של הנחושת – כבר הסברתי זאת בהרצאתי שלשום – התפיסה שלו אינה קשורה עוד להווה המידי ואף לא לתפיסה שלו בגיל שלושים או שלושים וחמש; הוא יכול להסתכל לאחור רק בהתנסויותיו הסמוכות ללידה. דבר זה הינו בר-ביצוע רק עבור ישויות אנוש.

ביחס לבעלי-חיים, איננו רואים אותם בצורתם הפיסית המוכרת; אנו מסתכלים בעולם למעלה וקולטים את מה שכיניתי הנפש-הקבוצתית. אנו רואים, כביכול, את ההילה של מין בעלי-חיים. וכאשר אנו מסתכלים בעולם, אנו מוצאים אותו לאחור שהוא עבר טרנספורמציה ומגלים משהו שהינו בעל חשיבות עליונה למין האנושי, אך מתעלמים ממנו לגמרי בעידן המטריאליסטי הנוכחי שלנו.

ואם, בהיותנו מחוננים בהשכלה האקדמית הגבוהה ביותר בכל התחומים, ניצור קשר עם אותה ישות אשר נוכחת לעד כאלה נטורה, המתוארת בצורה חיה כל-כך על-ידי מורי בית-הספר של שארט, ברנרדוס סילבסטרים, אלאנוס אב אינסוליס ואחרים, נחוש בורים באופן תהומי על אף הידיעה המודרנית שלנו כולה. נחוש שהידיעה הנוכחית שלנו רלוונטית אך ורק לעולם שבין לידה ומוות ואינה תקפה עוד בהיכנסנו אל תוך עולם הרוח בתודעה היכולה לעקוב אחר המתים מעבר לשער המוות.

כאשר אנו לומדים כימיה, הידיעה שלנו בכללותה תופסת אך ורק עבור החיים שבין לידה ומוות. הכימיה, לכשעצמה, חסרת-חשיבות בעולם שאנו חולקים עם המתים. כל הידיעה שאנו רוכשים בעולם-התופעות הינה חסרת-ערך במצב-ביניים זה שבין מוות ולידה מחדש, היא מתקיימת רק כזיכרון. יש לנו מודעות ישירה לתחום-ביניים זה שאנו שוכנים בו ואנו חשים שעולם היומיום שבו אנו לומדים כל-כך הרבה נעלם מתודעתנו. עולם אחר זה פתוח עתה בפנינו.

הבה נדמיין לעצמנו שהר מתגלה לפנינו בסביבתנו הקרובה. הוא עושה רושם של מוצקות. כאשר הוא נראה מרחוק, הוא משקף את אור השמש ואנו רואים את קווי-המתאר ואת עיצובי הסלעים שלו. לאחר מכן, אנו מתקרבים בהדרגה. כאשר אנו מציבים את כף רגלנו עליו, אנו חשים את התנגדותו, אנו עומדים על קרקע מוצקה; אין לנו צל של ספק ביחס לממשותו.

עתה, בעולם-הביניים, כל אשר תיארתי כמוצק וזוהר נעשה חסר-משמעות; נראה שמהו נובע מן ההר, ההולך וגדל, ועושה רושם של סוג אחר של ממשות.

בתנאי החיים הרגילים, אנו רואים את ההר מכוסה ענן. אין לנו ספק שהוא נוצר על-ידי התעבותם של אדי מים. גם תופעה זו מאבדת כל מציאות. משהו שונה עולה מתוך הענן. מה שאנו רואים עולה, מתמזג עם

הענן וההר, שבהדרגה נעלמים משדה הראייה. מתוך האיחוד הזה נולדת מציאות חדשה שאינה רק מטושטשת, אלא יש לה באותו זמן צורה. ודבר זה ישים לכל דבר בעולם-ביניים זה.

נניח שאנו עומדים מול קהל גדול. ברגע בו אנו נכנסים אל תוך עולם הרוח, נעלמים כל קווי-המתאר הברורים. במקומם, אנו קולטים את הנפש והרוח של הקהל אשר מוקרנות בצורת תמונות של ראייה רוחית. וההילה הרוחית המסתורית של הסביבה מקיפה אותנו בהדרגה. עולם חדש מופיע, עולם שהמתים שוכנים בו לאחר מותם.

עתה, אנו נעשים מודעים לדבר נוסף. אלמלא עולם-ביניים זה שנכנסנו עתה לתוכו היה קיים, אלמלא היה קיים בכל מקום, הרי שהיינו חסרי עיניים ואוזניים, חסרי איברי-חושים. העולם המתואר על-ידי הכימאי והפיסיקאי, אינו יכול לספק לנו איברי-חושים; עלינו להיות עיוורים וחירשים. איברי-החושים שלנו לא היו יכולים להיווצר בתוכנו.

וזו הייתה תגליתו המפתיעה של ברונטו לטיני, כאשר הוא שב מספרד לסביבה של פלורנס, עיר מולדתו והוא קיבל את אותה מכת-חום קלה אשר פתחה בפניו את עולם-הביניים הזה. הוא נוכח לדעת שאיברי-החושים שלו היו תשורה מעולם אחר זה, שחושיו היו לגמרי לא-מפותחים אלמלא עולם-ביניים זה היה ממלא את עולם ההתנסויות החושיות. המעמד האנושי שלנו מוגדר מעצם העובדה שאנו חבים את איברי-החושים שלנו לקשר שלנו עם עולם שני זה, עם עולם-ביניים זה.

בכל הזמנים, עולם שני זה כונה **עולם-היסודות**. כאן, המונחים חמצן, מימן, חנקן וכן הלאה, חסרי-משמעות; הם ישימים רק בעולם שבין לידה ומוות. רק בעולם שני זה, יש משמעות לכך שמדברים על היסודות: אדמה, מים, אוויר, אש ואור וכן הלאה. כי, המאפיינים המסוימים של מימן, חמצן וכן הלאה אינם קשורים כלל לחושים. מה שהכימאי מגלה על ניחוח הסיגלית או החלתית, כלומר שהאחד נעים והשני לא-נעים מאוד, הכול מכונה על-פי הרכבו הכימי – מכל זה, אין משהו שהינו בעל משמעות. בעולם השני, כל ההתגלויות של ניחוח או ריח עוברות ספיריטואליזציה. מנקודת-המבט של העולם השני, הן היו מתוארות כצורת אוויר; אך, זהו אוויר מעודן מאוד, אוויר שכולו חדור רוח. לכן, חושינו מושרשים בעולם היסודות היכן שעדיין ישנה משמעות לדבר על אדמה, מים, אש ואוור.

עתה, אנו יכולים לתקן את ההבנה שלא כהלכה הקודמת שלנו ולפתח הבנה נכונה. מהי תגובתו של הפילוסוף המודרני הטוען שהוא הן הגיוני והן אובייקטיבי והוא נטש את ההשקפה הנאיבית של תקופות קדומות יותר? הוא דוגל בכך שתפיסות מוקדמות יותר אלו היו פרימיטיביות: באותם ימים, בני-אדם דיברו רק על היסודות הגסים – אדמה, מים אש ואוור – בעוד שכיום ידועים שבעים עד שמונים יסודות, לא רק ארבעה או חמישה.

עתה, אם אדם יוני בעל השקפה טיפוסית לתקופתו היה נולד היום וסופר לו על הגישה הזאת, תגובתו הייתה: "כמובן, אתה עדיין מדבר על היסודות כמו חמצן ומימן, אך בדרכך שלך. שכחת את אשר הבנו

באמצעות ארבעת היסודות. אינך מודע להרכבם, אינך יודע עוד דבר כלשהו עליהם. על אף קיומם של כל השבעים ושניים או שבעים וחמישה יסודות שלך, איברי-החושים לעולם לא היו מתהווים, כי הם נוצרו מתוך ארבעת היסודות. הייתה לנו ידיעה טובה יותר על האדם; ידענו כיצד נבנה הכלי החיצוני של האדם עם איברי-החושים שלו." –

ביכולתנו רק להעריך הערכה אמיתית של הרשמים שנקלטו על-ידי בני-אדם מזמנים עתיקים אשר לקחו על עצמם את הצעדים הראשונים של ההתקדשות, כמו ברונטו לטיני, כאשר אנו מזהים את משמעותם של הרשמים הללו עבור חיי הנפש והרוח, כאשר אנו זוכרים את ההשפעות הבלתי-צפויות והבולטות וכיצד הנפש הומרצה באופן פעיל על ידם.

אם מישהו שעד כה האמין במציאות של רשמי-החושים שלו, מגלה שמציאות זו לא הייתה יכולה ליצור את איברי-החושים שלו ומאחורי מציאות זו מוכרח להתקיים כל אשר תיארתי כאן, הרי שההשפעה במקרה הראשון מוכרחה להיות מערערת.

חשוב להבין שלא נוכל לפתח ידיעה והבנה כאלו אם ננציח את השקפות-הטבע העתיקות העקרות שאנו דוגלים בהן בדרך-כלל. כאשר אנו נכנסים אל תוך עולם שני זה, הכול מתחיל לרטוט עם חיים. אנו אומרים לעצמנו: "ההר שהכרנו על-ידי התנסות חושית נראה כחומר דומם; היינו לגמרי לא-מודעים לכך שהוא היה חדור בכוחות חיים. עתה, הם מתגלים בפנינו. והענן שקודם לכן נראה סטטי ולא-פעיל, מגלה עתה את אותם חיים חיוניים השוכנים בו ולא קלטנו לפני כן. הכול מומרץ ובחיים אורגים ופועמים אלו, שם מתגלה מציאות יסודית."

בעולם שני זה, חוקי הטבע אינם מבנים אינטלקטואליים; אנו נמצאים בקשר עם ישות רוחית. האלה נטורה, אשר דוברת אלינו, מאותתת ומוסרת תובנות מעולם הממשות. ובדרך זו, אנו לומדים על ממשות סביבתנו דרך ישויות מעולם על-חוש. אנו מועברים מהעולם המופשט לחלוטין שלנו אשר מוגדר על-ידי חוקי טבע אל תוך עולם ממשי של הוויה, היכן שאיננו מגיעים עוד לחוקי טבע באמצעות ניסויים וניתוחים, אלא חשים את עצמנו בנוכחותן של ישויות מעולם שונה, ישויות אשר מתווכות ידיעה והבנה, מפני שהן יודעות מה אנו, כישויות אנושיות, צריכים עוד ללמוד.

כך אנו נכנסים אל תוך עולם הרוח בדרך הנכונה. אנו נוכחים לדעת שאילו היינו מחוננים רק באיברי-חושים, עם העין והעצבים האופטיים שלה, עם האף ועצבי חוש הריח שלו ועם האוזן ועצבי השמיעה שלה, ואם כל העצבים הללו היו מחוברים בנקודת המוצא שלהם, הרי שלא היינו מודעים לקיומם של חמצן, מימן, חנקן וכן הלאה, ולכל מה שאנו קולטים בין לידה ומוות. היינו מסתכלים בעולם היסודות – בכל מקום סביבנו היינו קולטים אדמה, מים, אוויר ואש. לא הייתה לנו ההתעניינות הקלושה ביותר בהבדלה נוספת בין החומר המוצק והגס, והנוזל והיסוד המימי. כישויות בעלות כושר חישה פיסית, אנו בקיאים בעולם היסודות. אך, ברגע בו אנו נעשים מודעים למה שכבר תיארתי, אנו גם נוכחים לדעת שבאדם, העצבים

החושיים אשר חוזרים אל החלל הגולגולתי, נבדלים יותר, מיוחדים יותר, ויוצרים באותו אזור את הסימנים הראשונים של המוח. כתוצאה מכך, איננו חודרים עמוק יותר אל תוך עצמנו; אנו נעשים מוחצנים יותר ומוסיפים לטבע של ארבעת היסודות – אדמה, אש, אוויר ומים – את התנסויותינו בין לידה ומוות.

המוח הגדול עובר עתה מטמורפוזה הדרגתית של הסיבים העצביים-חושיים אשר חוזרים אל תוך החלל הגולגולתי. מוח גדול זה המגולל בתוך עצמו באדם, הינו בעל חשיבות רק עבור החיים בין לידה ומוות. עבור ההבנה שלנו על עולם הרוח, האינטלקט הינו בעל חשיבות מזערית. אם ברצוננו להיכנס אפילו לספירות הרוחיות הראשונות אשר גובלות בעולמנו, הרי שמוכרחים להשתיק את האינטלקט. זהו איבר אשר מפריע לתפיסה עילאית יותר. גם כאשר האינטלקט מושקע, לא נוכל להימנע מהתנסויות חושיות; עתה, עלינו לבצע ספיריטואליזציה בחושים וכך להגיע לאימגינציה. במהלך הרגיל של המאורעות, חושינו קולטים תמונות אשר הופקו על-ידי החושים בעולם הפיסי-חיצוני והאינטלקט משנה אותן לכדי מחשבות מופשטות מתות. אם נשקיט את האינטלקט ונחווה שוב את העולם באמצעות חושינו, אז נקלוט הכול בצורה של אימגינציות. אנו נעשים מודעים לכך ואז אנו מבינים שהתובנות העמוקות יותר שלנו על החיים, קשורות, בסופו של דבר, להתפתחותם של מצבי תודעה שהינם עילאיים ורוחיים יותר מאלה של החיים הרגילים.

האיברים ההיקפיים שלנו, כמו העין והאוזן, נמצאים בקשר מתמיד עם עולם היסודות ועדיין קולטים את השנים המתות לאחר מותן. תפיסת העולם הזה אובדת מפני שהאינטלקט התערב. האיברים ההיקפיים של האדם מתווכים את עולם הרוח, עולם המתים. אבל, תפיסת העולם הזה, עולם היסודות של אדמה, מים, אש ואוויר, נמחק על-ידי תודעת האינטלקט. האדם רואה רק את העולם הפיסי עם קווי-המתאר החדים שלו, העולם בו אנו שוכנים בין לידה ומוות. אך, אין ספק שעולם שני מסדר שונה מאוד אכן קיים. ברם, עולם זה נמחק על-ידי האינטלקט והאדם רואה רק את העולם המוכר של תודעת היומיום.

לכן, האדם המודרני מוכרח לתרגל מדיטציה שהזכרתי אתמול. בעבר, לאחר מדיטציה כזאת, היה עדיין הנוהג לתת חומרים מתכתיים. דיברתי עליהם בהרצאתי הקודמת. לכן, הגעה לרמת התודעה הגבוהה יותר הבאה תלויה, במקרה הראשון, בהשתקת האינטלקט ובביצוע ספיריטואליזציה של הרשמים אשר מועברים דרך איברי-החושים. היות שמוחם אינו מפותח, גם בעלי-החיים חולקים את הרשמים הללו. אך, אין להם שום תודעת-'אני'; הרשמים שלהם אינם יכולים להתמלא ברוח, אלא רק בכוחות נפשיים פרימיטיביים. הם אינם קולטים בעולם שמסביב את מה שהאדם קולט כאשר חושיו מוארים על-ידי הרוח. תפיסה של בעלי-חיים היא מסוג דומה, אבל היא נחותה יותר והיא לא עברה אינדיבידואליזציה.

מה שאני מציע לומר עתה על המתכיות, החומריות הממשית של עולם המינרלים, יש לקבלו עם ההסתייגות שאליה הסבתי את תשומת-הלב אתמול כאשר אמרתי שהשבת חיוניותה הפנימית של הנפש עם התכונות של המתכיות – במילים אחרות, פיתוחו של איחוד פנימי עם המתכיות במובן מוסרי – הינו חלק

הכרחי בהתפתחות הרוחית של האדם כיום. נתינת פוטנציה מתכתית לאורגניזם האנושי היא תפקידו של העוסק ברפואה. ולכן, מבקש אני מכם לקבל בהסתייגות מה שעליי לומר על הגורמים הבלתי-ידועים של מתכות, חוץ מאלה שכבר דננו בהן. למיסטריה של הכספית במיוחד יש משמעות מיוחדת עבור אלה הניגשים לעולם מזווית ראייה רוחית, רוצה לומר, עבור אלה המסוגלים לקלוט את הרוחי פועל בחומרים פיסיים. הכספית מהווה רק חלק אחד ממה שמדע הרוח מכנה במונחים כלליים, כספית. הכספית כולל כל דבר שיש לו מאפיינים של מתכות נוזליות; בטבע, כפי שאנו יודעים אותו כיום, קיימת מתכת אחת בלבד החולקת את המאפיינים הללו ואפשר להתייחס אליה ככספיתית, כלומר הכספית. אך, זהו איבר אחד בלבד של המינים הכספיתיים. במדע הרוח, הכספית כולל כל דבר שהינו בעל טבע כספית; לכספית מתייחסים פשוט כדוגמה טיפוסית של הכספיתיים.

לכספית זו יש סוד עמוק. השפעתה על האדם היא כזו שהוא מבודד מכל הרשמים של העולם הפיסי וכן מעולם היסודות.

כישויות אנוש, אנו מבינים שאיברים כמו המוח עוצבו מתוך העולם הפיסי. עיצבנו גם איברים אחרים רבים מתוך עולם חושי זה, במיוחד סדרה שלמה של בלוטות שהינן חיוניות לחיים הפיסיים.

יתר על כן, איברים רבים – כבר דיברתי על איברי-החושים הללו – עוצבו מתוך העולם שתיארתי כעולם של רמת התודעה השנייה. נחושת וברזל מרוממים את האדם אל רמת תודעה שנייה זו. לכספית יש השפעה שונה. היא מוכרחה להיות נוכחת ביקום ולמעשה היא קיימת באופן אוניברסלי במצב עדין של פעפוע. אנו מוקפים, אם רשאי אני לבטא זאת כך, באטמוספירה של כספית. ברגע בו האדם סופג כמות רבה של כספית יותר מהרגיל, האורגניזם שלו ישאף לנטרל את כל אותם איברים אשר עוצבו מתוך העולמות הפיסיים והאלמנטריים. הגוף האסטרלי של האדם מומרץ, כביכול, לפנות אל אותם איברים אשר עוצבו מתוך עולם הכוכבים.

לכן, התודעה מתרכזת ישירות במתכיות של הכספית, בתכונות המתכתיות והנוזליות שלה, ביסוד הבלתי-מוחשי מיסודו שהינו אופייני לכספית ואף-על-פי-כן, בהיותה קשורה לישות האנושית, האדם מתמלא באופן פנימי ב-**אדם שלישי**. אמרתי שדרך הקשר שלו לנחושת, האדם מתמלא באדם שני אשר יוצר מתחים פנימיים ומסוגל לנטוש את הגוף הפיסי וללוות את המתים בשנים הבאות לאחר מותם. הכספית מושכת אליה כל דבר היכול לתרום לאורגניזם נפשי צמוד הרבה יותר. דרך השפעותיה של הכספית, נראה שהאדם מבין את המטבוליזם כולו של איבריו. כאשר הוא חווה את ההשפעה המתכתית החזקה של הכספית, האופן בו הנוזלים זורמים דרך כלי-הדם השונים, דורש לפתע את תשומת-לבו. בלתי-אפשרי לתאר את ההשפעה כנעימה, כי הוא חש כאילו הוא נטול-תודעה וחושים, כאילו הכול פעיל, חי ובוחש בתוכו, כאילו נמצא במצב של תסיסה, מהומה וזרימה פנימיות, הפועם חיים ותנועה. והוא חש את הפעילות הפנימית הזאת מאוחדת עם פעילות מבחון.

מצב זה, כפי שתיארתי, עוקב אחר ההתאמנות המודעת של חיים פנימיים. דרך ההשפעה הפעילה של הכספית, האדם מפסיק לחוש את נוכחות מוחו; הוא הפך לחלל ריק. זהו יתרון עבור תפיסת עולם הרוח, היות שהמוח די חסר-תועלת למטרה זו. מה שהוא בעצם חש, אלה תנועה ופעילות הממלאות את האורגניזם שלו כולו. אך, בהתחלה, כל התסיסה הזאת כואבת כאילו האדם סבל מאפיסת-כוחות פנימית.

פעילות פנימית זו מאוחדת, בכל מקום, עם פעילות חיצונית. אנו חשים שנטשנו את האדמה ואת עולם היסודות מתחתנו; הכול פולט אדים. אך, ישויות רוחיות שוכנות בתוך התנשפויות אלה של אדים. האלה נטורה שאותה ברונטו לטיני מתאר בצורה חיה כל-כך, 'התהפכה' עתה.

כפי שאמרתי אתמול, היא זהה לפרספונה היוונית. לפני כן, היא הפנתה את פניה יותר לכיוון האדמה; היא חשפה את אותם דברים שעדיין היו קשורים לתחום האדמה, כמו התנסות האדם בחיים שמיד לאחר המוות. עתה, היא 'מתהפכת' וביחס לאדם, האדמה והעולם האלמנטרי נמצאים תחתיו ועולם הכוכבים מעליו. בדיוק כפי שעל האדמה, האדם מוקף צמחים ובעלי-חיים, סביבתו עכשיו היא עולם הכוכבים. הוא אינו חש עוד בחוסר-המשמעות שלו לנוכח עולם הכוכבים רב-העוצמה, אלא בשיעור קומתו החדש, הוא חש שהוא בקשר עם עולם הכוכבים בדיוק כפי שעל-פני האדמה הוא חש שהוא בקשר עם סביבתו המיידית. עם גדילת שיעור קומתו, הוא התעלה אל עולם הכוכבים. אבל, הכוכבים אינם דומים לכוכבים שראינו בהיותנו על האדמה; הם מתגלים כמושבות של ישויות רוחיות. אנו שוהים שוב בעולם שתיארתי לכם, עולם אשר ניעור באדם דרך הקשר שלו למתכיות של הבדיל. כפי שכבר ציינתי, קיים קשר פנימי בין הכספית והבדיל. הכספית אוהזת בחלק מסוים של ישותנו, מבודדת אותו ונושאת אותו אל תוך אותו עולם רוחי שהתגלותו הפיסית-חיצונית היא עולם הכוכבים.

אבל, עתה אנו נמצאים בעולם שונה מפני שמצב תודעתנו השתנה; הוא אינו מוגדר עוד על-ידי החושים או המוח, אלא על-פי מה שהמתכיות של הכספית לא הפיקה מן האורגניזם שלנו. אנו מוצאים את עצמנו בעולם שונה לחלוטין – עולם הכוכבים. ברם, יכולתי לבטא זאת באופן שונה. למונח 'עולם הכוכבים' יש משמעויות מרחביות; אבל, על-ידי רכישתה של רמת תודעה חדשה זו, אנו, למעשה, משאירים מאחור את העולם שבו אנו מתקיימים באופן מרחבי בין לידה ומוות ונכנסים אל תוך עולם-ביניים, העולם בו אנו שוהים בין מוות ולידה מחדש.

הסוד הנסתר של הכספית טמון בדבר הבא: הכספית מנתקת את האדם מעולם-התופעות ופותחת את עולם-הביניים מפני שלכספית יש קשר פנימי לאותו חלק בישותו של האדם שאינו מופק מאדמה זו, אלא הושלל בתוכו על-ידי הישויות של עולם-הביניים. זרימת הנוזלים שהוא חווה עתה מוגדרת על-ידי העולם בו הוא עובר בין מוות ולידה חדשה.

עתה, אנו נעשים מודעים לדבר אחר, שוב משהו שברונטו לטיני קלט תחת השפעתה של האלה נטורה, כלומר שאנו חיים בזרימת הנוזלים הקשורה לזרימה הקוסמית. נטשנו את הכלי הפיסי עם תודעתו

המופקת מן החושים ואנו מוצאים את עצמנו בתחום שבו אנו שוכנים בין מוות ולידה מחדש. אנו מתוודעים לטבעה של זרימת הנוזלים ומתחילים להבין כיצד פעילות פנימית זו, תחום זה שבו אנו שוכנים בין מוות ולידה מחדש, הגדיר את טבע המזג שלנו: סגוויני, כולרי, מלנכולי או פלגמטי. יש לנו תובנה עמוקה יותר על המבנה שלנו מזו שיש לנו בהיותנו תלויים בחושינו. אם אנו נולדים פלגמטים, אנו מבינים עתה שהאדישות שלנו, הפלגמטיות שלנו, הוגדרה על-פי התנסויותינו בין המוות הקודם והלידה הנוכחית. אך, ביחס למזג זה המתגלה באופן פיסי בזרימת הנוזלים, עלינו לקחת בחשבון גורם נוסף. התייחסו לרגע למה שכרוך בזרימה זו של נוזלים. בתחום האנטומיה או הפיסיולוגיה, אנו עוסקים בעיקר בפיסי. הפיסי הוא רק ביטוי של הרוחי. אבל, היסוד הרוחי הקשור לזרימה זו של הנוזלים אינו של העולם הפיסי, הוא משתייך לעולם החודר את האדם בין מוות ולידה מחדש.

כאשר אנו סוקרים את המזגים השונים – וזו הייתה התנסות מדהימה עבור ברונטו לטיני כאשר האלה נטורה פקחה את עיניו בפני קיומם וטבעם של המזגים – אנו מסיקים שהחיים בין מוות ולידה מחדש הגדירו את טבעם של המזגים השונים הללו שייחסנו לזרימת הנוזלים. אם נחקור עמוק יותר, נגלה שהקארמה, הפוסקת את הגורל, ממלאת את חלקה בזה.

כאשר אנו משתקעים בהיבט הפיסי של כספית נוזלית מתכתית מופלאה זו, אנו רק מתחילים להבינו בהיותנו מודעים לגמרי לסוד הנסתר שלו: טיפה זעירה של כספית נוזלית מגלה למתקדש קשר עמוק. טיפה זו מסוגלת להחזיר את הרוחי אל תוך אותם איברים המפיקים את המבנה והמקור שלהם מן העולם שבין מוות ולידה מחדש.

כך, כל הדברים בעולם ארוגים וקשורים הדדית על-פי נוהג זה. הפיסי הוא אשליה. ומנקודת-המבט של הפיסי, גם הרוחי הוא רק אשליה, מופשטות. למעשה, הפיסי ארוג עם הרוחי והרוחי – עם הפיסי. אם אורגניזם אנושי ניזוק מפני שמעורבים אותם איברים אשר מופקים, למעשה, מתחום-הביניים, מוכרחים אנו להפעיל את אותם כוחות אשר יתקנו את הנזק הזה.

הבה נניח שרופא מקבל מטופל בעל מערכת מחזור-דם פגומה שמקורה בחיים שבין מוות ולידה מחדש. הוא מתמודד עם מטופל שמערכת מחזור-הדם שלו ניתקה את הקשר שלה עם עולם הרוח. זוהי ההיסטוריה של המקרה. נעשית אבחנה רוחית. הקשר בין היסוד הרוחי ואת האבחנה הפיסית מוכרחים להבין במובן שהצעתי אתמול. אני חוזר על כך כדי שלא תהיינה שום אי-הבנות. האבחנה היא הבאה: מערכת מחזור-הדם של מטופל זה יצרה נתק קיצוני עם עולם הרוח. מה אפשר לעשות?

הטיפול הנכון הוא להכניס מתכתיות אל תוך הגוף אשר תשקם את הקשר בין מערכת מחזור-הדם ועולם הרוח. זוהי הדרך בה הכספית פועלת על האדם. הכספית פועלת על האורגניזם האנושי בדרך כזו שאותם איברים אשר יכולים להיבנות מתוך עולם הרוח, יכולים שוב להיות בקשר עם אותו עולם שממנו

התנתקו. כך, אנו רואים את הקשר המסוכן איכשהו, עם זאת נחוץ, הקיים בין ידיעת מצבי התודעה באדם וידיעת מחלות. האחת עוברת אל תוך השנייה.

דברים אלו ממלאים תפקיד חיוני במיסטריות העתיקות והם אף שופכים אור על נושאים כמו אלה שהזכרתי אתמול. התייחסו לדברים הבאים: בעידן שאיבד את הראייה הרוחית הקדומה אשר הכירה באלה נטורה על-פי תורותיה על סודות הטבע, ברונטו לטיני, מורהו של דנטה, חוזר במצב של אי-שקט מתפקיד של שגריר בספרד. עם התקרבותו לעיר מולדתו, אי-השקט שלו הולך וגובר מפני שהוא שומע על גורלה של המפלגה שלו, מפלגת הגלפים. את כל הדברים הללו הוא חווה במצב כזה של תודעה שמכת-שמש קלה הכריעה אותו. המתכיות של הכספית פשוט פעלה עליו מהסביבה.

מה מבינים אנו במכת-שמש קלה? משמעות הדבר היא שאנו חשים את השפעת הכספית בסביבתנו, הכספית המפוזרת היטב ברחבי הקוסמוס. ברונטו לטיני חווה את ההשפעה הזאת וכתוצאה מכך הוא היה יכול לגשת אל עולם הרוח בתקופה שבה בדרך-כלל היה בלתי-אפשרי לאדם לחלוק את ההתנסות הזאת. כך, אנו רואים שבאדם קיים משהו הקשור לא רק לממצאים של מדעי הטבע, לא רק לגילויים של האדם שהינו בקשר עם המתים בשנים הראשונות לאחר מותם, אלא שהווייתנו היסודית נמצאת בקשר עם משהו נעלה הרבה יותר, ספירה רוחית טהורה שבה אנו עוברים בין מוות ולידה מחדש. אם נעקוב אחר הנוהל המדעי הרגיל, נוכל להבין את צורת הכבוד או הריאה, למשל. בעזרת רמת התודעה הבאה, הגבוהה יותר (אשר ידועה לפיסיקה המודרנית רק בהיבטיה הגסים יותר) נוכל להבין את המבנה של איברי-החושים. אך, לעולם לא נבין את המאפיינים המיוחדים של מערכת מחזור-הדם של האדם עם עמידתו הזקופה ואף לא את המיסטריה של הטבע המתכתי, אם לא ניגש אליהם בידיעה של התקדשות.

יש בזה רמז לכך שלעולם לא נבין את טבע המחלה במובן שתיארתי בלי ידיעה של התקדשות, כי המאפיינים הפיסיים של המתכות אינם יכולים לרפא מחלות. עם הבנה של התכונות הפיסייות של המתכות יתכן בהחלט שאפשר לרפא נזק מוחי, אך לא הפרעות בנוזלים של מחזור-הדם. למעשה, מה שאמרתי אינו מדויק באופן קפדני, כי רק החומר הגס ביותר של המוח יכול להתרפא. נוזלים זורמים גם במוח; לכן, במציאות בלתי-אפשרי לרפא נזק מוחי עם מתכות, אלא רק בעזרתה של ידיעה רוחית.

אתם תשאלו: "יתכן שזה נכון, אבל כיצד לוקח אתה בחשבון את ההישגים המעשיים של הרפואה כיום באמנות הריפוי?" התשובה היא שהרפואה יכולה לרפא מפני שהיא עדיין שומרת על זיכרון של הידיעה המסורתית העתיקה על אודות היסודות הרוחיים במתכות. היא משתמשת בשילוב של ידיעה מסורתית ותגליות פיסייות טהורות, אם כי אלה אינן מועילות כל-כך. ואילו המטריאליזם היה גובר על חשבון המסורת, תרופות כימיות לבדן לא היו יכולות ליצור ריפוי כלשהו. עתה, אנו נמצאים בנקודה באבולוציה האנושית בה מוכרחים אנו לאמץ גישה חדשה לרוחי, כי המסורות העתיקות של הראייה הרוחית הקדמונית אבדו בהדרגה.

המיסטריה מאחורי המתכיות של הכסף היא מסוג מיוחד מאוד. אם האימפולס הקוסמי מאחורי הנחושת מעורר את רמת התודעה הגבוהה יותר הראשונה בישותו של האדם, אם כוח קוסמי שונה מאחורי הכספית מעורר רמת תודעה גבוהה יותר שנייה הקשורה לעולם הכוכבים ולכן לעולם הרוחי שבו אנו שוכנים בין מוות ולידה מחדש, אז המתכיות של הכסף מוכרחות לעורר תודעה מסדר שונה לחלוטין.

כאשר האדם מעצים ומשפר את הקשר שלו לכסף בעזרת אותו תהליך שהוא אימץ כלפי הטבע המתכתי של הנחושת והכספית, הרי שהוא יוצר קשר עם מבנה עמוק עוד יותר בתוכו. הכספית קושרת אותו לזרימה קוסמית, לרוחניות של הקוסמוס. העצמת הקשר הזה לכסף מביאה אותו לקשר ישיר עם כל הכוחות והאימפולסים אשר שורדים מהתגשמויות קודמות.

כאשר אדם מתרכז בתכונות מיוחדות של הכסף – וזה פרק זמן מסוים לפני שמבחינים בהשפעות – הוא מרכז בתוכו את אותם כוחות אשר אחראים לא רק לזרימת הנוזלים בכלי-הדם, אלא גם לזרימת החום במחזור-הדם. אז, הוא נוכח לדעת שהוא חב את מעמדו האנושי לחום הזורם בדם, בכך שהוא חש חום פנימי מסוים, חומר, עם זאת ובאותו זמן יסוד רוחי בתוך דמו; ובחום זה, כוחות מהתגשמויות קודמות פועלים באופן נמרץ. בקשר של האדם לכסף, מבוטא מה שיכול להשפיע על פעילות-החום של הדם וכן מה שמספק קשר רוחי להתגשמויות קודמות.

לכן, הכסף שומר על אותה תכונה מתכית אשר מזכירה לאדם את אשר שורד במחזור הנוכחי של חייו מהתגשמויות קודמות. כי, מחזור-הדם עם הבדלי-החום המופלאים שלו, אינו מופק מעולם פיסי זה, אף לא מעולם היסודות שתיארתי לכם ואף לא מעולם הכוכבים. עולם הכוכבים קובע את המהלך והכיוון של מחזור-הדם. אך, בחום הדם הזורם בתוכנו פועל הכוח המחייב ממחזורי חיים קודמים על האדמה. לזה אנו פונים ישירות כאשר אנו מתייחסים לכוחות הכסף בקשר שלהם לאדם. כך, המיסטריה של הכסף קשורה להתגשמויותיו הקודמות. הכסף הוא אחת הדוגמאות המדהימות ביותר של התכונה החודרת-כל של הרוחי, אפילו בעולם הפיסי. מי שיש לו הבנה נכונה של הכסף יודע שהוא סמל המחזוריים של חיי האדם על-פני האדמה. לפיכך, המיסטריה של הכסף כבולה להתרבות ולסודותיה, מפני שדרך תהליך ההתרבות שישות האדם מונצחת מדור לדור. הישות הרוחית אשר הייתה קיימת במחזוריים קודמים של חיים על האדמה, מתגשמת שוב בתהליך של התרבות. זוהי אותה מיסטריה כמו המיסטריה של הדם. המיסטריה של הדם, של חום הדם, היא המיסטריה של הכסף.

התוודענו עתה למצבו הרגיל של האדם. הבה נתקדם למחקר על מצביו הפתולוגיים. עתה, הדם אינו צריך להפיק את חומו מסביבתו הנוכחית של האדם, אלא מהתחומים שדרכם עבר בהתגשמויות קודמות. הבה נניח שחום דמו מושפע מסביבתו הנוכחית ואינו נוצר על-ידי מה שקושר אותנו מבחינה רוחית להתגשמויות קודמות. אז, יופיעו מצבים פתולוגיים. הם מתרחשים כי כל מה שקשור לחום הדם מנותק מחיבוריו הטבעיים, מחיים קודמים על האדמה. מהו חום? מנקודת-מבטו של מדע הרוח, חום מופיע מפני

שהאורגניזם האנושי ניתק את הקשר שלו ממחזור ההתגשמויות. אם במקרים מסוימים של מחלות, הרופא בודק אם העולם החיצוני פעל על המטופל בדרך כזו שהמבנה שלו נמצא בסכנת הינתקות מהתגשמויות קודמות, אז הרופא ייתן כסף כתרופה. מקרה מעניין מאוד קרה במרפאה של ד"ר וגמן בארלסהיים. מצב כמו זה שתיארתי עשוי להתרחש באופן פתאומי בחיי הרוח. בנסיבות חיצוניות, המבנה האנושי, בשל המאפיינים המיוחדים של הדם, מאיים להתנתק מהתגשמויות קודמות. וזה בדיוק מה שקרה לאחרונה במקרה מסוים במרפאה של ד"ר וגמן. מטופל שהחלים, פתאום פיתח חום גבוה באופן בלתי-צפוי, חום שמקורו אינו ידוע כפי שהוא מתואר על-ידי הרפואה השמרנית. עם הבנתה האינטואיטיבית, ד"ר איטה וגמן נתנה מיד תרופת כסף. כאשר היא סיפרה לי על המקרה, הוא חשף תמונה שלמה של קשרים קוסמיים. מזה אנו לומדים על הקשר ההדדי בין מה שקשור לאבולוציה הרוחית של האדם, מצד אחד, ומצד שני, למה שמוביל למצבים פתולוגיים; ואנו לומדים כיצד לרפאם.

כיצד קורה שהמתקדש מסוגל לסקור מחזורים קודמים של חיים על האדמה? כל עוד אנו כבולים להתגשמויות קודמות, כמו שהינו המקרה בחיים הרגילים, ועדיין מעורבים בקארמה שלהם, לא נוכל להסתכל לאחור בהתגשמויות הארציות שלנו בתודעתנו הרגילה. ההשפעות של ההתגשמויות הללו מורגשות בחיינו הנוכחיים. אנו מגשימים את הקארמה שלנו תחת השפעתן וחיינו נקבעים על-ידי הקארמה. איננו יכולים להסתכל לאחור בלי תודעה רגילה, אבל אם נרצה לעשות זאת, מוכרחים אנו לסלק את מגבלותיה לפרק זמן מסוים. וכאשר יכולים אנו לראות את מחזורי החיים הקודמים באופן אובייקטיבי, הרי שאנו נמצאים בעמדה בה אנו יכולים להסתכל לאחור.

כמובן, אנו מוכרחים להיות מסוגלים לשקם את המצב הקיים בדרך רגילה לגמרי, אחרת נהיה פסיכופתים ולא מתקדשים.

כאן יש לנו תופעה המופיעה במהלכה של התפתחות רוחית. אנו מסלקים את המעגן הרוחי שלנו הקושר אותנו להתגשמויות קודמות. במקרים לא-תקינים ובתנאים פתולוגיים, המחלה משפיעה את השפעתה. מחלה היא ביטוי חריג של מה שעלינו לפתח באופן רגיל בתחום עילאי יותר כדי לרכוש ראייה רוחית ורמות אחרות של תודעה. אם הדם, בהיותו מבודד מיתר האורגניזם של האדם, נכנע לתכתיביה של תודעתו – כי לדם יש תודעה משלו, אפילו כפי שלאיברים אחרים יש מצבי תודעה מיוחדים משלהם – אם הדם ישתחרר משעבוד ליתר האורגניזם, הוא יוכל להסתכל לאחור במצב לא-תקין זה בהתגשמויות קודמות, אך לא באופן מודע. כדי להסתכל לאחור באופן מודע, עלינו לוותר תחילה על התודעה הרגילה; אם נסתכל לאחור במצב פתולוגי, הקשר עם התודעה הרגילה יישמר.

למשל, המחקר על המתכיות של הכסף, שהינו תרופה מעולה לכל המחלות הקשורות לקארמה, מוביל מהמיסטריה של הכסף למיסטריות עמוקות נוספות. כך, למעשה דיברנו על אותן תכונות מתכיות הקשורות למצבי תודעה שונים באדם. עתה, נרחיב את המחקרים שלנו אל מצבי התודעה הללו, אל הקשר לעולמות אחרים שהאדם יכול להתבסס בהם באמצעות המצבים הללו. במילים אחרות, אנו מציעים לחקור בהרצאות הבאות את הנתיב הנכון המוביל לידיעה רוחית ביתר פירוט.

הרצאה 6

ידיעת-התקדשות, תודעת-ערות ותודעת-חלום

16 באוגוסט 1924, טורקאיי

כבר דיברתי על מצבי התודעה השונים שאפשר לפתח מתוך כוחותיה של הנפש האנושית. ידיעה של התקדשות תלויה בעובדה שהידיעה שלנו על העולם נובעת ממצבי תודעה שונים אלה. היום, אנו מציעים לברר כיצד הקשר של האדם לעולם מוגדר על-ידי מצבי תודעה שונים אלה. ראשית, הבה נזכור שרמה אחת של תודעה, זו של תודעת-ערות יומיומית, מספיקה כדי לענות על צרכי הקיום היומיומי. בתקופתנו הנוכחית, לאדם יש אפשרות לפתח שני מצבי תודעה אחרים, בנוסף לתודעת-הערות הרגילה שלו, אך בהתחלה הם אינם יכולים לשמש כאמת-מידה ברת-תוקף למטרות מיידיות של ידיעה.

מצב התודעה הראשון הוא תודעת-חלום, בה האדם חווה זיכרונות של חייו היומיומיים או מסרים עמומים על חיי הרוח. אך, בחיי-החלום הרגילים, זיכרונות ומסרים אלה כה מעוותים, מעורבבים עם תמונות וסמלים מוזרים לא-קשורים, שבלתי-אפשרי ללמוד מהם דבר כלשהו.

אם נרצה לדעת, בעזרת ידיעת-התקדשות, באיזו ממלכה האדם שוכן בעודו חולם, התשובה תהיה איכשהו כדלקמן: בחיים הרגילים, לאדם יש **גוף פיסי**, הגוף שהינו בר-תפיסה על-ידי החושים והינו מושא למחקר מדעי. זהו האיבר הראשון של מבנה האדם, האיבר שכל אחד חושב שהוא מבין, אך למעשה, כפי שנראה מאוחר יותר, מכיר הכי פחות כיום.

האיבר השני הוא **הגוף האתרי** אשר מתואר ביתר פירוט בכתביי, במיוחד בספרי *מיאוסופיה*.⁴ הגוף האתרי או גוף הכוחות המעצבים הוא מבנה עדין, בלתי-ניתן לתפיסה על-ידי הראייה הרגילה. הוא יכול להיתפס רק לאחר שהאדם פיתח את מצב התודעה הראשון היכול ללוות את המתים בשנים הראשונות לאחר מותם. גוף אתרי זה קשור באופן אינטימי יותר לקוסמוס מאשר הגוף הפיסי שהמבנה שלו כולו עצמאי יותר.

האיבר השלישי של מבנה האדם – נראה שמוטב לדבוק בטרמינולוגיה העתיקה – מכונה **גוף אסטרלי**. זהו מבנה שאינו בר-תפיסה על-ידי החושים; הוא אף אינו יכול להיקלט באותה דרך בה הגוף האתרי נקלט. אילו היינו מנסים לקלוט את הגוף האסטרלי עם כושר ההכרה שבאמצעותו אנו קולטים את

⁴ GA-9, הוצאת בדולח.

העולם החיצוני כיום או עם התובנות של התודעה העילאית יותר הבאה שהינה בקשר עם המתים, הרי היכן שהגוף האסטירלי ממוקם לא נראה דבר מלבד ריק, חלל ריק.

לסיכום: לאדם יש גוף פיסי שהינו בר-תפיסה על-ידי החושים; גוף אתרי שהינו בר-תפיסה על-ידי אימגינציה באמצעות הכוחות שאפשר לפתח על-ידי תרגול התרכזות ומדיטציה באופן שכבר צוין. אך, אם ננסה לקלוט את הגוף האסטירלי בעזרת הכוחות הללו, ניתקל בריק, חלל מרחבי ריק. ריק זה מתמלא תוכן כאשר אנו מגיעים לתודעה מרוקנת שתיארתי, כאשר ביכולתנו להתמודד עם העולם בתודעת-ערות מלאה בדרך כזו, אף על פי שרשמים חושיים נמחקים והחשיבה והזיכרונות מושחקים, אנו נשארים, אף-על-פי-כן, מודעים לקיומם. אז, אנו יודעים שבריק זה יש לנו את הכלי הרוחי הראשון שלנו, הגוף האסטירלי של האדם.

איבר נוסף של המבנה האנושי הוא ה'אני' עצמו. אנו קולטים את ה'אני' רק לאחר פיתוח הדרגתי של תודעה-מרוקנת.

כאשר אנו חולמים, הגוף הפיסי והגוף האתרי שלנו מנותקים מן הגוף האסטירלי וה'אני' השוהים בעולם הרוח, אבל איננו יכולים לקלוט עם הגוף האסטירלי וה'אני' אם ברשותנו תודעה רגילה בלבד. אנו קולטים רשמים חיצוניים של העולם סביבנו מפני שהגוף הפיסי מחונן בעיניים ובאוזניים. בשלב הנוכחי של אבולוציית האדם, אנו רואים שבחיים הרגילים הגוף האסטירלי וה'אני' שלו, שלא כמו הגוף הפיסי, אינם מחוננים בעיניים ובאוזניים. כך, כאשר הוא נסוג מן הגוף הפיסי ומן הגוף האתרי שלו כדי להיכנס למצב של חלימה, הדבר הוא כאילו היה לו גוף פיסי, בעולם הפיסי, שהוא נטול עיניים ואוזניים, כך שכל הסביבה חשוכה ודוממת. אך, מעולם לא הייתה כוונה שהגוף האסטירלי וה'אני' יישארו תמיד בלי איברים, בלי עיניים ואוזניים של הנפש. באמצעות התאמנות רוחית שעליה דיברתי בספריי, אפשר לעורר את האיברים הרוחיים הללו בגוף האסטירלי וב'אני' ועל-ידי כך לראות בעולם הרוח באמצעות תבונה אשר נולדה מהתקדשות. אז, האדם נסוג מגופו הפיסי ומגופו האתרי וקולט את הרוחי, כפי שעם גופו הפיסי וגופו האתרי הוא קולט את הפיסי, ובמובן מסוים גם את האתרי. אדם אשר מגיע לתבונה הזאת, מגיע להתקדשות.

עתה, מהי עמדתו של אדם רגיל חולם? נסו לדמיין באופן מוחשי את תהליך ההירדמות. הגוף הפיסי והגוף האתרי מושארים מאחור במיטה, בעוד שהגוף האסטירלי וה'אני' יוצאים מתוך הכלי הפיסי. ברגע זה, הגוף האסטירלי עדיין רוטט בהרמוניה עם הגוף הפיסי והגוף האתרי. הגוף האסטירלי לקח חלק בכל הפעילויות הפנימיות של העיניים והאוזניים ושל הרצון בתפקודם של הגוף הפיסי והגוף האתרי לאורך היום. הגוף האסטירלי וה'אני' לוקחים חלק בכל זה. כאשר הם יוצאים מהגוף, הרטט ממשיך להתקיים. אך, התנסויות-היום, בעודן ממשיכות לרטוט, יוצרות קשר עם העולם הרוחי שמסביב ואז מופיע משחק הדדי כאוטי ומבולבל בין הפעילות של העולם הרוחי החיצוני והרטטים המתמשכים של הגוף האסטירלי.

האינדיבידואל נתפס בכל זה והוא מודע לבלבול. כל מה שהוא הביא עמו הטביע את חותמו עליו, ממשיך לרטוט והופך לחלום.

ברור שזה יתרום מעט להבנת המציאות. מהי עמדתו של המתקדש? כאשר הוא יוצא מתוך גופו הפיסי וגופו האתרי, הוא יכול למחוק את הזיכרונות והרטטים שעדיין מתמשכים. לכן, הוא מדכא כל מה שנובע מן הגוף הפיסי ומן הגוף האתרי. יתר על כן, על-ידי התרכזות, מדיטציה ופיתוחה של תודעה-מרוקנת, המתקדש הצליח לרכוש עיניים ואוזניים של הנפש. עתה, הוא אינו קולט את המתרחש בתוכו, אלא את המתרחש בעולם הרוח שמחוצה לו. במקום חלומות, הוא מתחיל לקלוט עתה את עולם הרוח. תודעת-חלום היא מקבילה כאוטית של תפיסה רוחית.

כאשר המתקדש פיתח תחילה את האיברים האסטרליים הפנימיים הללו, ראייה רוחית ושמיעה רוחית, הוא מוצא את עצמו במצב מתמיד של מאבק והוא משתדל לדכא את הזיכרונות הללו, הרטטים הללו, מתוך הגוף הפיסי והגוף האתרי. כאשר הוא נכנס אל תוך עולם האימגינציות, כאשר יש לו תפיסה אינטואיטיבית של הרוח, הוא מוכרח להיאבק מאבק מתמשך כדי למנוע מהחלומות לבוא לידי ביטוי. קיים משחק הדדי מתמשך בין מה ששואף להתמוסס לכדי דמיון דמוי-חלום ולהוליכו שולל ומה שמציג את אמיתותו של עולם הרוח.

בסופו של דבר, כל שואף-לרוח מתוודע למאבק זה. הוא נוכח לדעת, ברגע בו הוא שואף להיכנס באופן מודע אל תוך עולם הרוח, שהוא חווה תמונות-לוואי חוזרות ונשנות של העולם הפיסי, תמונות מפריעות אשר דוחקות את התמונות האמיתיות של עולם הרוח. רק עם סבלנות והתמדה שהוא יוכל לפתור את המאבק הפנימי הזה.

עתה, אם אנו שבעי-רצון יתר על המידה כאשר תמונות מציפות את תודעתנו, אנו עשויים מיד לחלום שאנו שוהים בעולם אשלייתי במקום להיכנס אל תוך עולם של ממשות רוחית. למעשה, השואף-לרוח מן ההכרח שתהיה לו שליטה פנימית חזקה מאוד ואינטליגנטית. דמיינו לעצמכם מה זה דורש ממנו. אם אנו אמורים לדבר על מחקר רוחי או על שיטות לכניסה אל תוך עולם הרוח, עלינו להפנות את תשומת-לבנו אל הדברים הללו. אם ברצוננו לעשות את הצעדים הראשונים לקראת הבנה של עולם הרוח, עלינו לגלות התלהבות אמיתית למשימה. רדמת פנימית, אדישות או עצלות פנימיות, הן מכשולים בנתיב להגשמתה. חיינו הפנימיים מוכרחים להיות פעילים, מלאי-חיוניות ומגיבים בחיוב. עלינו להיות מסוגלים, מצד אחד, להמריא לשמים על כנפי הדמיון ומצד שני, מוכרחים אנו למתן את הפעילות והפתיחות הפנימיות הללו בזהירות ובשיקול-דעת מפוכח.

למתקדש מוכרחות להיות שתי התכונות הללו. לא רצוי לפעול על-פי אמוציות; לא רצוי, באותה מידה, להיכנע לתכתיבי האינטלקט ולחפש נימוקים לכל דבר. עלינו להיות מסוגלים ליצור איזון בין שני הקטבים הללו. מוכרחים אנו להיות מסוגלים לחלום חלומות ועם זאת להיות עם שתי רגליים על הקרקע.

עם כניסתנו אל תוך עולם הרוח, מוכרחים אנו להיות מסוגלים לקחת חלק בעולם הדינמי של דמיון יוצר, אך באותו זמן להיות בשליטה עצמית חזקה. מוכרח להיות לנו הכושר להיות משורר המחונן מאוד בדמיון, עם זאת לא להיכנע לפיתוייו. מוכרחים אנו להיות מסוגלים, בכל רגע נתון בחיפושנו אחר ידיעה רוחית, להיות מומרצים על-ידי אימפולס יוצר. עלינו להיות מסוגלים לשלוט בהיסחפות אל עולם של דמיון ולהסתמך על היגיון פשוט ומעשי. אז, לא נהיה קרבנות של אשליה, אלא נחווה ממשות רוחית.

נטייה פנימית זו של הנפש היא בעלת חשיבות חיונית במחקר רוחי אמיתי. כאשר אנו הוגים בטבעה של תודעת-חלום ומכירים בכך שהיא מעלה תמונות כאוטיות מתוך עולם הרוח, אנו נוכחים לדעת באותו זמן שכדי לרכוש ידיעה רוחית, הכוח כולו של אישיותנו מוכרח להתמזג עתה עם האנרגיה הנפשית שאחרת נשארת במצב דמוי-חלום. אז, בפעם הראשונה, אנו מתחילים להבין מה משמעות הדבר 'להיכנס אל תוך עולם הרוח'. אמרתי שתודעת-חלום מעלה את הרוח. עשוי להיראות שזה סותר את הטענה שתודעת-חלום גם מעלה תמונות אשר מופקות מהחיים הגופניים. אך, הגוף אינו רק פיסי, הוא חדור כולו ברוחניות. כאשר מיישהו חולם שמוגשת לו ארוחה מושכת וטעימה והוא עומד לאכול אותה אף על פי שאין לו בכיסו עשירית ממחירה, אז בסמל של הארוחה מוצגת לו תמונה של התוכן הרוחי-אסטרלי הממשי של איברי-העיכול. בחלום, קיים תמיד יסוד רוחי חרף העובדה שמקום מושבה של הרוח בגופני. החלום תמיד כולל יסוד רוחי; אך, לעתים קרובות מאוד, זהו יסוד רוחי הקשור לגוף. הכרחי להבין את העובדה הזאת.

עלינו להבין שכאשר אנו חולמים על נחשים, הליפופים שלהם מסמלים את איברי-העיכול או את כלי-הדם שבראש. מוכרחים אנו לחדור אל תוך הסודות הללו, כי נוכל להגיע להבנת היסודות העדינים והאינטימיים הללו אשר מוכרחים להתפתח בנפש, רק אם ניקח על עצמנו מחקר רוחי עם מדע ההתקדשות ונקדיש את תשומת-הלב הקפדנית ביותר לנושאים הללו.

השלב השלישי שהאדם עובר דרכו בחיים הרגילים הוא שלב של שינה חסרת-חלומות. הבה ניזכר במצב הזה: הגוף הפיסי והגוף האתרי שרועים במיטה; מחוץ לגופים הללו מתקיימים הגוף האסטרלי ומבנה ה'אני'. הרטטים הנלווים והזיכרונות מן הגוף הפיסי ומן הגוף האתרי, פסקו. רק ב'אני' ובגוף האסטרלי שלו שהאדם שוכן בעולם הרוח. אך, בהיותו נטול איברים, הוא אינו יכול לקלוט דבר. סביבו שוררת חשיכה; הוא שקוע בשינה. שינה חסרת-חלומות משמעה שאנו חיים ב'אני' ובגוף האסטרלי והם אינם מסוגלים לקלוט את העולם העצום והנשגב מסביבנו. קחו מקרה של אדם עיוור. אין לו תפיסה חזותית של צבעים וצורות. ביחס לאלה, הוא שקוע בשינה. עתה, דמיינו לעצמכם אדם אשר חי בגוף האסטרלי וב'אני' שלו, אך בלי איברי-תפיסה. ביחס לרוחי, הוא שקוע בשינה. זהו מצבו של האדם בשינה חסרת-חלומות. מטרת ההתרכזות והמדיטציה היא לפתח עיניים ואוזניים רוחיות בגוף האסטרלי ובמבנה ה'אני'. אז, האדם יתחיל לראות את השפע הרוחי שמסביבו. הוא יקלוט באופן רוחי עם מה שבתודעה רגילה שקוע בשינה ואותו עליו לעורר משנתו באמצעות מדיטציה והתרכזות. היסודות שאחרת אינם מתואמים, מוכרחים להשתלב. אז, הוא

יתבונן בעולם הרוח וייקח חלק בחיי עולם הרוח באותה דרך בה הוא בדרך-כלל לוקח חלק בחיי העולם הפיסי באמצעות עיניו ואוזניו. זוהי ידיעת-התקדשות אמיתית. בלתי-אפשרי להכין אדם לקראת תפיסה רוחית עם אמצעים חיצוניים; תחילה, מוכרח הוא ללמוד לארגן באופן יעיל את חייו הפנימיים שלרוב הינם כאוטיים כל-כך.

עתה, בכל הזמנים בהיסטוריה של האנושות, היה נוהג מקובל להכין אינדיבידואלים נבחרים להתקדשות. נוהג זה הופסק במידה מסוימת במהלך תקופתו של מטריאליזם קיצוני, כלומר בין המאה החמש-עשרה והיום. במהלך מאות השנים הללו, נשכחה משמעותה הממשית של ההתקדשות. בני-אדם קיוו להשלים את חיפושם אחר ידיעה בלי התקדשות וכך הם הגיעו בהדרגה לאמונה שרק העולם הפיסי הוא שדה המחקר הנכון להם. אבל, מהו העולם הפיסי במציאות? לא נגיע להבנתו אם נתייחס אך ורק להיבטו הפיסי. אנו יכולים להבין את העולם הפיסי רק כאשר אנו מסוגלים להבין את הרוח אשר ממלאת אותו. המין האנושי מוכרח לשחזר את הידיעה הזאת שוב, כי כיום אנו עומדים בצומת דרכים. העולם מציג תמונה של התפלגות וכאוס הולך וגובר. עם זאת, אנו יודעים שבתוך הכאוס הזה, בתוך ערבוביה זו של תאוות חשוכות ומערפלות אשר מאיימות להרוס הכול, המתקדשים מודעים לנוכחותם של כוחות רוחיים השואפים באופן פעיל לעורר באדם רוחניות חדשה. וההכנה לאנתרופוסופיה כרוכה מיסודה בשמיעת קול זה של הרוח שעדיין יכול להישמע בתוך הרעש וההמולה של העידן המטריאליסטי שלנו. אמרתי שבכל העידנים, בני-האדם השתדלו לפתח את המבנה האנושי בדרך כזו שהם יכלו לקלוט את עולם הרוח. התנאים השתנו בהתאם לתקופה. כאשר אנו מסתכלים לאחור בזמנים הכלדיים או בתקופתו של ברונטו לטיני, אנו מגלים שבני-האדם היו קשורים קשר רופף יותר עם הגוף הפיסי והגוף האתרי שלהם מאשר כיום, כאשר אנו מעוגנים בחוזקה בגופים הללו. וזה היה צפוי. זוהי התוצאה הבלתי-נמנעת של החינוך בימינו. ככלות הכול, כיצד יכולים אנו לצפות להיות בקשר עם ישויות רוחיות כאשר נכפה עלינו במקרים רבים ללמוד לקרוא ולכתוב לפני התחלפות השיניים? מלאכים וישויות רוחיות אינם יכולים לקרוא או לכתוב. קריאה וכתובה פותחו במהלכה של האבולוציה האנושית כמענה לתנאים הפיסיים. ואם ישותנו כולה נוטה למחקר מדעי טהור, ברור שיהיו לנו קשיים בניסיונות לסגת מגופנו הפיסי ומגופנו האתרי.

העידן הנוכחי שלנו מוצא מידה מסוימת של שביעות-רצון בארגון חיי התרבות שלנו בכללותם בדרך כזו שלא יכולה להיות לנו שום אפשרות של התנסות רוחית כאשר אנו נפרדים מגופנו הפיסי ומגופנו האתרי. אין לי כל רצון למחות נגד התרבות המודרנית שלנו ואף לא למתוח עליה ביקורת. זהו ביטוי בלתי-נמנע של התקופה. אדון בהשלכות מאוחר יותר; לעת עתה, עלינו לקבל את הדברים כפי שהם.

בזמנים קדומים, הגוף האסטרלי וה'אני', גם בתודעת-ערוות, היו מחוברים לגוף הפיסי ולגוף האתרי בקשר רופף הרבה יותר מאשר כיום. גם המתקדשים היו תלויים בחיבור רופף זה של הגופים, שעבורם היה טבעי. אכן, בעבר הרחוק, כמעט כל אחד היה יכול להתקדש במיסטריות. אך, זה היה רק בזמנים רחוקים

מאוד של התרבויות ההודית הקדומה והפרסית העתיקה שכל אחד היה יכול להתעלות אל מעל למצב אנושי זה.

לאחר מכן, בתקופות מאוחרות יותר, בחירת מועמדים-להתקדשות הייתה מוגבלת לאלה שהיה להם מעט קושי לסגת מגופם הפיסי ומגופם האתרי – בני-אדם שהגוף האסטרי ו'אני' שלהם נהנה באופן יחסי מרמה מסוימת של עצמאות. מצבים מסוימים היו תנאי מוקדם להתקדשות. זה לא מנע, בשום אופן, כל מאמץ שנעשה כדי להביא את המועמד-להתקדשות לדרגה הגבוהה ביותר של התקדשות בהתאם לפוטנציאל שלו. אבל, מעבר לנקודה מסוימת, ההצלחה הייתה תלויה בכך שהמועמד-להתקדשות היה יכול להגיע, בקלות או עם קשיים, לעצמאות בגוף האסטרי וב'אני' שלו. וזה נקבע על-פי המבנה והנטייה הטבעית שלו. היות שהאדם נולד בעולם, הוא תלוי בו באופן בלתי-נמנע ובמידה מסוימת בתקופה שבין לידה ומוות.

עתה, עולה השאלה: האם האדם כיום כפוף למגבלות דומות כאשר הוא עולה על נתיב ההתקדשות? במידה מסוימת, זה אכן כך. היות שבהרצאות הללו ברצוני לתת תיאור מלא וברור של הנתיבים הנכונים והנתיבים השגויים המובילים אל עולם הרוח, ברצוני להצביע על הקשיים הקיימים בנתיב ההתקדשות בימינו.

האדם מזמנים קדומים היה תלוי יותר בכשריו הטבעיים, כאשר הוא נעשה מתקדש. גם האדם המודרני יכול להיות מובל אל סף ההתקדשות; למעשה, באמצעות התאמנות נפשית הולמת, ביכולתו לעצב את הגוף האסטרי ואת מבנה ה'אני' שלו כך שיהא מסוגל לפתח ראייה רוחית ולקלוט את עולם הרוח. אבל, כדי להשלים ולשכלל את הראייה הזאת, הוא עדיין תלוי היום במשהו אחר, משהו בעל עדינות ורגישות קיצוניות. מוכרח אני לבקש מכם לא להגיע למסקנות סופיות כלשהן ביחס למה שאומר היום עד שתתוודעו לתוכנן של הרצאותי הבאות. ביכולתי להתקדם רק צעד אחר צעד.

בהתקדשות כיום, האדם תלוי במידה מסוימת בגילו. הבה ניקח את המקרה של אדם בן שלושים ושבע אשר מתחיל את תהליך ההתקדשות שלו ויש לו ציפיות טובות מן החיים. הוא מתחיל לתרגל מדיטציה, התרכזות או תרגילים רוחיים אחרים, בין אם עם הדרכה אישית ובין אם באופן עצמאי, על-פי איזשהו ספר הדרכה. כתוצאה ממדיטציה חוזרת ונשנית על נושא מסוים, הוא רוכש, קודם לכול, את הכושר להסתכל לאחור בחייו על-פני האדמה. חייו הארציים מופיעים בפני עינו הפנימית בצורה של תמונות חיות אחידות. כפי שבראייה תלת-ממדית רגילה, אובייקטים ממוקמים במרחב – שתי השורות הקדמיות של כיסאות והיושבים בהם כאן, שם שלוחן ומאחוריו קיר; אנו רואים הכול בפרספקטיבה ובו-זמנית – כך, ברמה מסוימת של התקדשות אנו רואים בזמן. האדם מקבל את הרושם שמעבר הזמן הוא מרחבי. עתה, אנו רואים את עצמנו בגיל שלושים ושבע. היו לנו התנסויות מסוימות בגילאים שלושים ושש, שלושים וחמש וכן הלאה, חזרה עד לרגע לידתנו. במבט לאחור, אנו רואים לפנינו תמונות חיות אחידות.

עתה, הבה נניח שבשלב מסוים של התקדשות, אדם סורק את חייו במבט לאחור. בגיל שלושים ושבע, הוא יהיה מסוגל להסתכל לאחור בתקופה המשתרעת מן הלידה עד גיל שבע בערך, גיל התחלפות השיניים. לאחר מכן, הוא יהיה מסוגל להסתכל לאחור בתקופה שבין הגילאים שבע וארבע-עשרה, עד גיל ההתבגרות. ואז, הוא יהיה מסוגל להסתכל לאחור בתקופה שבין הגילאים ארבע-עשרה ועשרים ואחת ויתר חייו עד גיל שלושים ושבע. הוא יוכל לסרוק את הפנורמה של חייו בפרספקטיבה של מרחב וזמן, כביכול. אם הוא יוכל להוסיף לתפיסה הזאת את התודעה אשר נולדה מתוך תודעת-הערות-המרוקנת, אז כוח מסוים של ראייה יבזיק בתוכו. הוא ירכוש תבונה, אך התבונה שלו תקבל צורות מגוונות ביותר. ההתנסויות מן הלידה עד גיל שבע, מגיל ארבע-עשרה עד עשרים ואחת ואלה בשנים מאוחרות יותר, מעוררות בתוכו תגובות שונות. כל תקופת-חיים מגיבה בדרכה שלה; לכל תקופה יש כוח ראייה משלה.

עתה, הבה נתייחס לאדם בן שישים ושלוש או שישים וארבע. הוא יכול להסתכל לאחור בתקופות המאוחרות יותר בחייו. התקופה בין הגילאים עשרים ואחת וארבעים ושתיים נראית אחידה באופן יחסי. לאחר מכן, באה הבדלה נוספת. קיימים הבדלים ניכרים בהתרשמויותיו בין השנים ארבעים ושתיים עד ארבעים ותשע, ארבעים ותשע עד חמישים ושש, חמישים ושש עד שישים ושלוש. כל התקופות הללו מהוות חלק אינטגרלי מהמבנה שלו. הן מייצגות את ההיבטים הרוחניים של חייו על-פני האדמה. אם הוא יפתח את הראייה הפנימית הזאת, הוא יראה שהתובנות השונות שלו תלויות ברמת ישותו בגיל מסוים. שבע השנים הראשונות של הילדות מעוררות בו תבונה שונה מזו של השנים בין שבע וארבע-עשרה. בתקופת גיל ההתבגרות, מארבע-עשרה עד עשרים ואחת, זה שוב שונה; השנים בין עשרים ואחת וארבעים ושתיים מביאות הבדלה נוספת, שאחריה יבואו כוחות של תבונה איכשהו נבדלים, המשתייכים לתקופות מאוחרות יותר בחיים.

הבה נניח שרכשנו את הכושר לראות תמונות-זיכרון של התנסויות החיים שלנו ובנוסף רכשנו תבונה אשר הופקה מתודעה-מרוקנת ומחקה את תמונות-הזיכרון. עתה, מתחילים לפעול כוחות האינספירציה, כך שאיננו סוקרים עוד את תקופות-חינו דרך העין הפיסית, אלא דרך העין הרוחית, איבר הראייה החדש. באמצעות האינספירציה הגענו לנקודה שבה איננו מעלים עוד תמונות של תקופות-חינו עם ההתרחשויות הנפרדות שלהן, אלא קולטים אותן דרך העיניים והאוזניים הרוחיות. פעם אחת, אנו רואים בראייה רוחית את תקופת-החיים שבין הגילאים שבע וארבע-עשרה, ובפעם אחרת אנו שומעים בשמיעה רוחית את התקופה שבין הגילאים ארבעים ותשע וחמישים ושש, בדיוק כפי שקודם לכן שמענו וקלטנו בעולם החיצוני כאשר השתמשנו בעינינו ובאוזנינו. בעולם האינספירציה, אנו משתמשים בכוח אשר מופק בתקופה שבין הגילאים שבע וארבע-עשרה ובתקופה שבין הגילאים ארבעים ושתיים וארבעים ותשע. בעולם זה, תקופות-החיים הופכות לאיברי-הכרה נבדלים. כך, במידה מסוימת, אנו תלויים בגילנו לגבי טווח הראייה שלנו. בגיל שלושים ושבע, אנו בהחלט מסוגלים לדבר מתוך התנסות של התקדשות ממקור ראשון, אך

בגיל שישים ושלוש, היינו מדברים מתוך ידיעה עמוקה יותר, מפני שבאותו גיל פיתחנו איברים אחרים. תקופות-החיים יוצרות איברים. עתה, הבה נניח שאנו מציעים לתאר אישיות כמו ברונטו לטיני או אלאנוס אב אינסוליס, לא מתוך מידע אשר הופק מספרים, אלא מתוך ידיעה על-חושית. (דוגמאות אלה תהיינה מוכרות לכם מפני שכבר דיברנו עליהן בימים האחרונים.) אם ננסה לתארן עם הגיענו לגיל שלושים ושבע, נגלה שאנו נמצאים בקשר עמן באופן רוחי בתודעת-השינה אשר התעוררה. ביכולתנו לשוחח עמן, בצורה מטפורית, כפי שאנו עושים עם חברינו. והדבר המוזר הוא שכאשר הן דנות בנושאים רוחיים עם אחרות, הן יכולות לדבר עמן רק מרמתן הנוכחית של חכמה ורוחניות פנימית. אז, אנו נוכחים לדעת כמה הרבה יכולים אנו ללמוד מהן. עלינו להקשיב להן ולקבל ברצון טוב את אשר יש להן ללמד.

עתה, תיווכחו לדעת שאין זה עניין פשוט לעמוד בעולם הרוח בנוכחותה של אישיות כמו ברונטו לטיני. אבל, אם עשינו את ההכנות הנחוצות, נהיה מסוגלים לקבוע אם אנו קרבנות של אשליית חלום או שאנו נמצאים בנוכחותה של ממשות רוחית. לכן, אפשר לקבוע את מהותם של המסרים שאנו מקבלים.

אם כן, הבה נניח שבגיל שלושים ושבע נועדנו לשוחח עם ברונטו לטיני בעולם הרוח. כמובן, אין להתייחס לזה באופן מילולי. הוא היה מספר לנו דברים רבים; אז, היינו רוצים, אולי, לקבל מידע מדויק יותר, מפורט יותר. כתוצאה מכך, הוא היה אומר: "במקרה זה, עלינו לחזור על צעדינו מן ההווה, המאה העשרים, חזרה דרך המאות התשע-עשרה והשמונה-עשרה, עד למאה שבה חייתי כאשר הייתי מורהו של דנטה. אם תרצה ללוותני לאורך נתיב זה, עליך להמתין עד שתתבגר יותר, עד שתהיינה לך שנים ספורות נוספות מאחוריך. אז, אוכל לומר לך הכול וארוה את צימאונך לידיעה. ביכולתך להיות מתקדש דגול, אך במציאות, אינך יכול ללוותני לאורך נתיב זה אל העבר באמצעות רצון רוחי בלבד." – כדי שדבר זה יתאפשר, עליכם להתבגר יותר. אם ברצונכם לעבור חזרה בטוחה בלי מעצורים אל עולם הרוח עם האדם הנדון, מוכרחים אתם לעבור לפחות את השנה הארבעים ושתיים שלכם ולהגיע לגיל שישים.

דברים אלה יציגו בפניכם את ההיבטים העמוקים יותר של ישות האדם והחלק המשמעותי שהם ממלאים בגיל הנעורים ובגיל מבוגר. רק כאשר אנו מפנים תשומת-לב לדברים הללו, אנו נמצאים בעמדה להבין מדוע בני-אדם מסוימים מתים בגיל צעיר ואחרים חיים עד גיל מבוגר מאוד בהתגשמותיהם השונות. יהיה לי יותר לומר על כך מאוחר יותר.

ראינו כיצד האדם, בד בבד עם התפתחותו, מעמיק ומרחיב בהדרגה את תפיסתו את עולם הרוח. הראיתי כיצד הקשר הזה עם ישות אשר התקיימה כנפש מחוץ להתגשמות בעולם הרוח, כמו ברונטו לטיני, משתנה עם תנאי האבולוציה, בהיותו תלוי בכך שהוא משתמש באיברים אשר פותחו בין בגיל הנעורים או בגיל מבוגר לשם תפיסה רוחית.

הסקירה הפנורמית של העולם והאבולוציה שלו אשר מתגלה בדרך הזאת בפני נפש האדם, יכולה להתפשט אל תחומים אחרים. השאלה היא: באיזו דרך יכולים אנו להרחיב את התודעה האנושית, התבונה האנושית, ולתת לה כיוון אחר? היום, אציין כיוון אחד כזה ובהרצאות הבאות אתאר פרטים נוספים.

בתודעה הרגילה של חיינו הארציים, בין לידה ומוות, אנו מכירים רק את סביבת האדמה. אילו היה סוף לחיי-החלומות הכאוטיים שלנו, אילו הייתה לנו תפיסה במצב של שינה עמוקה חסרת-חלומות במקום תודעה רגילה, אז לא היינו חווים עוד סביבתנו רק את סביבת האדמה. אך, למעשה, אנו מחוננים במצבים של תפיסה ותודעה שונים מאלה הרגילים.

עתה, הבה נתייחס לדברים הבאים: התודעה היומיומית שלנו קשורה לסביבתנו הקרובה. היות שאיננו יכולים לראות את פנים האדמה, סביבתנו הקרובה היא תחומה של התודעה הרגילה. כל היתר בקוסמוס, שמש, ירח וכל הכוכבים האחרים זוהרים בתחום הזה. השמש והירח שולחים מטה אל האדמה ציונים ברורים יותר של נוכחותם בקוסמוס מאלה של הגופים השמימיים האחרים. פיסיקאים היו נדהמים אילו היו יכולים לחוות בדרכם שלהם – כי הם סירבו לקחת בחשבון את גישתנו – את התנאים השוררים בספירת הירח או השמש. כי, התיאורים אשר נמסרים בספרי הלימוד של אסטרונומיה, אסטרופיסיקה וכדומה, שגויים לחלוטין. הם מציגים ציונים מעורפלים בלבד. בחיים הרגילים, כאשר אנו רוצים להכיר אדם מסוים ומאוחר יותר יש לנו הזדמנות לדבר עמו, בדרך-כלל לא נאמר: "יש לי רק רושם מעורפל מאדם זה; עליו לסגת מרחק כזה שהוא כמעט ייצא משדה ראייתי. אז, יהיה לי ממנו רושם ברור הרבה יותר אשר יתאר אותו."

לפיסיקאים, כמובן, אין ברירה אחרת; זוהי תוצאה של כורח וביכולתם לתאר את הכוכבים כאשר הם רחוקים מאוד. אך, תודעה אשר עברה טרנספורמציה והתרחבה מרוממת אותנו אל עולם הכוכבים. הדבר הראשון שאנו לומדים מזה הוא לדבר על עולמות הכוכבים הללו באופן שונה למדי מהדרך בה אנו מדברים עליהם בחיים הרגילים.

בתודעה רגילה, אנו רואים את עצמנו עומדים כאן על האדמה ובלילה את הירח בשמים. כדי לראות בצורה שונה, מוכרחים אנו להיכנס אל תוך סוג שונה של תודעה ולפעמים זה מצריך זמן ניכר. כאשר אנו משיגים את התודעה הזאת ומסוגלים לקלוט את התנסויותינו, כל מה שעברנו מן הלידה עד גיל שבע, עד התחלפות השיניים, עם התודעה אשר נמצאת בקשר עם המתים, עם תודעה אשר הגשימה אינספירציה וכך נעשתה לכוח פנימי של ראייה, אז אנו רואים סביבתנו עולם שונה לחלוטין. העולם הרגיל הולך ונעשה עמום ולא ברור.

עולם אחר זה הוא **ספירת-ירח**. לאחר שהגענו לתודעה חדשה זו, איננו רואים עוד את הירח כמהות נפרדת, אנו למעשה חיים בספירת-ירח. מסלולו של הירח מציין את גבולותיה הרחוקים יותר של ספירה זו.

עתה, אם ילד בגיל שמונה היה יכול לעבור התקדשות ולסרוק את שבע השנים הראשונות של חייו, הוא היה יכול לחיות בספירת-ירח בדרך הזאת. אכן, לילד לא היה שום קושי להיכנס אל תוך ספירת-ירח מפני שהוא עדיין לא הושחת על-ידי השפעותיהן של השנים המאוחרות יותר. באופן תיאורטי, זוהי אפשרות; אך, כמובן, ילד בן שמונה אינו יכול לעבור התקדשות. כאשר אנו משתמשים בכוח אשר מופק מתקופת-החיים הראשונה, מן הלידה עד גיל שבע, עבור ראייה רוחית, אנו מסוגלים להיכנס אל תוך ספירת-ירח זו, שהינה שונה באופן קיצוני מן הספירה אשר נקלטת על-ידי תודעה רגילה. אנלוגיה תעזור להבהיר את דבריי.

באמבריולוגיה בימינו, הביולוג חוקר את התפתחות העובר משלביו המוקדמים ביותר. בשלב מסוים בהתפתחות העובר, הממברנה נעשית עבה יותר בנקודה הממוקמת באופן מוזר בדופן החיצונית. לאחר מכן, נוצרים מעטפת קרומית וסוג של גרעין. אבל, בעוד זה גלוי בבירור מבעד למיקרוסקופ, איננו יכולים לומר: זה רק הזרע, העובר, כי היתר גם מהווה חלק אינטגרלי.

אותו דבר ישים לירח ולכוכבים האחרים. מה שאנו רואים כירח הוא פשוט סוג של גרעין והספירה כולה משתייכת לירח. האדמה נמצאת בתוך ספירת-ירח. אם זרע זה היה יכול להסתובב, אז גם הגרעין הזה היה מסתובב. מסלול הירח עוקב אחר גבולותיה של ספירת-ירח.

לכן, הקדמונים שעדיין ידעו משהו על הנושאים הללו לא דיברו על הירח, אלא על ספירת-ירח. הירח, כפי שאנו רואים אותו כיום, היווה עבורם רק נקודה בגבול המרוחק ביותר. בכל יום, נקודה זו משנה את מיקומה ובמהלך עשרים ושמונה ימים מתווה לנו את גבולותיה של ספירת-ירח. כאשר התנסויותינו הפנימיות בין הלידה והשנה השביעית הופכות לראייה אינספירטיבית, אנו רוכשים את הכוח להיכנס אל תוך ספירת-ירח בעוד שתפיסתנו את האדמה נמוגה בהדרגה.

כאשר ההתנסויות של תקופת-החיים השנייה, בין התחלפות השיניים והבגרות המינית, עוברות טרנספורמציה לכדי ראייה אינספירטיבית, הרי שאנו חווים את הספירה השנייה, **ספירת-מרקורי**. אנו חיים יחד עם האדמה בספירת-מרקורי. ההתנסויות בספירת-מרקורי נעשות גלויות רק באמצעות איבר הראייה שאנו יוצרים לעצמנו כאשר אנו מסתכלים לאחור באופן מודע ובתפיסה ברורה בהתנסויות חיינו על האדמה, בין הגילאים שבע וארבע-עשרה. עם הראייה האינספירטיבית אשר הופקה מן השנים שבין הבגרות המינית וגיל עשרים ואחת, אנו חווים את **ספירת-ונוס**. הקדמונים לא היו כה בורים כפי שנדמה לנו; עם הידיעה דמוית-החלום שלהם, הם ידעו הרבה מאוד על אודות הדברים הללו והם העניקו למערכת הפלנטרית שאנו חווים לאחר שנות הבגרות המינית שם הקשור למודעות מינית אשר מתחילה בתקופה זו.

לאחר מכן, כאשר אנו מסתכלים לאחור באופן מודע בהתנסויותינו בין הגילאים עשרים ואחת וארבעים ושתיים, אנו יודעים שאנו נמצאים **בספירת-שמש**.

כאשר תקופות-החיים הנפרדות עוברות טרנספורמציה לכדי איברים של החיים הפנימיים, הן מעניקות לנו את הכוח להרחיב, צעד אחר צעד, את תודעתנו הקוסמית.

יהיה זה לא נכון לומר שאיננו יכולים לדעת דבר על ספירת-שמש לפני גיל ארבעים ושתיים. אנו יכולים ללמוד עליה מישויות מרקורי, כי הן מכירות אותה לעומק. אבל, באותו מקרה, ההתנסות שלנו באה אלינו באופן עקיף, דרך תורה על-חושית. עתה, כדי שתהיה לנו התנסות ישירה בספירת-שמש בתודעתנו שלנו, כדי שנהיה מסוגלים להיכנס אל תוכה, איננו צריכים רק לחיות בתקופה שבין הגילאים עשרים ואחת וארבעים ושתיים, אלא אנו מוכרחים לעבור את השנה ארבעים ושתיים, אנו מוכרחים להיות מסוגלים להסתכל לאחור בעבר, כי רק בסקירה לאחור שהמיסטריות מתגלות.

ושוב, כאשר אנו יכולים להסתכל לאחור בחיינו עד גיל ארבעים ותשע, מתגלות המיסטריות של מרס. כאשר אנו יכולים להסתכל לאחור בחיינו עד גיל חמישים ושש, מתגלות המיסטריות של יופיטר. והמיסטריות של סטורן הנסתרות עמוק מאוד ומאירות באופן יוצא דופן – מיסטריות אשר מסתירות, כפי שעוד נראה בהרצאות הבאות, את הסודות העמוקים של הקוסמוס – מתגלות כאשר אנו מסתכלים לאחור במאורעות ובהתרחשויות בין השנים חמישים ושש ושישים ושלוש.

כך, תיווכחו לדעת שהאדם מהווה למעשה מיקרוקוסמוס. הוא קשור לאותם דברים שהוא אינו קולט, אף לא פעם, בתודעה רגילה. אך, הוא לא היה מסוגל לעצב או לארגן את חיו, אלמלא כוחות-ירח היו פעילים בתוכו מן הלידה עד שנתו השביעית. הוא קולט מאוחר יותר את טבע השפעתם. הוא לא היה מסוגל לשחזר את התנסויותיו בין הגילאים שבע וארבע-עשרה, אלמלא כוחות מרקורי היו פעילים בתוכו; הוא אף לא היה מסוגל לשחזר את התנסויותיו בשנים ארבע-עשרה ועשרים אחת – התקופה שבה כוחות יוצרים רבי-עוצמה נמזגים אל תוכו, אם יש לו נטייה מבחינה קארמתית לקלוט אותם – אלמלא היה קשור באופן פנימי לספירת-ונוס. ואלמלא היה מאוחד עם ספירת-שמש, הוא לא היה מסוגל לפתח הבנה והתנסות בשלות של העולם בין הגילאים עשרים ואחת וארבעים ושתיים, התקופה בה אנו עוברים מגבריות מוקדמת לבגרות. בזמנים הקדומים, המערכת לא הייתה שונה מאוד; האמן שירת את החניך שלו עד שהגיע לגיל עשרים ואחת, אז הוא נהיה 'אדם נודד' ובסופו של דבר 'מאסטר'. כך, ההתפתחות הפנימית כולה של האדם בין השנים עשרים ואחת וארבעים ושתיים, קשורה לספירת-שמש. ואת כל התנסויותיו במהלך שנות הדעיכה שלו בין הגילאים חמישים ושש ושישים ושלוש, אפשר לייחס להשפעותיה של **ספירת-סטורן**.

יחד עם האדמה, אנו קיימים בתוך שבע ספירות החודרות זו את זו ובמהלך חיינו אנו מתפתחים לעברן ואנו קשורים אליהן. התבנית המקורית של חיינו בין לידה ומוות, עוברת מטמורפוזה על-ידי השפעתן של הספירות הזוהרות אשר מעצבות אותנו מן הלידה ועד המוות. הגענו לספירת-סטורן לאחר שעברנו דרך כל מה שהישויות של הספירות הפלנטריות יכולות בנדיבותן להגשים עבורנו. אז, במובן אוקולטי, אנו מתחילים הוויית-קיום קוסמית חופשית ועצמאית, אשר מסתכלת לאחור בחיים הפלנטריים מנקודת-המבט של התקדשות, הוויית-קיום שבהיבטים מסוימים אינה כפופה עוד לכורח של תקופות-חיים קדומות יותר. ברם, אמשיך לדבר על הנושאים הללו בהרצאות הבאות.

הרצאה 7

ידיעת עולם הכוכבים.

ההבחנה בין התקופות ההיסטוריות של המין האנושי והרקע הרוחי שלהן

18 באוגוסט 1924, טורקאיי

בהרצאה הקודמת ראינו כיצד האדם לומד לשלוט בתקופות-החיים השונות שלו ולסקור אותן בראייה רוחית. כך, הוא מגיע לאינספירציה שבאמצעותה הוא יכול לרומם את תודעתו, שלב אחר שלב, אל איחוד מלא עם עולם הכוכבים. את העולם הזה מוכרחים להבין, כמובן, כביטוי, התגלות, של ישויות ועובדות רוחיות טהורות.

כדי שהאדם יפתח את השערים המובילים אל עולם הרוח וייקח על עצמו מחקרים באותו עולם, מוכרח הוא להשקיע מאמצים מפרכים כדי לפתח את מצבי התודעה ואת המצב הנפשי הנחוצים. אל לנו לטפח את האשליה שאנו יכולים לרכוש תבונה רוחית עם הכלי של התודעה הרגילה.

דוגמאות מסוימות ספורות תשמשנה להבהרת דבריי. לפני שאציין את המקורות הפוטנציאליים לשגיאות במחקרים רוחיים, ברצוני להעיר את ההערות המקדימות הבאות.

כאשר אדם לוקח על עצמו התאמנות רוחית רצינית, אשר פותחת את השערים המובילים אל עולם הרוח ומאפשרת לו לקלוט – אם רשאי אני להשתמש בביטוי זה – לנהל שיחה עם עולם הרוח, אז הוא נוכח לדעת שהאבולוציה ההיסטורית של המין האנושי מציגה הבדלים גדולים, הבדלים ניכרים, ברקע הרוחי.

תקופתנו הנוכחית שאותה יכולים אנו לכנות **תקופת מיכאל** מסיבות שאציין מאוחר יותר, מתחילה בשליש האחרון של המאה התשע-עשרה, בערך בשנות השבעים של המאה התשע-עשרה. לתקופה זו קדמה תקופה אשר נמשכה שלוש או ארבע מאות שנה. לאלה שהינם בעלי ידיעה רוחית, תקופה מוקדמת יותר זו הייתה שונה לגמרי באופייה. לתקופה זו, בתורה, קדמה תקופה אחרת, שוב בעלת טבע שונה לחלוטין. לכן, כאשר אנו מסתכלים בעבר עם ידיעת-התקדשות, אנו מגלים שתקופות מסוימות מעוררות רשמים שונים לגמרי. אינני רוצה לתאר את הרשמים הללו באופן מופשט; ברצוני להבהירם בעזרת דוגמאות ממשיות.

במהלך ההרצאות הללו, דיברתי על אישיות אשר מילאו את תפקידיהן השונים באבולוציה של האנושות. הזכרתי, למשל, את ברונטו לטיני, מורהו הנודע של דנטה, את מורי בית-הספר של שארטר, ברנרדוס סילבסטריס, אלאנוס אב אינסוליס ויואכים מפיורה. ויכולתי לדבר על מאות אישיות אחרות מן המאה התשיעית עד המאה השתים-עשרה, ואף עד המאה השלוש-עשרה. כל אחת מן האישיות הללו הייתה טיפוסית לתקופתה.

כאשר אדם הרוצה לחקור את היסטוריית המין האנושי מנקודת-מבטם של מחקריהם של מדעי הרוח, למשל תקופתו של דנטה או ג'וטו, כלומר התקופה אשר קדמה לתקופת הרנסאנס, הוא חש שבעולם הרוח הכרחי להתחבר לישויות אנושיות, לנפשות אנושיות שאינן בהתגשמות; הוא מוכרח לפגוש פנים אל פנים, באופן מטפורי, את הנפשות האנושיות החיות בין מוות ולידה מחדש. בידיעת התקדשות, יש לנו תחושה ברורה שהקשר הרוחי שלנו לאינדיבידואליות כמו ברונטו לטיני מוכרח להיות אישי כמו הקשר עם חברינו בעולם הפיסי. ניסיתי להציג זאת בתיאורים שכבר מסרתי. לכן, כאשר דיברתי על יואכים מפיורה ועל ברונטו לטיני, תיארתי את התקופה הזאת בדרך כזו שהיה ברור שחשתי את הצורך לתת לאפיון שלי צביון אישי ככל האפשר.

בתקופה הבאה אשר מתפשטת עד לשליש האחרון של המאה התשע-עשרה, המצב היה שונה למדי. בתקופה זו, למתקדש היה הרבה פחות צורך ליצור באופן אישי או אינדיבידואלי קשר עם נפשות שאינן נמצאות בהתגשמות שאנו רוצים להיות עמן בקשר. היינו מעדיפים לראותן בסביבתן כולה; איננו חשים צורך לגשת אליהן באופן ישיר, אלא דווקא ליצור עמן קשר בדרך כלשהי בידיעה ארצית, בתודעה רגילה.

סלחו לי אם אציג, בנקודה זו, משהו מהתנסות אישית ישירה. במקרה זה, ההתנסות האישית היא אובייקטיבית לגמרי. התקופה אשר קדמה לשלנו הייתה העידן של גיתה ובמשך עשורים ספורים עסקתי בחקר יצירותיו. רציתי במיוחד לגשת אל גיתה קודם כל דרך כתביו המדעיים ודרך מדעי הטבע באופן כללי. רק בשנים מאוחרות יותר, עלה הצורך שיהיה עמו קשר ישיר כישות רוחית בעולם הרוח. אך, תחילה היה צורך לחוות אותו לאחר מותו בקשר שלו כולו עם הקוסמוס כישות של הכוכבים, כביכול, לא כאישיות אינדיבידואלית. מצד שני, כאשר רוצים ליצור קשר רוחי עם אישיות כמו ברונטו לטיני או עם אלה שהיו עסוקים במחקר על הטבע באותה תקופה, חשים צורך מיידי להחליף עמם אידיאות ודעות באופן אישי, באיחוד רוחי אינטימי.

זוהי הבחנה חשובה מאוד והיא קשורה לעובדה שהמאפיין הפנימי-רוחי של שתי התקופות שונה לגמרי. כיום, אנו חיים בעידן שבו לאדם, אכן לאנושות כולה, יש הזדמנות יחידה במינה להבנת אמיתות רוחיות באופן ישיר, עידן שבו מדע ההתקדשות הופך לנחלת הכלל. תקופה זו שרק החלה, אין לאפשר לה להתנהל בלי הכרה רוחית מצד הכיתות המתורבתות של העובדות העיקריות אשר נגישות להן, לא עובדות חושיות-נפשיות רגילות, אלא עובדות רוחיות. מעתה ואילך, תקופתנו מוכרחה לדגול באופן נמרץ במדע רוחי הקשור באופן ישיר לעולם הרוח. עלינו להיכנס יותר ויותר אל תוך תקופה רוחית.

בתקופה הקודמת, כוחות אחרים השפיעו השפעה בולטת על האבולוציה האנושית. וכאשר אנו מדברים מנקודת-המבט של ידיעה אמיתית של עולם הכוכבים, אנו יכולים לומר: בתקופה שלתוכה נכנסנו בשנות השבעים של המאה הקודמת, אלה מעל לכול הכוחות הרוחיים הנובעים מן השמש שמוכרחים

להשפיע השפעה גדולה על כל דבר בחיים הנפשיים והפיסיים, במדע, בדת ובאמנות. בתקופתנו, השפעתם ופעילותם של כוחות השמש מוכרחות להתפשט יותר בהדרגה.

עבור אלה שהינם בעלי ידיעה ממשית, השמש אינה כדור הגז המתואר על-ידי הפיסיקה המודרנית, אלא קבוצה של ישויות רוחיות. והישויות הרוחיות החשובות ביותר אשר מקרינות את הרוח, כפי שאור השמש קורן באופן פיסי ואתרי, מקובצות סביב ישות אחת שבהתאמה עם טרמינולוגיה כריסטיאנית-פגאנית או כריסטיאנית-יהודית עתיקות, אפשר לכנותה **ישות מיכאל**. מיכאל פועל מן השמש. גם את ההשפעות הרוחיות מהשמש, אפשר לכנות ההשפעות של מיכאל וצבאותיו.

בתקופה אשר קדמה לזו שלנו, אלה לא היו כוחות השמש, אלא כוחות הירח שהיו הכוחות המניעים מאחורי חייו, פעילותו וחיפוש אחר ידיעה של האדם. כוחות-ירח היו הכוחות המניעים מאחורי התקופה אשר הסתיימה בשנות השבעים של המאה התשע-עשרה, לאחר שהתקיימה במשך שלוש או ארבע מאות שנה.

בתקופה זו, הישויות המובילות אשר השפיעו על אבולוציית האדמה והאדם, התקבצו סביב ישות המכונה **גבריאל**, אם אנו מאמצים את הטרמינולוגיה הקדומה. באותה מידה, יכולנו לבחור שם אחר – לטרמינולוגיה חשיבות מזערית – אך, הדבר הטוב ביותר היא לשמור על השם גבריאל, בהתאמה עם המסורת הכריסטיאנית-יהודית.

כך, בדרך שאותה ציינתי, אנו נעשים מודעים לפעילות הרוחית באדם אשר מופקת מעולם הכוכבים. אם, באמצעות ידיעה של התקדשות, אנו בודקים מה פועל באדם מן הלידה עד התחלפות השיניים, אנו רוכשים תובנה על הפעילויות של הירח בקוסמוס; במילים אחרות, על-ידי סקירה לאחור מלאת-השראה של השנים הראשונות של תקופת הילדות, אנו רוכשים ידיעה על תקופת גבריאל, כאשר השפעות הירח היו פעילות במיוחד.

מצד שני, כדי לקלוט את המאפיינים הייחודיים של תקופה מסוימת כמו זו שלנו, עלינו להיות בוגרים יותר, להגיע לגיל ארבעים בערך ולהסתכל לאחור בכוחות המעצבים בתוכנו, בשנות העשרים והארבעים שלנו, או ליתר דיוק, בין הגילאים עשרים ואחת וארבעים ושתיים. כתוצאה מכך, בתקופה אשר קדמה לזו שלנו, אלה היו הילדים הקטנים מאוד אשר מילאו תפקיד מכריע במגמה הקוסמית של העולם. הכוחות של תקופת גבריאל כבר בישרו על האימפולסים אשר פעילים בילדות המוקדמת. בתקופתנו, אלה בני-האדם בשנות העשרים או השלושים לחייהם אשר נועדו לקלוט את האימפולסים מכוחות שמש; אלה המבוגרים שיש להם תפקיד חשוב באופן חיוני למלא בהנחיה הקוסמית של העולם כולו.

עובדות אלה הן התוצאה המעשית של תפיסה רוחית ישירה, שאותה תיארתי לכם שלשום. אלה אינן תורות ריקות, אלא פירות של תפיסה ממשית. לכן, תיווכחו לדעת שכדי להבין את תקופת גבריאל אשר קדמה לעידן מיכאל הנוכחי, לא היה צורך מיוחד להיתקל באופן אישי בנפשות שמחוץ להתגשמות של אותה

תקופה. אדם חש כמו ילד קטן העומד מול אדם מבוגר, פנים אל פנים, מפני שהיה צורך להתמודד עם הנפשות הללו עם התפיסה מלאת-ההשראה של שנות הילדות המוקדמות ביותר.

המצב שונה כאשר אנו חוקרים את התקופה הקודמת של אלאנוס אב אינסוליס, ברנרדוס סילבסטריס, יואכים מפיורה, ג'ון מ- Hanville וברונטו לטיני; עידן זה נשלט על-ידי כוחות שהאדם רוכש כאשר הוא סורק במבט לאחור את מה שפועל בתוכו בתקופה שבין התחלפות השיניים וגיל ההתבגרות. אלו הם כוחות מרקורי. הוא חווה משהו בעל משמעות יוצאת-דופן, כאשר, החל מתקופת-חיים זו, הוא מפתח את האיברים התואמים לקליטת הרוח. בין התחלפות השיניים וגיל ההתבגרות, האדם הוא ילד הלהוט ללמוד, וכאשר הוא קולט עם האיבר של תקופת-חיים זו, הוא חווה שוב את התלהבותו של ילד. לפיכך, הוא רוצה לפגוש באופן אישי את אלה המשתייכים לתקופה זו. והוא עושה זאת עם הידיעה אשר מולדת מהתקדשות. הוא היה רוצה להתמודד עם אישיות כמו ברונטו לטיני, בדיוק כפי שילד בן עשר או שתים-עשרה מתמודד עם המנחה, המורה או המדריך שלו.

כאשר לאדם יש ידיעת-התקדשות אמיתית, הוא מודע לדברים של עולם-התופעות. הוא הן אדם בוגר והן ילד המשתוקק לידיעה. הוא מתמודד עם ברונטו לטיני על בסיס של שוויון, עם זאת עם להיטות רבת-עוצמה ללמוד ממנו.

ידיעת-התקדשות של העידן המשתרע מן המאה החמש-עשרה עד המאה האחת-עשרה, מקבל את צביונו מהקשר הזה. זהו עידן שבו מרקורי נותן לאדמה ולאנושות את האימפולסים המרכזיים שלהן.

הישות שסביבה הכול מסתובב, הישות בעלת משמעות מיוחדת בעידן זה, הייתה ידועה בשם הקדום **רפאל**. רפאל הוא מרקורי בעידן אשר קדם לתקופת הרנסאנס, העידן של דנטה וג'וטו. אנו חשים שהיינו רוצים להכיר באופן אישי בדיוק את אלה שבקושי ידועים בהיסטוריה, אלה ששמותיהם לא תועדו.

כאשר אנו בקיאים בתורות של מדע הרוח, תקופה זו מעוררת בנו תגובה מוזרה. ראשית, אנו כועסים על כך שלספרי-הלימוד יש כה מעט לומר על אודות ברונטו לטיני או בני-אדם כמו אלאנוס אב אינסוליס; היינו רוצים לקבל יותר עובדות היסטוריות. לאחר מכן, בהרחיבנו את האופק שלנו, אנו שמחים ואסירי-תודה על כך שלהיסטוריה השמרנית אין מה לומר. כי, התיעוד של ההיסטוריה החיצונית מקוטע ולא שלם. דמיינו לעצמכם כיצד תקופתנו הייתה נראית בעיני הדורות הבאים אם מאמרים בעיתונות על ענפים משניים של ידע היסטורי היו נתפסים כמקור הבלעדי לעדות ברת-תוקף. אנו רק יכולים להיות אסירי-תודה על כך שהמידע החלקי אשר נמסר באנציקלופדיות על אודות אישיות אלה, אינו מפריע לנו. ועם כל האמצעים העומדים לרשות החברה האנתרופוסופית כיום, אנו מנסים ליצור קשר רוחי עם בני-האדם הללו ולדווח על מה שיכול להיות מאומת ביחס אליהם מנקודת-מבטו של מדע הרוח.

בהקשר זה, חשוב ביותר להיות בקשר עם אותן אישיות שהיו קשורות לידיעת הטבע בתקופתו של רפאל. ידיעה עמוקה יותר על הטבע, הבנה עמוקה יותר של הרפואה, יכולות להימסר דרך אישיות רבות

שלתפיסה של ראייה רוחית, עולות מתוך הדמדומים הרוחיים של עידן זה (מן המאה התשיעית עד המאה החמש-עשרה) ויכולות ליידע אותנו על התפיסות הנוכחיות של חומר והאידיאות העכשוויות של הקשר של האדם לקוסמוס כולו. כאשר אנו מסתכלים בעידן זה בראייה רוחית, אנו נתקלים באישויות רבות שאינן מוכרות, כי שמן לא הועבר לדורות הבאים, עם זאת האישויות הללו קיימות במציאות. רבות מן האישויות הללו מופיעות בפנינו ואומרות: שם עומד 'פרצלסוס הגדול', אך אין לנו שום תיעוד של שמו, בעוד ש'פרצלסוס הקטן' חי בעידן מאוחר יותר, בתקופתו של גבריאל והיו לו זיכרונות של חכמת הטבע של 'פרצלסוס הגדול', אם כי לא עוד בצורה הטהורה, הנשגבה והרוחית של 'פרצלסוס הגדול'.

אז, 'ג'ייקוב בוהם הקטן' מופיע בפנינו בתקופת גבריאל המאוחרת יותר. ושוב אנו אומרים: אישיות זו הכריזה על אמיתות נשגבות שאותן למדה מתורות מסורתיות שונות אשר המריצו את האינספירציה שלה. כאשר 'ג'ייקוב בוהם ראשי' הגדול' ידוע לדורות הבאים ושמו מוזכר רק מדי פעם, כמו אלה של אלאנוס אב אינסוליס וברונטו לטיני, מופיע בפנינו, אז לראשונה אנו מבינים באמת את 'ג'ייקוב בוהם הקטן'. התקופה אשר באה לפני תקופת הרנסאנס, שבסיומה דמויות מפורסמות כמו דנטה וברונטו לטיני, ובית-הספר של שארט, עומדים כמו מאורות גלמודים, בעוד שסקוטוס אריגנה מופיע כמו סלע תועה ביניהם – תקופה זו כוללת משהו היכול לספק תמריץ רוחי רב-עוצמה. ההיסטוריה החיצונית של ימי-הביניים אפופה בחשיכה, אך חשיכה זו מסתירה את נוכחותן של אישויות רבות-עוצמה היכולות להאיר את התקופה שעליה דיברתי עתה.

כאשר אנו נכנסים אל תוך תקופתו של רפאל, מן המאה התשיעית עד המאה החמש-עשרה,⁵ הדמויות של דנטה וג'וטו ובמיוחד אלה ששמותיהם אינם ידועים לדורות המאוחרים יותר, וכן אחרים שהזכרתי, נראים בולטים בהקלה רבה. הם עושים עלינו רושם אנושי ישיר. רפאל עצמו שמעולם לא התגשם בגוף פיסי, נשאר יותר ברקע, וישויות רוחיות אחרות אשר שוכנות באופן קבוע בעולם הרוחי, ברורות פחות בתקופה זו. בני-האדם, המתים במיוחד, הם אלה אשר בולטים בהקלה רבה.

בתקופת גבריאל הבאה, יש לנו רושם שאפילו דמויות כמו גיתה, ספנסר, לורד ביירון ו-וולטר, מנהלות הוויית-קיום מעורפלת בעולם הרוח. לעומת זאת, עם תפיסה רוחית, אנו נעשים מודעים לישויות בעלות פאר יוצא מן הכלל, אשר עושות רושם של על-אנושי ולא של אנושי. הן קיימות כיום וספירת-ירח

⁵ במחברת של רודולף שטיינר שכותרתה "18 באוגוסט 1924, הרצאת בוקר, טורקאיי", מופיע הרישום הבא בהקשר עם התקופות השונות של הארכאנולוגי:

מיכאל	שמ	1510 עד 1879
גבריאל	ירח	1190 עד 1510
סמאל	מרס	850 עד 1190
רפאל	מרקורי	500 עד 850
זכריאל	יופיטר	150 עד 500
חניאל	ונוס	200 עד 100
אוריפאל	סטורן	

היא משכנן הקבוע, כפי שהאדמה היא משכננו בין לידה ומוות. דמויות מרשימות אלה מושכות את תשומת-לבנו, בעוד שהנפשות האנושיות נסוגות יותר אל הרקע. מן הדמויות הללו אנו לומדים שפעם הן היו מאוחדות עם האדמה כפי שאנו כבני-אדם מאוחדים כיום. בעוד שישויות אנוש חיות בגוף פיסי, ישויות-ירח אלה חיו על האדמה בגוף אתרי עדין. ואנו נוכחים לדעת שאנו נמצאים בנוכחותן של ישויות, שבזמנים בראשיתיים, היו קשורות לאנושות והיו המורים הרוחיים של המין האנושי על-פני האדמה. לאחר שהשלימו את משימותיהן על האדמה, הן נסוגו אל ספירת-ירח וכיום הן אינן קשורות עוד לאדמה. מספרי מדע הנסתר בקווים כלליים אתם יודעים שהירח היה פעם גוף קוסמי שהיה מאוחד עם האדמה ומאוחר יותר התנתק מן האדמה. הישויות הללו ליוו את הירח לאחר היפרדותו ומאוחר יותר הן התיישבו בספירת-ירח. לכן, בשלב הידיעה אשר מאפשר לנו להיות בקשר עם המתים מיד לאחר מותם, אנו נכנסים אל תוך עולם שבו, היות שאנו עדיין מחזיקים בידיעה המוקדמת יותר של התודעה הרגילה, אנו מוקפים בני-אדם שאותם אנו מזהים כיום בתודעת-ערוות רגילה כמי שהיו בני-אדם פסיים על האדמה; אז, כאשר אנו נכנסים אל תוך תודעה אחרת זו, אנו נוכחים לדעת, יותר ויותר, שאנו נמצאים בנוכחותן של ישויות רוחיות המשתייכות לספירת-ירח אפילו כפי שאנו משתייכים לאדמה. הן נמצאות בכל מקום ומתעניינות בעניינים אנושיים, אך לא מנקודת-המבט הפיסית של בני-האדם כיום.

בקרב הישויות הללו שפעם היו המורים הגדולים של המין האנושי ואינן שוכנות עוד על האדמה, אלא – אם רשאים אנו להשתמש בביטוי זה – הינן תושבים של ספירת-ירח, מתגלות כישויות בעלות פאר שאין כמותו ומהתפתחות רוחית נעלה ביותר, מלאות בהוד רוחי פנימי. הרבה מאוד אפשר ללמוד מהן ביחס למיסטריות של הקוסמוס. הידיעה שלהן מתעלה הרבה מעל לידיעה שהינה בטווח השגתה של התודעה הרגילה. אך, הן אינן יכולות לבטא את הידיעה הזאת במחשבות מופשטות. כאשר אנו מתקרבים אליהן, אנו נתקלים בגאות מלאה של שירה; הן מבטאות הכול באמצעות שירה ותמונות אמנותיות. בדרכן שלהן, הן מענגות ומקסימות אותנו בהרמוניות נשגבות שאינן מוכרות להומר ולשירי העלילות של ההודים הקדמונים. אך, חכמה עמוקה טמונה בכל מה שהישויות הללו מציגות בפנינו.

ברם, בקרבן ישנן ישויות מושלמות פחות. כפי שעל האדמה ישנן דמויות נעימות או לא-נעימות, כך בקרב ישויות אחרות אלוה, אפשר למצוא את אלו שלא הגיעו לפאר ולשלמות של השותפות שלהן. אף-על-פי-כן, הן הגיעו לשלב מסוים של שלמות מפני שהן היו התלמידות והחסידות שלהן ולכן היו יכולות לעזוב את ספירת האדמה כדי לחיות בספירת-ירח ולהמשיך לפעול בה. אם נשתמש בביטוי נדוש, כאשר אנו יוצרים קשר עם הישויות הללו, מיד אנו נעשים מודעים לכך שיש להן התעניינות בוערת בעניינים ארציים, אך ההתעניינות שלהן היא מסוג שונה לגמרי.

אל לכם לדמיין לעצמכם שהישויות הללו הן דמויות לא-נחמדות; הן דווקא לא-מזמינות. בהשוואה לשותפות שלהן, אף על פי שהן לא-מושלמות, הן מתעלות גבוה הרבה יותר מעל לרמת ההבחנה, הפיקחות

והתבונה שהאדם המודרני יכול לרכוש עם תודעה רגילה. הן כל הזמן חולקות את ההרגלים של השותפות שלהן, אך יש להן נטיות והרגלים שונים מאלו של האדם הרגיל כיום.

עתה, ברצוני להרחיב בנושא בעל חשיבות מסוימת. כאשר אנו יוצרים קשר עם ישויות כאלה, אנו חשים, באופן טבעי, צורך להחליף עמן דעות, להיוועץ בהן ביחס לדבר זה או אחר – ביסויים אלה הם, מן ההכרח, ברורים מאליהם. הבה נניח, אם ניקח דוגמה מוחשית, שאנו מתייעצים עם הישויות הללו על כתיבה, על היצירות הכתובות של בני-האדם. נניח שאדם אחד פשוט רשם את שמו, אדם אחר רשם את חתימתו או רשם את ראשי-התיבות של שמו.

כאשר אנו דנים בשאלות האלה עם הישויות הללו, הן משיבות: "אתם, בני-אדם, מתעניינים במה שהינו חשוב פחות – במשמעות העיקרית של מילה, במה שמסמלים 'נפח' או 'ספר', למשל. מעניין הרבה יותר להתבונן בתנועות המסוימות של הכותב כאשר מילים אלה נרשמות, כיצד כל אחד כותב בצורה שונה – במהירות או בחריצות, במיומנות, בגמלוניות או בצורה אמנותית." – הישויות הללו מקדישות תשומת-לב רבה לדפוס-ההתנהגות המיוחדים של האדם בעודו כותב. אלו הדברים אשר מעניינים אותן.

ובעולם הרוח שעליו אני מדבר עכשיו, לישויות הללו יש חסידים – סוגים שונים של מהויות רוחיות שאינן חיות עוד על האדמה ואשר מדורגות לפעמים מתחת לאדם ולפעמים מעליו. הן לא נותנות לנו שום הדרכה על טרמינולוגיה או מינוח, אלא מייעצות על דפוס הכתיבה וצורתה שהמין האנושי פיתח מאז שהישויות הללו היו על האדמה. כתיבה, במובן שלנו, לא הייתה קיימת כאשר הישויות הללו שכנו על האדמה.

ביחסים שלהן עם המין האנושי, הן בחנו כיצד הכתיבה התפתחה בהדרגה. הן התעניינו בתנועות הזריזות והמוכשרות של האצבעות ושמו לב כיצד המיומנות של האצבעות גדלה מאוחר יותר על-ידי הוספת עט-נוצה ומאוחר יותר עט נובע. הן התעניינו מעט במה שנרשם על הנייר; הן היו לגמרי מרותקות בתנועות הכרוכות בכך.

מוכרחים לקחת בחשבון גורם נוסף – המין האנושי התעלם במידה רבה מנביעות מתוך האדמה שעדיין היו קיימות. הן מקבלות צורות רבות: ראשית, אם אני כולל בקרבן את אשר תיארתי עתה, התנועות הנובעות מבני-האדם. עם הישויות הללו, אפשר לדון בתנועות הנובעות מן הישות האנושית.

עתה, כדבר ראשון, זה משהו שאינו מוביל אל הספירה הממשית של הישויות הללו, כי בזמן שהן חיו על האדמה, הכתיבה עדיין לא הייתה קיימת. ישויות אלה מלגלות בצורה מופרזת כאשר הן מעירות על הכושר המוגבל של האדם כיום להבין את הנביעות הנוזליות שלו. מהויות אלה מודעות להן במידה רבה מאוד, בעוד שהאדם המודרני מתעלם מהן. כך, בתקופה שבה ישויות אלה היו על האדמה, הנביעות הנוזליות, הנביעות הנוזליות מתוך העור, היו בעלות חשיבות מכרעת. האדם למד לזהות את חברו על-פי נשיפותיו; בזמנים מאוחרים יותר, התעלמו מהן.

הדבר השלישי שאליו פתוחות במיוחד הישויות הללו, הוא נשיפת העור, היסוד האווירי אשר יוצא מן האדם. כל הנביעות הללו, כפי שנלמד מאוחר יותר, עשויות לקבל אופי רוחי-למחצה. ישויות אלו פתוחות במיוחד לנביעות הללו אשר יוצאות מתוך האדם – היסוד המוצק בכתיבה, היסוד המימי בנדיפת העור, היסוד האווירי בנשיפת העור. יש לזכור שהאדם נושם באופן בלתי-פוסק דרך עורו.

כדבר רביעי, הישויות הללו פתוחות לנביעות של חום. לכל הדברים הללו, בה במידה שהם קיימים על האדמה, יש משמעות מיוחדת עבור ישויות-ירח אלו. האדם מוערך על-פי התצורה של תנועותיו בכתיבה ובטבע המיוחד של נביעותיו.

הנביעה הבאה היא הנביעה הקיימת-לעד של אור. בכל אינדיבידואל, לא רק ההילה, אלא גם הגוף הפיסי והגוף האתרי קורנים אור. בתנאים רגילים, קרינות אלה כה מעומעמות עד כדי היותן בלתי-נראות, אך קיומן הוצג לאחרונה על-ידי מוריץ בנדיקט בחדר חשוך אשר נבנה במיוחד. הוא הראה שהגוף הפיסי מוקף בהילה עדינה של נביעות אור אדומות, צהובות וכחולות אשר משתנות במקומות שונים סביב הגוף. מוריץ בנדיקט מספר לנו כיצד הוא הציג את ההילה הצבעונית. הוא חשף את הצד השמאלי של הגוף לתנאים רגילים של אור ואת הצד השני לתנאים אשר חושפים את ההילה. הכול תלוי בהצבת תנאים מתאימים לביצוע הניסוי.

הנביעה השישית היא הנביעה של הכוחות הכימיים שאותה מוצאים כיום על האדמה רק במקרים נדירים ויוצאי-דופן. כמובן, היא נוכחת תמיד, אך היא פעילה רק במקרים הנדירים שבהם משתמשים במאגיה שחורה. כאשר בני-אדם נעשים מודעים לנביעות הכימיות שלהם ועושים בהן שימוש לרעה, הרי שמאגיה שחורה פעילה על האדמה.

הסוג השביעי של נביעה היא הנביעה הישירה של חיים רוחיים או קרינה חיונית. השימוש בנביעות כימיות כיום מתדרדר תמיד לכדי מאגיה שחורה שהינה נתעבת ורעה. בעוד שמאגיה שחורה היא כוח שיש להתחשב בו, נביעות החיים אינן חשובות פחות. ישויות-ירח אלו שעליהן אני מדבר, יכולות, מצדן, להסתמך תמיד על נביעות החיים ולפעול עמן ולהשתמש בהן לעד. הן אינן עוסקות במאגיה שחורה, כי אלו העוסקות במאגיה שחורה הן אלו שבתנאים מסוימים נכנעות לרוע ומבצעות מעשים רעים על האדמה. אך, ישויות-ירח יכולות להסתמך על נביעות חיים רק בירח מלא, כאשר הן יכולות לשכון באור המשתקף של השמש והן כפופות להשפעותיו. מוכרחים אנו ללמוד לעשות שימוש יצירתי במה שאנו קולטים מעולם הרוח. משימת העידן שלנו היא למצוא אידיאות חיות, לפתח מושגים חיים, רשמים ורגשות, ולא להעלות תיאוריות מתות. ואלה מועברים בהשראה ישירות על-ידי הישויות אשר מאוחדות עם הישות שאותה אנו מכנים מיכאל.

בתקופת גבריאל הקודמת, המין האנושי נמשך יותר לעולם החומרי. בני-אדם לא רצו ליצור קשר עם הישויות שבנסיבות מסוימות קשורות קשר הדוק לאדם, מפני שהישויות הללו עסקו במשהו שהינו זר לאותה תקופה, כלומר הנביעות האוקולטיות היוצאות מישויות אנושיות.

סמוך לעולם הפיסי שבו אנו שוכנים בין לידה ומוות, קיים עולם רוחי, שבו אנו נמצאים בקשר עם המתים באופן שכבר תואר. אבל, לעולם זה יש היבטים רבים אחרים, ביניהם המידה הטובה של אותם כוחות החיים בנביעותיו של האדם. במובן מסוים, זהו תחום מסוכן מאוד של הקוסמוס וכפי שהזכרתי לעתים קרובות בהרצאות הללו, מוכרח להיות לנו איזון רוחי וכושר שליטה כדי להבטיח שכל מה שנובע מישויות-ירח אלה, יוכל להיות כוח למען הטוב ולא עבור הרע.

אכן, כל הכוחות והאימפולסים של התקופה הנוכחית מוכרחים למהר ולקחת בחשבון את נביעות החיים על האדמה. אך, קל כל-כך, באופן קטלני, ליפול קרבן למה שטמון בין נביעת חיים זו וכל יתר הנביעות שצריכים אנו לשמוח על כך שהן ברשותנו – ליפול קרבן למאגיה שחורה. בני-אדם היו רוצים מאוד לחשוף את אשר מבוטא בתנועות – אדבר על כך מאוחר יותר – מה שנוכח בנביעת נוזל, בנביעת אור. כל זה קשור במידה מסוימת לכוחות למען הטוב ויכולים לפעול רק למען הטוב, מפני שעידן מיכאל עולה בקרב בני-האדם. בין כל הדברים הללו טמונה מאגיה שחורה שמוכרחים להתנגד לה, אם ברצוננו לנהוג לפי השיטות הנכונות של חקירה רוחית.

- (1) תנועות אשר נובעות מבני-אדם
- (2) נביעות עור של היסוד הנוזלי
- (3) נביעות עור של היסוד האווירי
- (4) נביעת חום
- (5) נביעת אור
- (6) נביעה של כוחות כימיים (מאגיה שחורה)
- (7) נביעה של חיים

עתה, כאשר היחסים הללו מתקיימים בעולם הרוח בין ישויות אנוש על האדמה וישויות-ירח – והם מתקיימים ללא הרף בתחום תת-המודע – אז ההתעניינות שישויות-ירח מסוימות מפתחות בתנועות הכתיבה והציור, ואשר מתגלה באופן על-חושי, עשוי גם למצוא הד בישויות אלמנטריות מסוימות של עולם הרוח. ישויות אלמנטריות הן מדרגה נמוכה יותר מאשר ישויות-ירח. הן אינן מתגשמות לעולם על האדמה, אלא חיות בעולם הסמוך כישויות רוחיות-אתריות. להתעניינותן בעולמו של האדם יכולה להיות התוצאה הבאה. – מהתבוננות אנו מודעים לכך שהמחשבות שישות אנושית מוסרת דרך כתיבה, פועלות על ישותו כולה. בהתחלה, הן נוכחות ב'אני' שלו, לאחר מכן הן מועברות לגוף האסטרלי אשר מבצע את התנועות בדיוק כפי

שה'אני' מגדיר. אחר-כך, הן פועלות בגוף האתרי ואז יורדות מטה אל תוך הגוף הפיסי. ישויות אלמנטריות מסוימות בוחנות את ההשפעות הללו והן משתוקקות להגיב באותה דרך. זה בלתי-אפשרי מפני שהחוקים אשר מתקבלים בעולמן שונים מאלו של העולם שבו משתמשים בכתיבה. הכתיבה היא הזכות המיוחדת של העולם הפיסי של האדם על האדמה.

אך, הסיטואציה הבאה יכולה להופיע. סוגים מסוימים של בני-אדם, כאשר הם כותבים או חושבים או אפילו חשים, מעוגנים היטב בגופם האתרי; הגוף האתרי כולו מעורב בתהליך שאחר-כך מטביע את עצמו בחוזקה בגוף הפיסי. במקרה של הסוגים הללו של בני-אדם, ה'אני' מדוכא והגופים אסטרי-אתרי-פיסי שלהם מפיקים העתק של הכתיבה והציור. סוגים אלה הם מדיומים.

היות שה'אני' שלהם מדוכא, מדיומים כאלו מכניסים לתוכם את הישויות האלמנטריות ברות-העיצוב הללו של עולם הרוח, אשר למדו את תנועות הכתיבה מישויות-ירח. אז, המדיומים הללו ממשיכים לבצע את תנועות הכתיבה, לא בתודעת-'אני' מלאה, אלא תחת ההשפעה של הישויות האלמנטריות השולטות בהם. כתיבה וציור של מדיומים והתופעות הרגילות של מדיומים, נוצרים על-ידי הנביעות של המדיום במצב של תודעה מצומצמת. בנביעות הללו נעשה שימוש תוך שליטה.

בסוג השני של נביעה יכולות להשתמש ישויות מסוימות שתחת ההשפעה של ישויות-ירח מטמיעות מיד את הכישרונות האמנותיים של האדם. ישויות אלה נכנסות גם אל תוך אותן ישויות אנושיות אשר עמעמו את תודעת-השטח שלהם ובגופן האתרי והאסטרי יש להן דחף אמנותי מסוים, שאפשר לתעל אל תוך הנביעות. במצבים מסוימים, מעניין מאוד לראות כיצד ישות אנושית מן הסוג הזה יכולה להיתפס על-ידי ישויות אלמנטריות-רוחיות וכיצד לנביעות הללו פולשות תצורות דמיוניות לכאורה שבחלקן מהוות מבנה מורכב של תפיסת האדם את התנסויות החיים שלו אשר פלשו אל תוך הגוף האתרי והגוף האסטרי ואשר מופיע בנביעות; וחלקן – מסרים מן העולם אשר מאוכלס אך ורק על-ידי הישויות האלמנטריות אשר חדרו לתוכו.

עתה, תוצאות דומות הושגו מן הניסויים של שרנק-נוטזינג. הניסויים שלו עסקו בסוגים מסוימים של מדיומים, מדיומים שליליים, שבמצב של תודעה מצומצמת, כאשר ה'אני' דוכא, היוו חומר אידיאלי עבור הישויות האלמנטריות מכוח הנביעות הנוזליות של העור שלהן. יש ספר מעניין בנושא מאת שרנק-נוטזינג. אחדים גינו אותו כספר שנועד להונות, אחרים שיבחו אותו מאוד. אין זה מפתיע שהאחרונים התייחסו לממצאיו כיוצאים מן הכלל; כי, יוצא מן הכלל שכאשר ניסויים מבוצעים על מדיום, אקטופלסמה נובעת מחלק מסוים בגוף, צורה אשר מגלמת יסוד רוחי שאין למצוא על האדמה. במקרים רבים, מוצאים, קשורה לצורה, תמונה שהמדיום ראה לאחרונה בעיתון מאויר. משהו מהמדיום זורם החוצה. זוהי נביעת העור. ולתוך זה זורם משהו שכולו רוחי; אבל קשור היה למשהו שהמדיום ראה לאחרונה בעיתון מאויר או בכתב-עת קומי, למשל דיוקן של פואנקרה.

לא צריך להפתיע אותנו שבני-אדם נדהמים מדברים כאלו. אך, אנו אכן מופתעים מאוד שבני-אדם אופנתיים, אנשים בעלי טעם טוב ואפילו גברות, שלא היו רוצים לדבר על הפרשות עוריות או לדון בהתגבשויות נפשיות, חשים, אף-על-פי-כן, תשוקה בלתי-מרוסנת לראות את המדיום אשר מייצר את הצורות האקטופלסמטיות הללו מזיעה רגילה בלבד.

התופעות בניסויים של שרנק-נוטזינג הן פשוט הפרשות אשר יוצרות עם נביעות העור, צורה אקטופלסמטית אשר מונעת על-ידי הישויות האלמנטריות.

באותה דרך, נביעות העור, כלומר העיצובים האוויריים הנובעים מן המדיום, יכולות להיות מומרצות על-ידי ישויות אלמנטריות מסוימות. אבל, נביעות עור אלה קשורות קשר הדוק כל-כך לצורה האנושית המיוחדת והאדם מטביע בהן את צורתו האנושית באופן חזק כל-כך, שלרוב ישויות אלה אינן יכולות לעשות הרבה יותר מאשר ליצור חיזיון תעתועים של האדם עצמו. אז, אנו עדים לאותן תופעות שבהן חיזיון התעתועים יוצא מן המדיום.

אין זה קל להפיק נביעות חום ואור מן הישות האנושית כך שהמדיום יפגין דבר-מה, כלומר חיזיון-תעתועים הגלוי-לעין שישויות אלמנטריות אלה יכולות לפעול עליו תחת השפעתן של ישויות-ירח. תחילה, יש לעבור שלבים מקדימים מסוימים.

כפי שכבר ציינתי, מדעי הטבע פיתחו לאחרונה טכניקה אשר יכולה להציג בחדר חשוך קרינות אור ונביעות חום מסוימות. בהיבט זה, הניסויים של מוריץ בנדיקט מבהירים מאוד את הדברים. אך, תמיד היה המקרה, וזה עדיין נכון כיום, שרק אלה היכולים להשתמש באופן יעיל בנביעות חום ואור אשר עוברות את השלבים המקדימים שלא רק כרוכות בהפעלת מניפולציה בעולם הפיסי על-ידי מאגיה שחורה, לא כוללות גם את הפקתן של השפעות הלוצינוגניות עם קטורת מיוחדת וניחוחות מיוחדים, והכנתן של מרקחות מיוחדות וכן הלאה. זהו המקור של כל אותם מנהגים מאגיים אשר מתוארים במלואם בספרים העתיקים של המאגיה.

מטרתם של הטקסים המאגיים הללו היא לעורר את הכוחות הטבועים בנביעות האור והחום של האדם. בכתביו של אליפז לוי וכן באלה מאנקוס אשר כתבו בשם הספרותי פפוס, תוכלו למצוא הוראות מפוקפקות ומסוכנות מאוד בנושא זה, אך איננו יכולים להתעלם מהן היות שמוכרחים אנו לדבר על ההיבט האובייקטיבי, הטבע האמיתי, של הדברים הללו.

כל הדברים האלה מובילים ישירות למאגיה שחורה המשתמשת ברוחי אשר נסתר בתוך היסוד הארצי. מהו יסוד רוחי זה? בספרי מדע הנסתר בקווים כלליים תגלו שפעם הירח היה מאוחד עם האדמה. כוחות רבים המשתייכים לירח, הושארו מאחור על האדמה ועתה הם מופצים דרך מינרלים, צמחים ובעלי-חיים. ואת כוחות-הירח הללו עדיין אפשר למצוא שם. לכן, כאשר אנו, כישויות ארציות, משתמשים בכוחות-הירח שבדרך-כלל אינם משתייכים למינרלים, לצמחים, לבעלי-החיים ולאדם, אנו פולשים אל תוך

התחום שבו אנו נתקלים בישויות האלמנטריות אשר למדו רבות מישויות-הירח, אך בדרך שהינה זרה לעולמנו. לכן, העוסק במאגיה שחורה מפעיל כוחות-ירח שעדיין קיימים על-פני האדמה. אך, היות שהוא פועל בדרך הזאת, הוא יוצר קשר עם ישויות אלמנטריות שכביכול צופות – כפי שצופים במשחק halma או שחמט – ביחסים הנכונים והנאותים בין ישויות אנוש וישויות-ירח וכך ללמוד להתקרב מאוד לעולם הפיסי, להתבונן בו או אפילו לדרוך על האדמה. אך, לישות האנושית הרגילה, שבה כל זה נשאר בתת-מודע, אין שום קשר לישויות הללו. ברם, העוסק במאגיה שחורה, הפועל עם כוחות-ירח, אשר לכד אותם באביקים ובכורי-ההיתוך שלו, נתפס במערבולת של אותן ישויות אלמנטריות.

אפילו אדם ישר והגון יכול ללמוד מאלה העוסקים במאגיה שחורה. ביצירתו פאוסט, חלק 1, מתאר גיתה מצב שבו האדם הוא מרכזם של כוחות מסחררים, מצב שהינו קרוב, באופן מסוכן, למאגיה שחורה. על-ידי שימוש בכוחות הללו, האדם נכנס אל תוך התחום שבו מהויות בשירות ישויות-ירח מוכנות להתחבר לישויות אנושיות. כך, המרכזים של המאגיה השחורה נוסדים היכן שכוחות-ירח משתפים פעולה עם רוחות אשר נכנסו ישירות אל תוך השירות שלהן, שירות אשר מקדם את הרוע. והיות שפעילויות רבות מסוג זה תורגלו במאות השנים האחרונות, נוצרה על האדמה אווירה מסוכנת. אין ספק שאווירה מסוכנת זו קיימת שם והיא מועברת עם כוחות עצומים אשר נולדים מתוך איחוד הפעילויות האנושיות עם יסודות ירחיים ושל כוחות-ירח דינמיים עם ישויות אלמנטריות בשירות כוחות-ירח אסורים. תחום זה הוא התחום אשר מתנגד באופן פעיל לכל אשר נועד לנבוע מתוך תחום השמש בעידן מיכאל. וזה מוכרח להילקח בחשבון ביחס לנביעת החיים בספירה של הנפש והרוח.

מנקודה זו, נמשיך מחר במחקרים שלנו.

הרצאה 8

סטיות אפשריות במחקר רוחי

19 באוגוסט 1924, טורקאיי

כאשר אנו מפתחים את רמות התודעה שעליהן כבר דיברתי, אז כל אחת מרמות תודעה אלו פותחת שער לספירה קוסמית מסוימת. אני מציע לתאר בקווים כלליים את הקשר בין טבעה של התפיסה האנושית והספירות השונות שביכולתנו להגיע אליהן על-ידי פיתוח מצבי התודעה המתאימים. כמובן, אני יכול לתאר את הספירות הללו רק כסמוכות זו לזו, אף על פי שבמציאות הן חוזרות זו את זו (ציור על הלוח). כבר הראיתי כיצד ספירות ירח ומרקורי ממלאות את הספירה שלנו.

הבה נניח שאנו מפתחים את רמת התודעה אשר מאפשרת לנו להיות בקשר עם המתים בשנים הסמוכות למותם. עולם זה גובל בעולמנו.

רמת התודעה הבאה שבאמצעותה אנו מגיעים רחוק יותר בחייו של המת לאחר ששחזר את היי הארציים (בקמאלוקה) בסדר הפוך, היא זו שכיניתי תודעה-מרוקנת, אך תודעת-ערות ביחס לעולם הפיסי. אז, אנו נכנסים אל תוך ממלכה גדולה יותר שבה אנו קשורים באופן אינטימי לישויות מרקורי, עם המאורעות וההתרחשויות האופייניים לספירה של רפאל. כאן, אנו נעשים מודעים במיוחד לכוחות המרפאים הטבעיים בטבע האנושי.

לכן, עם כל מצב תודעה, אנו נכנסים אל תוך תחום מסוים של היקום ובכך אנו לומדים לדעת את הישויות המשתייכות לתחומים הללו בכל רגע נתון. אם נרצה ללמוד על התנאים שבהם בני-אדם חיים מיד לאחר המוות, מוכרחים אנו לפתח את התודעה המתאימה כדי להיכנס לאותו עולם שבו הם שוכנים. צורתם האמיתית מתגלה בפנינו בעולם שלו הם משתייכים. אם ברצוננו להתבונן בישויות-מרקורי, מוכרחים אנו לחלוק את התודעה של עולמן. לכן, אנו יכולים לקחת כמובן מאליו שעולמות אלה מבודדים, במובן מסוים, זה מזה ולכל עולם יש מצב מסוים של תודעה. אכן, אם נבין את היקום באופן נכון, וזהו תנאי מוקדם, כי רק בדרך הזאת שיכולים אנו להכין את עצמנו לדעת את הישויות הללו באופיין האמיתי. אני מציע להציג בפניכם באמצעות דוגמה פשוטה לאיזה כיוון מובילה ידיעה כזו – ידיעה השואפת לפתח בדרך הנכונה את מצב התודעה המתאים לספירה קוסמית מסוימת.

הבה נניח שעומד לפנינו צמח עם העלים והפרחים שלו. כבר למדנו שצמח הוא תמונה משתקפת של צורת האבטיפוס הקיימת בעולם הרוח ואשר יוצרת את ישות-הצמח על האדמה. וכאשר אנו רוכשים ידיעה על ממלכת הצומח על-ידי כך שאנו מרוממים את תודעתנו אל עולם זה של צורות אבטיפוס, משהו מהחשיבות החיונית נחשף, כלומר עלינו להבדיל באופן ברור בין סוגי הצמחים הקיימים על האדמה. כאשר

אנו בוחנים זן מסוים, ציקוריה⁶ למשל, עם תפיסה רוחנית מתאימה, הופעתו שונה מזו של רבים אחרים. הבה ניקח כדוגמה טיפוסית את הסיגלית הנפוצה ונשווה אותה לבלדונה, הסולאנום הקטלני. כאשר אנו חוקרים את ממלכת הצומח בדרך שציינתי, כאשר אנו לוקחים חלק בעולם שאליו הסיגלית משתייכת, כלומר בעולם של תודעת-ערות-מרוקנת, נגלה שהסיגלית עומדת חשופה בכל תמימותה בפני עין הרוח.

לעומת זאת, הסולאנום הקטלני, הבלדונה, מפיק את הווייתו מעולמות אחרים. אנו מבינים את ישותו של הצמח הנפוץ כאשר אנו קולטים שיש לו גוף פיסי וגוף אתרי, והפרחים והפירות מוקפים יסוד קוסמי אוניברסלי. אנו רואים את החיים האורגניים של הצמח מבצבצים בכל מקום מתוך האדמה, סביבו נמצא הגוף האתרי והיסוד האסטרלי עטוף לכאורה בענן. כזה הוא טבעם של צמחים כמו סיגלית. לצמחים כמו הסולאנום הקטלני, יש סידור שונה. הבלדונה מפתח את הפרחים דמויי-הפעמון שלו שבהם נוצר הפרי והיסוד האסטרלי חודר אל תוך הפרי. הסיגלית מפתחת את הקפסולה שלה רק ביסוד האתרי. הפרי של הסולאנום הקטלני מטמיע את היסוד האסטרלי וכתוצאה מכך הצמח רעיל. כל הצמחים שבחלק כלשהו שלהם מטמיעים אסטרליות מתוך הקוסמוס, הם צמחים רעילים. אותם כוחות אשר נכנסים אל תוך בעל-החיים, מספקים לו גוף אסטרלי ומעצבים אותו באופן פנימי לכדי ישות תחושתית, גם הם מהווים מקור ליסוד הרעיל בצמחים.

זה מעניין מאוד. אנו מגלים שגופנו האסטרלי נושא את הכוחות אשר מתבררים כרעילים כאשר הם מוטמעים על-ידי צמחים. זוהי הדרך שבה עלינו לחשוב על רעל. ביכולתנו להבין באופן פנימי מהו רעל, רק כאשר אנו מבינים שהגוף האסטרלי של האדם כולל למעשה את הכוחות של כל הרעלנים הקיימים, כי הם מהווים חלק אינטגרלי של ישותו.

בדיון זה, ברצוני פשוט להציג נקודת-מבט מדויקת שתסייע לנו מאוחר יותר להבדיל בין נתיבים נכונים ונתיבים שגויים במחקר רוחנית. מה לומדים אנו מן הדוגמאות של הסיגלית והבלדונה? לאחר שפיתחנו את התודעה המתאימה לעולמו של כל צמח, אנו קולטים שהסיגלית היא ישות הנשארת בעולם המתאים לה והיא לא מושכת אליה דבר מעולם שהינו זר לה. לעומת זאת, הסולאנום הקטלני מושך אליו משהו מעולם זר; הוא מטמיע משהו הקיים בממלכת בעלי-החיים ולא בממלכת הצמחים. זה נכון ביחס לכל הצמחים הרעילים. הם מטמיעים משהו שאינו צריך להשתייך לישותו של הצמח, אבל במציאות משתייך לממלכת בעלי-החיים.

עתה, בקוסמוס קיימות ישויות רבות המשתייכות לתחומים שונים. בתחום שבו אנו פוגשים את המתים ויכולים לעקוב אחריהם במשך עשר, עשרים או שלושים שנה לאחר מותם עד שהם עוזבים את

---

cichorium intybus⁶

התחום הזה, אפשר למצוא מספר ישויות שהינן בלי ספק ממשיות, אבל, בהיותן בלתי-נקלטות על-ידי בני-אדם, הן נכנסות לעולמנו הפיסי. אולי, הדרך הטובה ביותר היא שאתאר אותן כסוג מיוחד של ישות אלמנטרית. לכן, כאשר אנו עוקבים אחר המתים לאחר שהם חצו את שער המוות, אנו נכנסים אל תוך עולם המאוכלס על-ידי סוגים שונים של ישויות אלמנטריות בעלות צורה ובאמת משתייכות לאותו עולם. לכן, אנו יכולים לומר: היות שהישויות הללו משתייכות אל אותו עולם, הן מוכרחות להשתמש במציאות רק בכוחות המשתייכים אליו. עתה, בקרב הישויות האלמנטריות הללו תימצאנה אחדות שאינן מגבילות את פעילויותיהן לעולמן, אלא בוחנות את בני-האדם כאשר הם כותבים, למשל, ועוקבות אחר כל הפעילויות בעולם בני-האדם בין לידה ומוות. אנו תמיד מוקפים בישויות כאלה אשר צופות בפעילויותינו.

עתה, תפקיד זה של צופה אינו מזיק לכשעצמו, כי המהות של התוכנית כולה המונחת ביסוד מה שאני מתאר עתה, היא שכל העולמות אשר גובלים בעולמנו, העולם שאנו נכנסים לתוכו מיד לאחר המוות, העולם שבו אנו יוצרים קשר עם המתים עשרות שנים רבות לאחר המוות, לכל העולמות הללו חסרים כל הדברים שהאדם רוכש דרך התחברותו לעולם הפיסי. בעולם זה של המתים, אין למשל, לא כתיבה ולא קריאה; אין מטוסים, אין מכוניות, אין כרכרות רתומות לסוסים, כפי שאנו מכירים אותם.

איננו יכולים לומר שכאן על האדמה אנו בונים מכוניות, כותבים, קוראים ומחברים ספרים, בכל הפעילויות הללו גם המלאכים לא לוקחים חלק. איננו יכולים לומר, באופן כללי, שלכל הדברים הללו אין שום משמעות עבור הקוסמוס. עובדה היא שאותן ישויות שתיארתי עתה 'הוסמכו' על-ידי העולם הסמוך לשלנו. מוטל עליהן לפקוח עין על פעילויותיו של האדם. מעולמות אחרים, מוטלת עליהן המשימה לעסוק בטבע האנושי ולשמר את אשר הן למדו באותו תחום עבור זמנים עתידיים.

כישויות אנוש אנו יכולים לשאת את הקארמה שלנו ממחזור אחד של חיים לבא אחריו וכן את השפעותיה של התרבות החיצונית על הקארמה שלנו. אנו יכולים לשאת ממחזור אחד של חיים ארציים לבא אחריו את התנסויותינו הקשורות למכונית, אך לא את בניית המכונית עצמה. אנו עצמנו איננו יכולים לשאת ממחזור אחד של חיים לבא אחריו את מה שנולד מתוך כוחות ארציים בלבד. לכן, במהלך התרבות, המין האנושי הניח את היסודות של משהו שהיה אובד לו אלמלא ישויות אחרות היו באות לעזרתו. עתה, הישויות שעליהן דיברתי 'מוקצות' למשימה של שמירה על מה שהאדם אינו יכול לשאת ממחזור אחד של חיים ארציים למחזור אחר, למען העתיד.

היות שבעידני עבר היה קשה ביותר לרבות מן הישויות הללו להגשים את משימותיהן, הרבה ממה שהתגלה בזמנים העתיקים אבד שוב לאנושות. הנקודה החשובה שאני מנסה לבסס היא שאנו מוקפים ישויות שעליהן הוטלה, בהתאמה עם התוכנית הקוסמית, המשימה לשאת אל העתיד את מה שהאדם עצמו אינו יכול להעביר ממחזור אחד של חיים ארציים לאחר, במיוחד התוכן המופשט של הספריות שלנו, למשל. הישויות הרוחניות שעמן יש לאדם קשר ישיר, אינן יכולות לעשות זאת ולכן גם אנו כישויות אנוש איננו

יכולים לעשות זאת. הישויות הללו מוכרחות לגייס לשרותן ישויות אחרות שהינן זרות להן, אשר עברו אבולוציה שונה לחלוטין מזו שהישויות הרוחיות הקשורות לאדם, עברו. את הישויות הללו עם האבולוציה השונה שלהן כיניתי בספריי – **ישויות אהרימניות**. למרות האבולוציה השונה שלהן, ישנם מקרים שבהם הן יוצרות קשר עם זו שלנו, למשל כאשר אנו בונים מכונת. הן ישויות אשר מסוגלות בזכות הכוחות הקוסמיים האהרימניים שלהן להבין טכניקות מודרניות כמו זו של בניית מכונת. הן מעבירות לעידינים עתידיים את ההישגים הטכניים של התרבות שהאדם עצמו אינו יכול להעביר מהתגשמות אחת לאחרת.

עם המידע הזה ברשותנו, אנו נמצאים עתה בעמדה לתאר מה באמת מהווה מדיום. כמובן, אנו מוכרחים להבדיל בין מדיום במובן הרחב ביותר ומדיום במובן המילולי של המילה. בהתייחס למונח 'מדיום' במובן הרחב ביותר, כולנו, ביסודו של דבר, מדיומים. כולנו ישויות של נפש ורוח לפני שאנו מתגשמים כדי לחיות את חיינו בין לידה ומוות. המהות הרוחית שלנו מתגשמת בגוף פיסי. הגוף הפיסי הוא מתווך של הפעילויות של הרוח. בהתייחסות למילה 'מדיום' במובן הרחב ביותר, אנו יכולים לומר שכל ישות מהווה, במידה מסוימת, מדיום. אין זו המשמעות שאנו מייחסים למונח 'טיפוס של מדיום' במובן הרגיל. בעולם בין לידה ומוות, אדם-מדיום הוא אדם אשר פיתח אזורים מסוימים במוחו בדרך כזו שהם יכולים להיות מבודדים מישותו בכללותה. כך, בזמנים מסוימים, אותם אזורים במוח אשר תומכים בפעילות ה'אני' במיוחד, אינם משמשים כבסיס לפעילות זו של ה'אני'.

כאשר אנו אומרים 'אני' לעצמנו, כאשר אנו מודעים לגמרי ל'אני', תודעה זו מושרשת באזורים מסוימים במוח. אזורים אלה במוח מבודדים על-ידי המדיום ובמקום ה'אני' האנושי, מהויות מסוימות מן הסוג שתוארתי עתה חשות דחף לחמוק אל אזורים אלה במוח. מדיום כזה נעשה אז לכלי-הנושא של אותן ישויות שתפקידן הממשי הוא להעביר את הישגי התרבות אל העתיד. כאשר המהויות הללו אוחזות במוח שה'אני', בזמנים מסוימים, אינו נוכח בו, הן חשות תשוקה מהממת לבסס את עצמן במוח זה. וכאשר מדיום נמצא במצב של טרנס, כאשר המוח מבודד, מהות מן הסוג הזה אשר כפופה להשפעות אהרימניות ותפקידה להעביר את הישגי התרבות אל העתיד, חומקת אל תוך המוח. במקום להיות הכלי-הנושא של ה'אני' האנושי, מדיום כזה הינו, באופן זמני, הכלי-הנושא של ישות אלמנטרית אשר מזניחה את תפקידה בקוסמוס. אני מבקש מכם להתייחס באופן מילולי למדי לאמירה: ישות אשר מזניחה את תפקידה בקוסמוס.

תפקידה של ישות כזו הוא להתבונן בדרך בה בני-אדם כותבים. בני-אדם כותבים עם הכוחות אשר מושרשים באזורים האלה במוח שעליהם אני מדבר. במקום רק להתבונן – זהו הנוהג הרגיל – ישויות אלה מצפות, כל הזמן, למוח של מדיום שאפשר לבודדו. אז, הן חומקות לתוכו ומציגות לעולם בן-זמננו את מה שההתבוננות שלהן לימדה אותן על אמנות הכתיבה. כך, בעזרתם של מדיומים, הן מקרינות אל תוך ההווה את מה שבהתאמה עם שליחותן, הן מוכרחות למסור לעתיד. תקשור תלוי בעובדה שמה שצריך להפוך לכשרים עתידיים, כבר מתפתח בהווה באופן מעורפל וכאוטי. זהו המקור של תשורת הנבואה של המדיום

והקסם שיש לו בעיני אחרים. אכן, פעולותיו מושלמות יותר מאלו של האדם כיום, אבל הן מוצגות על-ידי ישויות באופן שכבר תיארתי.

כפי שהבלדונה מתווך את העולם האסטרלי – פועל כמתווך עבור כוחות אסטרליים מסוימים שהוא סופג אל תוך הפרי שלו – כך, ישות אנושית דרך סוג המוח המיוחד שלו מהווה מתווך עבור הישויות האלמנטריות האלה שבאיזשהו זמן עתידי יהיה מוכרח לקחת חלק בתרבותנו, מפני שבני-האדם אינם יכולים להעביר הכול ממחזור אחד של חיים ארציים למחזור אחר. זהו הסוד האמיתי של תקשור – שליטה על-ידי סוג מסוים של ישויות.

עתה, אתם עשויים להסיק שהישויות הללו מהוות, מצד אחד, יצירות ממשיות של ישויות אהרימניות. ישויות אהרימניות קיימות בקוסמוס ויש להן אינטליגנציה עליונה הרבה יותר מזו שיש למין האנושי. כאשר אנו נתקלים בישויות האהרימניות בעולם הסמוך לעולמנו או לאחר שרכשנו תבונה, אנו נתקלים בהן גם בעולם הפיסי, אנו נדהמים מן האינטליגנציה העצומה והבולטת שלהן. טווח האינטליגנציה שלהן גדול הרבה יותר מזה של האינטליגנציה האנושית. ותחילה, אנו לומדים לכבדן כאשר אנו נוכחים לדעת עד כמה הן אינטליגנטיות. משהו מן האינטליגנציה עובר לצאצאים שלהן, הישויות האלמנטריות אשר חומקות אל תוך מוחות של מדיומים, כך שבדרך זו מידע משמעותי יוכל להתגלות על-ידי מדיומים. אנו יכולים ללמוד דברים רבים בעלי חשיבות עליונה, במיוחד אם אנו שמים לב למה שהן מוסרות בתודעה מפותחת במלואה. כאשר אנו מבינים כהלכה את טבעו של עולם הרוח והרכבו, איננו יכולים להכחיש שמדיומים מסוגלים למסור מידע אמיתי. אף על פי שאנו יכולים ללמוד מהם דברים חשובים רבים, אין זה הנתיב הנכון המוביל אל ידיעה רוחית.

תיווכחו בכך מהדוגמה של הצמחים שהינם מדיומים צמחיים, מתווכים של כוחות אסטרליים מסוימים האחראים לרעילות בצמחים. רק באמצעות תודעה מפותחת כהלכה שאנו יכולים להבין כיצד מצב זה נוצר. ברצוני לתאר זאת בדרך הבאה, כי כאשר מדברים על עולם הרוח, מוטב למסור תיאור ברור וממשי מאשר לעסוק במושגים מופשטים.

הבה נניח שעם ידיעת-התקדשות אנו נכנסים לתוך עולם שבו המתים חיים בחיים שלאחר המוות שלהם. כאשר אנו מלווים את המתים בדרך זו, אנו נכנסים קודם כל לתוך עולם שונה לחלוטין מזה שלנו. כבר תיארתי אותו במידה מסוימת והצבעתי על כך שהוא נותן רושם של ממשות גדולה הרבה יותר מזו של העולם שבו אנו חיים בין לידה ומוות.

כאשר אנו נכנסים אל תוך עולם זה, אנו נדהמים מכך שאנו מוצאים שם ישויות ראויות לציון, חוץ מנפשות המתים. הנפשות של אלה אשר מתו לאחרונה מוקפות בתצורות דמוניות מוזרות. הכניסה אל תוך עולם-ביניים זה שהמתים מוכרחים להיכנס לתוכו ובו אנו יכולים ללוותם עם ראייה על-חושית מסוימת, אנו נתקלים בדמויות דמוניות עם כפות רגליים עצומות בעלות קרומי-שחייה – עצומים בקנה-מידה ארצי – כמו

מין הברווז או הברכייה ובעלי-חיים ימיים אחרים, כפות רגליים עצומות בעלות קרומי-שחייה אשר משנות את צורתן ללא הרף. לישויות הללו יש צורה דומה איכשהו לזו של הקנגורו, אך חציה-עוף וחציה-יונק. וכאשר אנו מלווים את המתים, אנו עוברים באזורים עצומים היכן שישויות כאלה שוכנות.

אם נשאל את עצמנו היכן אפשר למצוא את הישויות הללו, מוכרחה להיות לנו אידיאה ברורה על מיקומן של ישויות כאלה, של המקום שאנו מדמיינים לעצמנו בו הן מתקיימות. הן תמיד קיימות סביבנו, כי אנו שוכנים באותו עולם שבו המתים שוכנים, אך אל לכם לחפש אחריהם באולם זה. זוהי הנקודה שבה מתחיל הנתיב למחקר ממשי ומדויק.

נניח שאתם הולכים באדמת מרעה, היכן שאפשר למצוא צמחים רבים מזן הסתוונות. אם בעודכם עומדים בין הצמחים הללו תנסו לעורר את מצב התודעה היכול לעקוב אחר מתים, תראו, בכל מקום שבו צומחת סתוונות, ישות מן הסוג שתוארת עתה, עם כפות רגליים בעלות קרומי-שחייה וגוף מוזר דמוי-קנגורו. ישות כזו עולה מכל סתוונות.

אילו הייתם עוברים לאזור אחר היכן שהבלדונה, הסולאנום הקטלני, צומח בצד הדרך והייתם מעבירים את עצמכם אל מצב התודעה שעליו דיברתי, הייתם נתקלים בישויות שונות לחלוטין, ישויות דמוניות איומות, המשתייכות לעולם זה. לכן, הסתוונות והבלדונה הם שני תווכים המאפשרים לישויות מהעולם הסמוך להיכנס לתוכם ובהיבט האחר שלהם משתייכים באמת לעולם המתים.

אם נזכור זאת, ניווכח לדעת שבכל מקום סביבנו קיים עולם אחר. חיוני שניכנס אל תוך עולם זה באופן מודע, שנקלוט את הסתוונות והבלדונה לא רק בתודעה רגילה, אלא בתודעה עילאית יותר הנמצאת בקשר עם המתים.

עתה, התייחסו לדברים הבאים. כאן קיים כר-מרעה, נניח היכן שצמחים מסוג autumn crocus צומחים. כדי למצוא את הצמחים הנושאים פרחי בלדונה, תצטרכו לנסוע רחוק ולטפס על הר. במישור הפיסי, לא מוצאים את הבלדונה והסתוונות יחד. אך, בעולם הרוח, הם קרובים זה לזו. המרחב מופיע בסדר שונה. אובייקטים העשויים להיות ממוקמים בעולם הפיסי במרחק רב זה מזה, עשויים להיות קרובים זה לזה בעולם הרוח. לעולם הרוח יש את חוקיו הקדמוניים; שם, הכול שונה.

עתה, נניח שאנו נתקלים בצמחים הללו בעולם המתים. כאשר אנו יוצרים קשר עם המתים, אנו מגלים שהצמחים הללו אינם מעוררים בהם, בשום פנים ואופן, את הרושם האיום והנורא שהם מעוררים בנו. הם, המתים, יודעים שנוכחותן של ישויות דמוניות אלה היא בהתאמה עם תוכנית קוסמית חכמה. לכן, כאשר אנו נמצאים בקשר עם המתים, אנו מגלים שעולם-הביניים מאוכלס בצורות דמוניות התואמות לצמחים הרעילים. אם נתקדם הלאה אל הממלכות שמהן המתים נסוגים לאחור עשר, עשרים או שלושים שנה כדי להיכנס אל תוך ממלכה עילאית יותר, נגלה את הצורות התואמות של הצמחים הבלתי-רעילים. כך, ממלכת

הצומח ממלאת תפקיד משמעותי הן בעולם הפיסי והן בעולם הסמוך, העילאי היותר. ברם, באחרון היא לובשת צורות שונות.

למה שמשתייך בצורתו האמיתית לעולם הכוכבים, יש מקביל על האדמה בצורה של בלדונה, סתונית או סיגלית. יש לו גם מקביל בעולם המתים, היכן שצורתו האמיתית משתקפת באופן שכבר תואר. הכול בעולם אחד מגיב לעולמות האחרים. אבל, כדי שתהיה לנו ידיעה אמיתית על הדברים הללו, מוכרחים אנו להיכנס באופן מודע אל תוך העולם שאליו הם באמת משתייכים.

אותו דבר חל על הישויות של עולמות אחרים אלה. אנו יכולים לדעת את מה שהישויות האלמנטריות מהוות, הצאצאים של הכוחות האהרימניים, כאשר אנו נכנסים אל תוך העולם הסמוך לעולמנו והגובל עמו. עתה, ישויות אלה מתגלות דרך מדיומים. הן אוהזות במדיומים ובדרך זו נכנסות באופן זמני אל תוך עולמנו. אם ניצור עמן קשר דרך מדיום אנושי בלבד, נלמד לדעת אותן בעולם שבאמת צריך להיות זר עבורן; איננו יודעים אותן בצורתן האמיתית. לכן, אלה הלומדים לדעת אותן רק בהתגלויותיהן דרך מדיומים, אינם יכולים להגיע לאמת מפני שהישויות הללו מתגלות בעולם שהינו זר להן. אין ספק שהתגלויות רוחיות מועברות, אך בלתי-אפשרי להבינן כאשר הן נובעות מעולם שאליו הן לא משתייכות. היסוד המשלה הנתון להזיות בכל דבר הקשור לתודעה של מדיום, מוסבר על-ידי העובדה שלא לה היוצרים קשר עם הישויות הללו אין שום הבנה של טבען הממשי.

עתה, היות שהן נכנסות אל תוך העולם בדרך הזאת, גורל ייחודי שמור לישויות הללו. הידיעה של היקום שתיארתי, משמשת להרחבת שדה הידיעה שלנו. כאשר אנו נכנסים אל תוך עולם המתים וחוצים את היער הדמוני של הסתונית, האצבעונית הארגמנית, הדטורה זקופת-הפרי וכן הלאה, אנו נוכחים לדעת שהסיגליות תעבורנה מטמורפוזת ובעתיד תהיינה להן צורות שונות לחלוטין. יש להן משמעות עבור עתידו של הקוסמוס. מעצם טבעה, הסתונית מכינה את המוות אשר נועד לה. הצמחים הרעילים הם צמחים גוססים, זנים נכחדים, בלי שום אפשרות להתפתחות עתידית. בעתיד, הם יוחלפו בזנים רעילים אחרים. הזנים הרעילים של היום, גוססים כבר בתקופתנו. כמובן, התקופה ארוכה מאוד, אך לצמחים הרעילים הללו יש את זרעי המוות בתוכם. וזה יהיה גורלה של הצמחייה כולה. כאשר אנו סוקרים את עולם הצמחייה עם ראייה רוחית זו, אנו קולטים כוחות של צמיחה והתפתחות עם דחף דינמי לעבר העתיד ועולם שהינו גוסס ונגזר עליו להיכחד.

וכך הדבר עם הישויות אשר אוהזות במדיומים. הן מתנתקות מהשותפים שלהן שמישמתם היא לשאת את ההווה אל העתיד הרחוק. בתיוכם של מדיומים, הם פולשים לעולם של ההווה, נתפסים בגורל האדמה ומקריבים את משימתם העתידית. בדרך זו, הם מונעים מן האדם, במידה רבה, את משימתו העתידית. וזה מה שעומד בפנינו כאשר אנו מבינים את הטבע הממשי של התקשור, כי התקשור רומז שהעתיד צריך להיכחד כדי שההווה יהיה החשוב ביותר. לכן, כאשר אנו נוכחים בסיאנס עם תובנה על הקשרים

האוקולטיים הממשיים ועל טבעו האמיתי של הקוסמוס, אנו נדהמים לגלות בהתחלה שהחוג כולו הלוקח חלק בהתגלות רוחנית, מוקף לכאורה בצמחים רעילים. למעשה, כל סיאנס ספיריטואליסטי מוקף בגינה של צמחים רעילים, שאינם נושאים עוד את אותו היבט כמו בממלכת המתים, אלא צומחים סביב חוג ספיריטואליסטי ומהפירות והפרחים שלהם יוצאות ישויות דמוניות.

כזו היא ההתנסות של הרואה הרוחי בסיאנס ספיריטואליסטי. ברובו, הוא עובר דרך סוג של סבך-שיחים קוסמי של צמחים רעילים המונעים מבפנים והם בעלי-חיים באופן חלקי. רק דרך צורתם שאנו מזהים שהם צמחים רעילים. מזה אנו לומדים כיצד כל מה שנמצא בפעולה בתוך צורה זו של תקשור אשר מוכרח לקדם את מהלך האבולוציה האנושית ולשאת בעתיד פרי, מועבר להווה, אליו הוא אינו משתייך. בהווה, הוא פועל להרס האנושות.

כזו היא המיסטריה של התקשור, מיסטריה שעליה נלמד יותר במהלך ההרצאות הללו.

עתה, אפשר לציין במדויק איזה היבט של תקשור מציב בעיה גדולה בפני מבנה האדם. בהקשר זה, מן ההכרח שהתיאור שלי יופיע מופשט איכשהו, אך הוא יעזור לכם מעט לקראת הבנה מסוימת של טבעו של התקשור.

למוח האנושי המונח בחלל הגולגולתי יש משקל ממוצע של 1,500 גרם או מעט יותר. באמת, זהו משקל ניכר ואילו המוח האנושי היה לוחץ במלוא משקלו על כלי-הדם העדינים שבבסיס המוח, הרי שהם היו מיד נכתשים. ברם, אנו חיים זמן רב ומשקל מוחנו אינו לוחץ כלל על רשת כלי-הדם שמתחתיו. נבין זאת מיד אם נפרש את הדברים בדרך הנכונה. הבה נתייחס לאדם כפי שהוא בנוי בהווה. תעלת השדרה עולה כלפי מעלה ומסתיימת במוח. בחלקים מסוימים חריגים, תעלת השדרה מלאה בנוזל והמוח צף בנוזל זה.

עתה, הבה נתייחס לחוק ארכימדס. התוודעתם אליו בלימודי הפיסיקה שלכם. נאמר שהוא גילה אותו בהבזק של השראה בהיותו באמבטיה. הוא ערך את הניסוי הבא: כאשר גופו כולו שקוע באמבטיה, הוא הוציא רגל אחת מהמים ואחר-כך את הרגל השנייה. הוא שמ לב לכך שלרגליו היה משקל שונה כאשר היו בתוך המים או מחוצה להם. בהיותן שקועות במים, הן איבדו משקל. עבור אדם כמו ארכימדס, לניסוי שלו יש משמעויות ניכרות. הוא גילה שבהיות אובייקט שקוע כולו בנוזל, איבוד המשקל, לכאורה, שווה במשקלו למים אשר הוזזו ממקומם.

ספל מלא מים מוצב על ספסל וגוף מוצק תלוי על חוט מהוו של מאזני קפיץ, מוכנס אל תוך המים שבספל. אנו מגלים שמשקל הגוף במים קטן יותר מאשר באוויר. כאשר גוף מוצק מוכנס אל תוך נוזל, הוא חווה דחיפה כלפי מעלה השווה למשקל המים אשר הוזזו ממקומם. זהו חוק ארכימדס.

ולעיקרון זה יש תועלת רבה לאדם, כי המוח צף בנוזל עמוד השדרה; איבוד המשקל, לכאורה, של המוח שווה למשקל נוזל עמוד השדרה אשר הוזז ממקומו. לכן, מוחנו אינו שוקל 1,500 גרם. איבוד המשקל שלו שווה למשקל הנוזל אשר הוזז ממקומו, כלומר 1,480 גרם, כך שבהתאמה עם חוק ארכימדס, משקלו האפקטיבי הוא בערך 20 גרם.

במבנה מוחנו, יש לנו משהו שהינו קל הרבה יותר ממשקלו הממשי. מוחנו שוקל 20 גרם בלבד, אבל מוכרחים אנו להעריך את 20 הגרמים הללו, כי רק הם יכולים לטפח את ה'אני' שלנו.

עתה, גופנו כולו כולל סוגים שונים של מרכיבים מוצקים שגם צפים בתווך נוזלי – גופיפי דם, למשל. כולם מאבדים ממשקלם ורק חלק ממשקלם נשמר. גם הם מטפחים את ה'אני'. כך, ה'אני' מתפזר בדם שאינו כפוף לכוח הגרביטציה. במהלך חיינו, מוכרחים אנו להתבונן בקפדנות בכל דבר בתוכנו שיש לו משקל בר-תפיסה. מוכרחים אנו להפנות תשומת-לב קפדנית ביותר למה שממוקם בחלק הכבד של המוח, שעדיין יש לו משקל במובן המילולי של המילה. כי, שם ולא בשום מקום אחר שה'אני' שלנו יכול להתמקם – אחרת, הגוף האסטרלי, הגוף האתרי וכן הלאה, ישתלטו.

המדיום הוא אדם שבו חלק מוצק זה של מבנהו, 20 הגרמים של מוח, אינו כולל עוד את ה'אני'. ה'אני' מסולק מאותם חלקים שעדיין שומרים על משקלם ואז הישויות האלמנטריות יכולות מיד להיכנס.

אופן חשיבה מטריאליסטי שואף לאתר את מקומו של כל דבר ורוצה לדעת באיזה חלק של הישות האנושית ממוקמת הישות האלמנטרית בעודה אוחזת במדיום. זוהי שפת התודעה המטריאליסטית אשר חושבת באופן מכני ומתמטי. ברם, החיים אינם מתנהלים באופן מכני או מתמטי, אלא באופן דינמי. לכן, אל לנו לומר שהמדיום נאחז במקום זה או אחר או שאפשר לאתרו באופן מתמטי-גיאומטרי טהור. אנו מוכרחים לומר: המדיום נאחז באותם חלקים של מבנהו שיש להם משקל או בחלק אשר נמשך אל האדמה. שם, הישויות האהרימניות יכולות להיכנס; ולא רק שם, אלא גם במקום אחר. תיאור זה שהצגתי בפניכם, מוסר רק את ההיבט הגס ביותר של הנושא. עלינו לדון בהיבט עדין יותר.

העין היא איבר הראייה שלנו בעולם החיצוני. העצב האופטי המפוזר בעין, מחובר למוח ומספק את הבסיס לתחושות צבע. המטריאליסט מנסה להסביר כיצד העצב האופטי משדר את תחושות הצבע למוח ומשחרר אותן שם. הוא משווה את התהליך כולו להעמסת ספינה או רכבת-משא. משהו מבחוץ 'מועמס על' העצב האופטי ומועבר על-ידי העצבים; לאחר מכן, הוא נפרק במקום זה או אחר ואז הוא מועבר אל תוך הנפש. ההסבר אינו גס כל-כך, אך בזה הוא מסתכם. ברם, ההסבר האמיתי שונה לחלוטין.

תפקידו של העצב האופטי אינו להעביר את תחושת הצבע חזרה למוח, אלא לבודד אותה בנקודה מסוימת. הצבע קיים אך ורק בהיקף. תפקידו של העצב האופטי הוא לבודד את תחושת הצבע ככל שהיא מתקרבת למוח, כך שבעצם למוח אין תחושות צבע; רק צבעים עמומים ודלילים מגיעים אל המוח. ולא רק תחושת הצבע מבודדת, אלא גם כל סוג של קשר לעולם החיצוני. שמיעה וראייה קשורות לאיברי-החושים.

באזור הקרוב ביותר למוח, העצב האופטי ועצב השמיעה והעצבים אשר מציינים תחושת חום, מצמצמים כל מה שנמצא בהיקף לכדי רושם עמום. יש לו את אותו קשר לתחושה כמו הקשר של 20 הגרמים ל-1,500 הגרמים, כי 20 הגרמים מוסרים רושם עמום בלבד של המוח. זה כל מה שנשאר לנו. כאשר אנו קולטים מחזה מופלא של הזריחה באמצעות חושינו, החלק האחורי של המוח מציין רק צללית דלילה, רושם עמום, שלו. עלינו לשים לב לצללית דלילה זו, כי רק בה שה'אני' שלנו יכול להיכנס.

ברגע בו ה'אני' שלנו מבודד ואנו מגלים כוחות של מדיום, ישות אלמנטרית חומקת אל תוך צללית דלילה זו או אל תוך הצלילים החלשים הנובעים מחוש השמיעה. ישות זו חומקת אל תוך החלקים אשר פונו על-ידי ה'אני', היכן שהקליטה החושית החיצונית נמחקת ונאחזת במדיום. לאחר מכן, היא נכנסת אל תוך הסתעפויותיהם של העצבים, אל תוך מבנה-הרצון, כלומר העצבים אשר שולטים בעיצוב הרצון. כתוצאה מכך, המדיום מתחיל להגיב באופן פעיל מפני שמה שצריך להיות תחת שליטת ה'אני', נשלט על-ידי הישות האלמנטרית. כל היסודות העדינים והמעורפלים, שארית המשקל של המוח, השרידים של תחושות הצבע והשמיעה, אוחזים בנו כמו רוח-רפאים – כי, משקל זה של 20 גרם הוא רק רוח-רפאים והצלליות הדלילות הללו של הצבעים החודרות אל תוך ישותנו הפנימית, הן דמויות-רוח-רפאים. הישות האלמנטרית נכנסת אל תוך רוח-רפאים זו ואז המדיום גדל באופן רדום כל-כך שגופו כולו נעשה סביל והכול בצלליות דמויות-רוח-רפאים אשר צריכות באמת להתמלא ב'אני' – צלליות שבדרך-כלל מושאלות על-ידי ה'אני' – נעשות עתה פעילות בתוכו.

אדם יכול להיות מדיום רק כאשר הוא מאפשר לכשרים שלו העומדים לרשות האדם הרגיל, להיבלם על-ידי רדמת, על-ידי אי-פעולה מוחלט וכאשר רוח-הרפאים שתיארתני נעשית פעילה. אנו יכולים להבחין בזה, למשל בדרך שבה המדיום כותב. המדיום, כמובן, לא היה יכול לכתוב אלא אם כן כל דבר בתוכו היה קל יותר כמו במקרה של המוח, כי כל דבר שיש לו משקל וצף בתווך נוזלי, נותן תחושה של קלות משקל וכך הישות האלמנטרית כותבת באותם אזורים אשר אינם כפופים לכוח הגרביטציה והיכן שבדרך-כלל ה'אני' מכוון את העט. במדיום, אם כן, זוהי ישות אלמנטרית אשר משתלטת על כיוון העט ברוח-רפאים אנושית זו.

אין להכחיש את העובדה שבכל התופעות של מדיומים, אנו רואים פלישה של עולם אחר. כפי שהישויות האהרימניות של עולם אחר יכולות להיכנס אל תוך התנועות אשר מבוצעות על-ידי המדיום, כך יכולות הן להיכנס אל תוך הנביעות שתיארתני אתמול. נביעות נוזליות רבות-עוצמה קיימות בצורה בולטת באזורים של הבלוטות של המבנה האנושי. ישויות אלמנטריות אלה חודרות לא רק אל תוך הנביעות הנוזליות, אלא גם אל תוך נביעות הנשימה ונביעות האור. רק במקרה של הנביעות הכימיות שיש קשר מודע בין האינדיבידואל אשר משתמש בנביעות הכימיות הללו והישויות אשר נכנסות אל תוכן. בנקודה זו, מתחילה מאגיה שחורה – שיתוף הפעולה המודע עם הישויות הללו אשר נכנסות באופן שתיארתני.

מדיומים ואלה אשר עורכים ניסויים עם מדיומים אינם מודעים לתהליכים הממשיים הכרוכים בכך. ברם, העוסק במאגיה שחורה מודע לגמרי לכך שהוא מעורר, למטרותיו שלו, את הישויות הללו של העולם האלמנטרי אל תוך הנביעות הכימיות של בני-אדם, במיוחד אל תוך נביעותיו שלו. לפיכך, העוסק במאגיה שחורה מוקף תמיד בצבא של כפופים, המורכב מן הישויות האלמנטריות הללו ומאפשר להן להשתמש בדחפים האוקולטיים-כימיים בעולם-התופעות, בין אם עם נביעותיו שלו ובין אם עם קטורת, ריחות, משריפת סיבים ריחניים המבוצעת במעבדה שלו.

כך, אנו לומדים שכפי שהבלדונה פולש אל תוך עולם זר וכך נעשה רעיל, כך גם דרך תקשור, עולם הרוח פולש אל תוך העולם שבו אנו שוכנים בין לידה ומוות. ביסודו של דבר, סכנה זו קיימת בכל שעה שתודעת האדם, כלומר תודעת-ה'אני' המלאה שלו, מדוכאת, בכל שעה שהוא נמצא במצב של חשיבה מעורפלת, של חוסר-הכרה, או למעשה סבל מסינקופה. בכל שעה שתודעת האדם מעומעמת, לא בשינה, אלא באמצעות גורם כלשהו אחר, קיימת סכנה שהאדם ייחשף לעולמן של ישויות אלמנטריות. עד כמה זה ממלא תפקיד משמעותי בחיי האדם, על כך נדון בהרצאות הבאות.

הרצאה 9

נתיבים חריגים המובילים אל תוך עולם הרוח

והטרנספורמציה שלהם

20 באוגוסט 1924, טורקאיי

התחלנו את ההרצאות הללו עם מחקר על חיי-החלימה הרגילים שלנו ומשם המשכנו להתייחסות למצבי תודעה נוספים המאפשרים לנו להיכנס אל תוך עולמות שונים מזה שבו אנו שוכנים בין לידה ומוות. לבסוף, דננו בתודעתו של מדיום, התודעה שהאדם מתנסה בה במצב של סהרוריות, כי מצב של מדיום הוא תמיד מטבע כזה.

עתה, שני סוגי ההתנסויות, אלה של חלימה ואלה של סהרוריות, הם מצבים של הנפש אשר קיימים גם בחיים הרגילים בצורתם האמיתית. רק כאשר הם מוגברים שהם מובילים אל נתיבים נכונים או שגויים.

היום, נבחן שוב את חיי-החלימה שלנו. ראינו שכאשר האדם עובר ממצב של ערות למצב של שינה בתודעה רגילה, הוא כפוף לחלומות וגופו האסטרלי רושם במהלך המצב השני רטט מאוחר של התנסויותיו בגוף האתרי ובגוף הפיסי. לאחר מכן, באות התנסויות-החלום הכאוטיות, אכן בלתי-רגילות, שרק מתקדש יכול לפרשן באופן הנכון, כי האדם שאינו חודר עמוק יותר אל תוך טבעו של עולם הרוח פשוט יתבלבל מההתנסויות הללו, שהינן בדרך-כלל כאוטיות.

אבל, ראינו גם כיצד, באמצעות תרגילי מדיטציה והתרכזות, הערב של חיי-החלימה יכול להישזר עם הערב של תודעה עילאית יותר. לכן, אנו רואים את האדם מועבר אל עולם-החלומות הכאוטי והמופלא; אבל, הוא נשאר במודעות מלאה בחיי-חלימה אלה שהינם ממשיים עבורו כמו החיים הרגילים. אז, הוא רוכש תובנה על עולם אחר שבו הוא יכול ללוות את המתים בהוויית-קיומם לאחר-המוות. הוא חש שעולם ממשי הרבה יותר מעולמנו הנוכחי, עוטף אותו. עתה, השאלה היא: מהו טבעו האמיתי של העולם שעמו הוא יוצר קשר? כבר דיברתי על כך, אך היום ברצוני לגשת אל שאלה זו מזווית אחרת.

תיארתי כיצד פעם חיו על האדמה מורים מפורסמים שלא שכנו בגופים פיסיים, אלא רק בגופים אתריים עדינים, ולכן היו מסוגלים להתגשם באתר המקיף את האדמה. הם הדריכו בני-אדם דרך אינספירציה והניחו את יסודות התרבות הקדמונית על האדמה. כאשר אנו מסתכלים לאחור בזמנים עתיקים אלה במצב תודעה מתאים, אנו מוצאים את המורים הרוחניים הללו לוקחים חלק בחיי המין האנושי. אז, הם נסוגו אל ספירת-ירח וכיום אפשר למוצאם רק בספירה זו שבה הם הכפיפו למטרותיהם סוגים שונים של ישויות שמעולם לא חיו על האדמה. הן חיות בקרב הישויות האלמנטריות הללו ופועלות

על ישויות אנושיות אשר חצו את שער המוות, בהדריכן אותן כיצד לשחרר את עצמן ביחס לקארמה שלהן. אלו הן הישויות שבהן אנו עוסקים כאשר אנו נכנסים לראשונה אל תוך עולם הרוח. כפי שאיננו יכולים להתעלם מהחברה ומקשרים חברתיים בחיינו על האדמה, כך מוכרחים אנו לשתף פעולה עם ישויות אחרות אלו, כדי לרכוש ידיעה עילאית יותר. וזה בעזרתן של ישויות-ירח אלו שפעם היו המורים הקדמוניים של האנושות על האדמה ושל הישויות שהן הכניסו לשירותן, שאנו חוקרים את עולם הרוח הסמוך לעולמנו. שם אנו מוצאים את המפתח לתקופות אדמה מוקדמות יותר ולהתגשמויות מוקדמות יותר של ישויות אנוש. אז, אנו יכולים לגלות אישויות שפעם חיו על האדמה ועמן היו לנו או לא היו לנו קשרים קארמתיים. כדי להבהיר זאת, ציינתי כיצד, על-ידי פיתוח נוסף של רמה זו של תודעה, אנו יוצרים בהדרגה קשר עם ישויות ארציות כמו ברונטו לטיני, דנטה, אלאנוס אב אינסוליס ואחרים שאינם נמצאים כיום בהתגשמות על האדמה.

לכן, מצב זה של תודעה הוא הארה, שקיפות, של מצב החלימה. בחיים הרגילים, מצב החלימה מייצג, כביכול, רק את ההתחלות הבסיסיות של מצב זה. עתה, קל מאוד להראות את ההבדל בין מתקדש ואדם החי ברמה רגילה של תודעה.

במצבים רגילים של שינה, גופו הפיסי וגופו האתרי של האדם מושארים מאחור, בעוד שגופו האסטרלי וה'אני' שלו נמצאים מחוץ לגופו. במצב של חלימה, ההתנסות היא מחוזה היחיד של ה'אני'. ההתרחשויות אשר נחוות בחלום, משתייכות, באמת, לגוף האסטרלי שעדיין נמצא מחוץ לגוף הפיסי ולגוף האתרי, אך במונחים של תודעה רגילה, רק ה'אני' יכול לחוות חלומות.

ברם, מתקדש חווה עם ה'אני' שלו ובמיוחד עם גופו האסטרלי. לכן, ההבדל בין מתקדש ואדם חולם רגיל הוא שהאחרון חווה רק עם ה'אני' שלו בהיותו מחוץ לגופו הפיסי ולגופו האתרי, בעוד שמתקדש חווה גם עם גופו האסטרלי.

אופן זה של תפיסה פותח לדרגה גבוהה, במיוחד במיסטריות העתיקות, במטרה לחקור את העולמות העל-חושיים. הוא פותח הלאה בצורה מנוונת לאורך ימי-הביניים ותקופות מאוחרות יותר. בזמנים המודרניים, הוא למעשה נעלם. אינדיבידואלים מבודדים, בין אם באמצעים רוחיים ובין אם דרך מסורת, תמיד קיבלו הדרכה מן המורים העתיקים במיסטריות כיצד להישאר מודעים לגמרי בחיי-החלימה הרגילים. אינדיבידואלים בכל הזמנים יכלו לחדור אל תוך העולמות הללו, אך הניסיון כרוך בסכנה. כאשר מתקדש עם ידיעה אימגינטיבית משתקע בעולם החלימה הרגיל, מיד יש לו תחושה שהוא מאבד קשר עם העולם הפיסי, שהוא מאבד את התודעה ושוקע בריק. הוא חש כאילו הקרקע המוצקה נשמטת מתחת לרגליו, כאילו הוא לא כפוף עוד לחוק הגרביטציה. הוא חווה תחושה של שחרור פנימי, תחושה שהוא נשטף אל תוך אוקיינוס קוסמי, שהוא עשוי בקלות לאבד שליטה עצמית מפני שהוא אינו מחובר היטב לקרקע.

מטרתם של התרגילים הרוחניים המתוארים בספרי ידיעת העולמות העילאיים והדרכים לרכישתה, היא להסיר את הסכנה הזאת. מי שלוקח על עצמו את ביצוע המדיטציות הללו באופן הנכון, יגלה שהוא מפתח 'אברות' לנפש ולאחר שיתגבר על כוח הכובד, הוא יוכל לעוף. כאשר המתקדש מאבד את הקרקע הפיסית והאתרית שמתחת לרגליו ועדיין לא פיתח 'אברות' לגוף האסטרלי ול'אני', נוצר מצב מסוכן. אף על פי שאני מתבטא באופן ציורי, אתם תבינו את כוונתי. הסכנות ממשיות מספיק. אם נכין את עצמנו בשקידה לעולם שאנו נכנסים לתוכו על-ידי ביצוע התרגילים הללו, כל אפשרות של סכנה מסולקת. אנו יכולים, בהדרגה, לקחת חלק בעולמות הללו, כפי שאנו לוקחים חלק בעולם הפיסי דרך גופינו הפיסי והאתרי.

זה היה, פחות או יותר, מצבו של האדם בזמנים העתיקים. כיום, עלינו להגיע למצב הזה על-ידי ביצוע תרגילים רוחיים. המבנה של האדם הקדמון היה כזה שבניגוד לתודעת-הערוות שלנו, הוא נהנה ממצב טבעי של ראייה רוחית כמו זה שתוארתי והיה לכלדים וממצב שבלתי-אפשרי היה להשוותו למצב-החלימה שלנו, אבל היה צורה של תפיסה אימגינטיבית. כאשר אדם עמד מול אדם אחר, הוא קלט לא רק את קווי-המתאר הפיסיים שלו, אלא היה לו רושם דמוי-חלום של ההילה שמסביבו. זו הייתה ההילה האמיתית, לא רק אשליה סובייקטיבית. בנוסף לתשורה זו של קליטת ההילה של הגוף הפיסי, היה לו כושר נוסף – כי שניהם קשורים זה לזה – אשר אפשר לו לקלוט את ההילה של ישות רוחית שלא נמצאת בהתגשמות בגוף פיסי. ואז, הוא חלם על צורתה של הישות הרוחית.

שימו לב להבדל: אם בזמנים עתיקים, אדם הסתכל בחברו הפיסי, הרי שהוא דימה לעצמו את ההילה סביבו בחלום אמיתי. אילו נתקל בישות רוחית, אנגלוס או ישות אלמנטרית, הייתה לו מלכתחילה, תפיסה רוחית של ההילה והוא 'חלם' על הצורה אשר השתייכה לה.

זוהי הדרך שבה פעלו הציירים הראשונים, אך איננו מודעים לה כיום. ציירים אלה ראו את הישויות הרוחיות ו-'חלמו' על הצורות המתאימות. הם תיארו את הישויות של היררכיית האנגלוי כמעט בדמותן של ישויות אנושיות, את הארכאנגלוי עם גופים לא-ממשיים, אבל עם כנפיים ברורות מאוד וראש; ואת הארכאי אך ורק עם ראש מכונף מפני שזו הייתה הצורה שעליה הם 'חלמו'. תובנות אלה היו טבעיות לבני-האדם מזמנים עתיקים, כפי שטבעי בעינינו כיום לראות את תווי-הפנים הפיסיים של אדם אחר. היות שהאדם איבד בהדרגה את ראייתו הרוחית, הוא מוכרח לרוכשה מחדש על-ידי התאמנות רוחית. אך, היות שהראייה הרוחית הייתה טבעית עבור האדם הפרימיטיבי וקלה באופן יחסי לרכישה מחדש באמצעות התאמנות רוחית, הרי שהיא הפכה, לאורך השנים, לנושא של מחקר מקיף. תמיד הייתה התעניינות פעילה בעולם אשר נשלט על-ידי ישויות-ירח ולמתקדשים של המיסטריות העתיקות שהיו חוקרים אמיתיים, יש הרבה לומר על עולם זה, על מפגשם עם המתים, על המחקר על ספירת-ירח והדרך שבה העולם נראה מנקודת-המבט של ספירת-ירח.

קופרניקוס ייסד את המערכת ההליוצנטרית שלו מנקודת-המבט של תודעה ארצית בלבד. המערכת הקדומה של תלמי לא הייתה שגויה; כאשר הם נראים מנקודת-המבט של התודעה של ספירת-ירח, ממצאיה נכונים. אופייני לחוקרים הללו, כלומר למתקדשים של ספירת-ירח, שפעילויותיהם מוגבלות לאותה ספירה. כולכם יודעים שהחברה האנתרופוסופית הנוכחית הייתה קודם לכן חלק מהחברה התיאוסופית. החברה התיאוסופית שהינה דומה לחברות רבות בעלות טבע דומה אשר נוסדו במהלך השנים האחרונות, צברה כמות רבה של ספרים. אם תפנו לספרים הללו תגלו – בין אם זה נכון ובין אם זה שגוי אינו חשוב לעת עתה – שהם מתארים את העולם שעליו אני מדבר עכשיו, ספירת-ירח, העולם שאנו חוקרים יחד עם ישויות-ירח. כאשר עלתה ההצעה שאעבוד בחברה התיאוסופית, היו לכך משמעויות חשובות עבורי – אף על פי שבהתחלה נתקלתי בקשיים מסוימים, כי בחברה התיאוסופית מצאתי מחקרים וספרים שהיו מוגבלים אך ורק לספירת-ירח זו. אין ספק שחומר זה כולל דברים שגויים רבים, אך גם דברים רבים שהיו חשובים וייחודיים מאוד, במיוחד בכתביה של ה. פ. בלבטסקי. אבל, כל מה שנמצא בכתביה של ה. פ. בלבטסקי מוגדר על-ידי התחברותה לספירת-ירח והקשר שלה למתקדשים אשר בחרו להישאר מאחור בספירת-ירח זו, כמעשה של הקרבה.

יכול אני להבטיחכם שהתוודעתי לרבים מהמתקדשים הללו ולדרך בה רוחות כאלה חודרות אל תוך ספירת-ירח, אך אדישות לרצונו של האדם להתפתח הלאה.

כאשר כתבתי את ספרי, *מדע הנסתר בקווים כלליים*, בין השנים 1906 ו-1909, תיארתי את האדמה בהתגשמויותיה הקודמות: ירח, שמש וסטורן.⁷ התיאור שלי לא הסתיים בהתגשמות ירח; עקבתי אחר התגשמות האדמה עד להתגשמות סטורן, בעוד שכל המתקדשים אשר דיברו על הנושאים הללו, סיימו את תיאורם בין ירח ושמש; במציאות, הם עקבו אחר התגשמות האדמה רק עד ספירת-ירח. כל הצעה שהם יסתכלו לאחור בהתגשמויות קדומות יותר של האדמה, נתקלה באדישות, לפעמים אפילו בתחושה של אי-שקט. הם הכריזו שדבר זה בלתי-אפשרי, כי הנתיב חסום על-ידי מחסום שאין להתגבר עליו. כמובן, היה חשוב ביותר להבין, עם התעניינות, את הסיבה לכך. במהרה התברר מהתוודעות קרובה יותר שלמתקדשים הללו הייתה סלידה, אנטיפתיה, כלפי ההשקפה המדעית המודרנית. כאשר האידיאות של דרווין, הקל וחסידיהם, הוצגו בפני המתקדשים הללו הם התמרמרו מאוד והתייחסו אליהן כילדותיות ואוויליות והם סירבו לחלוק עמן איזשהו נתיב. בהתחלה, הם היו פחות אנטיפתיים כלפי האידיאות של גיטה, אך בסופו של דבר הם גילו שגם הוא דיבר בשפת המדען המודרני ואז הם ירדו מהעניין כולו.

⁷ ראה מדע הנסתר בקווים כלליים, פרק IV, האדם והאבולוציה של העולם.

בקיצור, בלתי-אפשרי היה לפנות אל המתקדשים עם אידיאות כאלה. והיה זה בשנים 1906 עד 1909, כאשר השתקעתי לראשונה באידיאות מדעיות מודרניות כדי להפרותן באימגינציות, שגיליתי שאפשר לחזור אל תוך הספירות שמש וסטורן. לא השתמשתי במושגים המדעיים הללו כתורת הכרה בעקבות הנוהג של הקל או הקסלי, אלא כמניע פנימי כדי להתגבר על המגבלות שהמתקדשים היו כפופים להן בזמן שבו ההשקפה המדעית המודרנית עדיין לא הייתה קיימת וכאשר אדם היה יכול להגשים תודעה עילאית יותר רק על-ידי הפריית עולם-החלומות באימגינציות. בכותבי את ספרי *מדע הנסתר בקווים כלליים*, ניסיתי למלא במשמעות פנימית את ההשקפה המדעית המודעת במלואה של הקסלי ואחרים, שבדרך-כלל הייתה קשורה אך ורק לעולם החיצוני ולהפרות עמה את העולם האימגינטיבי. אז, אפשר היה להבין את הסדרה הזאת כולה של סטורן, שמש וירח ולחקור על האדמה את ידיעת-ההתקדשות הקדומה.

אני מתאר את הנתיב הזה המוביל לידיעה כדי שתוכלו להבין את הדרך שבה הדברים הללו מופיעים. אולי אתם עשויים לומר שזהו פירוש אישי. אך, במקרה זה היסוד האישי הוא, למעשה, אובייקטיבי לגמרי. הביקורת המוטחת בספרי *מדע הנסתר בקווים כלליים* היא שהוא כתוב כמו ספר מתמטיקה, שהשתדלתי להימנע מפרשנות סובייקטיבית ותיארתית בניתוק מתמטי את נתיב ההתפתחות כולו, בו דנתי. אף-על-פי-כן, נתיב זה הוא בדיוק כפי שתיארתיו. מקורו בנסיבה שהאפנות של החשיבה שהייתה קיימת מאז זמנם של קופרניקוס וגלילאו ואשר הועשרה על-ידי גיתה, הייתה משולבת באותה נטייה נפשית שבדרך-כלל נוכחת באימגינציה. כך, אפשר היה לעקוב אחר ספירה זו, שתמיד הייתה נגישה למתקדשים, עד למקורה בסטורן.

מדוגמה זו, אולי תעריכו כמה חשוב לגשת אל הנושאים הללו לא באופן מעורפל ולא-מתוכנן, אלא בדיון ברור ומודע, להכניס מידה של זהירות היכן שפזיזות או חוסר-מחשבה משתלטות בקלות רבה כל-כך. בתנאים רגילים, חיי-החלומות קשורים רק ל'אני', אבל כאן יש לנו דוגמה שבה הם קשורים גם לגוף האסטרונומי.

לשאלה: מהו ההבדל בין מדעי הטבע המודרניים והמידע שמסרתי בספרי *מדע הנסתר בקווים כלליים*? אני משיב: המדען המודרני יכול לפנות רק ל'אני' והוא מתחיל לחלום ברגע בו הוא מוותר על ה'אני' שלו, בעוד שאני יכולתי להעביר אל תוך חיי-החלומות את המושגים של מדעי הטבע, להכווין את הגוף האסטרונומי אל תוך העולמות שהיה עליי לתאר.

זהו נתיב שאפשר לתארו לכם בדיוק רב ויכול לשמש כדוגמה כדי לציין, אולי ביתר דיוק, במה שונים הנתיבים הנכונים מן הנתיבים השגויים.

המצב המנוגד לחלוטין למצב-החלימה הוא זה של סהרוריות ותקשור. האדם החולם חי לגמרי ב'אני' ובגוף האסטרונומי שלו. גם אם אין לו רשמים מודעים בגוף האסטרונומי, הוא, אף-על-פי-כן, חי בו. הוא לגמרי חי ב'אני' ובגוף האסטרונומי שלו מחוץ לגופו הפיסי ולגופו האתרי. הוא נדחף מטה, בהיותו שקוע בישותו

שלו, וישותו מתחברת אז לעולמות אחרים. כך, האדם החולם שקוע, כביכול, בישותו שלו ולפיכך שקוע בקוסמוס ובמידה מסוימת גם באורגניזם הפיסי שלו.

הניגוד המדויק הוא המקרה עם המדיום והסהרורי. האדם שרוי במצב של תקשור או במצב של סהרוריות רק כאשר ה'אני' והגוף האסטרלי שלו נמצאים מחוץ לגופו הפיסי ולגופו האתרי; אך, במקרה זה, כפי שצינתי, ה'אני' והגוף האסטרלי שלו נמצאים ברשותה של ישות זרה.

כך, יש לנו את המדיום או הסהרורי עם ישותו הפיסית, אבל ה'אני' והגוף האסטרלי שלו נמצאים מחוץ לגוף הפיסי ולגוף האתרי. ה'אני' והגוף האסטרלי מדוכאים, כי ישות אחרת משתלטת עליהם. כתוצאה מכך, המדיום אינו יכול להשפיע על הגוף הפיסי והגוף האתרי בדרך הנכונה. גם כאשר אנו נמצאים בשינה חסרת-חלומות, למשל, אנו משפיעים על הגוף הפיסי ועל הגוף האתרי. בחיי-הערות, אנו ממלאים את גופנו הפיסי ואת גופנו האתרי מבפנים; בשינה, אנו מגנים עליהם מפני פלישות מבחוץ.

זה אינו ישים עוד על הסהרורי. למדיום או לסהרורי אין שום שליטה על גופו הפיסי ועל גופו האתרי; הם, כביכול, שטח הפקר.

כאשר אדם מחונן במבנה נפשי שהינו נורמלי לתקופתנו, רק לכוחות של הצמחים והמינרלים יש השפעה על גופו הפיסי וגופו האתרי. אלמלא הכוחות של המינרלים, למשל של האדמה המינרלית, היו משפיעים על גופנו הפיסי, לא היינו מסוגלים ללכת או לנוע, כי אנו תלויים בכוחות הללו. אפשר לחלוק את עולם הכוחות המינרליים; זהו המצב הרגיל, אבל מוכרחים הם לא לחדור אל תוך הגוף האתרי.

אותו דבר ישים על הצמחים. אפשר שכוחות הצמחים ימשיכו לפעול במידה מסוימת על הגוף האתרי, אם כי לא בצורה חזקה מדי. אך, הכוחות אשר מעוררים תחושה בבעל-חיים והכוחות של ישות אנושית אחרת אינם רשאים עוד להשפיע על הגוף הפיסי של האדם ובמיוחד על גופו האתרי. היות שגופו הפיסי וגופו האתרי של המדיום או הסהרורי מופקרים, הכוחות של בעלי-החיים והכוחות הארציים-אנושיים פועלים על המדיום או הסהרורי. הגוף הפיסי והגוף האתרי מושפעים בדרך של השאה. כפי שמחשבה עוברת מן החלום אל הסביבה, כך במקרה זה הרצון מנותק מן הישות האנושית ומתמזג בסביבה. אנו יכולים להציע למדיום או לסהרורי שעליו לעמוד וללכת; אם נציע לו תפוח-אדמה, אנו יכולים לשכנעו שזהו אגס טעים וכן הלאה. כישויות אנוש, כאשר אנו מציעים משהו למדיום או לסהרורי, אנו יוצרים קשר ישיר עם גופו הפיסי ולפיכך עם גופו האתרי. המדיום והסהרורי נושאים בקרבם בגופם האתרי את סביבתם הפיסית אשר צריכה להשתקף אך ורק בגוף הפיסי, כמו אצל אדם רגיל. לכן, אדם רגיל נכנע במצב דמוי-חלום לעולמו הרוחי הפנימי; המדיום – לעולם הטבע החיצוני.

עתה, תקשור או סהרוריות הוא מצב רגיל בה במידה שהמצב עצמו רגיל. כי, היכולת לנוע, לאחוז באובייקטים, להיות מסוגל לבצע כל סוג של פעולה חיצונית, מהווים הישג מאגי-סהרורי של כל אחד ואחד.

אך, פעילות זו מוכרחה להיות מוגבלת לגוף הפיסי; אל לה לפלס את דרכה אל תוך הגוף האתרי, אחרת הרגיל יהפוך לחריג.

וכך, האדם החולם חי לגמרי בתוך ישותו שלו; המדיום או הסהרורי נמצא מחוץ לישותו. הגוף הפיסי והגוף האתרי של המדיום או הסהרורי מתפקדים איכשהו באופן של אוטומט עליון ואנו יכולים לפעול עליהם מפני שה'אני' והגוף האסטרלי שלו אינם מצליחים לעשות זאת עבורם. כתוצאה מכך, כפי שבאדם החולם נוצר עולם רוחי פנימי, כך במדיום או בסהרורי מתהווה איחוד עם העולם החיצוני של הטבע, עם עולם הצורות ומקורו, עם כל מה שהינו בר-תפיסה וקשור למרחב ולזמן.

כאשר אנו שוקעים בעולם-החלומות, אנו שוקעים בחסר-הצורה, במה שנמצא במצב של טרנספורמציה מתמדת. כאשר אנו חוזרים עם גופנו הפיסי ועם גופנו האתרי אל תוך העולם שבו הסהרורי או המדיום מפעיל את רצונו תחת השפעתה של השאה, הכול מוגדר היטב; כל מה שמופיע כתוצאה מהשפעה חיצונית מתבצע בדיוק יוצא דופן.

עולם זה הוא האנטיתזה המדויקת של עולם-החלומות הרגיל; בסהרורי, זוהי פעילות חלימה, יצירה טבעית מוחצנת. זה לחלום בפעילות, פעילות במצב דמוי-חלום, במקום לחלום בהתנסות פנימית בלבד.

מנקודת-המבט של התקדשות, אנטיתזה זו מעניינת ומשמעותית ביותר. כאשר המתקדש משתקע בעולם-החלומות כדי למלא אותו באימגינציות, הוא נתקל בקשיים. כבר דיברתי על כך. הוא מרגיש שהוא אינו כפוף עוד לכוח הגרביטציה, שאין לו עוד קרקע מוצקה מתחת לכפות-רגליו. כאשר המתקדש נכנס אל תוך עולם זה, הוא מוכרח לרכוש גישה אליו באופן מודע, בעוד שהסהרורי מוצא את דרכו אליו באופן לא-מודע – הוא חש שהוא עלול, בכל רגע נתון, לאבד תודעה. תמיד עומדת בפניו האפשרות הזאת והוא מוכרח להשגיח על עצמו כדי שיישאר בתודעה מלאה. אם כמתקדשים, נחזור עמוק יותר אל תוך עולם זה, יהיה עלינו להתקדם כאן בתבונה ובחכמה כמו ישויות רגילות בעולם המוחשי הגלוי-לעין. אל לו למתקדש להתכחש לעובדה שבעודו חי חיים רגילים, הוא באותו זמן חי בתודעה מלאה בעולם רוחי. כי, אילו היה מדמיין לעצמו לרגע אחד שהוא התנתק מן העולם הפיסי, הוא היה מתחיל להתרברב וחבריו היו חושבים שהוא מוזר. והם היו אומרים: איזה משוגע האיש הזה! זה עלול לקרות אם לא ישלוט היטב בעצמו וישמור על תודעה מלאה בעוברים בעולם הרוחי אשר נמצא בכל מקום כפי שהעולם החושי נמצא בכל מקום.

זה פותח תחום שלא עסקו בו בחברה התיאוסופית, אבל ש'התותחים הכבדים' בקרב מדעני הטבע נאחזו בו, כלומר תחום המחקר של תופעות על-טבעיות. המחקרים הללו נערכים על-ידי בני-אדם בעלי רקע מדעי ופוטנציאל מוגבל, אשר לוקחים על עצמם סקרים סטטיסטיים ועורכים ניסויים עם מדיום כדי לברר את טבעו של עולם הרוח. בסוגים שונים של חברות ומנקודות-מבט שונות, נעשים ניסיונות לחקור באופן אובייקטיבי מהם התהליכים המעורבים כאשר אדם מניע את גפיו או מגיב, לא עם תודעתו הרגילה, אלא עם

תודעה מצומצמת או מחוסלת לגמרי, בזמן שבו ישויות אחרות אוחזות בנפשו. התגובות של אלה שתודעתם דוכאה בדרך הזאת, נרשמות.

אפילו הועלתה ההצעה, על-ידי מעריצים סוג זה של מחקר, שאני, עם פירות מחקרתי, אעמיד את עצמי לרשותם במעבדות המחקר שלהם כדי שיוכלו לחקור באופן אובייקטיבי את התופעות של העולם הפנימי. זה מוחשי בערך כמו אם מישהו היה בא ואומר: "אינני מבין דבר במתמטיקה, לכן אינני יכול לומר אם טענותיהם של מתמטיקאים נכונות או שגויות. הדבר הטוב ביותר שביכולתו לעשות, למען עצמו, הוא שיבוא אליי למעבדה שלי לחקר תופעות על-טבעיות ושם אערוך עמו ניסויים כדי לבדוק אם הוא מתמטיקאי דגול או לא." – זהו בערך המצב. אני מדבר כאן על שדה מחקר בתקופה זו שבה לא נעשה שום ניסיון ממשי לחדור אל תוך הישות הפנימית של האדם, אלא פשוט לחקור סהרוריות ותקשור מבחוץ באמצעות שיטות שהינן קריקטורה של השיטה המדעית. כי, אילו בני-אדם היו חודרים באמת אל תוך הישות הפנימית של האדם, הם היו נוכחים לדעת שבתקשור ובסהרוריות הם ניצבים מול הכלי-הנושא החיצוני, אוטומט עליון המורכב מגוף פיסי ומגוף אתרי; שהם אינם חוקרים את הממשות הרוחית, אלא מה שברצונם לחקור נטש את הכלי-הנושא. הם פשוט מסרבים להתבונן בהיבטים העדינים יותר של עולם הרוח. לעתים קרובות, הם רוצים לקלוט את הרוחי, לא רק עם התנסות פנימית, אלא גם בצורה מוחשית וגלויה-לעין.

גישה זו לובשת לפעמים צורות אחרות כמו, למשל, בחברה התיאוסופית, בזמן שבו כבר תיארתי את הנתיב הזה. הם חיפשו אחר הדמות הרוחית של הכריסטוס בגוף פיסי. הם רצו להגיע להתגלות ישירה של הרוחי בעולם החיצוני.

מוכרחים אנו לקבל את העולם הפיסי כפי שהוא ולחפש את הרוחי היכן שהוא באמת קיים – בעולם הפיסי כמובן, אך ביסודו של דבר בספירות הרוחיות אשר ממלאות את העולם הפיסי.

כאן קיים תחום נוסף. אדם במצב בריאותי תקין חש כורח לגשר על הפער בין תחום ההתנסות הפנימית ותחום התפיסה החיצונית, בין העולם הכאוטי של האדם החולם והעולם הלא-תקין של המדיום והסהרורי. האמנות נולדה מתוך האיחוד בין שני העולמות הללו והפרייתם ההדדית. כי, באמנות, הצורה החיצונית חדורה ברוח והתוכן הרוחי עטוף בצורה חיצונית.

בעוד שהחברה התיאוסופית הייתה עסוקה בהכרזתה שישות אנושית רגילה היא מהות רוחית, אנו בחברה האנתרופוסופית, היינו מוכרחים להכווין את הזרם האוקולטי אל האמנות. מחזות המיסטריות והאוריתמיה נולדו ואמנות עיצוב הדיבור התפתחה. התפתחויות אלה ודומות להן בחברה האנתרופוסופית היו הפירות של האימפולס לגשר על הפער בין הרוחי והפיסי, כך שהתודעה תגשר בין עולם-החלימה הכאוטי והעולם הכאוטי של המדיום או הסהרורי. באמנות, שני העולמות הללו מתמזגים באופן מודע.

יבוא יום ודבר זה יובן. בני-אדם יבינו את תכלית מאמצינו כאשר עיצוב הדיבור, כפי שהוא מבוצע על-ידי גב' מרי שטיינר, ישוקם לרמה שבה היה כאשר בני-אדם היו עדיין רוחיים באופן טבעי. עבורם,

מקצב ומשקל בדיבור היו חשובים יותר מהגייה ומופשטת. אלה מוכרחים לשוב לתחייה. והאוריתמיה משקמת עבורנו את האדם המתפתח בפנינו באמצעות תנועה, אדם כפי שהוא באמת כישות של נפש ורוח. אלה הדברים שאנו לומדים מהאוריתמיה.

לכן, באמנות, היה עלינו לבנות, קודם לכול, גשר בין העולם שבו האדם החולם נודד ללא תכלית והעולם שבו המדיום או הסהרורי מועד בצורה עיוורת. בעידן המטריאליסטי הנוכחי שלנו, האדם החולם נעזב למחשבותיו המבודדות והוא אינו יודע דבר על תצורות וצורות חומריות אשר מבטאות וחושפות את הרוחי. והסהרורי חי את חייו כאשר אכפת לו מעט בין אם הוא נהנה מתהילתו של מדיום ובין אם הוא ממציא תיאוריות של מדינה אידיאלית כמו הבולשביקים וכמו המדיום, מקרין את כל סוגי ההתגלויות על העולם שמסביב. הן האדם החולם והן הסהרורי חולקים את חיי העולם המודרני בלי החשד הקל ביותר בעצם קיומו של הרוחי.

חיוני למצוא שוב את הגשר המוביל מן הרוח אל החומר ומן החומר אל הרוח. בתחום האמנות, מוכרחים אנו לבנות תחילה את הגשר הזה כך שלא נמעד עוד וניסחף במצב מודע-למחצה, אלא נפתח חוש לאמנות באמצעות תנועות רוחיות שאינן מן הסוג הרגיל. כך, לאוריתמיה יש מקור פנימי ואמיתי באימפולס העולה מתוך התקדשות וכל מה שאנו מתרגלים באמנות של עיצוב הדיבור נובע מאותו מקור. כאשר הקורס הבא על אמנות הדרמה יתקיים בדורנאך, ננסה לשקם מחדש את התמונה הרוחית של אמנות הדרמה. במשך זמן רב, תשומת-הלב התמקדה בדרך שבה יש להציג את השחקן על הבמה בריאליזם מרבי. בשנות התשעים, דיונים בנושא זה היו פשוט משעשעים. נדונה השאלה – בסופו של דבר, הנטורליזם זכה בניצחון – האם צריכות הדמויות של שילר לדקלם את השורות ההרואיות שלהן עם ידיהן בכיסי מכנסיהן, כי זו הייתה האופנה באותם זמנים. לכן, יש את כל הסיבות לכך שיש למצוא את הדרך הנכונה לחקור את עולם הרוח. לעלות על נתיב האמנות הינו עיקרון שקול ומבוסס.

חשוב ביותר להתעלות אל מדע ההתקדשות העתיק שהשתקעו בו במיסטריות ירח ואל כל דבר הקשור אליהן, ולפתח את אותו מצב נפשי פנימי שאפשר להגיע אליו רק כאשר ניתן יהיה להשתמש בהישגיהם של מדעי הטבע – בהקשר זה, אני מתייחס לכיבושים האינטלקטואליים של מדעי הטבע – להפריית הידיעה האוקולטית של המתקדש. מצד שני, חשוב באותה מידה להפוך לשדה מחקר מיוחד את הניסויים השטחיים והמבולבלים אשר נערכים כדי לברר מה מתרחש בצורות האקטופלסטיות, כאשר במצב של טראנס, הסהרורי או המדיום נאחז על-ידי ישויות אלמנטריות. כי, שני הנתיבים הללו הם באמת נתיב אחד זהה, כלומר היציאה מתוך החלום אל חלימה מודעת ולהבנה מודעת של העולם החיצוני שמדעי הטבע מכירים רק בתכונותיו המינרליות – את אלה מציע מחקר המכונה מחקר של תופעות על-טבעיות, לחקור בדרכו השטחית. היות שאנו חיים בעידן מדעי, חשוב לעלות על נתיב זה של מחקר רוחי וכן לחקור באופן רוחי את אותה ממלכה אחרת שהינה הניגוד הקוטבי של עולם-החלומות.

הסרהורי או המדיום מפיך תופעות שלהן איננו מורגלים בחיים הרגילים. כתב-היד, התנועות, הדיבור וחוש הטעם שלו אינם אלה של אדם רגיל מפני שהגוף האסטרלי וה'אני' שלו נמצאים מחוץ לגוף הפיסי ולגוף האתרי ואנו עוסקים בגוף פיסי ובגוף אתרי אשר ננטשו ונתונים להשפעתו של הקוסמוס. אנו ניצבים מול התגלויות פיסיות ואתריות שאינן משקפות את הפעילויות הרגילות של הטבע, אך נובעות מעולם הרוח. כי, ככלות הכול, אין זה חשוב אם אנו משכנעים את המדיום או שהמדיום כפוף לאיזושהי השפעה של הכוכבים, של מזג-האוויר או של מתכת שהוא מטמיע בגופו האתרי.

עלינו לזכור שהכלים-הנושאים של המדיום עומדים לרשות הרוחי עבור תכליות מאגיות. איננו יכולים לחקור את ההתגלויות הללו בלי ידיעה של הרוחי כפי שהאגודה למחקר של תופעות על-טבעיות הייתה רוצה לעשות באמצעות ניסויים חיצוניים. מוכרחים אנו להסתכל בקשר הרוחי שלהן. מוכרחים אנו להתבונן בתופעות אשר מופקות על-ידי המדיום או הסרהורי ובבסיס הרוחי העומד מאחוריהן.

כל התופעות הללו המתגלות דרך מדיום או סהרורי, קשורות לתופעות אחרות של תקשור. בהיותו במצב של טראנס, המדיום מבצע פעולה מסוימת תחת השפעה אנושית או קוסמית, כלומר כאשר גוף פיסי וגוף אתרי מבצעים פעולה מסוימת, אז זמנית זה אותו דבר כמו התהליך אשר מתרחש, אם כי הוא מוגדר על-ידי גורמים אחרים, בצמחים הרעילים המהווים את מקור המחלות באדם. זוהי רק המסכה החיצונית הארעית של מחלה אשר מתגלה במצב של תקשור וסהרוריות. מנקודת-מבט מסוימת – ויהיה עלינו לדון בזה בפירוט רב יותר במהלך ההרצאות הבאות – אנו יכולים לראות בתופעות של תקשור וסהרוריות (לא מוכרחים לעשות זאת, אך זה תמיד אפשרי) מה קורה באדם חולה, כי ה'אני' והגוף האסטרלי שלו נסוגו באיזושהי דרך חריגה מתוך איבר מסוים או מתוך האורגניזם כולו, והוחלפו בהשפעות רוחיות אחרות.

היות שבני-אדם היו מודעים לקשר הזה בזמנים העתיקים, המיסטריות היו תמיד קשורות לרפואה. והיות שבני-אדם לא היו סקרנים כל-כך כמו בימינו, הם מעולם לא חשו צורך להתעניין במדיומים ובסהרורים, כי הם היו בקיאים בפעילויותיהם כפי שהם היו בקיאים במצבים של מחלות. הם ניגשו לנושאים הללו יותר מנקודת-מבט רפואית. זוהי נקודת-מבט שעלינו לרכוש שוב.

והנתיב השני אשר ניגש לרוחי דרך תופעות טבע, דרך מדעי הטבע, באופן שטחי, יש לצעוד בו בדרך הנכונה. כל התופעות ובמיוחד כל דבר אשר מבוטא על-ידי המצבים הפתולוגיים של בני-אדם ובעלי-חיים, יש לסקור שוב בפרספקטיבה הנכונה. רק אז שנהיה בעמדה לחקור את התופעות שהאגודה לחקר תופעות על-טבעיות הייתה רוצה לחקור.

ושדה זה של מחקר נפתח עתה על-ידי החברה האנתרופוסופית. עלה בידינו לחקור תופעות פתולוגיות בדרך כזו שבאמצעותן נפתח השער אל עולם הרוח. הדבר התאפשר מפני שד"ר איטה וגמן ואני השתדלנו לפתח לאורך הקווים הנכונים את שדה המחקר הזה שלא זכה לתשומת-לבו של המחקר של תופעות על-טבעיות; וכן, מפני שברשות איטה וגמן היו לא רק הידיעה של רופאה מוסמכת, אלא גם אותן תשורות

תרפויטיות אינטואיטיביות אשר מובילות ישירות מהתבוננות בתמונה הקלינית אל תובנה רוחית ולפיכך לטיפול אמיתי.

כאן, אם כן, נמצא הנתיב שמוכרחים לצעוד בו כדי לחקור את התחום שציינתי. עם מאמצינו, אנו מקווים לפתח רפואה-של-התקדשות אמיתית, שבעצמה מהווה מדעי-טבע-של-התקדשות. כך, יוצג לכולם הנתיב האמיתי תוך הבחנה בניגודים לנתיבים השגויים הרבים. והכרך הראשון של הספר אשר נכתב על-ידי ד"ר וגמן ואני, יציין את השלבים שמוכרחים לעבור.

בהקשר זה, אולי טוב יהיה לציין שאת ההבדלים בין הנתיבים הנכונים והנתיבים השגויים אפשר להציג בדרך הטובה ביותר באמצעות דוגמאות.

קודם לכן אמרתי שיש למצוא נתיב אל האמנות שיקשור שוב את תחום הרוחי עם התחום של מדעי הטבע. עתה, מוכרח אני להוסיף כי נראה שיש להיות חלק טבעי ואינטגרלי מתנאי התרבות המודרנית כדי שנוכל למצוא את הנתיב הנכון אל האמנות לאחר שנחקור תחילה את הנתיב הנכון ביחס למחקר של תופעות טבע, הנתיב של מדע הרוח. כי, בתחום האמנות כיום, המין האנושי עד כה רחוק מבניית הגשר שעליו דיברתי, שהוא יכול להשתכנע רק מהחדרה מלאה של האמנות על-ידי הרוח כאשר הוא ישתכנע בסופו של דבר מפעילות הרוחי שאפשר לראותה במיוחד בהיווצרות הפתולוגי; כאשר יש עדות ברורה לדרך שבה הרוח פועלת ומתגלה בחומר. כאשר המין האנושי נעשה מודע לפעילות הרוחי בממלכת הטבע, אז אולי יתאפשר לעורר התלהבות כנה במידה מספקת לרעיון שהרוחי יכול להיות מוצג ישירות לעולם בצורה של יצירות אמנותיות.

מחר אמשיך לדבר על הנושאים הללו.

הרצאה 10

השפעות הקוסמוס החוץ-ארצי על תודעת האדם

21 באוגוסט 1924, טורקאיי

אתמול דיברתי על גישות חריגות ופתולוגיות אל עולם הרוח: נתיב ההעשרה של ההבנה הפנימית, הנתיב של חקירה עמוקה יותר אל תוך עולם-החלומות, מצד אחד, ומצד שני, הנתיב המנסה לחקור את ההתגלויות החיצוניות של סהרורים ומדיומים באמצעות שיטות שהן באמת חיקוי השיטות של מדעי הטבע. ציינתי שחיוני לעקוב אחר שני הנתיבים הללו ולצעוד בהם בתכליתיות, אם ברצוננו לפתח ידיעת-התקדשות אמיתית. היום, אני מציע לבחון את השאלה הזאת ביתר קפדנות ולחקור את אותן השפעות קוסמיות שלהן כפופות תודעת האדם וישותו בכללותה.

קל לראות שבין ההשפעות הפועלות על האדם, מלבד אלו של האדמה, ההשפעות של השמש והירח חשובות ביותר. אף על פי שבני-האדם ככלל אינם שמים לכך לב, אף-על-פי-כן כיום ברור, אפילו למדען, שדבר לא מתקיים על האדמה בלי קרינתיה של השמש.

כוחות-שמש מוציאים את חיי-הצמחים מתוך האדמה. הם חיוניים לחיי בעלי-החיים ולגוף הפיסי ולגוף האתרי של האדם. את פעילויות-השמש אפשר למצוא בכל מקום, אם אנו מוכנים לחפשן; הן נחוצות באופן חיוני לאיברים העילאיים יותר של ישות האדם. ברם, תשומת-לב מועטה יותר מופנית להשפעות הירח. הן מתקיימות כיום, לעתים קרובות, בצורה של אמונות תפלות וכל ידיעה מדויקת אודותן מעוותת על-ידי קיומם של רעיונות של אמונות תפלות על השפעות כאלה. אלה המציעים לפעול כיום בשדה המדע חשים עצמם מעל לאמונה תפלה; כתוצאה מכך, הם מתכחשים לכך שלהשפעות ירח יש משמעות כלשהי ומסרבים להתייחס אליהן ברצינות. ברם, עתה ואז, לא רק משוררים המודעים לכך שקסמו של הירח ממריץ את הדמיון הפואטי שלהם, לא רק אהובים החולקים את תשוקתם הרכה לאור ירח, אלא גם לחכמים יש תחושה מוקדמת של השפעות הירח על האדמה, כל אחת בדרכה השונה. וזה יכול להועיל מאוד.

באמצע המאה התשע-עשרה, חיו בגרמניה שני פרופסורים, שליידן וגוסטב תיאודור פכנר. פכנר נמשך למחקר מדעי של הפעילויות המסתוריות ביותר באדם ובתחום הרחב יותר של הטבע. הוא אסף נתונים ועדויות סטטיסטיות כדי להראות שכמות הגשמים באזור מסוים השתנתה על-פי מופעי הירח. הוא לא היסס להגן על נקודת-מבט זו אל מול התורות המדעיות של אותם זמנים. עמיתו באוניברסיטה, הבוטניקאי הנודע, פרופסור שליידן, דגל בדעה אחרת. הוא לעג לאידיאות של פכנר וטען שזו שטות לדבר על השפעות ירח מן הסוג הזה. עתה, שני הפרופסורים היו נשואים ובעיר קטנה באופן יחסי של אוניברסיטה, התנאים השוררים היו עדיין פטריארכאליים. באותו זמן, היה נהוג שהנשים אספו מי-גשמים,

מפני שהן האמינו שהם היו אידיאליים לכבס לבנים. לא רק שני הפרופסורים דנו בנושא זה, אלא גם נשותיהם ניסו לרדת לשורש העניין. יום אחד, פרופסור פכנר אמר לאשתו: "פרופסור שליידן מסרב להאמין שלמופע הירח יש איזושהי השפעה על ירידת-גשמים. אני מבקש ממך לאסוף את מי-הגשמים היורדים במהלך מופע אחד של הירח והגברת של פרופסור שליידן תאסוף מי-גשמים במופע הבא של הירח. היות שפרופסור שליידן אינו מאמין שמופע הירח ממלאים חלק כלשהו בנושא זה, לא תיתכן שום התנגדות מצדו." אבל, הגברת של פרופסור שליידן סירבה לתת לגברת של פרופסור פכנר את אותו מופע ירח שבמהלכו, על-פי בעלה, כמות גדולה יותר של גשמים הייתה בלתי-אפשרית! כתוצאה מכך, החלה מריבה; האוניברסיטה והמשפחות נקטו עמדה.

עתה, לתקרית זו יש בסיס מדעי. כאשר אנו חוקרים את ההשפעות הללו עם השיטות של מדע הרוח, אנו מגלים שביכולתנו לדבר על השפעות רבות-עוצמה של השמש והירח, לא רק כשריד של אמונות תפלות, אלא כעובדה מדעית. באמרנו זאת, מיצינו למעשה את כל מה שהאדם המודרני בתודעה רגילה יכול לדעת בנושא זה. האדם המודרני חי, כביכול, תחת ההשפעות של אדמה, שמש וירח, וגם תודעתו, ביסודו של דבר, תלויה בהם. כי, כפי שכבר ציינתי, ההיבט החיצוני והגלוי-לעין של הכוכבים, השמש והירח, אינו הגורם המכריע. הדגשנו כבר שספירת-ירח מטפחת את אותן ישויות שפעם היו המורים הקדמוניים של המין האנושי. גם ספירת-שמש מטפחת מספר עצום של ישויות רוחיות. כל כוכב וכוכב הינו מושבה של ישויות, כפי שהאדמה היא מושבה קוסמית של האנושות. כפי שכבר ציינתי, האדם חי כיום כמעט באופן בלעדי תחת ההשפעה של אדמה, שמש וירח, במהלך התקופה שבין לידה ומוות. עתה, מוכרחים אנו לרכוש ידיעה מדויקת יותר על התנאים הרוחיים, הנפשיים והפיסיים שבהם האדם חי תחת ההשפעה של השמש והירח.

הבה נתייחס לשני קטבי התודעה שביניהם נמצא מצב-החלימה – תודעת-הערות והתודעה הריקה של שינה או שינה חסרת-חלומות. אם נתבונן באדם במהלך שנתו, כאשר גופו הפיסי וגופו האתרי מנותקים מהגוף האסטרלי ומה'אני' שלו, אנו מגלים שבין ההירדמות וההתעוררות, הוא שומר בקפדנות בגוף האסטרלי וב'אני' על השפעות השמש אשר נסוגו מהגוף הפיסי ומהגוף האתרי.

מההתעוררות עד להירדמות, אנו חווים את השמש באופן חיצוני. אנו מודעים להשפעותיה גם כאשר היא מכוסה כולה בגשם, כי אנו חבים את תפיסת האובייקטים שלנו לקרניים המשתקפות של השמש. במהלך כל חיי-הערות שלנו אנו חשופים להשפעת השמש אשר מאירה אובייקטים מבחוץ. ברגע בו אנו עוברים למצב של שינה, השמש מתחילה לקרון ב'אני' ובגוף האסטרלי שלנו ואנו קולטים אותה בעינינו הרוחיות. בין הירדמות והתעוררות, השמש נמצאת בתוכנו. אתם מודעים לכך שמינרלים מסוימים בהיותם בחדר חשוך לאחר חשיפה לקרינה, סופגים את האור ואז הם נעשים זורחים. לגבי התפיסה הרוחית, ה'אני' והגוף האסטרלי של האדם עוקבים אחר אותה תבנית. במצב-הערות, הם נשלטים במידה מסוימת על-ידי

אור-השמש החיצוני. הם מתחילים לזהור ולקרר, היות שהם התמלאו באור-שמש, בין ההירדמות וההתעוררות.

לסיכום: בחיי-הערות, האדם חי תחת השפעתם של כוחות-שמש החיצוניים; במהלך השינה, הוא נמצא תחת השפעתם של כוחות-שמש שהוא נושא עתה בתוכו עד לרגע ההתעוררות. במהלך השינה, יש לנו את השמש בתוכנו ורק הגוף הפיסי והגוף האתרי מושארים מאחור. אך, מתוך עולם הרוח, במהלך השינה, אנו מקרינים מבחוץ על גופנו הפיסי וגופנו האתרי באור-השמש אשר נאגר בתוכנו. אלמלא היינו מבצעים זאת, אלמלא היינו מקרינים על עורנו ועל הגומחות הפנימיות ביותר של איברי-החוש באור-השמש אשר נאגר בתוכנו, אז היינו במהרה מתמוטטים ומתים. למעשה, על-ידי כך שאנו מכווינים את אור-השמש אשר נאגר מבחוץ לעבר עורנו או על-ידי הטמעתו באיברי-החוש, אנו מאפשרים מרץ, צמיחה וחיוניות באורגניזם שלנו.

לכן, למעשה, כאשר הגוף האסטרלי וה'אני' נמצאים במהלך השינה מחוץ לגופו הפיסי ולגופו האתרי של האדם, הוא מקרין קודם לכל על עורו באור-השמש ואז מכווין את אור-השמש דרך העיניים והאוזניים אל מערכת העצבים.

זוהי תופעת השינה. השמש קורנת מתוך ה'אני' והגוף האסטרלי של האדם, בהקרינה על העור ובחדרה אל תוך הישות האנושית דרך שערי החוש.

אז, בלי קשר לכך אם מדובר במולד ירח או בירח מלא – כי ההשפעות קיימות תמיד, אף על פי שהן משתנות על-פי מופעי הירח – כוחות-ירח מבחוץ פולשים אל תוך הגוף הפיסי והגוף האתרי של האדם. כך, בגוף הפיסי ובגוף האתרי במהלך השינה, אנו רואים את פעילויות השמש יוצאות מתוך ה'אני' והגוף האסטרלי; בגוף הפיסי ובגוף האתרי – את פעילויות הירח.

כך, אפייננו את מצב השינה ביחס לקוסמוס. במהלך השינה, חייו הפנימיים של האדם קשורים לשמש, חייו החיצוניים – לירח. כי, אף על פי שהגוף האסטרלי וה'אני' שוהים בחוץ, הם מהווים, הלכה למעשה, את ישותו הפנימית.

בחיי-הערות, המצב הפוך. בהיותנו ערים, השפעות הירח ממלאות את ישותנו הפנימית בכללותה, בעוד שהשפעות השמש פולשות לתוכנו מבחוץ. לכן, בחיי-הערות, השפעות השמש זורמות ישירות אל תוך גופנו הפיסי וגופנו האתרי, וה'אני' והגוף האסטרלי בתוכנו כפופים לכוחות-ירח האגורים.

לכן, במהלך חיי-הערות, כוחות-שמש זורמים מבחוץ אל תוך גופנו הפיסי וגופנו האתרי וישותנו הפנימית מתמלאת בכוחות-ירח אשר נאגרו. במהלך השינה, השמש שוכנת בגוף האסטרלי וב'אני'; במהלך חיי-הערות – הירח. בחיי-הערות, השמש שוכנת בגוף הפיסי ובגוף האתרי; במהלך השינה – הירח.

גם כאשר האדם נעשה לציפור-לילה ובוותרו על השינה, הוא מזמין את החמרמורת ליום המחרת, גם אז ההשפעות הללו עדיין קיימות. כי, אף על פי שאנו עשויים לבחור להתעלם מחוקי הטבע, נשאר בעינה העובדה שהדברים יחזרו למסלולם הרגיל לאדם מכוח האינרציה הטבועה בהם, מכוח החוק של ההמשכיות הקוסמית.

אם האדם ישן ביום וער בלילה, כוחות-ירח עדיין פעילים בתוך ה'אני' והגוף האסטרונומי שלו במהלך חיי-הערות הליליים שלו; והשפעות השמש גם זורמות לתוכו, אך הוא חווה אותן כפי שהיה בדרך-כלל חווה את האור שפנסי-רחוב מפיצים או אור-כוכבים עמום, אילו נשכב במרחבים הפתוחים והסתכל כלפי מעלה בכוכבים. אך, כוחות-שמש שהאדם אוגר במהלך השינה וכוחות-ירח אשר פולשים אל תוך ישותו הפנימית במהלך חיי-הערות, קיימים בכל מקום. עם הגוף הפיסי והגוף האתרי, המצב מתהפך.

האדם חב את תודעתו הרגילה בין לידה ומוות לתבנית זו של מאורעות. עתה, נתייחס לדרך שבה המצב משתנה כאשר האדם מגיע לצורות עילאיות יותר של תודעה. כי, הקשר של המתקדש לשמש ולירח משתנה בהדרגה ודרך שינוי זה של קשר לקוסמוס, האדם מפלס את דרכו אל תוך עולם הרוח.

אין צורך שאתאר את הקשר של האדם לעולם, לשמש ולירח בתודעה רגילה; כל אחד מודע לכך בזוכרו כיצד האדם חי בתודעת-היום ובתודעת-הלילה שלו. ברגע בו האדם מתחיל לחזק את כוחות-הנפש הפנימיים שלו ביחס לתודעת-החלימה שבדרך-כלל הינה כאוטית, ברגע בו הוא מצליח להפוך את תודעת-החלימה הזאת לכלי להבנת המציאות, באותו רגע הוא נעשה מודע לכך שכוחות-ירח אשר נאגרו קיימים ב'אני' שלו במהלך חיי-הערות. ברגע בו הוא משנה את החלום לכדי מציאות באמצעות ידיעת-התקדשות, הוא חש בנוכחותה של ישות שנייה בתוכו, אבל הוא יודע שהכוחות של ספירת-ירח חיים בתוך ישות שנייה זו.

בשלבים המוקדמים של תודעת-התקדשות, האדם נעשה מודע לכך שכוחות-ירח קיימים בתוכו והם נוטים ללא הרף לפתח בתוכו אדם שני אשר עטוף באדם הראשון. עתה, מופיעה סתירה. כאשר כוחות-ירח מתחילים להיות פעילים באופן פנימי באדם שני זה שעליו אני מדבר, לא בתודעת-ערות, אלא במהלך השינה, בדרך כזו שאדם שני זה משתחרר באופן טבעי על-ידי כוחות-ירח פנימיים אלה – כאשר הוא משתחרר על-ידי נוכחות הירח בלילה ומתחיל להתעורר לתודעה במצב הסביל של השינה, אז אדם שני זה אשר מוסתר בתוך הראשון, האדם הרגיל, שואף לנדוד לאור הירח והוא לוקח עמו את האחר. זהו מקורו של מצב הסהרוריות שהינו ייחודי לסהרורים.

כאשר הירח זוהר בחוץ, אפשר לעורר את האדם השני שאז יוצר קשר עם כוחות מאגיים, כלומר כוחות מוזרים שהינם מסוג שונה ביחס לכוחות הטבע. הוא מתחיל להסתובב. כסהרורי במצב של תודעה מצומצמת, הוא מתנהג בדרך כזו שהינה זרה לתודעה הרגילה. במקום לשכב במיטה, כפי שבדרך-כלל

עושים, הוא מסתובב ומטפס על גגות בתים. הוא מחפש אחר התחום, שבמציאות הוא מוכרח לחוותו מחוץ לגופו הפיסי.

כאשר זו הופכת להתנסות פנימית מודעת ומוכוונת לערוצים רגילים, אנו עושים את הצעד הראשון בתודעת-התקדשות. ברם, במקרה זה איננו יוצרים קשר עם השפעות הירח החיצוניות; אלא, כוחות-הירח בישותנו הפנימית מאפשרים לאדם השני לפתח את תודעתו. מוכרחים אנו, בכל מחיר, למנוע מאדם שני זה להשתחרר. תמיד ישנה סכנה שהאדם השני עלול להשתחרר, להסתובב כמו רוח-רפאים ולתעות לאורכם של נתיבים שגויים. יש לשמור עליו תחת שליטה.

יציבות פנימית ושליטה עצמית חיוניות לרכישת ידיעת-התקדשות כדי להבטיח שאדם שני זה, העלול לתעות, יישאר בתוך הגוף ויישאר קשור לתודעה הרגילה והעניינית המחוברת לגוף הפיסי. מוכרחים אנו להיאבק באופן בלתי-פוסק כדי למנוע מישות שנייה זו, היצירה של טבע-ירח הפנימי והמחוזק, מלהתנתק מאתנו. הישות השנייה נמשכת בחזקה לכל דבר הקשור למטבוליזם, למעיים, לקיבה ולאיברים אחרים, ודורשת מהם דרישות קשות.

הציון הראשון, ההתנסות הראשונה, להופעתה של ידיעת-התקדשות באדם הוא שהוא יצעד באחד משני הנתיבים שיש לחצות – הנתיב אשר מוביל את ההתפתחות, את ההפיכה המודעת, של עולם-החלומות למציאות.

ועתה, אם הוא נעשה מודע (במצב של חלום) – וכפי שציינתי, זהו שלב הכרחי – הוא נוכח לדעת שאף על פי שבחוף זהו יום, הרי שבפנים הוא נושא את הלילה. בשעות היום מתעורר בתוכו משהו כמו לילה פנימי.

כאשר תודעת-התקדשות זו מתעוררת, שעות היום הן עדיין יום עבור העיניים החיצוניות ועבור ההבנה החיצונית של דברים; אך, במהלכו של יום זה, האור הרוחי של הירח עם קרניו הזוהרות, מתחיל לפלוש לסביבה כולה ולהאירה – הרוחי מתחיל לקרון.

לכן, אנו יודעים שעל-ידי מאמץ פנימי, האדם מביא את תודעת-הלילה אל תוך תודעת-היום. כאשר זה קורה בתודעה מלאה, כפי שפעילויות אחרות מבוצעות באופן מודע במהלך היום, כאשר אדם ערני זה מסוגל לעורר את פעילויות הלילה של הירח לכדי התנסויות של ערות במהלך היום, אז הוא צועד בנתיב הנכון. אם הוא מאפשר לדבר כלשהו לחדור אותו בהיותו מודע לא באופן מלא כך שמתוך הדחף הפנימי שלהן, התנסויות הלילה תעלינה בתודעת-היום, אז הוא ימצא את עצמו בנתיב השגוי שבסופו של דבר מוביל לתקשור.

לכן, הנקודה החיונית היא שאנו מוכרחים להיות מודעים באופן מלא להתנסויות ולשלוט בהן שליטה מלאה. התופעות וההתנסויות לכשעצמן, אינן הגורמים המכריעים, אלא הדרך שבה אנו מגיבים להן. אילו

הסהרורי הרגיל היה יכול לפתח תודעה מלאה בעודו מטפס אל גג ביתו, הרי שבאותו רגע הוא היה חווה רמז של התקדשות. היות שהוא אינו מצליח לפתח את התודעה הזאת, הוא נופל על הקרקע כאשר אנו צועקים לעברו כדי לעוררו. אלמלא נפל, אלא פיתח תודעת-ערות מלאה והיה יכול להישאר במצב זה, אז הוא היה מתקדש. המשימה של ידיעת-התקדשות היא לפתח לאורך קווי-פעולה מבוססים, מבוססים בכל ההיבטים, את מה שמתפתח בסהרורי באופן פתולוגי.

אתם תבחינו בכך שכחוט-השערה מפריד בין הנכון והשגוי בעולם הרוח. בעולם הפיסי, אין שום קושי להבחין בין נכון ושגוי, מפני שהאדם יכול לפנות להיגיון הבריא ולניסיון המעשי. ברגע בו הוא נכנס אל תוך עולם הרוח, קשה לו ביותר לשים לב להבחנה הזאת; הוא לגמרי תלוי בשליטה הפנימית, במודעות הפנימית. יתר על כן, כאשר האדם מעורר את הלילה במהלך היום, אור הירח מאבד בהדרגה את מאפיין הקרינה החיצונית שלו. אנו חווים אותו פחות באופן חיצוני; הוא יוצר תחושה כללית של רוחה פנימית. ברם, אנו נעשים מודעים למשהו אחר. האור הזוהר והמופלא של מרקורי מאיר את שמי-הלילה הרוחיים הללו. כוכב-הלכת מרקורי עולה למעשה בלילה הזה אשר הוכנס אל תוך היום; אין זה ההיבט הפיסי של מרקורי, כי אנו נוכחים לדעת שאנו נמצאים בנוכחותו של משהו חי. איננו יכולים לזהות מיד את הישויות הרוחיות החיות אשר שוכנות במרקורי, אבל יש לנו רושם כללי שמתוך הדרך שבה מרקורי מופיע בפנינו, אנו נמצאים בקשר עם עולם רוחי.

כאשר אור-הירח הרוחי הופך לכוח מעניק-חיים אוניברסלי בתוכנו שבו אנו לוקחים חלק, אז כוכב-הלכת הרוחי מרקורי עולה בהדרגה בתודעת-הלילה אשר הוכנסה אל תוך תודעת-היום. מתוך הדמיונים הזוהרים הללו שבהם מרקורי מופיע, עולה הישות שאותה אנו מכנים, הישות האלוהית מרקורי. אנו בהחלט זקוקים לה כי אחרת יתחיל בלבול. תחילה, עלינו למצוא את הישות הזאת בעולם הרוח, הישות שאנו יודעים בוודאות שהיא משתייכת למרקורי. באמצעות הידיעה שלנו על ישות אלוהית זו (מרקורי), אנו יכולים לשלוט, לפי שיקול דעת, ב'אדם השני' שהינו ער בתוכנו. איננו צריכים עוד למעוד לאורך נתיבים לא-ברורים כמו הסהרורי, אבל אנו יכולים להיות מובלים על-ידי מרקורי, שליח האלים, לאורך הנתיבים הברורים אשר מובילים אל תוך עולם הרוח.

אז, אם נרצה למצוא את הנתיבים הנכונים המובילים אל תוך עולם הרוח, עלינו לעבור תחילה התנסויות ברורות מסוימות אשר משמשות להדרכתנו ולהכוונתנו. המיסטיקן הרגיל מתבונן פנימה. על-ידי הסתכלות לאחור, הוא מרכיב חומרי התססה הכוללים אל, יקום, מלאכים ושדים. הסתכלותו לאחור מובילה, לכל היותר, למצבי חלימה רגילים שבהם בלתי-אפשרי לומר אם הם באים מן המישור המיני או מן המישור האינטלקטואלי. ככלל, ההתנסויות מבולבלות וכאוטיות. זוהי המיסטיקה המעורפלת והמטושטשת שאינה מאירה את החלום, אלא היות שרק מתקדש יכול להבינה, הופכת את הבלבול לקשה יותר.

התנסויות כאלה, טבעיות כל-כך עם פליאה ושירה כפי שהן מתוארות על-ידי קתרינה מסיינה ואחרים, רק מתקדש יכול להבין, כי רק הוא יודע מה הם באמת חווים. לפיכך, אם נתמיד בנתיב ההתקדשות שלנו באותה תודעה בהירה וצלולה שעמה אנו עורכים חישובים או לומדים גיאומטריה, אם נחדור בתודעה מלאה בדברים הללו, אז אנו צועדים בנתיב הנכון. רק דרך ההבנה שאנו מביאים את הלילה הפנימי של הירח אל תוך היום החיצוני שאנו מגלים את עולם הרוח הממשי. כפי שאיש אינו יכול להתכחש לכך שהירח או מרקורי מופיע בעולם המרחב החיצוני, שזו מציאות, לא אשליית חלום, כך אנו מגלים שעולם הרוח ממשי במידה שווה ואינו אשליה כאשר אנו נכנסים לתוכו בתודעה מלאה ופוגשים ישויות רוחיות, כפי שאנו פוגשים ישויות אנושיות כאן על האדמה. כאשר אנו מחפשים אחר הרוח בלי להיות מודעים לטבעו של עולם הרוח, אנו כל הזמן צועדים בנתיב שגוי. אם אנו נשארים על האדמה ומסתפקים בעריכת ניסויים עם מדיומים ועם התגלויותיהם ואין לנו קשר ישיר עם הרוח, אז אנו צועדים בנתיב שגוי. כל פעילות שאינה מעוררת תודעה בעולם הרוח, אשר מועדת באופן עיוור ומחפשת רק אחר תוצאות, כמו אוקולטיזם שטחי למשל, צועד בנתיב שגוי. כל דבר החודר אל תוך עולם הרוח ומיד חווה את העולם הזה כמציאות רוחית, צועד בנתיב נכון.

וכך, ידיעה פנימית וחיה של ספירת-ירח היא נקודת-המוצא של נתיב ההתקדשות הראשון. ואנו יכולים לומר: את ההתנסויות הרגילות של האדם ביחס לשמש ולירח, אשר נחוות בדרך-כלל בשינה, המתקדש חווה עתה בחיי-הערות. האדם נעשה מודע להשפעות הירח כאילו היו חיצוניות לגביו. הוא מביא את הלילה אל תוך היום. ובמקום שמי הלילה שאנו בדרך-כלל רואים משובץ בכוכבים כאשר אנו מסתכלים בחוץ בלילה, אנו רואים, קודם לכל, את כוכב-הלכת מרקורי עולה בפני הראייה הפנימית שלנו; ואם עקבנו אחר ההוראות המתוארות בספרי ידיעת העולמות העילאיים והדרכים לרכישתה והצלחנו לפתח אימגינציות ממשיות, אז בספירת-ירח זו במהלך חיי-הערות, עולם האימגינציות מתגלה בפנינו כמציאות.

כאשר אנו נכנסים אל תוך הספירה של השפעות מרקורי, אימגינציות אלה עוברות לישויות-מרקורי. עתה, איננו חווים רק חזיונות נטולי-ממשות, אלא אנו קולטים חזיונות כאימגינציות. אימגינציות אלה עוברות לישויות התואמות להן. לכן, אם לא התקדמנו רחוק מספיק לאורך נתיב ההתקדשות, יתכן שנראה חזיון של ארכאנגלוס, אך הוא נשאר בגדר חזיון. רק בשלב מתקדם יותר שהחזיון יוצר באמת קשר עם הארכאנגלוס ואז הארכאנגלוס הממשי מתגלה בתוך החזיון. בשלב מוקדם יותר, כאשר חוונו את אור-הירח בתוכנו, הארכאנגלוס לא היה בהכרח שם. אבל עתה, הארכאנגלוס הפך לממשות. לכן, אנו נעשים מודעים להשפעות מרקורי בכך שעולם החזיונות שלנו עובר אל תוך עולם שבו אנו קולטים באמת את הרוח. מוכרח אני להדגיש, שוב ושוב, שאת כל הדברים הללו אפשר להגשים באופן הנכון רק כאשר אנו נמצאים במודעות מלאה.

ואז, אם נמשיך להתקדם במדיטציות שלנו, נחזק ונמריץ את ישותנו הפנימית במידה הולכת וגוברת, נגיע לספירה שבה השפעות ונוס מתווספות לאלו של מרקורי. אז, כאשר אנו קולטים את השפעות ונוס, כאשר ונוס עולה בלילה פנימי זה אשר הובא אל תוך היום, החזיונות של הישיות אשר הופיעו בתמונת אימגינטיביות, בתמונות של החזיונות האמיתיים, אובדים ואנו עומדים מול עולם הרוח בתודעה-מרוקנת. אנו יודעים שהישויות הרוחיות קיימות שם; הגענו לספירת-ונוס, בה שוכנות הישויות הרוחיות. אנו ממתנים עד שספירת-שמש תתקרב אלינו. התהליך כולו הינו הכנה לחוויה שנייה של השמש. כל זה מתרחש במהלך תודעת-הערות של היום, כאשר אנו כפופים להשפעות השמש מבחוץ. אנו צועדים בנתיב שתיארתי דרך ירח, מרקורי ו-ונוס. אז, החזיונות נעלמים. אנו ממשיכים להתקדם. הנתיב כולו היה נתיב אשר הוביל מן האדמה, לירח, למרקורי, ל-ונוס ובסופו של דבר לשמש. אנו נכנסים אל תוך הישות הפנימית של השמש ורואים את השמש, באופן רוחי, בפעם השנייה. הופעתה חולפת ולא-ברורה, אבל אנו יודעים שאנו קולטים באופן רוחי. אנו מתבוננים בישות הפנימית של השמש.

אם רשאי אני להשתמש באנלוגיה גסה, הדבר הוא כאילו היינו אומרים לעצמנו: "אני רואה משהו במרחקים ואני מתקרב אליו. בהתחלה, אני מתייחס אליו כאובייקט דומם, אוהז בו, וכתוצאה מכך הוא נושך את ידי. עתה, אני יודע שזה אינו אובייקט דומם, אלא כלב ממשי; אני נוכח לדעת שיש לו ישות פנימית." השוואה גסה זו עשויה להפנות את תשומת-לבכם לעובדה שההתנסויות הללו מושרשות במציאות. אנו עוברים מן האדמה דרך ההשפעות של ירח, מרקורי, ונוס, ומגיעים לשלב שבו אנו רואים את השמש; אנו נוכחים לדעת שהיא מהווה ישות רוחית חיה וישויות רוחיות שוכנות בה. כדבר ראשון, זהו הנתיב שאפשר לצעוד בו. בכל שלב לאורך הנתיב, נעשה ברור מאוד שככל שהמתקדש מתקדם, הוא מוכרח לשמור על תודעה מלאה ואז הוא צועד בנתיב הנכון, ואם האדם, בלי קשר לדרך שבה הוא עוזב את גופו, מאבד תודעה ונכנס אל תוך הקוסמוס אשר הפך למציאות רוחית בפני מבטו הרוחי, אז הוא צועד בנתיב שגוי. מוכרחה להיות לנו הבנה פנימית ביחס להבדל בין נתיב נכון ונתיב שגוי של תפיסה רוחית פנימית.

אתמול ציינתי כיצד, בהתאמה עם דרישות הזמן, חברות על-טבעיות ואוקולטיות שונות, בהשתמשן בשיטות שהינן חיקוי של השיטות של מדעי הטבע, מנסות לחקור את עולם הרוח באמצעות תופעות חיצוניות. בבקשה, אל תבינו אותי שלא כהלכה. אינני רוצה להמעיט בערכן של השיטות הללו, כי אני יודע היטב באיזה להט בני-אדם משתוקקים לדעת באופן מדעי את הטבע הממשי של עולם הרוח על-ידי התבוננות בתופעות חיצוניות. אני רק רוצה לציין כיצד הנתיבים הללו מוכרחים להוביל לטעות ומה מוכרח להיות טבעם של הנתיבים הנכונים. היות שאנו חיים כיום בעידן מדעי, ומוכרחים להמשיך להיות בו, בהחלט מובן שצריכים להיות בני-אדם שירצו לחקור את עולם הרוח באמצעות השיטות הישירות של מדעי הטבע ומתייחסים לנתיבים רוחיים טהורים אחרים כלא-מהימנים. הם מגיעים למסקנה שקיים, מצד אחד, העולם הרגיל שבו בני-אדם חיים ומקיימים את דרישות החיים החברתיים וחושבים ופועלים במונחים של

חיים חברתיים אלה. אין בזה שום דבר לא-רגיל. זוהי דרך החיים המקובלת. זהו שדה המחקר המדעי העוסק בתופעות חיצוניות, תופעות של חום, אור, חשמל, מגנטיות וכן הלאה.

ברם, מצד שני, בחיים מתרחשים מצבים חריגים. בני-האדם מתרגלים כתיבה אוטומטית; הם מבצעים פעולות מסוימות תחת ההשפעה של היפנוזה ושכנוע. הם חושדים בכך שעולם לא-ידוע מתגלה בדרך הזאת בעולם הרגיל והם רוצים לפרש את הסימנים החיצוניים והתופעות החריגות הללו. הם רוצים להסביר כיצד המחשבות וההתנסויות של מישהו בניו-יורק מועברות בטלפתיה לידיד באירופה שאליו הוא קרוב קירבה על-טבעית, בעוד שבדרך-כלל החדשות מועברות בתקשורת אלוטוטית. תופעות מן הסוג הזה, שאפשר לציין אינספור מקרים שלהן, נחקרות על-ידי השיטות הסטטיסטיות של מדעי הטבע. נתיב זה אינו יכול להוביל לשום מטרה או הבנה מלאה מפני שלאדם חסרה הנטייה הרוחנית ההכרחית שמוכרחים לשאוף אליה בעולם הרוח עצמו. כל התופעות הללו, מופלאות כפי שהן יכולות להיראות, נראות כצירופים של תופעות לא-קשורות בעולם החיצוני. איננו יכולים להגיע לשום ידיעה או הבנה שלהן; ביכולתנו רק לתעדן, להתייחס אליהן כבלתי-רגילות ולנסח היפותזות על אודות עולם הרוח ולא לגלות את טבען הממשי. ברם, לא חשוב כמה אנו עוסקים במדיומים ובעובדות מדעיות, עולם הרוח תמיד עמנו, אבל הוא אינו חושף את מהותו הממשית.

בהקשר זה, ברצוני להזכיר שוב את המחקרים שהזכרתי אתמול כאשר ציינתי שד"ר וגמן ואני משתדלים עתה לספק תיאור מדויק של התופעות הללו. שיטת מחקר זו, אפילו כתחום המחקר השני שזה עתה תיארתי, השואפת לשפוך אור על החיים הפנימיים של חלומות, אינה יכולה לוותר על תבונה רוחנית. היא מתקדמת בדרך כזו שהתופעות שיש לחקור קשורות ישירות למקבילות שלהן בעולם הרוח עצמו.

אך, התופעות הללו אינן קשורות למאורעות המבודדים והמופלאים שאנו נתקלים בהם בעולם החיצוני באופן שזה עתה תיארתי. הן משתייכות לתחום אשר נקלט על-ידי אדם אשר למד רפואה, אנטומיה ופסיכולוגיה, כאשר תפיסתו את הצורה החיצונית של איבר אנושי – ריאה, כבד או איבר כלשהו אחר – עוברת טרנספורמציה לכדי הבנה אימגינטיבית של האיבר הזה, כאשר הוא מתחיל להיות בהדרגה מסוגל לראות את המבנה האנושי באימגינציות.

לכן, זה מתאפשר כאשר אנו מסוגלים לחקור את איבריו של האדם שבדרך-כלל מתפקדים על-פי הנוהג של החריג ולא על-פי תופעות הטבע החיצוניות הרגילות, כלומר כאשר אנו נמצאים בעמדה לשנות את הידיעה האנושית, המדעית והאנטומית שלנו לכדי חדירה רוחנית אל תוך מבנה האדם. בשיטה שתיארתי קודם, אנו קובעים את נקודת-המוצא שלנו מישותו הכוללת של האדם. הנתיב המתחיל מהאיברים האנושיים האינדיבידואליים שאנו מבינים וקולטים ישירות באמצעות אנטומיה רוחנית, הוא הנתיב היכול להוביל לתוצאות נכונות בניגוד לגישה השגויה השואפת להבין תופעות חיצוניות באמצעות שיטות סטטיסטיות שהינן חיקוי של מדעי הטבע. לכן, אתם תעריכו את העובדה שלפני שיכולנו לדון בנושאים הללו, היינו

זקוקים לשיתוף-הפעולה של אדם העוסק ברפואה שעבר הכשרה בהתאם. יתר על כן, אתם תיווכחו לדעת שכאשר איבר אנושי מובן באופן רוחי בדרך הזאת על-ידי אדם הבוחן את האנטומיה על-פי נקודת-מבט זו, אל לו לפקפק במטרה שלפניו. ועתה, מתגלה לתפיסה הרוחית לא אדם פנימי כמו זה שתיארתי קודם, אלא אדם חיצוני, קוסמי, עדיין מעורפל כמובן, אך בצורה של ישות ענקית ורבת-עוצמה – האדם כפי שהוא נתפס לא ככוליות, אלא כפי שהוא מופיע דרך תפיסה רוחית פנימית של איבריו. היות שהאיברים הללו נצפים באופן רוחי, לא רק האדם הפיסי, אלא גם האדם הקוסמי ניצב גלוי. כפי שקודם לכן עולם הלילה – ספירת-ירח – הוכנס אל תוך היום, כך אנו מכניסים עתה אל תוך ישותו – שאיננה האדם השלם, אלא ישות המורכבת מאיברים בודדים – את האימפולסים של ספירת-סטורן.

כפי שבשלב מוקדם יותר, ספירת-ירח נמשכה בחוזקה אל תוך תודעת-הערות הרגילה, ספירת-סטורן מוכנסת עתה אל תוך התודעה המדעית. אנו נעשים מודעים לכך שכוחות-סטורן פועלים בדרך מיוחדת בכל איבר ואיבר; בכבד באופן חזק ביותר, בריאות חלש באופן יחסי ובראש הכי פחות.

לכן, אנו נעשים מודעים למטרה הדורשת מאתנו שנחפש אחר ההשפעות של סטורן בכל מקום. כפי שבשלבם המוקדמים התקדמנו באופן רוחי על-ידי תרגול מדיטציה, כך עתה, על-ידי הזדהות עם החיפוש אחר סטורן, אחר המבנה הרוחי הפנימי של כל איבר, אנו חוזרים אל תוך ספירת-יופיטר ומצליחים לזהות שכל איבר מהווה למעשה את המקביל הארצי של ישות אלוהית-רוחית.

באיבריו, האדם נושא בתוכו את התמונות של ישויות אלוהיות-רוחיות. בהתחלה, הקוסמוס כולו מופיע בספירת-סטורן כישות ענקית והאדם כולו נראה כישות קוסמית ענקית, המופיעה כסיכום, כפעילות פנימית-אורגנית של שיתוף פעולה בין דורות של אלים.

שוב, אנו מוכרחים לצעוד בנתיב הזה בתודעה מלאה כך שנהיה מופעלים על-ידי כוחות המסוגלים לתמוך בנו ולשאת אותנו במהלך התנסויותינו הרוחיות. מוכרחים אנו לזכור שכל ההשפעות הללו נמצאות במקרה הראשון בשלב עוברי, אך הופעתן ארעית. אכן, קל לזהות את נוכחותן, אבל בלתי-אפשרי לתארן, לשמור על רושם ברור שלהן ולעצבן לכדי תמונות מנטליות, אם ניכנע לסכנה הטבועה בהן, כלומר שכל מה שעולה בספירה הזאת עלול להיעלם מיד מתודעתנו, כך שלעולם לא נהיה בעמדה שבה נוכל להתבונן בו.

עתה, אלה העוסקים כיום במחקר על-טבעי אינם חולמים לקחת בחשבון את הרוחי. הם מעדיפים לפעול באופן ניסיוני בדרכם שלהם, על-ידי הזמנת אינדיבידואלים מסוימים לניסויי מעבדה. אבל, ממשויות רוחיות אינן יכולות להיות מצומצמות לרמה אנושית, במיוחד כאשר הכוונה המוצהרת היא להבינן באמצעות השיטות הללו ולהגיע בהדרגה להסבר מדעי.

ספר הרפואה שעליו דיברתי אתמול יכול להציע רק הקדמה ראשונה ובסיסית למה שיהפוך למדע מפותח במלואו בעתיד הרחוק. אך, בה במידה שהדברים הללו קיימים כיום בעולם הרוח והינם טבעיים עבור הישויות אשר חיות, לא על האדמה, אלא על השמש – במידה זו שאפשר להביאן לתודעה ארצית

באופן שתיארתני. אל לנו לדמיין לעצמנו שביכולתנו לפתח תבונה רוחנית באמצעות ניסויי מעבדה או באמצעות אנטומיה מופשטת שאפשר למצוא בספרי לימוד. הנקודה החיונית היא שכל הנושאים הרוחניים מוכרחים להיחוות על-ידי האדם עצמו. מדוע זה כך?

אנו יכולים לאחוז בממשויות הללו יציבות באור רק כאשר הן נתמכות ונישאות על-ידי הכוחות העולים מתוך המאמצים המשותפים של בני-האדם, על-ידי הכוחות שהאדם מפיק מהתגשמויות קודמות על האדמה. כאשר זה קורה, נכנס שם, לתוך העולם של ספירת-סטורן וספירת-יופיטר, מה שביכולתנו לכנות, ספירת-מרס. מאז ואילך, הדברים הללו מתחילים לדבר. הם מתגלים על-ידי אינספירציה. אז, אנו שבים לשמש פעם נוספת עם תודעה של אינספירציה.

זהו הנתיב השני אשר נדרש ממדעי הטבע כיום וממנו המתקדשים שעליהם דיברתי אתמול מעדיפים להימנע. הם חשים שלא בנוח כאשר הם נתקלים בנתיב זה, אך אף-על-פי-כן זהו הנתיב שאותו יש לחצות.

הנתיב בספירת-ירח, כפי שתיווכחו מהדיונים הנוכחיים הותאם באופן המעורר הערצה למתקדשים הקדומים ויש לנו מידע ראוי לציון על נתיב-ירח זה ב-*תורה הסודית* מאת ה. פ. בלבטסקי. אם ביכולתנו להבדיל בין עובדה ובדיה, ב-*תורה הסודית* אפשר למצוא אמיתות חשובות רבות. אלא, נתיב זה מוביל דרך הספירה של אור ירחי-אסטרלי שאליו ה. פ. בלבטסקי הייתה קשורה קשר קרוב מאוד ולהיכן ששליח נשגב של מרקורי הכווין את פירושיה. כאשר אנו עוקבים אחר מחקריה, אנו רואים כיצד היא תמיד הכווינה את האימגינציה שלה למקור הנכון. הדבר היוצא מן הכלל ביחס לבלבטסקי הוא שהיא לא הבחינה ברמזים הראשונים של אימגינציה מוקדם יותר מהרגע שבוא היא התהוותה. בהיותה מוכוונת על-ידי שליח-מרקורי, היא מובלת אל ספרייה סודית. הרעיון מתגבש בתוכה ושליח-מרקורי מוביל אותה לספר אשר נשמר בקפדנות על-ידי הוותיקן. היא קוראת את הספר ובכתביה אנו מוציאים מגוון רחב של מידע שאחרת לא הייתה לה גישה אליו מפני שהוא נשמר בקנאות על-ידי הוותיקן במשך מאות שנים! נתיב זה הוא אכן נתיב שצעדו בו ומוכרחים להבדילו בקפדנות מכל דבר שמגשימים תחת שליטה פנימית איתנה.

הנתיב השני מתנהל בדרך שתיארתי ומסתמך על שיטות מדעי הטבע המודרניים שה. פ. בלבטסקי תיעבה כמו דָּבָר. זהו הנתיב שיש לצעוד בו באופן שתיארתי, בהבנה המלאה שהוא מוצא את הכוח והתמיכה שלו בהתפתחות הקארמתית של כוחות בני-האדם, לא כל-כך למען העלאת זיכרונות קארמתיים, אלא כדי לדבוק בהם במטרה לתארם.

המדע בימינו מוכרח להתמלא בערכים אנושיים כמו אלה שתיארתי אתמול, כאשר התייחסתי לשותפתי בתחום זה. על-ידי דיון בדוגמאות ממשיות, לא על-ידי הגדרות, שנוכל לגלות את מקורם של נתיבים נכונים ונתיבים שגויים. כדי לסכם את סדרת ההרצאות הזאת, אני מציע שמחר נוסיף מידע בנושא זה כפי שיתאפשר בזמן הקצר העומד לרשותנו.

הרצאה 11

מהי העמדה בנוגע למחקר רוחי ולהבנתו של מחקר רוחי

22 באוגוסט 1924, טורקאיי

כמובן, עדיין אפשר היה להוסיף הרבה מאוד למה שנגעתי בו בהרצאות הללו, אך היום נשתדל לסכמן עם סיכום הנושא כולו.

הגישה בה נקטנו לאורך ההרצאות הללו, מעלה סוגיה חשובה: מהי הגישה לאנתרופוסופיה, למחקר רוחי כפי שהוא מוצג על-ידי האנתרופוסופיה? מהי העמדה ביחס להבנת תורות אנתרופוסופיות כאשר רואים שלמעטים כיום יכולה להיות גישה ישירה לתרגילים ולאיימונים רוחיים המאפשרים להם לקלוט ולבחון לעומק בכוחות עצמם את התיאורים האנתרופוסופיים של עולמות אחרים? זוהי שאלה השמורה היטב בלבם של אלה החשים דחף ואפילו כמיהה לעסוק באנתרופוסופיה. אך, שאלה זו נראית תמיד באור שגוי וקרוב לוודאי שהיא תפורש שלא כהלכה בדיוק מפני שהם אינם מסוגלים לתפוס את ההוראות הנכונות כמו אלה שתמכתי בהן בהרצאות הללו.

בני-אדם עשויים לשאול: "מה התועלת בכל התיאורים הללו של עולם הרוח אם אין ביכולתי לראות באותו עולם בכוחות עצמי?" לכן, היום אגע בשאלה זו בנייתוח קצר.

אין זה נכון לומר שאדם אינו יכול לרכוש תובנה על התורות האנתרופוסופיות והבנה שלהן, אלא אם כן הוא יכול לחקור את עולם הרוח בכוחות עצמו. חיוני להבדיל, במיוחד בזמנים האלה, בין גילוי ממשי של עובדות הקשורות לעולמות השונים והבנתן של אותן עובדות. הבחנה זו תתברר לכם כאשר תיזכרו שהאדם, כפי שאנו יודעים אותו כיום, משתייך למעשה לעולמות שונים והתנסויותיו מופקות מעולמות שונים. האדם, כפי שהוא בנוי כיום, רוכש את מאגר הידיעה שלו ואת תודעת הקיום היומיומי שלו במהלך התנסויותיו היומיומיות. במהלך חיי-הערות שלו, תודעה זו אשר הייתה נקודת-המוצא למחקר שלנו, נותנת לו נקודת-מבט מסוימת בתחום מוגבל, באותו היבט של העולם שהינו נגיש להתבוננות חושית ואשר יכול להיקלט ולהיות מפורש על-ידי האינטלקט שפיתח במהלך האבולוציה.

עם הבנה זו, האדם חודר בחלומותיו אל תוך עולם זה אשר נסתר מאחורי עולם-התופעות, בדרך מטושטשת ומעורפלת כפי שכבר ציינתי. בחייו הרוחניים, האדם יוצר קשר עם העולם שבו הוא עובר בין מוות ולידה מחדש, רק בשינה חסרת-חלומות, היכן שהוא מוקף בחשיכה רוחית והיכן שהוא חי חיים שבדרך-כלל הוא אינו יכול להיזכר בהם.

האדם יודע שלושה מצבי-תודעה – ערות, חלימה ושינה עמוקה. אבל, הוא חי לא רק בעולמות שאליהם תודעה תלת-איברית זו נותנת גישה, כי הוא ישות שלממלכתה יש מעונות רבים. גופו הפיסי חי

בעולם שונה מזה של גופו האתרי; לחלופין, גופו האתרי חי בעולם שונה מזה של גופו האסטרלי ושניהם חיים בעולמות שונים מזה של האני'.

ותודעה תלת-איברית זו – תודעת-ערות צלולה, תודעת-חלימה ותודעת-שינה (היינו רוצים לומר חוסר-תודעה, אבל אפשר לתארה כתודעה מצומצמת בלבד) – משתייכת ל'אני' כפי שהוא קיים כיום. ול'אני' זה, בהסתכלו פנימה, יש גם שלושה מצבי-תודעה. כאשר הוא מסתכל החוצה, הוא יודע תודעת-ערות (תודעת-יום), תודעת-חלימה ותודעת-שינה. כאשר הוא מסתכל פנימה, הוא יודע תודעה-אינטלקטואלית; תודעה-תחושתית, חיים תחושתיים, אם כי מעורפלים ודמויי-חלום הרבה יותר ממה שבדרך-כלל מדמיינים; הוא יודע גם חיים תחושתיים ולבסוף תודעת-רצון מעומעמת, הנמצאת בדמדומים, הדומה למצב של שינה עמוקה. תודעה רגילה אינה מסוגלת להסביר את מקורו של הרצון יותר מאשר היא יכולה להסביר את מקורה של השינה. כאשר אדם מבצע פעולת רצון, היא מלווה במחשבה ברורה וצלולה. אז, הוא עושה את המחשבה הזאת ברגש שהינו מעורפל יותר. המחשבה אשר מלאה ברגש, יורדת מטה אל תוך הגפיים; את התהליך הזה בלתי-אפשרי לחוות עם תודעה רגילה. לסוג המחקר שעליו דיברתי אתמול ושלושום, הרצון מציג את התמונה הבאה: בשעה שהמחשבה רוצה משהו בראש ואז מועברת אל הגוף כולו דרך הרגש, כך שהאדם רוצה בגופו כולו, משהו הקרוב לתהליך פנימי, עדין ורגיש של בעירה, מתחיל בינתיים.

כאשר האדם מפתח תודעת-מתקדש, הוא מסוגל לחוות את חיי-הרצון שלו הכפופים להשפעת החום, אך הם נשארים לגמרי תת-הכרתיים לתודעה הרגילה. זהו מקרה אחד בלבד המראה כיצד מה שמתקיים בתודעה תת-הכרתית יכול להתעלות לרמה של תודעת-מתקדש.

כאשר המידע בספר שהזכרתי אתמול ייעשה בהדרגה נגיש יותר לקהל הרחב, בני-אדם יבינו שכאשר אנו מתבוננים עם תודעת-מתקדש בפעולת רצון שהאדם מבצע, יש לנו רושם שאנו מסתכלים בלהבה של נר או אפילו בהצתתו של אור מעניק-חום. כפי שיש לנו במקרה זה תמונה של התופעה החיצונית, כך נהיה מסוגלים לראות את המחשבה בעודה מוכנסת לרצון. אז, אנו אומרים: "המחשבה מפתחת רגש ומהרגש – הפועל באדם כלפי מטה – נובעת תחושת חום, להבה, באדם. וללהבה זו יש רצון; היא מוצתת בהדרגה." אנו יכולים להציג באופן סכמתי את התודעה הרגילה הזאת בדרך הבאה:

פנימי	חיצוני
חשיבה צלולה	תודעת-יום, תודעת ערות
חיי-רגש	תודעת-חלימה
תודעת-רצון	תודעת-שינה

עתה, אף על פי שכדי לחקור את עולם הרוח אנו מוכרחים להכווין את תודעתנו אל אותו עולם שאנו שואפים להבין באופן הכרתי, אף-על-פי-כן, אם פירות המחקרים שלנו יימסרו ביושר ובכנות, אז את האידיאות אשר נמסרות בעל-פה מוכרחים לבטא בשפתן של צורות אחרות של תודעה.

עתה, אולי ביכולתכם להבין שזהו תהליך דו-איברי. כדבר ראשון, למשל, אנו חוקרים את עולם האיברים האנושיים כפי שהסברתי אתמול. אנו חוקרים את התופעות הנדונות על-ידי שימוש בכוחות העולים באדם בהתקרבו לעולם הרוח במהלך חייו. אז, אנו מגלים את העובדות הרלוונטיות כפי שהן מתגלות על-ידי ההבנה. וישנם בני-אדם בעולם שהינם מודעים לעובדות הללו והם מוסרים אותם לעולם. כאשר הן נמסרות לעולם על-ידי בני-אדם כאלה, הן יכולות להיות מובנות על-ידי תודעה רגילה, אם נתבונן בהן באובייקטיביות הנחוצה. במהלך האבולוציה האנושית, תמיד היה קומץ אנשים אשר התמסרו לחקר העובדות הקשורות לעולם הרוח ואשר מסרו לאחרים את פירות מחקריהם.

עתה, גורם אחד בימינו פועל נגד קבלתה של ידיעה כזו, כלומר, כאשר בני-אדם גדלים ככלל בסביבה חברתית ותחת מערכת חינוך אשר מכשירה את תגובותיהם הרגילות במידה כזו שהם יכולים להאמין אך ורק בעולם העובדות, בעולם החושי ובמידע הרציונלי המופק מעולם החושים. הרגל זה מושרש חזק כל-כך שבני-אדם נוטים לומר: באוניברסיטה יש בוגרים מוסמכים מהפקולטה לחינוך, שנוסף לחינוך חוקרים היבטים עובדתיים מסוימים של עולם-התופעות או מאמתים את ממצאיהם של חוקרים אחרים בתחום. כולם מקבלים את ממצאיהם. אדם, גם אם הוא אינו חוקר את העובדות בכוחות עצמו, בכל זאת מאמין בהן. תמימות חסרת-גבולות זו שמורה במיוחד למדעים המודרניים. בני-אדם מאמינים בדברים שלגבי אלה שהינם בעלי תבונה, אינם רק בעייתיים, אלא בהחלט לא-נכונים. מצב זה נובע ממאות שנות חינוך. ברצוני לציין שצורה זו של חינוך לא הייתה ידועה לבני-אדם מן המאות המוקדמות. הם נטו הרבה יותר להאמין באלה אשר ערכו מחקרים על עובדות רוחיות, כי הם עדיין שמרו על משהו מן התבונה הקדומה ומהשתתפות בעולם הרוח אשר הייתה עקבית עם הרצון והרגש שלהם. כיום, בני-אדם מתכחשים לידיעה מן הסוג הזה. הם רגילים להשקפה, שהינה תיאורטית יותר ביבשה (אירופה) ובאנגליה ובאמריקה מעשית יותר, שנעשתה עתה מבוססת מאוד.

ביבשה, קיימות תורות מפורטות על אודות הנושאים הללו, בעוד שבאנגליה ובאמריקה ישנו דחף טבעי כלפיהן, שכלל לא קל להתגבר עליו. במהלך מאות שנים, המין האנושי התרגל להשקפה מדעית הקשורה לעולם-התופעות ואשר קיבלה את הממצאים של האסטרונומיה, הבוטניקה, הזואולוגיה והרפואה, למשל, בצורה שבה הם מוצגים במוסדות-חינוך או במרכזי-לימוד מוכרים. כימאי, למשל, לוקח על עצמו חלק של מחקר במעבדה שלו. לבני-האדם אין שמץ של הבנה על הטכניקה המעורבת בכך. העבודה מפורסמת ברבים והם מכריזים ללא היסוס: "הנה האמת, הנה הידיעה שאינה פונה לאמונה." אך, מה שהם מכנים ידיעה, הינה, למעשה, פעולה של אמונה.

ובין השיטות אשר אומצו כדי לחקור את עולם-התופעות, כדי לאמת את חוקי עולם-התופעות באמצעות כלי התבונה, אין איש הנותן את המידע המועט ביותר על עולם הרוח. אבל, ישנם מעטים היכולים להרשות לעצמם לוותר לגמרי על עולם הרוח. אלה העושים זאת, אינם כנים עם עצמם, הם משתכנעים

בכך. המין האנושי חש צורך חיוני לדעת משהו על עולם הרוח. לעת עתה, בני-אדם מתעלמים מאלה היכולים לספר להם משהו על עולם הרוח, כפי שהוא מוכר כיום, אך הם מוכנים להקשיב למסורות היסטוריות, לתורות של כתבי-הקודש ולכתבים המקודשים של המזרח. הם מתעניינים בכתבים המסורתיים הללו, כי אחרת הם אינם יכולים לספק את הצורך שלהם בסוג מסוים של קשר עם עולם רוחי. וחרף העובדה שהן כתבי-הקודש והן הכתבים של המזרח נחקרו רק על-ידי מתקדשים אינדיבידואליים, בני-אדם טוענים שהם משקפים סוג שונה של השקפה, שאין לה שום קשר לידיעת עולם-התופעות, ידיעה מדעית, ותלויה באמונה ופונה אל האמונה. וכך, קו קשיח של תחימה נמתח בין המדע והאמונה. בני-אדם מייחסים את המדע לעולם-התופעות ואת האמונה לעולם הרוח.

בקרב התיאולוגים של הכנסייה האוונגליסטית ביבשת – לא בקרב התיאולוגים של הכנסייה הרומית הקתולית אשר שמרו על המסורות העתיקות ואינם מקבלים את ההתפצלות של האוונגליסטים או מדעני הטבע – קיימות אינספור תורות המציגות שישנם גבולות ברורים לידיעה ולאחר מכן מתחילה האמונה. הם משוכנעים שלא תיתכן אפשרות אחרת.

אנגליה סובלת פחות מחרדות כי פיתוח תורות אינו נפוץ. כאן, הגישה המסורתית היא, מצד אחד, להקשיב למה שיש למדע לומר, ומצד שני, לחיות בהערצה – לא אגזים ואומר בקדושה – כלפי האמונה, ולשמור בקפדנות על שני התחומים בנפרד.

בעבר, הדיוטות ומשכילים אימצו את נקודת-המבט הזאת. ניוטון הניח את היסודות לתורת הגרביטציה, כלומר תפיסה של המרחב שמעצם טבעו, שולל כל אפשרות של השקפה רוחית. אילו העולם היה כפי שניוטון תיאר אותו, הרי שהוא היה ריק מרוח. אך, לאיש לא היה אומץ להודות בכך. בלתי-אפשרי לדמיין נוכחות אלוהית-רוחית חיה ונעה, והווייתה מתקיימת בעולם של ניוטון.

אבל, לא רק חסידי האידיאות הללו מקבלים בסופו של דבר תפיסה של מרחב וזמן השוללת את הרוחי, אלא גם אלה הלוקחים על עצמם עבודת מחקר עצמאית. ניוטון מציע דוגמה מצוינת של האחרונה, כי הוא לא רק הניח את היסוד להשקפת-עולם השוללת את הרוחי, אלא באותו זמן בפרשנותו על האפוקליפסה, הוא קיבל את הרוחי בצורה מלאה.

הקשרים בין ידיעת עולם-התופעות וידיעת עולם הרוח, נקטעו. כיום, התיאורטיקנים מנסים לתת הוכחה מוצקה לדיכוטומיה זו ונעשה כל מאמץ להחדיר את המחשבות והרגשות של אלה המפקפקים בתורה עם אידיאה זו, כך שבסופו של דבר הם מתאימים את עצמם.

מצד שני, האינטליגנציה, כוח ההבנה וההמשגה של האדם, הכושר שלו להגות באידיאות, הגיעו כיום לנקודה שבה, אם הוא ישמור עליהם תחת שליטה מודעת, הוא יוכל לתפוס באמצעות התבונה, אף על פי שהוא אינו יכול לחקור באמצעות התבונה, את התורות של מדע-ההתקדשות.

חיוני שנקודת-המבט הבאה תתקבל בחוג רחב יותר של בני-אדם: שמחקרים על עולם הרוח יבוצעו על-ידי אלה שבחיייהם הנוכחיים על האדמה מסוגלים לעורר כוחות מהתגשמויות מוקדמות יותר, כי הכוחות הללו הם אלה אשר משחררים את הכוחות הנחוצים למחקר רוחי; ועוד, שהתוצאות של המחקרים הללו תתקבלנה על-ידי בני-אדם רבים יותר ויותר ותשתלכנה באידיאות שהינן מובנות; וכאשר התוצאות של המחקר הרוחי מתקבלות על-ידי הבנה בריאה, נסללת דרך עבור בני-האדם האחרים, באמצעות הבנה זו, כדי שתהיה להם התנסות ממשית של עולם הרוח. כי, אמרתי לעתים קרובות שהדרך הבריאה ביותר להיכנס אל תוך עולם הרוח היא, קודם כל, לקרוא עליו או להטמיע בתוכנו את אשר נאמר לנו עליו.

אם נקבל את האידיאות הללו, הן תעשינה מומרצות באופן פנימי ונגיע לא רק להבנה, אלא גם לראייה רוחית בהתאמה עם התפתחותנו הקארמתית. בהיבט זה, עלינו להקדיש מחשבה רצינית לאידיאה של הקארמה. כיום, האדם אינו מוטרד מהקארמה; הוא מאמין שכפי שאנו בודקים גופרית במעבדה, כך ביכולתנו לנתח בשיטות מעבדתיות את מקורן של תופעות המכונות על-רגילות; וכמו עם גופרית, מוכרחים אנו להכפיף את האינדיבידואל המגלה צורות חריגות של הכרה למבחנים ניסויים.

אבל, לגופרית המינרלית אין שום קארמה. רק לגופרית הקשורה לגוף האנושי יש קארמה, כי רק בני-אדם כפופים לקארמה. איננו יכולים להניח שזהו חלק מן הקארמה של האדם שיבצעו בו ניסויים במעבדה, שיהיה תנאי-מוקדם הכרחי לכך שיהיה איזשהו ערך למחקרים הללו.

זוהי הסיבה לכך שאנו זקוקים למדע רוחי. יהיה צורך, קודם לכל, לחקור את התנאים הקארמתיים המאפשרים לנו לרכוש ידיעה על עולם הרוח בתיווכו של אדם אחר. הסברתי זאת באופן ברור בסוף המהדורות המאוחרות יותר של ספרי *תיאוסופיה*. אך, המין האנושי כיום אינו מוכן עדיין לקבל את האידיאה הזאת, לא כתוצאה מאי-יכולת, אלא מתוך שמרנות; אבל, יש לזה משמעות עצומה.

חיוני להבין שאיננו צריכים לקחת מיד על עצמנו מחקרים בעולם הרוח; אך, מצד שני, אם נאמץ הרגלים לא-רצויים, כמו עריכת ניסויים עם הקארמה כאשר אין כורח קארמתי או עם מדיומים שאת דרכם איננו מבינים; ואם נסתמך על התודעה היומיומית, שהינה התנאי הנכון לתודעה בעולם זה, אז נגיע להבנה מושלמת של המסרים של מדע ההתקדשות. נטעה טעות גסה אם נדמיין לעצמנו שלא יכולה להיות לנו הבנה כזאת בלי שנהיה מסוגלים תחילה לחוות את עולם הרוח בכוחות עצמנו. לומר, "במה מועיל מדע הרוח אם אין ביכולתי לחוות אותו בכוחות עצמי?", הוא לעודד אחרים לעשות טעויות אשר נעשות כיום באופן שכיח. זה לעשות את הטעות הגדולה ביותר, המסוכנת ביותר והברורה ביותר, ואלה הקשורים לתנועה כמו החברה האנתרופוסופית מוכרחים לזהותה בבירור.

קיומו של האדם כאן במישור הפיסי קשור לקיום בעולמות אחרים. לשכל הבלתי-משוחד, אפשר להסביר זאת באמצעות העובדה שההתנסויות של האדם, כפי שהן נראות לאור ההתנסות האנושית

בכללותה, הן כאלה שבהקשר לשאלות החינוכיות ביותר בחיים, הן נתקלות בהבנה מצד התודעה היומיומית הרגילה, מפני שהן נראות לא-קשורות, בעוד שבמקרים מסוימים, הן למעשה קשורות קשר הדוק. לכן, בתיאור קצר זה, ברצוני לדבר תחילה על כניסת האדם אל תוך העולם הפיסי ועל יציאתו ממנו, על לידה ומוות.

לידה ומוות, שני המאורעות החשובים ביותר בחיינו על-פני האדמה, נראים לתודעה הרגילה כתופעות מבודדות. אנו קושרים את כל אשר קדם ללידה, כל מה שקשור להתגשמות אנושית, לתחילת חיינו על האדמה, ואת המוות – לסופם. הם נראים לא-קשורים. אך, החוקר הרוחי רואה אותם קרובים מאוד זה לזה. כי, אם ניקח את הנתביב המוביל למיסטריות ירח ונכניס את הלילה אל תוך היום באופן שתואר אתמול, אז נקלוט כיצד, במהלך תהליכי הלידה, הגוף הפיסי והגוף האתרי צומחים ומשגשגים בהדרגה; כיצד הם מתפתחים מתוך נבט, מקבלים בהדרגה צורה אנושית, וכיצד במהלך החיים הארציים חיוניותם גדלה והולכת בהדרגה עד גיל שלושים וחמש, ואז היא הולכת ופוחתת בהדרגה ומתחילה התנוונות. כמובן, בתהליך הזה אפשר להבחין באופן חיצוני. אך, מי שעוקב אחר הנתביב הירחי שאותו תיארת אתמול, קולט שבעוד שהחיים התאיים של הגוף הפיסי והגוף האתרי צומחים ומקבלים צורה עוברית, צורה אחרת של חיים שבאנתרופוסופיה אנו מכנים גוף אסטרלי ו'אני', כפופים לכוחות של התנוונות ומוות.

כאשר אנו חושפים את הגומחות הנסתרות של החיים – אתמול מסרתי תיאור ממשי של חשיפה זו – אנו נעשים מודעים ללידת הגוף הפיסי והגוף האתרי ולמוות של הגוף האסטרלי וה'אני'. אנו קולטים את המוות שזור בחיים, תקופת הסתיו של החיים קשורה לתקופת האביב.

ושוב, כאשר אנו מתבוננים באדם בעל תודעת-מתקדש, אנו מודעים לכך, בעוד גופו מתנוון, שמתרחשת התפתחות של ה'אני' והגוף האסטרלי מהשנה השלושים וחמש ואילך. חיים אלה של התפתחות מואטים על-ידי נוכחותם של כוחות מוות בישות הפיסית והאתרית. אף-על-פי-כן, מתרחשת התחדשות ברורה. וכך, באמצעותו של מחקר רוחי, אנו מתוודעים לנוכחות מוות בחיים ולנוכחותם של חיים במוות. לכן, אנו מכינים את עצמנו למעקב לאחור אחר מה שנראה בתהליך של מוות בשעת הלידה עד חיו הקדם-ארציים, היכן שהם מתגלים במלוא משמעותם וגדולתם.

והיות שאנו קולטים את ההתפתחות ההדרגתית של הגוף האסטרלי וה'אני' בתוך ההתנוונות של האתרי והפיסי (כי הם כלואים בתוך האתרי והפיסי), אנו מכינים את עצמנו לכך שנלווה אותם אל תוך עולם הרוח לאחר השתחררותם מן הגוף הפיסי והגוף האתרי ברגע המוות. כך, אנו רואים שליידה ומוות קשורים זה לזה, בעוד שלגבי התודעה הרגילה הם נראים כמאורעות נפרדים.

כל המידע הזה אשר מתגלה על-ידי מחקר רוחי יכול להיתפס על-ידי תודעה רגילה, כפי שציינתי בחלק הראשון של הרצאה זו. באותו זמן, מוכרחים להיות מוכנים לנטוש את דרישותיה של התודעה הרגילה להוכחה עובדתית או מדעית.

פעם, הכרתי אדם שסבר שכפי שאבן נופלת על האדמה, כך אם ארים כיסא ואשחרר את אחיזתי בו, גם הוא ייפול על האדמה כי הכול כפוף לכוח הגרביטציה. לפיכך, אם האדמה אינה נתמכת, כפי שנטען, מן ההכרח שהיא תיפול. אבל, הוא לא הבין שאובייקטים מוכרחים ליפול על האדמה מפני שהם כפופים לכוח המשיכה הגרביטציוני של האדמה, שהאדמה עצמה נעה באופן חופשי במרחב כמו הכוכבים אשר תומכים זה בזה ומושכים זה את זה.

אלה, כמו מדענים מודרניים, הדורשים שהוכחה תיתמך בהכרח עם עדות של החושים, דומים לאדם הזה שהאמין שהאדמה מוכרחה ליפול אלא אם כן היא נתמכת בחוזקה. אמיתות אנתרופוסופיות הן כמו הכוכבים התומכים אחד בשני. בני-אדם מוכרחים להיות מוכנים לראות את התמונה כולה. ואם הם יוכלו לעשות זאת באמצעות ההבנה הרגילה שלהם, הם באמת יתחילו לתפוס אידיאות אנתרופוסופיות כמו זו של הקשר ההדדי בין לידה ומוות.

הבה נתקדם מעט ונתייחס למקרה של אדם המבוסס היטב בעקרונות המדעיים המודרניים, אך בהיותו ערני ופתוח לאידיאות אנתרופוסופיות עדיין לא למד להתייחס לאדם בכללותו, אלא רק לאיברים הנפרדים באופן אשר תואר אתמול.

באמצעות ידיעה זו של האיברים אשר נרכשה במהלך ההתקדשות, איננו מודעים אך רק ללידה ומוות, אלא למשהו שונה למדי. לאורה של ידיעה זו של האיברים, לידה ומוות מאבדים את משמעותם הרגילה, כי רק הישות האנושית כולה היא זו שמתה, לא איבריו הנפרדים. הריאות, למשל, אינן יכולות למות. המדע בימינו מבין באופן עמום שכאשר הישות האנושית כולה מתה, אפשר להפעיל במידה מסוימת את איבריה הנפרדים. בלי קשר לכך שגופו של האדם נקבר או נשרף לאפר, איבריו הנפרדים לא מתים. האיברים האינדיבידואליים יוצאים אל תוך אותה ספירה של הקוסמוס שאליה כל איבר קשור בנפרד. גם אם גופו של האדם נקבר מתחת לאדמה, כל איבר מפלס את דרכו בקוסמוס, דרך מים, אוויר או חום, בהתאם למקרה. במציאות הם מתפרקים, אבל הם לא נכחדים; רק הישות האנושית השלמה נכחדת.

למוות, אם כן, יכולה להיות משמעות רק ביחס לישות האנושית השלמה. בבעלי-החיים, האיברים מתים, בעוד שבאדם הם מתפרקים בקוסמוס. הם מתפרקים במהירות. הקבורה היא התהליך האטי יותר, שריפה לאפר – המהיר יותר. אנו יכולים לעקוב אחר האיברים האינדיבידואליים בעודם מפלסים את דרכם לעבר האינסוף, כל אחד אל הספירה שלו. הם אינם הולכים לאיבוד באינסוף, אלא חוזרים בצורה של הישות הקוסמית רבת-העוצמה שתיארתם לכם אתמול. כך, בעודנו מתבוננים באיברים בתודעת-מתקדש, אנו רואים מה באמת עולה בגורלם של האיברים במוות, כלומר זרימה זו החוצה של האיברים אל תוך אותם תחומים של הקוסמוס שלהם הם קשורים בנפרד. הלב עובר מסלול שונה מזה של הריאות; הכבד – מאלה של הריאות והלב. הם מתפזרים ברחבי הקוסמוס. אז, האדם הקוסמי מופיע; אנו רואים אותו כפי שהוא באמת, משולב בקוסמוס. ובחזיון של אדם קוסמי זה, אנו נעשים מודעים למקורן של התגשמויות עוקבות,

למשל. אנו זקוקים לחזיון זה שמקורו, לא באדם השלם, אלא בתפיסת האיברים הנפרדים, כדי להיות מסוגלים לזהות שוב, באופן ברור ומפורש, את החזרה הקארמתית של מחזורי חיים ארציים קודמים בחיים הנוכחיים.

זוהי הסיבה לכך שאלה אשר ניגשו אל עולם הרוח דרך נתיב הירח, מיסטיקנים, תיאוסופים וכן הלאה, קלטו את התופעות המוזרות ביותר – נפשות אנושיות כפי שהן חיו על האדמה, אלים ורוחות – אך, לא יכלו לא לזהות ולא להחליט מה הן מהוות, לא לתת שום ביטחון לכך שהם היו בנוכחותם של אלאנוס אב אינסוליס, דנטה או ברונטו לטיני. לפעמים, המהויות קיבלו את הכינויים המוזרים ביותר. והם לא היו מסוגלים לומר אם ההתגשמויות שהם יצרו עמן קשר, היו שלהם או של בני-אדם אחרים, או מה הם היו.

כך, עולם הרוח קשור לתחומה של תודעת-ירח אשר הוכנסה אל תוך היום; אז, בזרימה פנימה של אימפולסים של ונוס, חזיון זה אובד ועתה אנו רואים את עולם הרוח בשלמותו, אך בלי אותה הגדרה ברורה שצריכה להיות לו. זה בתחום הזה שאנו מתחילים להבין את מצבו של האדם בעולם ככוליות ואת עמדתו כישות קוסמית.

ברם, בהקשר זה איננו יכולים להתחמק מהבנה טרגית. כי, אם האדם היה פשוט האדם הפיסי השלם שבו הוא מופיע כאן על האדמה, איזו ישות ישרה, כנועה ואצילית הוא היה יכול להיות! באותה מידה מועטה שאנו יכולים לחקור מוות עם תודעה רגילה – אנו תמיד יכולים להבין מוות במובן שכבר הצענו – באותה מידה מועטה אנו יכולים לגלות באמצעות התודעה הרגילה מדוע לישויות אנוש, עם פניהן גלויות-הלב – ואין להכחיש שיש להן פנים גלויות-לב – יש מקום לרוע. לא האדם בשלמותו יכול להיות רע. הכיסוי החיצוני שלו, העור, לכשעצמו אצילי וטוב; אך, האדם נעשה רע דרך האיברים האינדיבידואליים; הפוטנציאל לרוע טמון באיבריו.

וכך, אנו מצליחים לזהות את הקשר של האיברים לספירות הקוסמיות התואמות שלהם וכן מאלו ספירות נובעת אובססיה לרוע; כי, ביסודו של דבר האובססיה טבועה בהתגלויות הקטנות ביותר של הרוע. כך, הידיעה שלנו על האדם השלם מגלה, כדבר ראשון, לידה ומוות; שנית, ידיעת המבנה שלו מגלה את הקשר שלו לקוסמוס בבריאות ובחולי, כלומר ברוע.

לכן, אנו יכולים לקלוט רק באופן רוחי את אותה דמות אשר חוותה את מיסטריות גולגתא, כאשר אנו מסוגלים לראות את האדם הקוסמי דרך תורת מבנה הגוף האנושי. כי, זה היה כאדם קוסמי שהכריסטוס בא מן השמש. עד לאותו רגע, הוא לא היה אדם ארצי. הוא התקרב לאדמה בתצורה קוסמית. כיצד יכולים אנו לצפות להבין את האדם הקוסמי אם לא הכנו קודם את עצמנו להבין את האדם הקוסמי כפי שהוא באמת! בדיוק מתוך הבנה זו של האדם הקוסמי שהכריסטולוגיה יכולה להתפתח.

כך, אתם רואים כיצד נתיבים נכונים מובילים אל תוך עולם הרוח, לידיעה של לידה ומוות ושל הקשר של האורגניזם האנושי לקוסמוס, להכרת הרוע ולידיעת הכריסטוס, האדם הקוסמי. את כל הדברים הללו אפשר להבין כאשר הם מוצגים בדרך כזו שההיבטים השונים מוצגים כך שיתמכו זה בזה. והאמצעי הטוב ביותר למציאת הדרך אשר תוביל אל תוך עולם הרוח הוא על-ידי הבנה ועל-ידי ביצוע מדיטציה על מה שהובן. כללים אחרים למדיטציה משמשים כתמיכות נוספות. זהו הנתיב הנכון המוביל אל עולמות רוחיים עבור בני-האדם בימינו. לעומת זאת, כל הניסויים עם נתיבים אחרים שלא משתמשים בערוצים הרגילים של התודעה ולא תומכים בהם, כל הניסיונות במצבים של טראנס כמו מדיומים, סהרוריות, היפנוזה וכן הלאה, כל מחקר של מאורעות העולם שאינם יכולים להיות מובנים על-ידי תודעה שהינה חיקוי של מדעי הטבע המודרניים – כל אלה הם נתיבים שגויים, כי הם אינם מובילים אל עולם הרוח האמיתי.

כאשר האדם מודע ברגישות לממצאיו של מחקר רוחי, כלומר דרך ידיעת האיברים האדם הקוסמי חוזר, ש'חזרה' זו יכולה להוביל במידה מסוימת להבנת הכריסטוס, כאשר כל מה שמתגלה למחקר ולתבונה אוקולטיים מתקבל בתודעת-מתקדש ונעשה חלק אינטגרלי של החיים התחושתיים שלו, אז, דרך הרגש, האלוהי מתגלה בארצי. וזהו מחוזה של האמנות.

דרך הרגש, האמנות מגלמת באופן מודע-למחצה את מה שהאדם מקבל מעולם הרוח לאורך נתיבי החזרה שעליהם דיברתי. לכן, בכל העידנים, אלה שנועדו מראש על-ידי הקארמה שלהם לעשות זאת, הם אלה אשר עטפו את הרוחי בצורה חומרית.

האמנות הנטורליסטית שלנו נטשה את הגישה הרוחית. כל נקודת שיא בהיסטוריה של האמנות מתארת את הרוחי בצורה חושית או דווקא מרוממת את החומרי אל תוך תחומו של הרוחי. רפאל מוערך מאוד מפני שבדרגה גבוהה יותר מכל צייר אחר, הוא היה מסוגל לעטוף את הרוחי בתצורה חושית.

עתה, במהלך ההיסטוריה של האמנות התקיימה תנועה כללית אשר נטתה יותר לאמנויות הפלסטיות או הגרפיות. כיום, מוכרחים אנו להחדיר שוב חיים חדשים אל תוך האמנויות הפלסטיות, כי דחיפות האימפולס המקורי אבדה לפני שנים רבות.

במשך מאות שנים, האימפולס של **המוסיקה** גדל והתפשט. לכן, האמנויות הפלסטיות קיבלו אופי מוסיקלי במידה רבה או מועטה יותר. המוסיקה הכוללת גם את היסוד המוסיקלי באמנויות הדיבור, נועדה להיות אמנות העתיד.

בניין הגית האנום הראשון נהגה באופן מוסיקלי וזוהי הסיבה לכך שהארכיטקטורה, הפיסול והציור שלו נתקלים בהבנה מועטה כל-כך. ומאותה סיבה שגם בניין הגית האנום השני נתקל בהבנה מועטה מפני שיסוד המוסיקה מוכרח להשתלב בציור, בפיסול ובארכיטקטורה, בהתאמה עם האבולוציה העתידית של האדם.

ביאתה של דמותו של הכריסטוס, הדמות החיה באופן רוחי, שאליה התייחסתי כפסגת האבולוציה האנושית, צוירה באופן מופלא בתקופת הרנסאנס ובתקופה אשר קדמה לה, אבל בעתיד יהיה עליה להיות מבוטאת באמצעות מוסיקה.

הדחף לתת לאימפולס הכריסטוס ביטוי מוסיקלי, היה כבר קיים. הוא נחזה מראש על-ידי ריצ'רד וגנר שבסופו של דבר היה אחראי ליצירה פרסיפל. אך, בפרסיפל הצגת אימפולס הכריסטוס בעולם-התופעות היכן שהוא שואף לתת ביטוי לרוח הכריסטיאנית הטהורה ביותר, קיבלה ציון סמלי בלבד, כמו הופעת היונה וכן הלאה. גם האיחוד תואר באופן סמלי. המוסיקה של היצירה פרסיפל אינה מתארת את המשמעות האמיתית של אימפולס הכריסטוס בקוסמוס ועל האדמה.

המוסיקה יכולה לתאר את אימפולס הכריסטוס הזה באופן מוסיקלי, בטונים החזורים באופן פנימי ברוח. אם המוסיקה תאפשר לעצמה לקבל השראה ממדע הרוח, היא תמצא דרכים לבטא את אימפולס הכריסטוס, כי היא תגלה באופן אמנותי ואינטואיטיבי טהורים כיצד אפשר לעורר את אימפולס הכריסטוס בקוסמוס ובאדמה באופן סימפוני על-ידי טונים.

לכן, כל שאנו צריכים הוא להיות מסוגלים להעמיק את התנסותנו בתחומה של הטרצה הגדולה על-ידי העשרת ההתנסות המוסיקלית החודרת אל תוך המעמקים הנסתרים של הרגש. אם נחווה את תחום הטרצה הגדולה כמשהו הסגור לגמרי בתוך הישות הפנימית של האדם ואם נחוש אז את תחום החמישייה הגדולה כבעל מאפיין של 'עטיפה', כך שבעודנו מתפתחים אל תוך התצורה של החמישייה, אנו מגיעים לגבול של האנושי והקוסמי, היכן שהקוסמי מהדהד בספירה של האנושי והאנושי האכול כמיהה, משתוקק לפרוץ אל תוך הקוסמוס, אז במיסטריה העולה בין התחומים של הטרצה הגדולה ושל החמישייה הגדולה, אנו יכולים לחוות באופן מוסיקלי משהו מהישות הפנימית של האדם המגיע אל הקוסמוס.

ואם נצליח לשחרר את הדיסוננסים של השביעייה כך שיהדהדו את החיים הקוסמיים, היכן שהדיסוננסים מבטאים את ההתנסויות החושיות של האדם בקוסמוס, בעודו עורך את מסעו לעבר התחומים הרוחיים השונים; ואם נצליח לאפשר לדיסוננסים של השביעייה להיעלם, כך שעל-ידי נפילתם הם ירכשו הגדרה מסוימת, אז במתחי הגסיסה שלהם, הם יהיו כפופים בסופו של דבר למשהו שלאוזן מוסיקלית, דומה לרקיע מוסיקלי.

אז, אם לאחר שכבר ניתן רמז קל לגבי ההתנסות של 'המינורי' ו-'המז'ורי', אם במתחי הדעיכה של הדיסוננסים של השביעי, ביצירה ספונטנית זו מחדש של הדיסוננסים לכדי כוליות, נגלה כאן אמצעי אשר יאפשר מעבר בהלך-נפש מינורי מן הדיסוננסים של השביעי, מן המזיגה של הדיסוננסים ההולכים ונעלמים הללו לתחום של החמישי בהלך-נפש מינורי, ומאותה נקודה למזג את תחום החמישייה עם זה של הטרצה הקטנה, אז עוררנו בדרך הזאת את ההתנסות המוסיקלית של ההתגשמות, ועוד יותר, ההתגשמות של הכריסטוס.

בחושנו את דרכנו החוצה אל תוך תחום השביעי, שלרגש הקוסמי הוא רק נשמע לכאורה צורמני ואותו אנו מעצבים לכדי 'רקיע', בכך שהוא נתמך לכאורה על-ידי האוקטבה, אם תפסנו זאת עם הרגשות שלנו ושחזרנו את צעדינו באופן שכבר צוין וגילינו כיצד, בצורה העוברית של המזיגות של הטרצה הקטנה, קיימת אפשרות לתת דימוי מוסיקלי להתגשמות, אז כאשר אנו משחזרים את צעדינו אל הטרצה הגדולה בתחום זה, ה-'הללויה' של הכריסטוס יכול להדהד מתוך תצורה מוסיקלית זו כמוסיקה טהורה. אז, בתוך התצורה של הטונים, האדם יהיה מסוגל להעלות הבנה ישירה של העל-חושי ולבטא אותה באופן מוסיקלי.

את אימפולס הכריסטוס אפשר למצוא במוסיקה. והתפרקות הסימפוני לכדי כמעט דיסוננס, כמו אצל בטהובן, יכולה להיגאל על-ידי חזרה לשליטת הקוסמי במוסיקה. ברוקנר ניסה זאת במסגרת הגבולות הצרים של סביבה מסורתית. אך, הסימפוניה שלאחר המוות שלו מראה שהוא לא היה יכול להימלט מן המגבלות הללו. מצד אחד, אנו מעריצים את גדולתו, אך מצד שני, אנו מוצאים גישה הססנית ליסוד האמיתי של המוסיקה ואי-יכולת להגיע להבנה מלאה של היסודות הללו שאפשר לחוותם רק בדרך שתיארתי, כלומר לאחר שצעדנו בתחומה של מוסיקה טהורה וגילינו בה את המהות, את הרוח היסודית, היכולה להעלות עולם באמצעות טונים.

אין ספק שההתפתחות המוסיקלית שתיארתי תתגשם יום אחד על-ידי השראה אנתרופוסופית, אם המין האנושי לא ישקע בהתנוונות, ובסופו של דבר – וזה יהיה תלוי לגמרי במין האנושי – הטבע האמיתי של אימפולס הכריסטוס יתגלה באופן חיצוני.

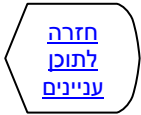
ברצוני להסב את תשומת-לבכם לזה מפני שאז תבינו שהאנתרופוסופיה שואפת לחדור אל תוך כל היבטי החיים. אפשר להגשים זאת, אם האדם, מצדו, ימצא את הנתיב הנכון אל התנסות ומחקר אנתרופוסופיים. וכן, יום אחד יקרה שתחום המוסיקה יהדהד את התורות של האנתרופוסופיה והחידה הכריסטיאנית תיפתר באמצעות מוסיקה.

במילים אלה אני מקווה שסיכמתי את אשר יכולתי לציין בהרצאות הללו ולהצביע על המטרות שראיתי לנגד עיניי.

ברם, ברצוני להוסיף שאני מקווה שהצלחתי לעורר בנפשכם הכרה כלשהי של אמיתות אנתרופוסופיות; והאמיתות הללו תתרבינה ותפרינה תחומים גדולים יותר של חיים אנושיים.

מי ייתן שסדרה זו של הרצאות תהווה תרומה קטנה למטרה מרחיקת-הלכת שהאנתרופוסופיה שואפת להגשים.

*

רשימת ספרים בהוצאת בדולח

רשימת הספרים בהוצאת בדולח מופיעה באתר:

<https://bdolah-books.wixsite.com/bdolah-books>